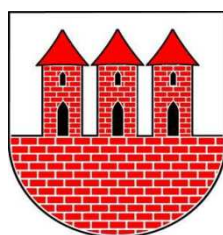

PRZASNYSZ

RAPORT

**z przeprowadzenia diagnozy społecznej,
gospodarczej i przestrzennej na potrzeby
opracowania Strategii Rozwoju Miasta
Przasnysz**

Grudzień 2021

Opracowanie:

Konsultanci Fundacji „Partnerzy dla Samorządu” Justyna Pietrzykowska i Maciej Pietrzykowski

Grudzień 2021

Spis treści

Wstęp	5
1 Miasto Przasnysz na tle grupy porównawczej – raport MRL	6
1.1. Grupa porównawcza dla miasta Przasnysz.....	6
1.2. Ocena potencjału rozwojowego miasta Przasnysz.....	7
1.2.1. Wymiar gospodarczy	9
1.2.2. Wymiar społeczny	11
1.2.3. Wymiar środowiskowo-przestrzenny.....	1312
1.3. Sytuacja i dynamika zmian w kluczowych obszarach w ramach wymiarów zrównoważonego rozwoju	14
2. Miasto na tle samodzielnie dobranej grupy porównawczej	19
Wstęp	19
2.1. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego. Dostępność transportowa i mobilność	19
2.2. Ludność i procesy demograficzne.....	32
2.3. Gospodarka i rynek pracy	43
2.4. Środowisko naturalne i infrastruktura	67
2.5. Kultura i dziedzictwo narodowe	92
2.6. Sport, rekreacja i turystyka.....	103
2.7. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	108
2.8. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona zdrowia.....	112
2.9. Polityka społeczna i sytuacja materialna społeczeństwa	117
2.10. Edukacja i wychowanie	130
2.11. Kapitał społeczny i instytucjonalny	146
2.12. Finanse samorządowe.....	151
2.12.1. Dochody budżetu miasta	151
2.12.2. Analiza wydatków budżetu miasta.....	163162
2.12.3. Analiza zadłużenia miasta Przasnysz	176175
2.12.4. Analiza prospektywna.....	180178
3. Wyniki warsztatów diagnostycznych	188186

4.	Wnioski z badań społecznych.....	<u>197195</u>
5.	Spis Rysunków	<u>205203</u>
6.	Spis Wykresów	<u>206204</u>
7.	Spis Tabel.....	<u>210208</u>

Wstęp

Raport¹ z przeprowadzenia diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Miasta Przasnysz przedstawia syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego miasta, głównie w relacji do innych gmin o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju. Nie jest to zatem wyłączna i zwykła ocena w kategoriach bezwzględnych, lecz w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Raport nie jest również oceną w sensie formalnym, ale punktem wyjścia do analizy i stanowi wsparcie dla władz i mieszkańców w podejmowaniu decyzji o charakterze strategicznym.

Niniejszy dokument składa się z kilku części: pierwsza część, to raport przygotowany na podstawie narzędzia analitycznego Związku Miast Polskich (ZMP), w drugiej części² raport został przygotowany na podstawie danych GUS zgromadzonych w Banku Danych Lokalnych oraz danych Urzędu Miasta, często wzbogaćany wynikami warsztatów konsultacyjnych z kluczowymi interesariuszami. Interesariusze Ci zostali wskazani przez Urząd Miasta, a warsztaty zostały przeprowadzone w dniach 25-26 listopada 2021 roku w Przasnyszu. Korzystano także z przeprowadzonych przez Miasto w 2020 roku badań społecznych.

Narzędzie ZMP ma wbudowane grupy porównawcze na podstawie opracowania Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk, natomiast w drugiej części, zastosowano dobór celowy i grupę porównawczą, którą stanowią następujące miasta: Ciechanów, Mława, Ostrów Mazowiecka, Płońsk, Pułtusk i Sokołów Podlaski³. Wskazane miasta, stanowią bezpośredni punkt odniesienia dla gospodarki, przestrzeni, środowiska i społeczeństwa Przasnysza. Przeanalizowano także dokumenty strategiczne i programowe miasta Przasnysz. Raport został wykonany w oparciu o opracowany niedawno tj. w 2020 roku Plan Rozwoju Lokalnego, a tam gdzie to było niezbędne zaktualizowano dane statystyczne i wnioski płynące z analizy tych danych.

W niniejszym dokumencie poddano analizie wiele aspektów, decydujących o rozwoju jednostki samorządu terytorialnego, z podziałem na trzy wymiary: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny, a także przeanalizowano wybrane kluczowe obszary (z łącznie 12 obszarów opisanych szerzej w dalszej części raportu) w ramach przedmiotowych wymiarów zrównoważonego rozwoju. Źródłem wykresów w tej części analizy jest baza prowadzona przez ZMP; <https://www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego>.

¹ Raport przygotowany zgodnie ze standardami dostępności tj. czcionka Calibri 12, tekst wyrównany do lewej, zdjęcia, wykresy i rysunki posiadają tekst alternatywny

² Druga część raportu, oparta o dane GUS podzielona została także na 12 obszarów, zawiera dokładną i pogłębioną analizę danych statystycznych GUS, danych dostarczonych przez różne instytucje miejskie oraz systemu POLTAX.

³ W przypadku Pułtuska, tam gdzie to możliwe podawano dane tylko dla Miasta, nie całej gminy miejsko-wiejskiej.

1 Miasto Przasnysz na tle grupy porównawczej – raport MRL

1.1. Grupa porównawcza dla miasta Przasnysz

Raport uwzględnia analizę poszczególnych wskaźników zarówno syntetycznych, jak i indywidualnych na tle grupy porównawczej. Grupę tę stanowią gminy o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju, a zatem o podobnych uwarunkowaniach rozwojowych. Wydzielenia grup porównawczych dokonano na podstawie opracowania, zrealizowanego w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk przez profesorów Przemysława Śleszyńskiego i Tomasza Komornickiego dla celów monitoringu planowania przestrzennego. Grupa porównawcza stanowi punkt odniesienia, zatem jest to pokazanie stanu gminy na tle stanu swoistego „rynku”, który stanowią pozostałe gminy z grupy porównawczej. Profesorowie P. Śleszyński i T. Komornicki wydzielili 10 grup funkcjonalnych gmin. Na ten podział Związek Miast Polskich nałożył siatkę formalnego podziału gmin na grupy wg kryterium administracyjnego: miasta na prawach powiatów, gminy miejskie, gminy miejsko-wiejskie oraz gminy wiejskie. W ten sposób uzyskano 24 grupy porównawcze o liczebności od 10 jednostek (grupa J1) do 491 jednostek (grupa I3). Taka liczebność grup pozwala na poprawne stosowanie wielkości statystycznych (średnia arytmetyczna, mediana, odchylenie standardowe, itp.).

Miasto Przasnysz należy do grupy porównawczej E2 – Gminy Miejskie: Ośrodki wielofunkcyjne - łącznie 100 jednostek, w tym 11 z województwa mazowieckiego (Garwolin, Maków Mazowiecki, Mława, Ostrów Mazowiecka, Pionki, Płońsk, Sierpc, Sochaczew, Sokołów Podlaski i Węgrów), które stały się bezpośrednią grupą porównawczą. Przy ogólnych wskaźnikach syntetycznych pokazano też gminę na tle wszystkich gmin grupy porównawczej (łącznie 100 jednostek).

Przy przedstawianiu wyników analizy w formie graficznej (na wykresie), średnia wartość dla grupy porównawczej znajduje się na środku układu współrzędnych. Zatem te wskaźniki, które znajdują się po prawej stronie osi X (mają dodatnie wartości X) prezentują wyższy poziom niż grupa porównawcza (ćwiartka I i III) i odpowiednio, te które znajdują się po lewej stronie (mają ujemne wartości X) prezentują niższy poziom (ćwiartka II i IV). Natomiast te wskaźniki, które znajdują się powyżej osi X (mają dodatnie wartości Y) rozwinęły się w ciągu ostatnich pięciu lat szybciej niż w grupie porównawczej (ćwiartka I i II) i odpowiednio gorzej, te w III i IV). Sposób interpretacji prezentuje [Rysunek 1.1](#)~~Rysunek 1-1~~.

Rysunek 1.1 Interpretacja wyników analizy MRL

<p>II ćwiartka</p> <ul style="list-style-type: none">- sytuacja gorsza niż średnia w grupie porównawczej- poprawa sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej <p>(wskaźnik jest "gorszy" niż w grupie porównawczej i "goni" grupę porównawczą)</p>	<p>I ćwiartka</p> <ul style="list-style-type: none">- sytuacja lepsza niż średnia w grupie porównawczej- poprawa sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej <p>(wskaźnik jest "lepszy" niż w grupie porównawczej i przewaga się powiększa)</p>
<p>IV ćwiartka</p> <ul style="list-style-type: none">- sytuacja gorsza niż średnia w grupie porównawczej- pogorszenie sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej <p>(wskaźnik jest "gorszy" niż w grupie porównawczej i "strata" się powiększa)</p>	<p>III ćwiartka</p> <ul style="list-style-type: none">- sytuacja lepsza niż w średnia w grupie porównawczej- pogorszenie sytuacji względem zmiany sytuacji w grupie porównawczej <p>(wskaźnik jest "lepszy" niż w grupie porównawczej lecz przewaga się zmniejsza)</p>

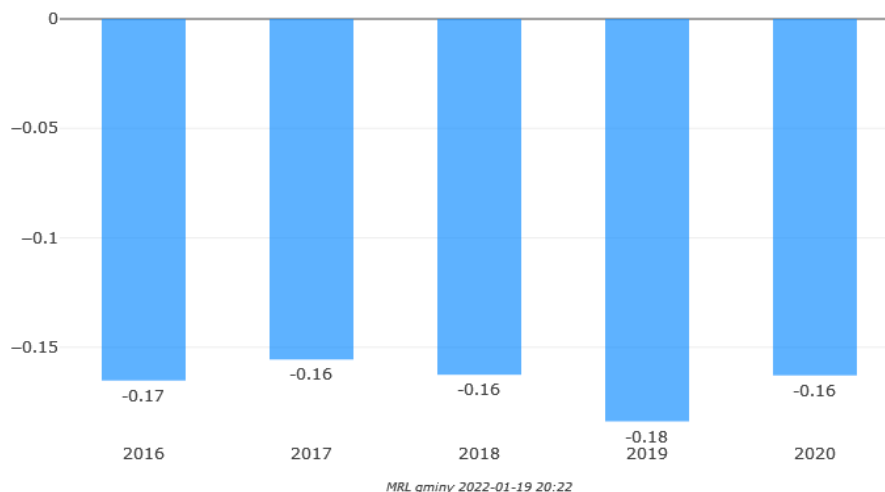
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

1.2. Ocena potencjału rozwojowego miasta Przasnysz

Głównym punktem odniesienia analizy jest średnia z grupy porównawczej, przyjęta jako wartość charakteryzująca całą grupę jednostek o zbliżonej charakterystyce funkcjonalnej i uwarunkowaniach rozwojowych. Przedmiotem analizy jest różnica między wartością wskaźnika dla danej jednostki terytorialnej oraz średnią wartością wskaźnika w grupie porównawczej (skala i wartości na osi X) oraz odpowiednio - różnica między dynamiką zmian odnotowanych w jst i w grupie porównawczej (skala i wartości na osi Y). **Ogólny syntetyczny wskaźnik rozwoju obrazuje zatem poziom rozwoju miasta na tle grupy porównawczej** i obliczany jest jako średnia ze wskaźników syntetycznych wszystkich 12 obszarów, składających się na trzy wymiary zrównoważonego rozwoju: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny.

Ogólny syntetyczny wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz na tle grupy porównawczej z całej grupy porównawczej był w latach 2016-2020 ujemny i wynosił od -0,18 do -0,16 ([Wykres 1.1](#)). W roku 2019 wartość wskaźnika była najniższa (najbardziej ujemna), co plasowało miasto w IV ćwiartce: sytuacja gorsza niż średnia w grupie porównawczej i dodatkowo sytuacja się pogarszała.

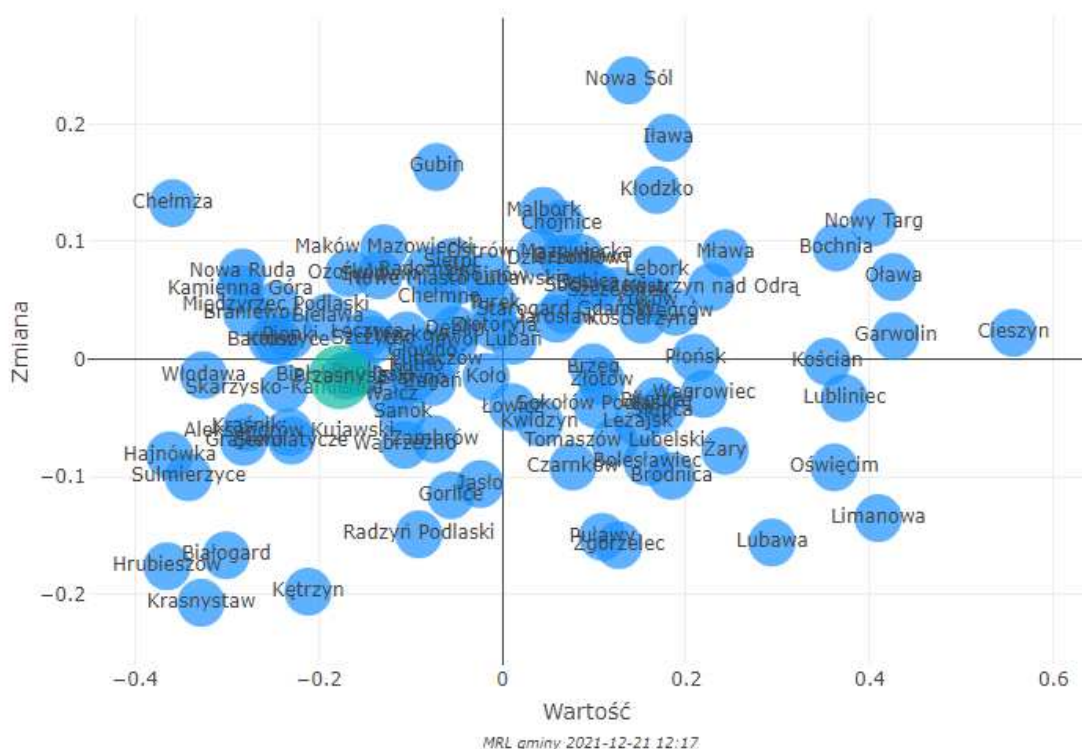
Wykres 1.1 Ogólny wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz w latach 2016-2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2022

Wyżej w rankingu było wiele miast m.in. Węgrów, Mława, Płońsk ([Wykres 1.2](#) [Wykres 1.2](#)). W zakresie dynamiki wskaźnika, Przasnysz miał wynik ujemny, ale bliski 0, gorszy w bezpośredniej grupie miał tylko Sokołów Podlaski, natomiast w całej grupie takich samorządów było wiele (np. Radzyń Podlaski, Kętrzyn, Krasnystaw, Hrubieszów czy Białogard).

Wykres 1.2 Ogólny syntetyczny wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz na tle całej grupy porównawczej (łącznie 100 miast)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

Na tle wybranych miast z województwa mazowieckiego, Przasnysz prezentuje się także niekorzystnie – tylko jedno miasto miało niższy ogólny wskaźnik rozwoju w 2020 roku (Pionki), ale jak już wspomniano, miasto dodatkowo miało jedną z najniższych dynamik rozwoju, co oznacza, że stopniowo pogłębia straty do pozostałych miast ([Wykres 1.3](#) ~~Wykres 1.3~~). Należy jednak pamiętać i podkreślić, że narzędzie opisuje relatywne wielkości. Zatem stopniowe pogarszanie się pozycji Przasnysza (ujemna dynamika wskaźnika na tle innych) nie musi oznaczać znacznego pogorszenia bezwzględnych, obiektywnych wskaźników, ale może zachodzić przypadek, gdy sytuacja miasta poprawia się obiektywnie, ale miasta z grupy porównawczej mają jeszcze wyższe przyrosty wartości wskaźników.

Kolejny wykres przedstawia sytuację Przasnysza na tle wybranych miast (Maków Mazowiecki, Mława, Ostrów Mazowiecka, Pionki, Płońsk, Sierpc, Sochaczew, Sokołów Podlaski i Węgrów). Wykres potwierdza zauważone wcześniej tendencje.

Wykres 1.3 Ogólny syntetyczny wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz na tle bezpośredniej grupy porównawczej (łącznie 11 miast województwa mazowieckiego)

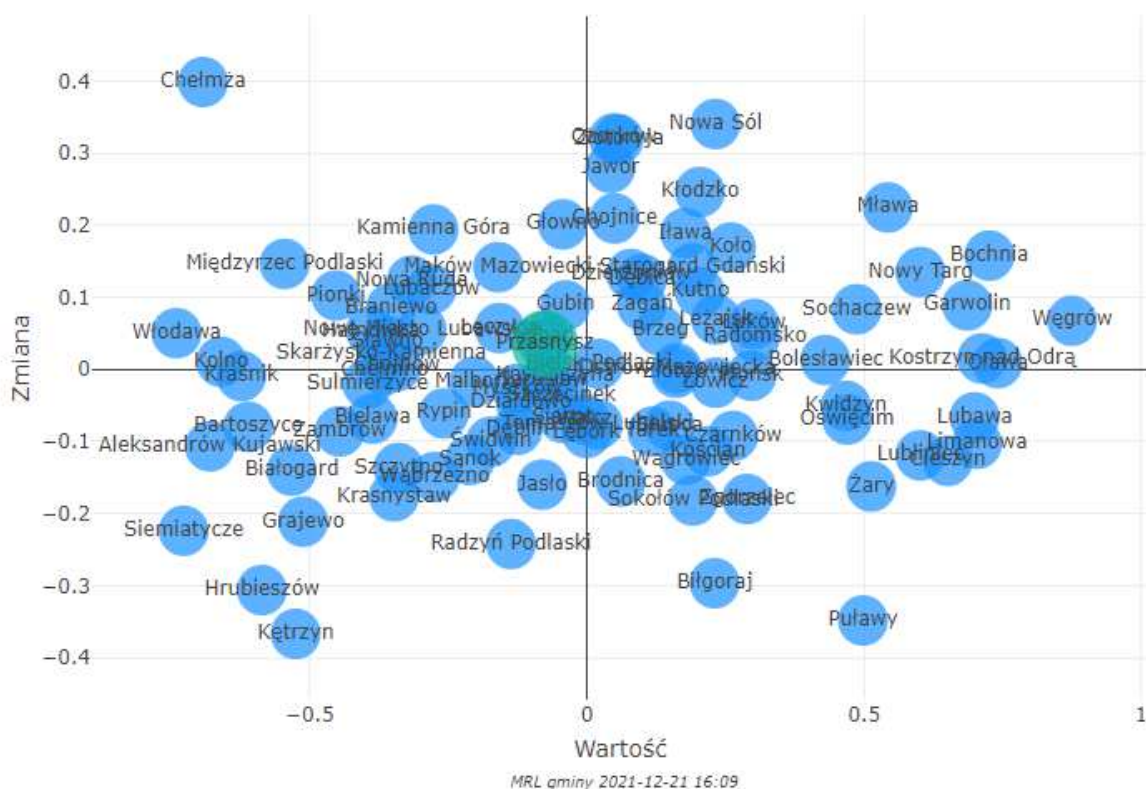
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

1.2.1. Wymiar gospodarczy

Na wymiar gospodarczy rozwoju gminy składają się następujące obszary charakteryzujące główne sfery funkcjonowania jednostki: Obszar 1. **Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki**, Obszar 2. **Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej**, Obszar 3. **Sytuacja**

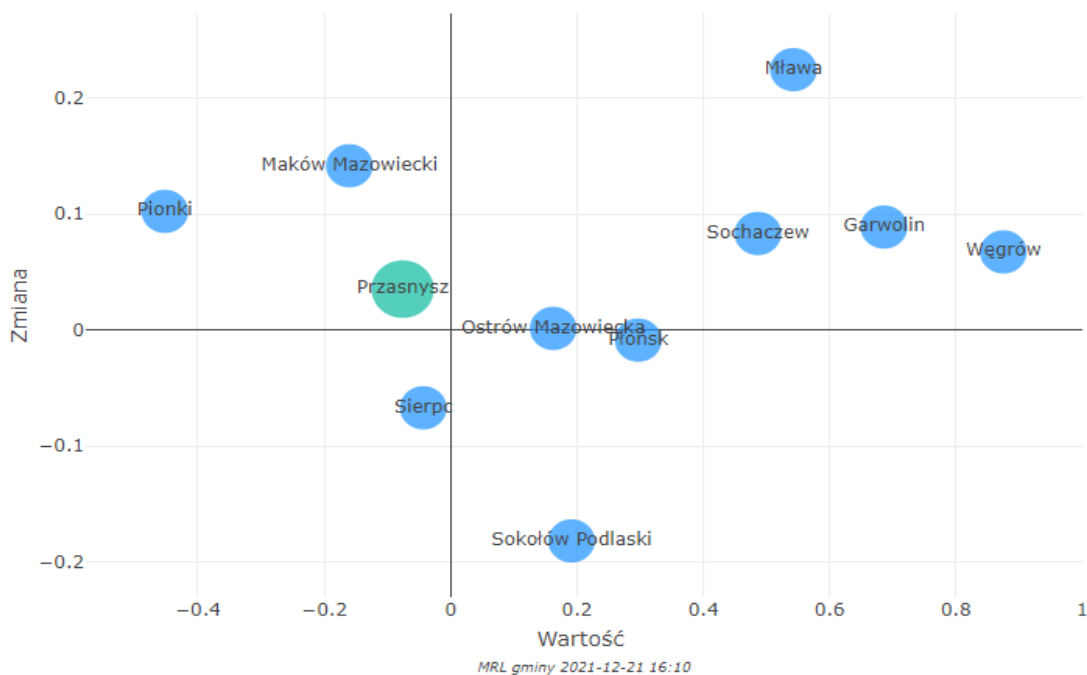
materialna mieszkańców oraz Obszar 4. **Stan finansów lokalnych**. Wymiar gospodarczy opisany jest wskaźnikiem syntetycznym, charakteryzującym poziom gospodarczego rozwoju miasta. Wartość wskaźnika syntetycznego wymiaru obliczana jest jako średnia ze wskaźników syntetycznych dla wymienionych czterech obszarów funkcjonowania jst. W przypadku miasta Przasnysza – wymiar gospodarczy miał w 2020 roku wartość wystandaryzowaną -0,08 na tle wybranej grupy porównawczej, natomiast dynamika była na poziomie 0,04. Oznacza to ponownie niekorzystną sytuację miasta na tle grupy porównawczej, która jednak nieznacznie się poprawia. Niższą wartość wskaźnika niż Przasnysz zanotowały w bezpośredniej grupie porównawczej Pionki oraz Maków Mazowiecki, w zakresie dynamiki gorsze rezultaty miały z kolei 4 miasta (Ostrów Mazowiecka, Płońsk, Sierpc oraz Sokołów Podlaski). Na tle całej grupy E2_GM: Ośrodki wielofunkcyjne Miasto plasowało się w środku stawki – wynik -0,08; 0,04 zbliżone są do mediany w tej grupie porównawczej ([Wykres 1.4](#)~~Wykres 1-4~~; [Wykres 1.5](#)~~Wykres 1-5~~). **Oznacza to, że na tle grupy porównywanych miast, Przasnysz rozwija się przeciętnie w wymiarze gospodarczym.**

Wykres 1.4. Wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz w wymiarze gospodarczym na tle całej grupy porównawczej (łącznie 100 miast)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

Wykres 1.5. Wskaźnik rozwoju gminy w wymiarze gospodarczym miasta Przasnysz na tle bezpośredniej grupy porównawczej (łącznie 11 miast województwa mazowieckiego)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

1.2.2. Wymiar społeczny

Na wymiar społeczny rozwoju gminy składają się następujące obszary charakteryzujące główne sfery funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego: Obszar 5. **Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury**, Obszar 6. **Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie**, Obszar 7. **Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy**, Obszar 8. **Poziom bezpieczeństwa** oraz Obszar 9. **Sytuacja demograficzna**. Wymiar społeczny opisany jest wskaźnikiem syntetycznym, charakteryzującym poziom społecznego rozwoju miasta. Wartość wskaźnika syntetycznego wymiaru obliczana jest jako średnia ze wskaźników syntetycznych dla wymienionych pięciu obszarów funkcjonowania miast.

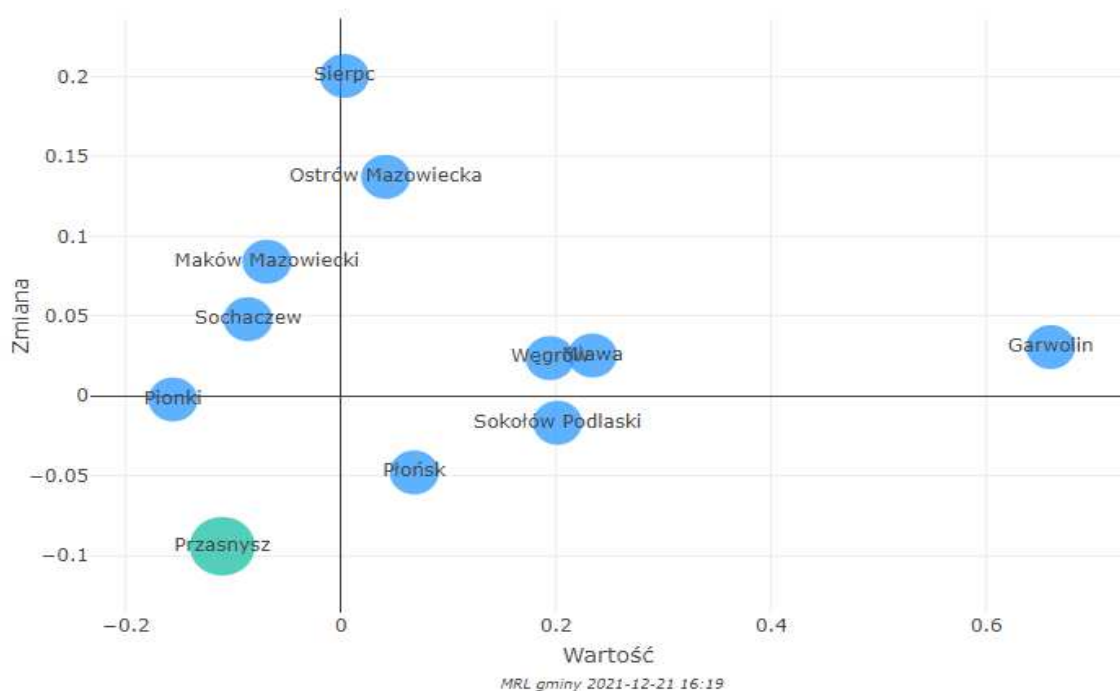
W przypadku tego wskaźnika, przyjmował on ujemną wartość w każdym roku, (poza 2017), co oznacza, że miasto notuje słabe wyniki w wymiarze społecznym na tle porównywanych miast. W odróżnieniu od wymiaru gospodarczego, dynamika wskaźnika jest ujemna (-0,09), co oznacza, że miasto pogarsza swoją pozycję. W 2020 roku Przasnysz zanotował najniższą wartość wskaźnika w bezpośredniej grupie porównawczej, w całej grupie gorszy wynik miało 37 samorządów. W zakresie dynamiki wskaźnika w bezpośredniej grupie niższą wartość zanotowały Pionki, a w całej grupie 24 samorządy ([Wykres 1.6](#); [Wykres 1.7](#)).

Wykres 1.6. Wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz w wymiarze społecznym na tle całej grupy porównawczej (łącznie 100 miast)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

Wykres 1.7. Wskaźnik rozwoju gminy w wymiarze społecznym miasta Przasnysz na tle bezpośredniej grupy porównawczej (łącznie 11 miast województwa mazowieckiego)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

1.2.3. Wymiar środowiskowo-przestrzenny

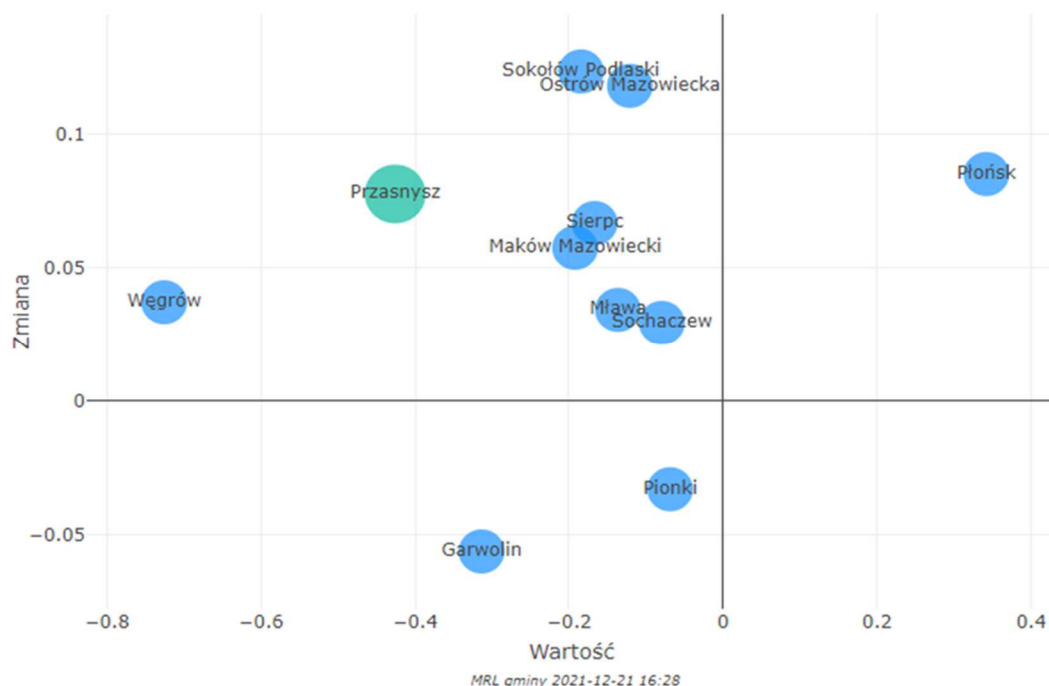
Na wymiar środowiskowo-przestrzenny rozwoju miasta składają się następujące obszary, charakteryzujące główne sfery funkcjonowania jednostki: Obszar 10. **Dostępność transportowa (komunikacyjna)**, Obszar 11. **Ład i struktura przestrzenna obszaru** oraz Obszar 12. **Lokalne środowisko przyrodnicze**. Wymiar środowiskowo-przestrzenny opisany jest wskaźnikiem syntetycznym, charakteryzującym poziom środowiskowo-przestrzennego rozwoju miasta. Wartość wskaźnika syntetycznego wymiaru obliczana jest jako średnia ze wskaźników syntetycznych dla wymienionych trzech obszarów funkcjonowania jednostki. W zakresie tego wskaźnika, miasto Przasnysz cechują znacznie niższe średnie wartości z całej grupy porównawczej. W całym analizowanym okresie (lata 2016-2020) miasto notowało wartości silnie ujemne. W przypadku wartości wskaźnika gorszą pozycję miało tylko miasto Węgrów (w bezpośredniej grupie), a w całej grupie E2_GM: Ośrodki wielofunkcyjne 8 samorządów. W zakresie dynamiki Przasnysz notuje wartości dodatnie (0,08), co stawia miasto prawie najwyżej w bezpośredniej grupie porównawczej (tylko Ostrów Mazowiecka, Płońsk i Sokołów Podlaski mają wyższą dynamikę), a w całej grupie wyprzedza je tylko 14 samorządów ([Wykres 1.8](#)[Wykres 1.8](#); [Wykres 1.9](#)[Wykres 1.9](#)). Przasnysz notował dynamikę na poziomie 0,08, co oznacza, że jego sytuacja poprawiła się w analizowanym okresie.

Wykres 1.8. Wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz w wymiarze środowiskowym na tle grupy porównawczej (łącznie 100 miast)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

Wykres 1.9. Wskaźnik rozwoju gminy w wymiarze środowiskowym miasta Przasnysz na tle bezpośredniej grupy porównawczej (łącznie 11 miast województwa mazowieckiego)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

1.3. Sytuacja i dynamika zmian w kluczowych obszarach w ramach wymiarów zrównoważonego rozwoju

Analizie poddano 12 kluczowych obszarów w ramach trzech wymiarów zrównoważonego rozwoju, decydujących o rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Należą do nich:

- Obszar 1. **Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki** obejmujący następujące podobszary: 1.1. Przedsiębiorczość i aktywność gospodarczą mieszkańców, 1.2. Dostępność zasobów do prowadzenia działalności gospodarczej, 1.3. Konkurencyjność i zdywersyfikowaną strukturę podmiotów gospodarczych oraz 1.4. Dostępność usług doradczych i finansowych.
- Obszar 2. **Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej** obejmujący następujące podobszary: 2.1. Dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy, 2.2. Dostępność wykwalifikowanej siły roboczej, 2.3. Jakość kształcenia zawodowego oraz 2.4. Skalę bezrobocia.
- Obszar 3. **Sytuacja materialna mieszkańców** obejmujący następujące podobszary: 3.1. Dochody mieszkańców gminy/miasta i stopień ich zróżnicowania, 3.2. Poziom sztywnych wydatków oraz 3.3. Wielkość majątku skumulowanego przez mieszkańców.
- Obszar 4. **Stan finansów lokalnych** obejmujący następujące podobszary: 4.1. Wysokość i struktura dochodów, 4.2. Wysokość i struktura wydatków, 4.3. Równowaga budżetowa JST, 4.4. Wysokość zadłużenia na koniec roku oraz 4.5. Struktura finansowania działań rozwojowych.

- Obszar 5. **Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury** obejmujący następujące podobszary: 5.1. Usługi edukacyjne i kształcenia zawodowego dla różnych grup wiekowych, 5.2. Oferta usług związanych kulturą, sportem i rekreacją, 5.3. Oferta usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia, 5.4. Usługi zdrowotne – ich jakość i dostępność, 5.5. System wsparcia dla osób niepełnosprawnych, 5.6. Usługi wychowawcze dla dzieci i młodzieży oraz 5.7. Zakres i jakość usług rynkowych dla mieszkańców i przyjezdnych.
- Obszar 6. **Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych** w gminie/mieście obejmujący następujące podobszary: 6.1. Podaż mieszkań w ujęciu ilościowym, 6.2. Podaż mieszkań w ujęciu jakościowym, 6.3. Dostępność mieszkań oraz 6.4. Sytuacja na rynku nieruchomości.
- Obszar 7. **Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy** obejmujący następujące podobszary: 7.1. Zasoby instytucjonalne gminy/miasta - liczba podmiotów, zakres współpracy, kwalifikacje urzędników, 7.2. Aktywność obywatelska mieszkańców, 7.3. Stopień integracji / rozwarstwienia społecznego oraz 7.4. Kondycja rodziny jako podstawowej struktury oparcia społecznego.
- Obszar 8. **Poziom bezpieczeństwa** obejmujący następujące podobszary: 8.1. Bezpieczeństwo osobiste oraz 8.2. Bezpieczeństwo zdrowotne.
- Obszar 9. **Sytuacja demograficzna** obejmujący następujące podobszary: 9.1. Liczba i struktura wieku mieszkańców, 9.2. Przyrost naturalny, 9.3 Ruchy migracyjne oraz 9.4 Małżeństwa i rozwody.
- Obszar 10. **Dostępność transportowa** obejmujący następujące podobszary: 10.1. Długość sieci dróg, 10.2 Jakość sieci dróg, 10.3. Dostępność indywidualnych środków transportu, 10.4. Rozwój alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych w miastach, 10.5. Inne formy transportu - kolej i transport lotniczy oraz 10.6. Skala ruchu turystycznego.
- Obszar 11. **Ład i struktura przestrzenna obszaru** obejmujący następujące podobszary: 11.1. Stosowanie instrumentów planowania przestrzeni, 11.2. Udział mieszkańców w procesie planowania, 11.3 Zwartość miasta, 11.4 Zrównoważenie funkcji społeczno-gospodarczych i środowiskowych, 11.5. Ochrona krajobrazu.
- Obszar 12. **Lokalne środowisko przyrodnicze** obejmujący następujące podobszary: 12.1. Stan głównych komponentów środowiska (woda, powietrze, gleba), 12.2. Dostępność walorów / usług przyrodniczych oraz 12.3. Sposób gospodarowania zasobami środowiska.

Ww. 12 kluczowych obszarów opisanych jest wskaźnikiem syntetycznym obszaru, charakteryzującym poziom rozwoju gminy/miasta w danym obszarze oraz zestawem wskaźników, pozwalającym na analizę poszczególnych działań lub zjawisk, zaliczonych do danego obszaru (obejmujących wszystkie podobszary). Z kolei 48 podobszarów opisanych jest poprzez zestaw wskaźników, pozwalających na analizę poszczególnych działań lub

zjawisk, zaliczonych do danego podobszaru (łącznie wykorzystano **152 wskaźniki**). Dzięki takiemu podejściu możliwa jest analiza hierarchiczna od poziomu ogólnego, poprzez najistotniejsze sfery życia gminy, aż do szczegółu. Pozwala to zarówno na spojrzenie syntetyczne, jak również bardzo szczegółowe.

W 2020 roku w Przasnyszu dodatnie wartości wskaźnika syntetycznego zaobserwować można tylko w 2 obszarach. Obszary te stanowią o mocnych stronach miasta. Należą do nich:

- Obszar 9. Sytuacja demograficzna (wartość 0,35).
- Obszar 3. Sytuacja materialna mieszkańców (wartość 0,23).

Z kolei największym problemem w 2020 roku były:

- Obszar 11. Ład i struktura przestrzenna obszaru (wartość -0,86).
- Obszar 5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktura (wartość -0,54).
- Obszar 12. Lokalne środowisko przyrodnicze (wartość -0,40).
- Obszar 4. Stan finansów lokalnych (wartość -0,40).
- Obszar 6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych (wartość -0,16).
- Obszar 10. Dostępność transportowa (wartość -0,14).
- Obszar 7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy (wartość -0,11).
- Obszar 1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki (wartość -0,08).
- Obszar 8. Poziom bezpieczeństwa (wartość -0,08).
- Obszar 2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej (wartość -0,01).

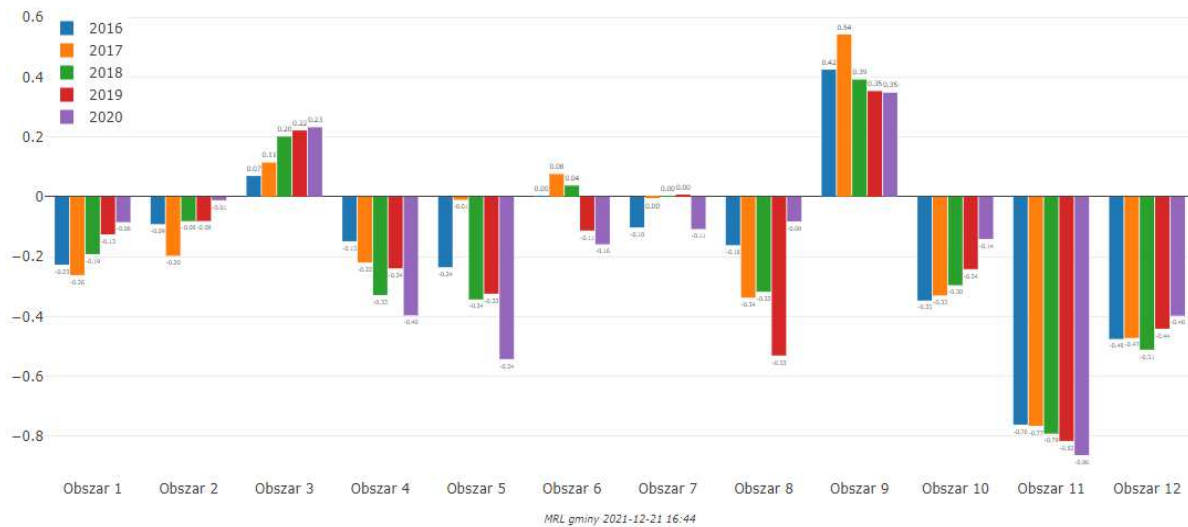
Zaznaczyć i podkreślić należy, że największe deficyty występują w obszarach, które mają duży wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy miasta. Ład przestrzenny to nie tylko kwestia atrakcyjnych przestrzeni dla zamieszkania, ale również możliwości i zakres stosowania instrumentów polityki przestrzennej, co jest kluczowe z punktu widzenia planowania wszystkich działalności w mieście. Podobnie infrastruktura ma decydujące znaczenie dla potencjalnych inwestorów, jak też mieszkańców, którzy wiążą swoją przyszłość z miastem. Aby mieszkańcy chcieli wiązać swoją przyszłość z miastem, konieczne jest stworzenie warunków do solidnego statusu materialnego, bezpiecznego zamieszkiwania w czystym środowisku. Tymczasem w obszarze Lokalne środowisko przyrodnicze wartość wskaźnika jest na poziomie -0,40, ład i struktura przestrzenna na poziomie nawet -0,86, jakość usług i infrastruktura na poziomie -0,54 a zasoby mieszkaniowe -0,16.

Relatywnie dobrze prezentują się wskaźniki demograficzne (głównie z uwagi na udział ludności w wieku przedprodukcyjnym – wartość wskaźnika w 2020 roku wyniosła 0,35, chociaż w roku 2017 była nawet 0,54), sytuacja materialna mieszkańców (która poprawiła się w ostatnich latach znacznie wraz z ogólną poprawą na krajowym rynku pracy).

Na

[Wykres 1.10](#) oraz w Tabeli 1.1. przedstawiono wartości wskaźników syntetycznych w poszczególnych obszarach, odnotowane w latach 2016- 2020.

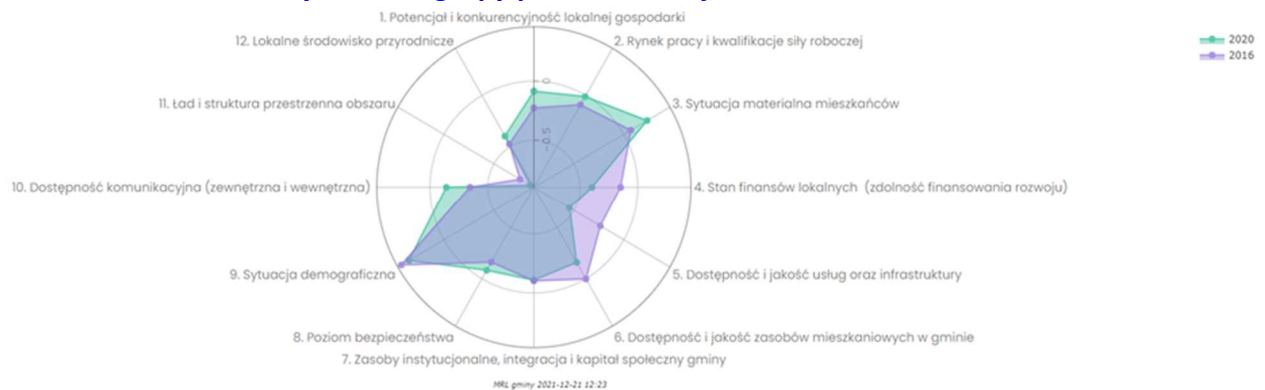
Wykres 1.10 Sytuacja Miasta Przasnysz w kluczowych obszarach w latach 2016-2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

W kilku obszarach nastąpił istotny spadek wskaźnika, więc sytuacja się bardzo pogorszyła: to przede wszystkim obszar 4. Stan finansów lokalnych – jeszcze w 2016 roku była to wartość -0,15, w 2020 roku już -0,40! Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury pogorszyła się w ostatnich 5 latach z -0,24 do -0,54! Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych pogorszyła się z 0,00 w roku 2016 do -0,16 w roku 2020. Obszar Bezpieczeństwo spadł z -0,2 do -0,52. Nawet dobra na tle innych miast Sytuacja demograficzna zaliczyła spadek z 0,54 w 2017 roku do 0,35 w roku 2020. W 6 obszarach nastąpiła poprawa, ale są to niewielkie zmiany – zwykle zmniejszenie ujemnych wartości. Tylko w jednym przypadku (Obszar Sytuacja materialna) jest poprawa dodatniej wartości z 0,07 do 0,23. Dynamika zmian pomiędzy 2016 i 2020 rokiem w poszczególnych obszarach została zobrazowana na [Wykresie 1.11](#).

Wykres 1.11 Dynamika zmian w poszczególnych obszarach funkcjonowania miasta Przasnysz na tle grupy porównawczej w latach 2016-2020

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

W ~~Tabela 1.1~~ Tabeli 1.1 przedstawiono z kolei zmiany w poszczególnych latach wartości wskaźnika dla wszystkich obszarów.

Tabela 1.1 Zmiany wartości wskaźnika syntetycznego w 12 obszarach w latach 2016-2020 dla miasta Przasnysz

Obszar analizy	2016	2017	2018	2019	2020
Obszar 1: Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	-0,23	-0,26	-0,19	-0,13	-0,08
Obszar 2: Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	-0,09	-0,20	-0,08	-0,08	-0,01
Obszar 3: Sytuacja materialna mieszkańców	0,07	0,11	0,20	0,22	0,23
Obszar 4: Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	-0,15	-0,22	-0,33	-0,24	-0,40
Obszar 5: Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	-0,24	-0,01	-0,34	-0,32	-0,54
Obszar 6: Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	0,00	0,08	0,04	-0,11	-0,16
Obszar 7: Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	-0,10	-0,00	0,00	0,00	-0,11
Obszar 8: Poziom bezpieczeństwo	-0,16	-0,34	-0,32	-0,53	-0,08
Obszar 9: Sytuacja demograficzna	0,42	0,54	0,39	0,35	0,35
Obszar 10: Dostępność transportowa (zewnątrzna i wewnętrzna)	-0,35	-0,33	-0,30	-0,24	-0,14
Obszar 11: Ład i struktura przestrzenna obszaru	-0,76	-0,77	-0,79	-0,82	-0,86
Obszar 12: Lokalne środowisko przyrodnicze	-0,48	-0,47	-0,51	-0,44	-0,40

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego ZMP, 2021

2. Miasto na tle samodzielnie dobranej grupy porównawczej

Wstęp

Przedstawiona w poprzedniej części analiza ma charakter stosunkowo ogólny i stanowi przyczynek do bardziej szczegółowej analizy. W tym rozdziale została przedstawiona szczegółowa i pogłębiona analiza szeregu wskaźników w 12 obszarach. Do grupy porównawczej zostały wybrane miasta z terenu województwa mazowieckiego o podobnym potencjale gospodarczym i społecznym tj.: Ciechanów, Mława, Ostrów Mazowiecka, Płońsk, Pułtusk i Sokołów Podlaski. Jak łatwo zauważyć, 4 miasta z tej listy znajdowały się także w grupie porównawczej narzędzia ZMP.

2.1. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego. Dostępność transportowa i mobilność

Historia i genius loci miasta⁴

Przasnysz jest gminą miejską, stolicą powiatu. Sąsiaduje z obwarankową gminą wiejską Przasnysz oraz gminą Czernice Borowe. Przasnysz położony jest w północnej części województwa mazowieckiego ([Rysunek 2.1](#)), na szlaku tranzytowym na Mazury, w połowie odległości pomiędzy Warszawą, a Olsztynem (po 100 km do każdego z miast). Zajmuje powierzchnię 2516 ha, a na koniec 2020 roku zamieszkiwało je 17 055 osób (dane GUS).

Rysunek 2.1. Lokalizacja miasta Przasnysz na mapie konturowej Polski

⁴ Na podstawie: Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029, Załącznik do Uchwały nr XXXI/233/2020 Rady Miejskiej w Przasnyszu z dnia 27 października 2020 roku.

Prawa miejskie Przasnysz uzyskał w 1427 roku. Korzystne położenie na pograniczu równiny kurpiowskiej i wysoczyzny ciechanowskiej przyczyniły się do rozkwitu miasta.

W średniowieczu był on trzecim po Warszawie i Płocku ośrodkiem miejskim Mazowsza pod względem liczby mieszkańców. Dalsze losy miasta przynosiły kolejno czasy rozwoju i zapaści spowodowanej wojnami, klęskami żywiołowymi czy chorobami. Do rozwoju miasta istotnie przyczyniła się budowa koszar wojskowych w końcu XIX wieku. W czasie I wojny światowej pod Przasnyszem toczyły się ciężkie walki pomiędzy wojskami rosyjskimi i niemieckimi.

Miasto wielokrotnie przechodziło z rąk do rąk, a bitwy lipcowa i lutowa z 1915 r., zwana najciekawszą bitwą I wojny światowej, na stałe zapisały się w historii miasta.

Po reformie administracyjnej w 1999 r. jest stolicą powiatu przasnyskiego.

Do dziedzictwa kulturowego i historycznego miasta zalicza się zdarzenia historyczne związane ze św. Stanisławem Kostką oraz powstały w ich wyniku kult.

Genius loci miasta wiąże się z Legendą o Przaśniku - założycielu miasta, którego gościnność kultywują do dziś mieszkańcy Przasnysza, a także kultem św. Stanisława Kostki.

Przasnysz położony jest na terenie „Zielonych Płuc Polski” nad rzeką Węgieńką, która jest dopływem Orzyca. Miasto nie ma większych walorów przyrodniczych, choć występują tu pojedyncze gatunki chronione flory i fauny.

Przasnysz nie ma tzw. renty położenia na cennych przyrodniczo terenach. Otaczają go pola uprawne, które stwarzają mało atrakcyjne warunki do wypoczynku i rekreacji. Przasnysz zwany jest „miastem rowerów”, tu mają siedzibę producenci rowerów w tym KROSS, a mieszkańcy bardzo chętnie korzystają z tego środka lokomocji. W mieście silne są tradycje piłki nożnej i sportów siłowych. Osoby oczekujące niecodziennych wrażeń mogą skorzystać z oferty skoków spadochronowych, lotów widokowych szybowcem i samolotem na lotnisku Aeroklubu Północnego Mazowsza pod Przasnyszem.

Miasto opiera się na rdzennych mieszkańcach i przybyszach z okolicznych wsi. Ponad 100-letnie istnienie jednostki wojskowej sprawiło, że przybywający na służbę żołnierze zakładali tu rodziny i osiedlali się na stałe. W mieście przebywa też prawie 40 zasymilowanych obcokrajowców. Nowi mieszkańcy integrują się z lokalną społecznością, warto jednak podejmować działania budujące w nich więź z miastem. Przasnyszanie na wzór legendarnego Przaśnika są gościnni i serdeczni dla „przybyszów”.

Przasnysz znany jest w kraju jako miejsce produkcji rowerów, lokalizacja jednostki wojskowej oraz z postaci Św. Stanisława Kostki. Dla przejezdnych może być brzydkie i nieciekawe (m.in. ze względu na zabudowę przy głównej arterii), jednak po bliższym poznaniu uznawane jest za estetyczne i czyste, zyskuje na atrakcyjności.

Przasnysz jest oddalony od dużych aglomeracji miejskich. Mieszkańcom nie doskwierają problemy związane z silną industrializacją czy zakładami produkcyjnymi silnie zanieczyszczającymi środowisko. Rosnące natężenie ruchu szczególnie związane z weekendowymi przejazdami pomiędzy Stolicą, a Mazurami przyczynia się do pogorszenia jakości powietrza. Miasto ma korzystne położenie, w opinii mieszkańców jest tu bezpiecznie, co zachęca do zamieszkania. Jest miastem spokojnym, przyjaznym dla osób starszych i rodzin z dziećmi. Wśród mieszkańców pokutuje jednak stereotyp, że „miasto umiera”, nic się tu nie dzieje, brakuje atrakcji, że to „miasto seniorów”.

Podstawą funkcjonowania miasta były przez wiele lat jednostka wojskowa i produkcja rowerów. Miasto znane jest także z kultu Św. Stanisława Kostki.

Przasnysz dzisiaj

Przasnysz jest wielofunkcyjnym ośrodkiem administracyjnym, usługowym o charakterze ponadlokalnym w zakresie oświaty, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, kultury oraz usług komercyjnych. Swoją siedzibę mają tu: Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy Przasnysz, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Komenda Powiatowa Policji, Komenda Powiatowa Straży Pożarnej, Jednostka Wojskowa, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Urząd Skarbowy, Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna, Powiatowy Inspektorat Weterynarii, Nadleśnictwo Przasnysz, Biuro Powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, a także Szpital Powiatowy, szkoły ponadpodstawowe, pomaturalne i szkoła wyższa, biura parlamentarzystów. Inne usługi publiczne świadczone są w instytucjach mających swoją siedzibę w sąsiadujących dawnych miastach wojewódzkich: Ostrołęce (odległej o 55 km) i Ciechanowie (25 km). Tam też przasnyszanie robią zakupy czy korzystają z oferty spędzania wolnego czasu (szczególnie kina, basenu). Niedaleki dystans do Warszawy czy Olsztyna umożliwia korzystanie z tamtejszej bogatszej oferty kin, teatrów, galerii handlowych i innych. Handel w mieście odbywa się głównie w marketach i dyskontach, mniejszych punktach czy na targowisku miejskim. Mieszkańcy mają dostęp do usług licznych banków, biur rachunkowych, kancelarii, punktów gastronomicznych, punktów napraw, ochrony zdrowia, sportu, zakładów fryzjerskich, kosmetycznych i innych. Na terenie miasta funkcjonuje pięć lokalnych tytułów wydawniczych i dwa portale informacyjne.

Atrakcyjność inwestycyjna i dostępność komunikacyjna Przasnysza

Zgodnie z wynikami atrakcyjności inwestycyjnej opublikowanymi w „Atrakcyjność inwestycyjna regionów w 2017 roku województwo mazowieckie” (PAIH, 2017), Przasnysz ulokował się relatywnie nisko ([Tabela 2.1](#)~~Tabela 2.1~~) notując współczynnik 0,194 (słabsze

wyniki wśród gmin miejskich województwa miały tylko Gostynin oraz Łaskarzew) i klasę B. Dla przemysłu oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej przyznano klasę B, a dla sekcji handel i naprawy oraz zakwaterowanie i gastronomia klasę C. Jest to ocena najniższa w relacji do porównywanych miast/gmin (z wyjątkiem gminy miejsko-wiejskiej – Pułtusk).

Tabela 2.1 Atrakcyjność inwestycyjna gmin

Przasnysz	Ciechanów	Mława	Ostrów Mazowiecka	Płońsk	Pułtusk	Sokołów Podlaski
0,194 B	0,236 A	0,219 A	0,220 A	0,264 A	0,176 C	0,201 B

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Atrakcyjność inwestycyjna regionów w 2017 województwo mazowieckie”

Atrakcyjności inwestycyjnej miasta nie sprzyja jego lokalizacja. Położenie w peryferyjnym powiecie, w połowie odległości od Warszawy i Olsztyna nie zachęca do ulokowania tu biznesu. Komunikacja miasta z innymi ośrodkami gospodarczymi odbywa się za pośrednictwem drogi krajowej nr 57 zapewniającej skomunikowanie z Warszawą i województwem warmińsko-mazurskim. Połączenia z Ostrołęką, Ciechanowem czy Mławą (dojazd do drogi ekspresowej nr 7) zapewniają drogi wojewódzkie. Stan dróg jest dobry, nie zapewnia jednak oczekiwanego szybkiego czasu dojazdu do większych ośrodków. Czas dotarcia do Warszawy to minimum 1 godz. i 40 min., Olsztyna 1 godz. i 20 min., Ostrołęki 45 min, Ciechanowa 20 min, Mławy 30 min.

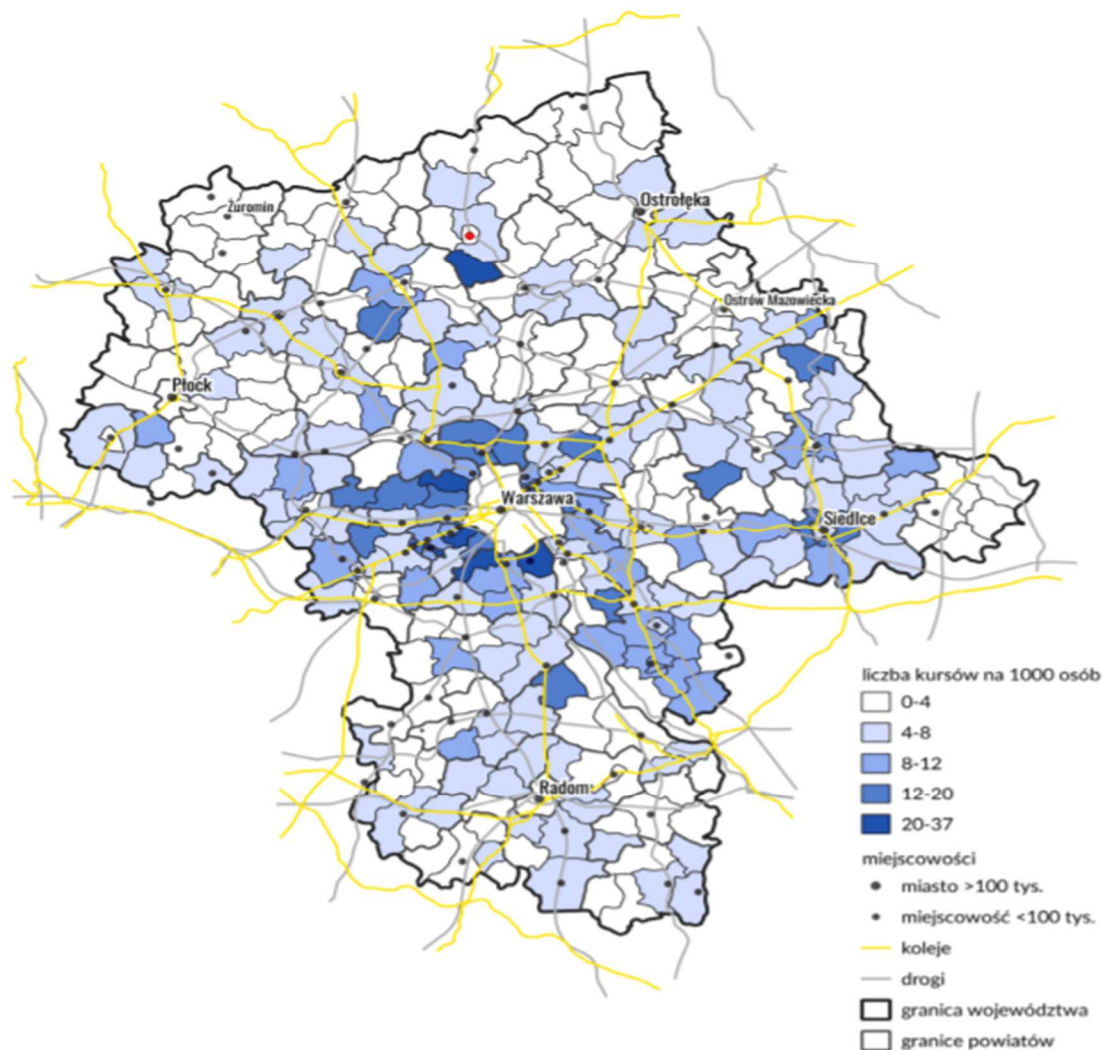
Przasnysz nie ma dostępu do linii kolejowej, najbliższa stacja znajduje się w Ciechanowie co stanowi istotną barierę rozwojową. W ramach nawiązanej współpracy z innymi samorządami władze miasta dążą do budowy linii kolejowej łączącej Przasnysz, Maków Mazowiecki, Pułtusk, Serock i Zegrze z linią kolejową w Legionowie i złożyły wniosek w ramach programu Kolej+. Obecnie komunikację zbiorową zapewniają połączenia autobusowe z Warszawą, Olsztynem, Szczytnem i Mrągowem realizowane przez czterech przewoźników.

Dostępność transportową⁵ miasta Przasnysza (czerwony punkt na mapie) na tle województwa ilustruje [Rysunek 2.2](#). Im ciemniejszy kolor na mapie, tym wyższa wartość, co oznacza lepszą dostępność środków komunikacji publicznej dla mieszkańców gminy. Mapa nie uwzględnia Warszawy, która zaburzałaby skalę ze względu na dużą populację. O ile do południa miasto nie cierpi na zupełny brak połączeń transportem publicznym to po godz. 15 sytuacja zmienia się diametralnie. Tego typu ograniczenie w dostępie do transportu wpływa na życie różnych grup mieszkańców, na przykład młodzieży. Nierówna jakość oferty transportowej zmusza ich do rezygnacji z ważnych dla nich aktywności, np. zajęć pozaszkolnych. Warto dodać, iż dane w zakresie dostępności

⁵ To łączna liczba wszystkich tras transportu publicznego w danej gminie, pomnożonych przez częstotliwość kursowania na tych trasach, a następnie podzielona przez liczbę mieszkańców w danej gminie.

transportu zbiorowego na terenie województwa mazowieckiego wskazują, iż 65% gmin nie ma dostępu do transportu zbiorowego, $\frac{3}{4}$ połączeń nie działa w weekendy oraz 46% połączeń wygasa w okresie wakacji.⁶

Rysunek 2.2 Dostępność transportu publicznego w województwie mazowieckim częstotliwość tras względem populacji - po godzinie 15:00

Źródło: Wykluczenie transportowe w województwie mazowieckim RAPORT Z BADAŃ, 2021 r.

W Przasnyszu nie funkcjonuje komunikacja miejska, za to Powiat Przasnyski w ramach przywracania połączeń autobusowych uruchomił nowe linie, z większą liczbą przystanków na terenie miasta. Ponadto w Przasnyszu komunikację zapewnia 13 taksówek.

Przasnysz ma dość korzystną lokalizację pod względem bliskości portów lotniczych. Do lotniska w Szymanach można dotrzeć w około 45 min, do Modlina w 1 godz. i 10 min., a do lotniska Chopina w Warszawie w min. 1 godz. i 40 min. W bezpośrednim sąsiedztwie miasta funkcjonuje lotnisko biznesowo-turystyczne.

⁶ <https://mazowsze.miastojestnasze.org>; Wykluczenie transportowe w województwie mazowieckim RAPORT Z BADAŃ, 2021 r.;

Miasto ma niską atrakcyjność inwestycyjną oraz słabą dostępność transportową. Brakuje kolei, nie ma komunikacji zbiorowej. Atutem jest stosunkowo niewielka odległość od lotnisk międzynarodowych w Modlinie i Warszawie-Okęcie oraz do lotniska w Szymanach.

Przasnysz jest miastem o niskiej gęstości zaludnienia, co przede wszystkim wynika z jego relatywnie dużej powierzchni. W grupie porównawczej zajmuje ostatnie miejsce ([Tabela 2.2](#)).

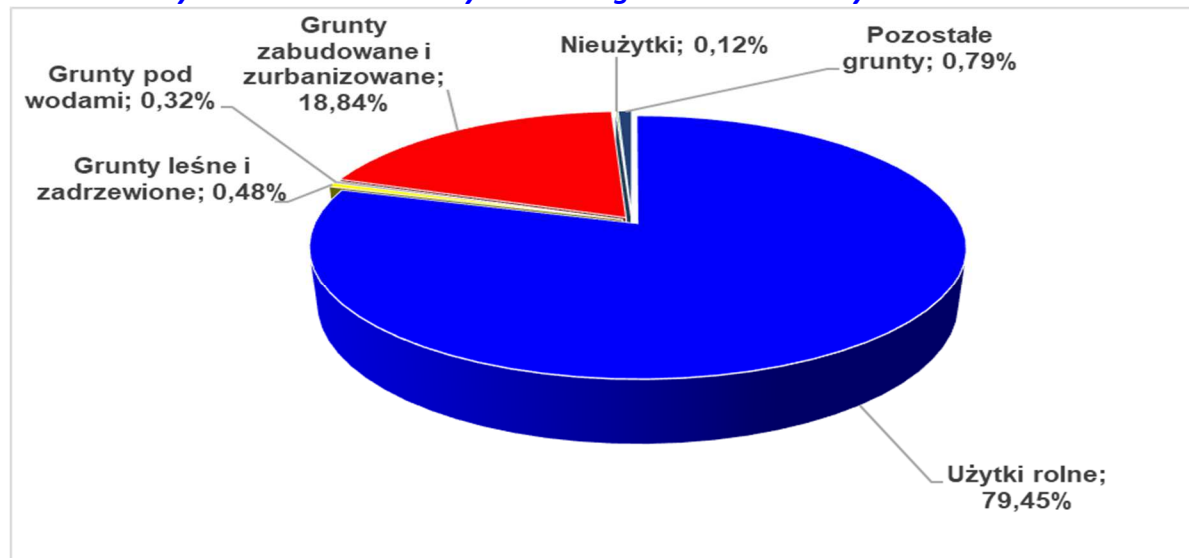
Tabela 2.2 Gęstość zaludnienia miast grupy porównawczej w latach 2011-2020

Miasto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	7 353	7 308	7 307	7 175	7 017	6 902	6 743	6 499	6 289	6 102
Mława	5 247	5 283	5 214	5 189	5 137	5 041	4 925	4 781	4 555	4 388
Ostrów Mazowiecka	3 645	3 615	3 588	3 463	3 404	3 321	3 245	3 147	3 091	2 968
Płońsk	3 931	3 872	3 737	3 622	3 474	3 326	3 175	2 991	2 834	2 647
Przasnysz	2 836	2 762	2 716	2 706	2 685	2 612	2 513	2 377	2 298	2 126
Pułtusk - Miasto	3 373	3 280	3 235	3 143	3 087	3 056	2 924	2 810	2 722	2 663
Sokołów Podlaski	3 068	2 987	2 922	2 883	2 822	2 805	2 724	2 638	2 581	2 507

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Struktura użytkowania gruntów w Przasnyszu wskazuje, że największą część stanowią użytki rolne (aż 79,45%), następnie grunty zabudowane i zurbanizowane (18,84%) oraz grunty leśne i zadrzewione ([Wykres 2.1](#)). Zwraca uwagę zdecydowanie rolniczy charakter miasta.

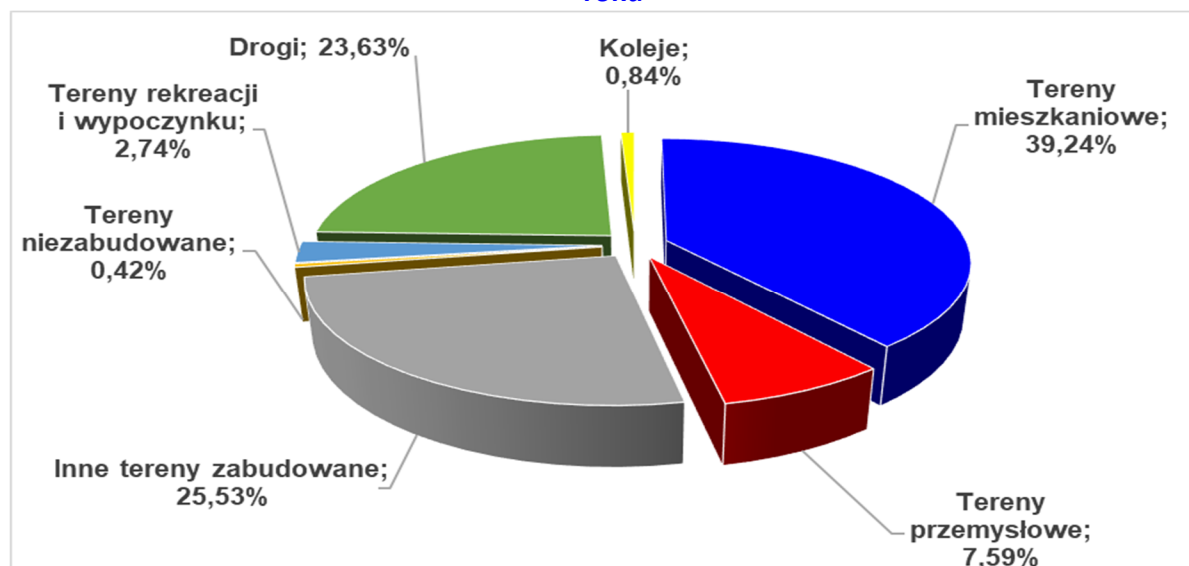
Wykres 2.1 Struktura użytkowania gruntów w Przasnyszu w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Blisko 24% obszarów zabudowanych i zurbanizowanych stanowią drogi, około 40% to tereny mieszkaniowe, 7,59% tereny przemysłowe ([Wykres 2.2](#) [Wykres 2.2](#)).

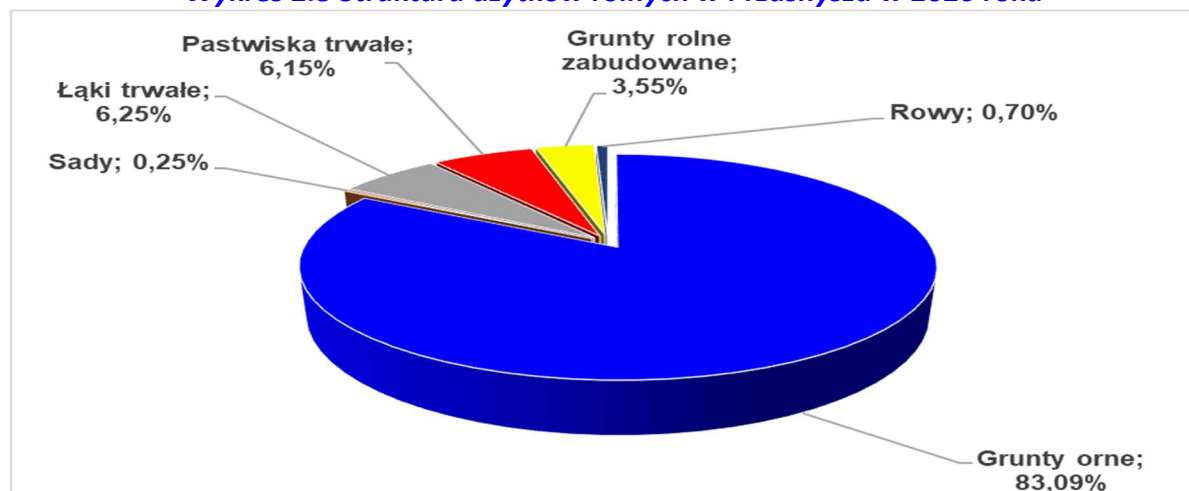
Wykres 2.2 Struktura gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w Przasnyszu w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne, które stanowią ponad 83% powierzchni wszystkich użytków rolnych ([Wykres 2.3](#) [Wykres 2.3](#)). Warto dodać, iż gleby najstabsze – VI kl. bonitacyjnej zajmują w skali miasta jedynie 10 ha. Klasa II stanowi 14%, klasa III 36%, IV 21%, a V 7%. Gleby bardzo dobre (II i III klasy bonitacyjnej R, PS, Ł) zlokalizowane są głównie w północnej części miasta⁷.

Wykres 2.3 Struktura użytków rolnych w Przasnyszu w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

⁷ Źródło za Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029

Miasto Przasnysz w relacji do porównywanych miast ma niską gęstość zaludnienia.

W strukturze użytkowania gruntów Przasnysza dominują zdecydowanie użytki rolne, które stanowią blisko 4/5 powierzchni miasta. Tereny mieszkaniowe zajmują niespełna 40% powierzchni, drogi stanowią prawie 1/4 powierzchni.

Infrastruktura komunikacyjna w mieście obsługuje ruch lokalny, połączenia z większymi ośrodkami miejskimi oraz ruch tranzytowy. Układ komunikacyjny w Przasnyszu tworzą:

- Droga krajowa (nr 57) zapewniająca skomunikowanie Przasnysza z Warszawą i sąsiednim województwem Warmińsko Mazurskim (trasa tranzytowa na Mazury).
- 2 drogi wojewódzkie (nr 544, 617) wiodące w kierunku północnym i północno zachodnim, umożliwiające dojazd do głównych korytarzy transportowych (drogi ekspresowej nr 7 w Mławie i krajowej nr 60 w Ciechanowie).
- 4 odcinki dróg powiatowych, które uzupełniają podstawowy układ drogowy.
- ponad 170 ulic miejskich o statusie publicznych dróg gminnych, które tworzą lokalną sieć połączeń drogowych na obszarze miasta i wyprowadzają ruch w kierunku połączeń zewnętrznych.
- Drogi wewnętrzne miejskie i będące własnością prywatną.

Infrastruktura drogowa w mieście ma czterech zarządców. Łączna długość dróg to prawie 93 kilometry z czego drogi miejskie stanowią 68,715 km (74,1%), a 24,052 km to odcinki innych zarządców. Ulice miejskie są w dobrym stanie, liczne inwestycje polegające na budowie i remoncie sprawiły, że drogi utwardzone na koniec 2021 r. stanowiły ponad 79%. Droga krajowa przebiegając przez środek miasta stanowi poważne obciążenie dla jego funkcjonowania, z kolei jej istnienie nie kreuje bezpośrednio aktywności gospodarczej (centra logistyczne, obsługa ruchu, hotele, itp.). Stan techniczny dróg jest zadowalający (średnia ocena techniczna dróg miejskich w 2021 r. to 3,91 w skali pięciopunktowej)⁸. Potrzeby remontowe występują na najstarszych i rozwijających się osiedlach. Zamierzenia inwestycyjne powinny być realizowane w oparciu o badania stanu technicznego poszczególnych ulic i natężenia ruchu oraz kompleksowy program rozwoju sieci drogowej.

Drogi wyposażone są w przestarzałe i energochłonne oświetlenie. Wykonany audyt wskazał największe potrzeby inwestycyjne. W 2022 roku planowana jest wymiana opraw oświetleniowych na energooszczędne realizacja w ramach trzech projektów finansowanych z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, programu Polski Ład oraz Instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego.

⁸ Analiza wyników przeglądu dróg gminnych.

Infrastruktura drogowa, szczególnie starsza, wymaga likwidacji barier architektonicznych, które utrudniają funkcjonowanie w przestrzeni miejskiej osobom z niepełnosprawnościami, starszym czy rodzicom z wózkami dziecięcymi⁹.

Drogi miejskie w 44,1% są wyposażone w chodniki, a 16,7% w ścieżki rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe. Łączna długość ścieżek rowerowych na terenie miasta (wraz z drogami innych zarządców) to prawie 18 km, co jest wartością wyższą niż w grupie porównawczej. Wobec bardzo powszechnego poruszania się mieszkańców na rowerach (398 rowerów na dobę w 2015 roku¹⁰) infrastruktura wymaga rozbudowy na podstawie kompleksowego planu spójnego z planem rozwoju sieci drogowej i zamierzeniami inwestycyjnymi zarządców dróg wyższych kategorii.

Przasnysz ma stosunkowo niską gęstość sieci drogowej w porównaniu z miastami z grupy porównawczej, co w dużej mierze wynika z dużej powierzchni miasta. W średnim stopniu także gęstość tych dróg poprawia się. W [Tabela 2.3](#) wskazano gęstość sieci drogowej na terenie powiatów (brak dostępnych danych dla miast) – powiat przasnyski lokuje się najniżej z grupy porównawczej.

Tabela 2.3 Drogi gminne i powiatowe o ulepszonej nawierzchni na 100 km² powierzchni (dane powiatowe w km) – w latach 2011-2020

Powiat z miastem	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	80,58	75,66	82,5	83,98	87,26	89,29	92,3	95,01	97,7	100,8
Mława	76,19	76,62	76,99	77,15	77,42	77,94	79,59	79,16	79,7	80,34
Ostrów Mazowiecka	63,44	64,97	66,26	67,85	69,93	71,09	73,29	75,74	76,96	78,06
Płońsk	83,63	85,56	88,07	90,04	90,43	92,64	97,71	99,88	101,4	102,96
Przasnysz	60,27	61,23	62,06	62,63	62,93	64,86	66,9	69,62	70,2	70,71
Pułtusk	74,12	74,82	84,59	84,93	85,97	79	82,26	83,31	85,67	87,96
Sokołów Podlaski	67,3	67,77	67,14	67,24	67,67	68,11	69,09	70,12	70,69	70,35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie narzędzia ZMP Monitor rozwoju lokalnego

Miasto Przasnysz wydawało w latach 2012-2020 średnio 7,22% budżetu na drogi, co było prawie najniższym wskaźnikiem wśród porównywanych miast ([Tabela 2.4](#)) i stanowiło średnio około 28 tys. zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co także było prawie najniższym poziomem w grupie analizowanych miast ([Tabela 2.5](#)).

⁹ Wnioski z ankiety „Dostępny Przasnysz”.

¹⁰ Dane z generalnego pomiaru ruchu na drogach krajowych w województwie mazowieckim w 2015 roku, GDDKiA.

Tabela 2.4 Udział wydatków na drogi (rozdziały 60005, 60011, 60013, 60014, 60015, 60016) w budżecie gminy (%) w latach 2012-2020

Miasto	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	22,93	29,64	28,53	23,65	11,76	9,38	21,29	11,99	6,60
Mława	4,26	9,12	6,81	8,38	6,69	8,31	9,53	8,36	9,49
Ostrów Mazowiecka	8,63	5,45	1,82	6,50	8,60	4,56	9,40	13,06	18,51
Płońsk	4,71	3,22	8,74	6,31	2,31	6,94	7,35	12,85	22,48
Przasnysz	8,23	5,3	12,03	8,62	4,92	8,59	2,55	11,86	2,90
Pułtusk	3,19	3,77	2,18	1,92	2,48	4,93	6,96	11,68	11,69
Sokołów Podlaski	5,07	4,03	4,01	3,08	2,88	1,62	4,28	3,45	2,78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie narzędzia ZMP Monitor rozwoju lokalnego

Tabela 2.5 Wydatki na drogi (rozdziały 60005, 60011, 60013, 60014, 60015, 60016) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł w latach 2012-2020

Miasto	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	73 365	101 121	106 485	82 198	43 485	40 490	112 943	64 856	34 854
Mława	10 656	24 363	18 817	25 578	24 211	34 855	44 252	41 463	52 057
Ostrów Mazowiecka	23 050	14 114	4 839	17 580	30 434	18 100	41 850	66 344	106 094
Płońsk	11 610	8 989	30 338	22 911	8 883	29 217	35 473	78 740	154 401
Przasnysz	26 417	16 259	40 610	27 862	19 101	35 501	10 479	60 079	14 972
Pułtusk	9 266	12 506	6 529	7 044	9 209	21 298	34 754	67 229	68 242
Sokołów Podlaski	14 395	12 909	15 285	11 557	11 443	7 050	20 609	19 441	15 730

Źródło: Opracowanie własne na podstawie narzędzia ZMP Monitor rozwoju lokalnego

Warto spojrzeć na dane dotyczące liczby zarejestrowanych w poszczególnych powiatach pojazdów samochodowych i ciągników. Powiat przasnyski ma najniższy wskaźnik w grupie porównawczej (Tabela 2.6Tabela 2.6).

Tabela 2.6 Liczba pojazdów samochodowych i ciągników na 1 km dróg o nawierzchni twardej (dane powiatowe) w latach 2011-2020

Dane dla powiatów	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	72,42	80,57	76,39	77,45	76,86	78,03	78,11	78,53	79,35	79,29
Mława	57,17	59,94	61,81	63,47	65,51	67,64	68,66	71,68	73,97	76,14
Ostrów Mazowiecka	65,22	65,28	66,06	66,25	66,13	67,55	67,99	68,15	69,53	71,07
Płońsk	60,54	61,67	62,06	62,65	64,35	64,95	63,59	64,21	65,6	66,57
Przasnysz	48,66	50,16	51,82	53,42	55,24	56,02	56,42	56,61	58,71	60,54
Pułtusk	62,07	64,08	58,79	60,81	62,53	71,21	71,44	73,36	75,07	76,10
Sokołów Podlaski	57,29	57,82	59,66	60,86	62,2	64,02	64,89	65,85	67,32	69,31

Źródło: Opracowanie własne na podstawie narzędzia ZMP Monitor rozwoju lokalnego

Co warto odnotować, powiat przasnyski charakteryzuje się jedną z najwyższych dynamik przyrostu liczby pojazdów samochodowych na 1 km dróg o nawierzchni twardej (blisko 25% w latach 2011-2020). Może to mieć związek z efektem niskiej bazy oraz relatywnie niskiej gęstości sieci drogowej, ale także z brakiem komunikacji publicznej (na co uskarżali się mieszkańcy w badaniach ankietowych). Liczba samochodów przypadająca na 100 mieszkańców rośnie bardzo szybko – ponownie powiat przasnyski ma prawie najwyższą w grupie porównawczej dynamikę z lat 2010-2019 (49,9% - [Tabela 2.7](#)~~Tabela 2.7~~).

Tabela 2.7 Liczba samochodów osobowych na 100 mieszkańców (dane powiatowe) w latach 2011-2020

Dane dla powiatów	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	47,89	50,35	52,41	54,44	56,52	59,06	61,51	64,14	67,09	69,58
Mława	47,44	50,68	52,96	54,82	57,11	59,69	62,27	65,07	68,30	71,35
Ostrów Mazowiecka	47,47	49,18	50,86	52,23	53,98	56,36	58,73	61,27	63,92	66,67
Płońsk	52,26	54,67	56,83	58,97	61,14	63,75	66,31	68,91	72,15	74,81
Przasnysz	49,23	51,79	54,37	56,52	58,78	61,71	64,24	67,01	70,47	73,81
Pułtusk	51,77	54,28	56,48	58,69	60,98	64,06	67,16	70,1	73,71	76,8
Sokołów Podlaski	48,97	50,38	51,97	53,44	55,40	58,02	60,27	62,57	65,08	67,23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie narzędzia ZMP Monitor rozwoju lokalnego

W 2020 roku powiat przasnyski notował już prawie najwyższy wskaźnik motoryzacji indywidualnej spośród porównywanych miast.

Miasto Przasnysz wydawało przeciętną część budżetu na drogi w ostatnich latach (średnio 7,2% w latach 2012-2020) przy stosunkowo mało gęstej sieci drogowej. Liczba samochodów przypadająca na 1 km drogi szybko rośnie, a powiat przasnyski ma prawie najwyższy w grupie porównawczej wskaźnik motoryzacji indywidualnej.

Warto przyrzeć się także bezpieczeństwu na drogach porównywanych miast ([Tabela 2.8](#)~~Tabela 2.8~~ i [Tabela 2.9](#)~~Tabela 2.9~~): Zwraca uwagę najwyższy wskaźnik wypadków drogowych na 100 tys. ludności w grupie analizowanych powiatów (dostępne są tylko dane powiatowe w analizowanej grupie), chociaż trzeba też przyznać, że poziom ten spadł w ostatnich 10 latach dość znacznie z poziomu aż 171,9 – tylko powiat mławski z miastem Mława miał wyższą dynamikę spadku tego wskaźnika. Zaznaczyć należy także, że dokładana analiza danych wskazywała, iż większość wypadków miała miejsce poza samym miastem Przasnysz. Dane udostępnione przez Komendę Powiatową Policji w Przasnyszu na potrzeby opracowywania Planu Rozwoju Lokalnego wskazały, że w 2019 roku liczba wypadków drogowych w samym mieście Przasnysz, w przeliczeniu na 10.000 mieszkańców kształtowała się na poziomie około 71, podczas gdy w całym powiecie było to 87,3.

Tabela 2.8 Liczba wypadków drogowych na 100 tysięcy ludności (dane powiatowe) w latach 2011-2020

Dane dla powiatów	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	76,50	64,6	63,7	38,5	30,9	36,6	43,3	67,9	72,7	44,8
Mława	131,0	110,0	113,2	94,7	88,2	63,8	58,5	57,4	43,9	51,1
Ostrów Mazowiecka	128,4	119,6	88,2	98	72,9	119,3	79	72,6	67,5	63,8
Płońsk	115,4	120,1	114,7	98,2	93,9	81,8	61,5	61,7	64,2	73,7
Przasnysz	171,9	135,5	108,1	131	148,2	122,6	96,4	106,2	87,3	80,2
Pułtusk	79,9	77,9	68,2	73,9	73,8	104,7	94,6	98,3	82,9	79,1
Sokołów Podlaski	86,3	85	69,6	68,5	76	83,7	67,7	84,5	79,6	65,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie narzędzia ZMP Monitor rozwoju lokalnego

Tabela 2.9 Liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych na 100 tys. ludności (dane powiatowe) w latach 2011-2020

Dane dla powiatów	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	26,22	14,24	24,15	11,01	11,05	14,4	8,88	13,36	10,06	10,09
Mława	16,04	24,14	16,17	20,29	32,56	12,21	17,68	13,66	15,09	15,18
Ostrów Mazowiecka	21,18	26,57	9,35	22,83	14,84	39,32	14,98	23,28	23,43	19,42
Płońsk	25,77	35,93	23,62	30,47	19,23	21,58	13,67	23,99	16,06	27,63
Przasnysz	16,63	7,42	7,46	22,45	9,38	18,86	13,23	15,17	17,09	19,10
Pułtusk	25,33	9,74	9,74	17,51	7,77	17,45	19,31	15,43	19,28	19,30
Sokołów Podlaski	12,32	21,26	23,21	16,21	9,05	12,74	10,98	3,68	14,82	11,19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie narzędzia ZMP Monitor rozwoju lokalnego

Z analizy danych statystycznych jasno wynika, że powiat przasnyski cechuje stosunkowo intensywny i niebezpieczny ruch drogowy, w samym mieście Przasnysz jest nieco bezpieczniej. Powiat przasnyski ma też wysoki wskaźnik ofiar śmiertelnych, co oznacza, że duża część wypadków drogowych kończy się tragicznie dla jego uczestników.

Powiat przasnyski notuje relatywnie dużo wypadków drogowych (w samym mieście Przasnysz odsetek jest nieco niższy).

Ostatnim wskaźnikiem w tej części, który warto przytoczyć, jest długość ścieżek rowerowych. W tym przypadku Przasnysz ma wynik poniżej średniej dla grupy porównawczej, ale trzeba zauważyć, że miasto stosunkowo niedawno zaczęło intensywną budowę sieci ścieżek rowerowych i miało w ostatnich latach wysoką dynamikę ([Tabela 2.10](#)~~Tabela 2.10~~). Na koniec 2021 roku na terenie miasta było łącznie prawie 18 km ścieżek rowerowych (miejskich i innych zarządców). Deficyt ścieżek jest obserwowany szczególnie w najstarszej, centralnej

części miasta. Długość ścieżek jest wciąż niewystarczająca w relacji do znacznej liczby rowerzystów. Mieszkańcy zgłaszają potrzebę dalszego kompleksowego rozbudowywania ciągów do bezpiecznej jazdy rowerem, uzupełniania infrastruktury rowerowej i poprawy bezpieczeństwa rowerzystów poprzez działania infrastrukturalne i edukacyjne.

Tabela 2.10 Ścieżki rowerowe w km na 10 tysięcy km² powierzchni miasta w latach 2011-2020

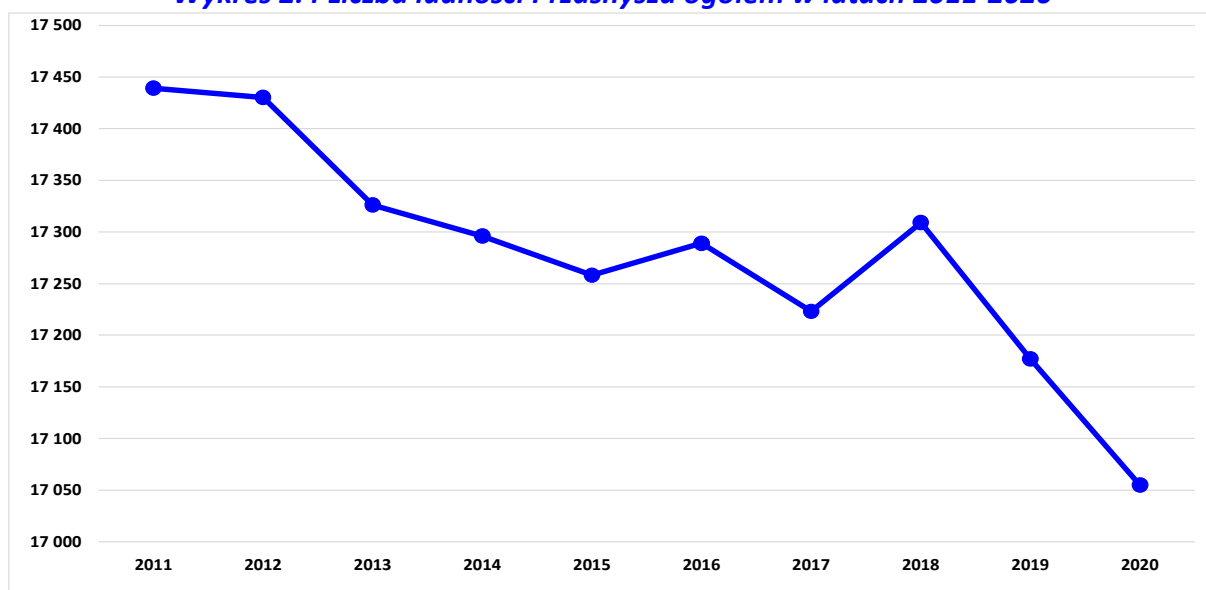
Miasto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	2 043,9	2 043,9	2 043,9	3 081,1	8 053,7	8 511,3	8 785,8	10 921,3	13 300,8	14 155,0
Mława	2 586,2	2 586,2	2 643,7	3 074,7	4 511,5	4 511,5	3 189,7	3 620,7	3 764,4	4 109,2
Ostrów Mazowiecka	449,0	449,0	763,4	1 077,7	1 077,7	1 706,3	1 706,3	1 706,3	1 706,3	7 633,6
Płońsk	4 396,6	4 827,6	6 293,1	6 379,3	6 379,3	6 379,3	6 896,6	8 706,9	8 706,9	9 913,8
Przasnysz	1 351,4	1 510,3	3 259,1	5 286,2	5 524,6	5 524,6	5 961,8	5 961,8	7 392,7	7 392,7
Pułtusk	-	-	82,0	82,0	82,0	82,0	82,0	82,0	417,5	507,0
Sokołów Podlaski	2 398,6	2 398,6	2 398,6	2 912,6	2 912,6	2 912,6	2 912,6	5 539,7	14 905,8	14 334,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie narzędzia ZMP Monitor rozwoju lokalnego

2.2. Ludność i procesy demograficzne

Przasnysz na dzień 31 grudnia 2020 roku zamieszkiwało 17.055 osób (dane GUS), o blisko 400 osób mniej 10 lat wcześniej ([Wykres 2.4](#)Wykres 2.4). Dynamika spadku liczby ludności w Przasnyszu nie była wysoka i podobna do całej grupy porównawczej, co oznacza, że na razie zarówno Przasnysz, jak i pozostałe analizowane miasta opierają się poważniejszym kryzysom demograficznym. Najsilniej spadła liczba ludności w Mławie, ale było to też tylko 3,25% w ostatnich 10 latach. W samym Przasnyszu spadek wyniósł 2,2% w okresie 2011-2020. W mieście jest więcej kobiet, które stanowią ponad 52,1% ogółu populacji.

Wykres 2.4 Liczba ludności Przasnysza ogółem w latach 2011-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Porównanie skali ubytku ludności z przestrzeni miasta, gminy wiejskiej i powiatu przasnyskiego wskazuje, że nie występuje zjawisko migracji ludności z terenu miasta do sąsiednich wiejskich gmin. Dokładne analizy wskazują, że mamy jednak do czynienia ze zjawiskiem suburbanizacji, w tym przypadku migracji mieszkańców centrum miasta na jego obrzeża.

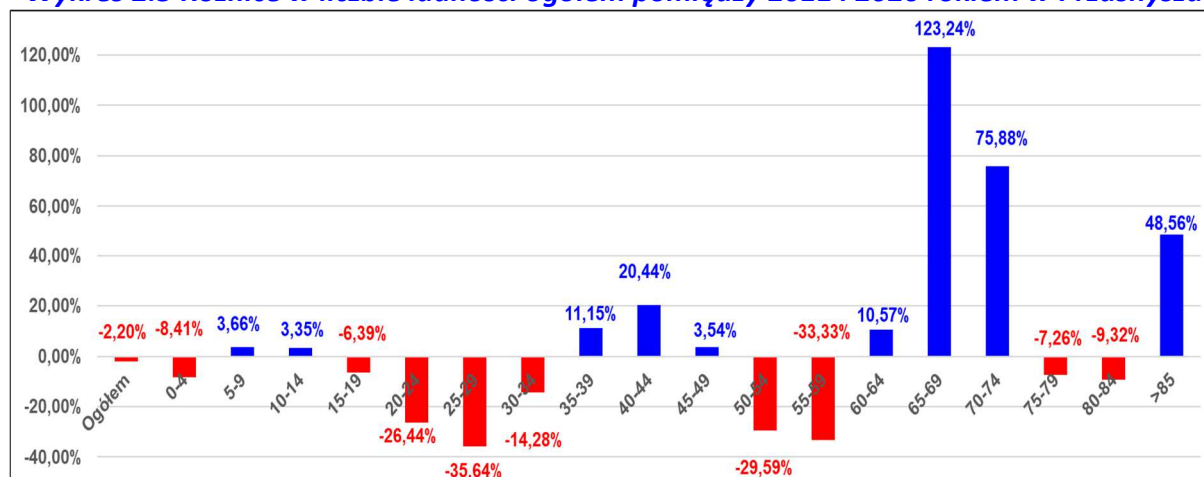
W porównaniu do roku 2011 liczba mieszkańców miasta (dane GUS) spadła o około 2,2% (niespełna 400 osób). Tempo depopulacji nie jest zatem szybkie, co jest charakterystyczne dla całej grupy porównawczej. Ubywa nieco szybciej mężczyzn niż kobiet (2,27% vs 2,14%). Jednocześnie w gminie wiejskiej Przasnysz ubyło w tym samym czasie 2,7% mieszkańców (201 osób). Wyludnia się centrum Przasnysza głównie w kierunkach obrzeży miasta.

Przez ostatnie 10 lat ubyło w Przasnyszu praktycznie tyle samo mężczyzn co kobiet (190 osób vs 194). Znaczne różnice zaznaczają się w poszczególnych grupach wiekowych: w grupie wiekowej 5-9 lat przybyło w ostatnich 10 latach 14,3% chłopców, a ubyło 5,8% dziewczynek; z kolei w grupie 15-19 lat ubyło 12,7% chłopców a przybyło 0,2% dziewczynek. W grupie wiekowej 35-39 lat ponownie mamy zróżnicowanie (przybyło 3,8% mężczyzn oraz 19,3% kobiet), w grupie 45-49 lat (przybyło 13,2% mężczyzn i ubyło 5,1% kobiet), w grupie 60-64 lat mamy ubytek mężczyzn 0,7% i przyrost liczby kobiet 20,6%, w grupie 70 lat i więcej przyrosło 40,6% mężczyzn oraz 22,0% kobiet (to dość nietypowa sytuacja, gdyż w starszych rocznikach zazwyczaj przybywa szybciej kobiet niż mężczyzn) - por. [Wykres 2.5](#), [Wykres 2.6](#) i

[Wykres 2.7](#)

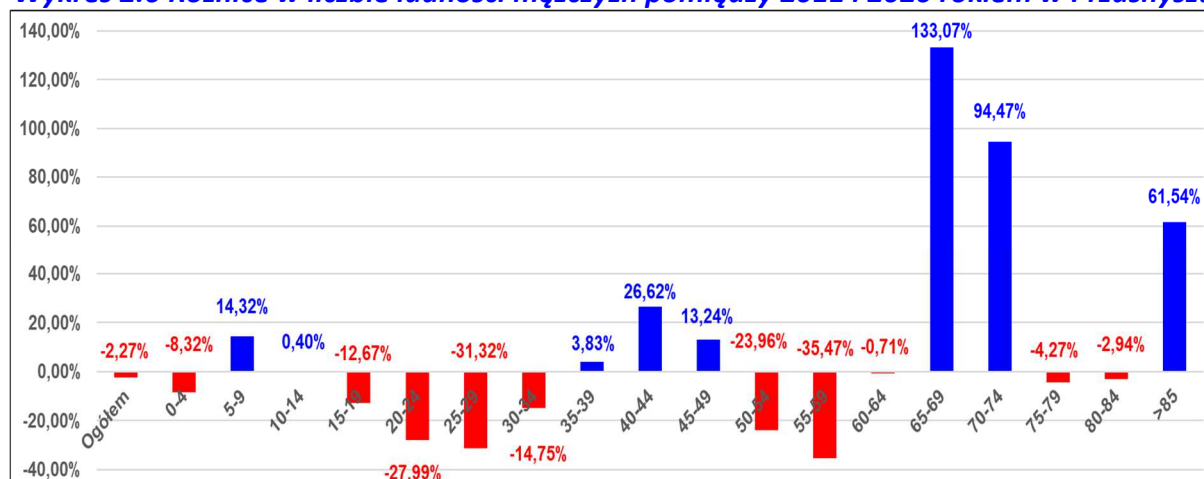
Liczba ludności spada w wielu grupach wiekowych poza: 5-14 lat, 35-49 lat, 60-74 lat oraz powyżej 85 lat. To przede wszystkim roczniki wyzów demograficznych: powojennego (lata 1948-1959) i następnie wyzów z lat 70 i 80-tych (oraz krótki wyzowy epizod z roku 2010).

Wykres 2.5 Różnice w liczbie ludności ogółem pomiędzy 2011 i 2020 rokiem w Przasnyszu

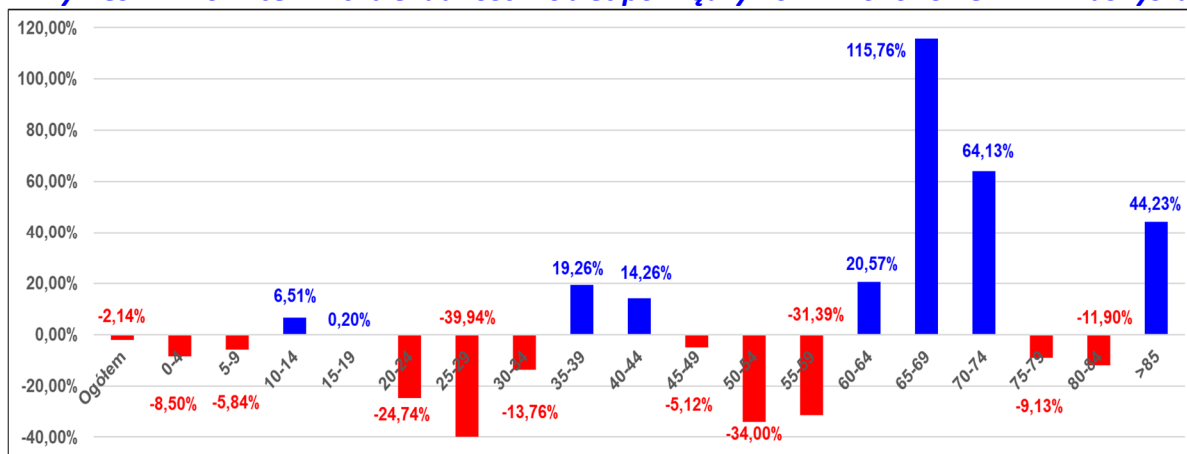
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Wykres 2.6 Różnice w liczbie ludności mężczyzn pomiędzy 2011 i 2020 rokiem w Przasnyszu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Wykres 2.7 Różnice w liczbie ludności kobiet pomiędzy 2011 i 2020 rokiem w Przasnyszu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Struktura demograficzna miasta jest niekorzystna, ale trzeba zaznaczyć, że zmiany nie dotyczą ludności w wieku przedprodukcyjnym. Tutaj zadziwiająco dobrze wygląda sytuacja - spadki są w najmłodszej grupie wiekowej (0-4 lata) – co oznacza, że nie działają raczej systemy motywacyjne sygnowane przez Rząd (np. 500+). Notuje się za to silne ubytki w grupach wiekowych „produkcyjnych”. Spadek ludności w wielu młodych grupach wiekowych oznacza, że miasto poprzez ruch naturalny nie ma szansy na poprawę sytuacji w przyszłości. Jednocześnie miasto notuje wysokie wzrosty osób wieku powyżej 65 roku życia (w ostatnich 10 latach odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem wzrósł o 57,5%¹¹), które przy obowiązującym systemie emerytalnym stanowią już grupę poprodukcyjną. Spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym notuje każde miasto z grupy porównawczej, ale Przasnysz ma prawie najwyższą dynamikę spadku (8,1%) z całej grupy porównywanych miast (nieco wyższe mają Ciechanów i Płońsk¹²).

Tabela 2.11 Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2011-2020

Miasto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	49,4	50,6	52,2	54,3	56,6	59,5	62,9	66,0	68,8	71,1
Mława	53,6	54,3	55,3	56,3	58,1	59,6	61,2	62,5	64,4	66,5
Ostrów Mazowiecka	56,1	56,4	57,2	58,0	58,5	60,4	61,9	63,8	66,0	68,3
Płońsk	51,6	53,5	56,0	58,4	61,0	63,9	66,4	69,4	72,1	73,6
Przasnysz	54,6	56,2	58,6	60,9	62,4	64,5	67,3	70,7	73,7	76,6
Pułtusk	52,1	53,6	54,8	56,7	58,8	60,8	63,1	65,3	67,4	68,9
Sokołów Podlaski	53,3	54,8	56,7	58,4	60,5	62,9	65	68	70,8	72,8

¹¹ Obliczono na podstawie danych GUS (w 2011 roku odsetek 12,0%, w 2020 roku 18,9% - wzrost o 57,5%)

¹² Obliczono na podstawie danych GUS, BDL

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Prawie najgorszy wynik miasto notuje także we wskaźniku dotyczącym grupy wiekowej 25-34 lata, która stanowi główną część potencjału reprodukcyjnego danej społeczności, a jej odpływ bardzo źle rokuje na przyrost naturalny w przyszłości. W tym przypadku wskaźnik dla miasta pogorszył się w ostatnich 10 latach o ponad 23%, spadając z poziomu 162,6 do 124,7. Nie była to najwyższa dynamika w grupie porównawczej (wyższą miał Płońsk), ale jest to jeden z najniższych wskaźników dla 2020 roku (tylko Płońsk ma niższy).

Tabela 2.12 Liczba osób w wieku 25-34 lata w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020

Miasto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	162,4	162,5	163,1	160,9	157,7	155,5	152,2	147,0	142,5	139,1
Mława	169,6	170,6	168,8	167,6	165,5	161,8	157,6	153,1	145,8	141,0
Ostrów Mazowiecka	158,7	158,3	157,4	151,9	149,5	146,3	143,2	139,6	138,0	133,6
Płońsk	174,2	171,4	166,1	161,8	155,8	149,3	142,9	135,0	128,2	120,7
Przasnysz	162,6	158,5	156,8	156,5	155,6	151,1	145,9	137,3	133,8	124,7
Pułtusk	176,1	170,9	168,2	163,4	159,9	157,9	150,3	144,6	140,2	138,0
Sokołów Podlaski	163,3	159,5	156,1	153,8	150,4	148,9	143,9	139,3	136,2	133,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Kolejny ważny wskaźnik obciążenia demograficznego to ludność w wieku nieprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym. W tym przypadku, miasto Przasnysz ponownie ma najgorszy wskaźnik (vide [Tabela 2.13](#)). Wskaźnik ten dla miasta wzrósł o 22 punkty procentowe w ostatnich 10 latach i należy się spodziewać dalszego jego pogarszania o ile nie nastąpi racjonalna zmiana w polityce imigracyjnej Państwa. Odsetek osób powyżej 65 roku życia w populacji ogółem zwiększa się w całej Polsce dość dynamicznie, w Przasnyszu wzrósł o 57,5% w ostatnich 10 latach (najgorszy wynik w tym zakresie zanotował Ciechanów – wzrost o 63,0%). Obecnie, blisko co piąty mieszkaniec miasta jest w wieku powyżej 65 roku życia (18,9%).

Tabela 2.13 Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2011-2020

Miasto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	49,4	50,6	52,2	54,3	56,6	59,5	62,9	66,0	68,8	71,1
Mława	53,6	54,3	55,3	56,3	58,1	59,6	61,2	62,5	64,4	66,5
Ostrów Mazowiecka	56,1	56,4	57,2	58,0	58,5	60,4	61,9	63,8	66,0	68,3
Płońsk	51,6	53,5	56,0	58,4	61,0	63,9	66,4	69,4	72,1	73,6
Przasnysz	54,6	56,2	58,6	60,9	62,4	64,5	67,3	70,7	73,7	76,6
Pułtusk	52,1	53,6	54,8	56,7	58,8	60,8	63,1	65,3	67,4	68,9
Sokołów Podlaski	53,3	54,8	56,7	58,4	60,5	62,9	65	68	70,8	72,8

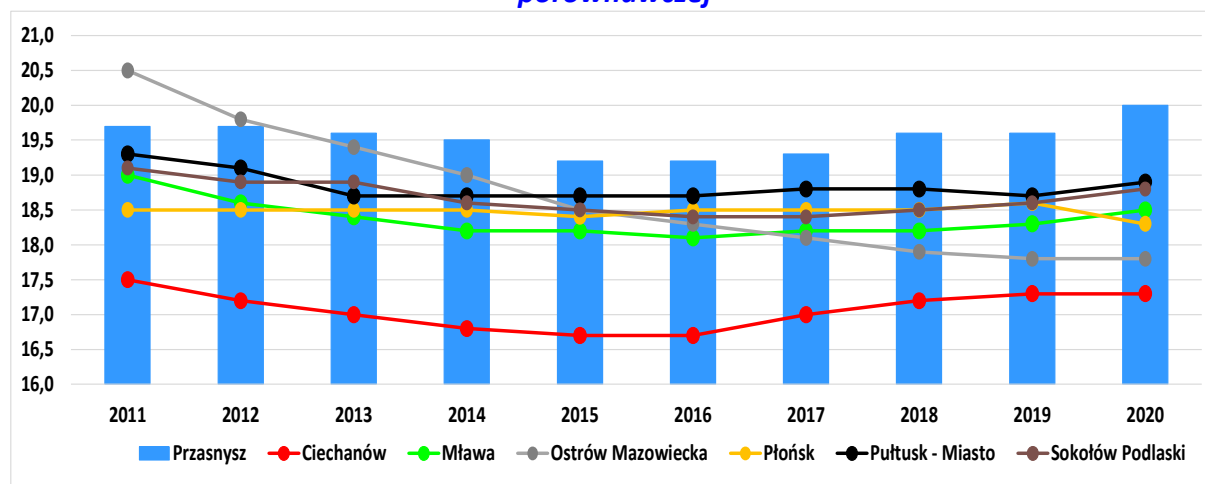
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Silnie pogarsza się także relacja osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym – w 2011 roku odsetek wynosił 24,1 osoby, w 2020 roku już blisko 41,5 osób (wzrost o 71,8%). Przy utrzymaniu tej dynamiki, finansom publicznym grozi poważny kryzys.

Wskaźniki obciążenia demograficznego potwierdzają negatywne prognozy demografów. Blisko co piąty mieszkaniec miasta ma powyżej 65 roku życia, znacznie spada potencjał reprodukcyjny miasta (udział grupy wiekowej 25-34 lata) i wzrasta obciążenie grupy produkcyjnej (coraz więcej osób niepracujących przypada na osoby pracujące).

Patrząc na wskaźniki aktywności ekonomicznej ludności, można przyjąć, że w 2020 roku miasto Przasnysz miało relatywnie wysoki odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (jako jedyne miasto w grupie porównawczej zanotowało delikatny przyrost 0,3 p.p. w ostatnich 10 latach), najniższy w grupie porównawczej odsetek ludności w wieku produkcyjnym oraz relatywnie wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym ([Wykres 2.8](#), [Wykres 2.9](#), [Wykres 2.10](#)). Warto zauważyć, że wszystkie miasta w grupie porównawczej doświadczają negatywnych trendów demograficznych, niemniej jednak miasto Przasnysz prezentuje się niemalże najgorzej w całej stawce. Złagodzenie tych trendów będzie konieczne dla zachowania szans rozwoju w długim okresie.

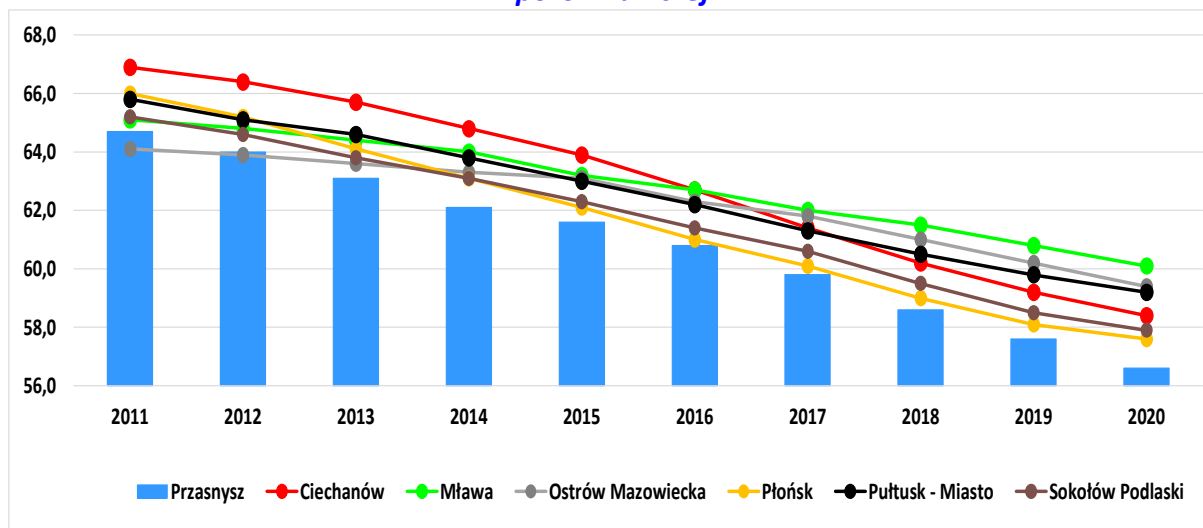
Wykres 2.8 Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

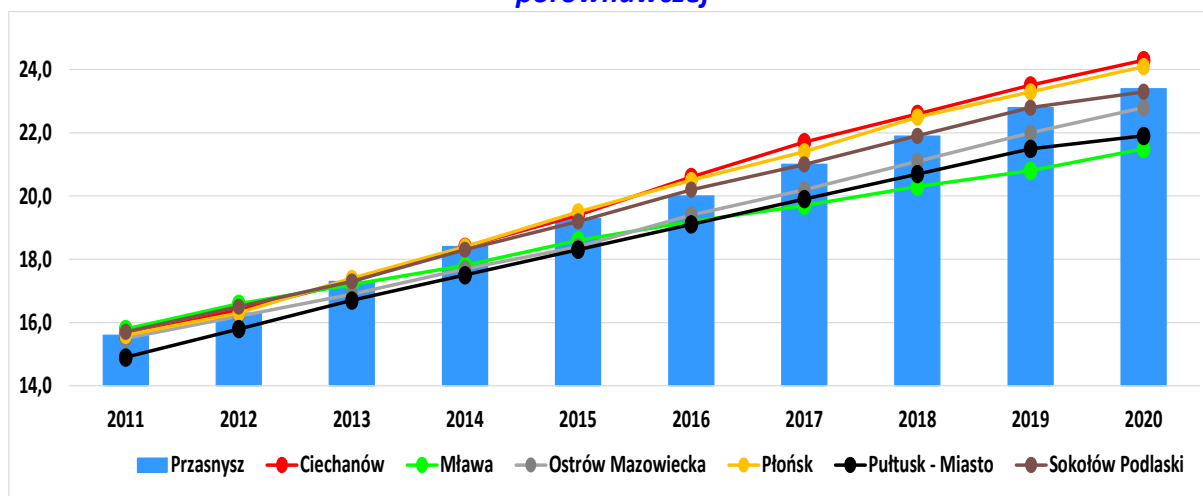
Warto także podkreślić, że w grupach wiekowych 0-19 w latach 2011-2020 nie zmieniła się praktycznie liczba ludności, co jest pozytywną informacją, gdyż ta liczba będzie do pewnego stopnia wpływać pozytywnie na liczebność grupy „produkcyjnej”.

Wykres 2.9 Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Wykres 2.10 Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

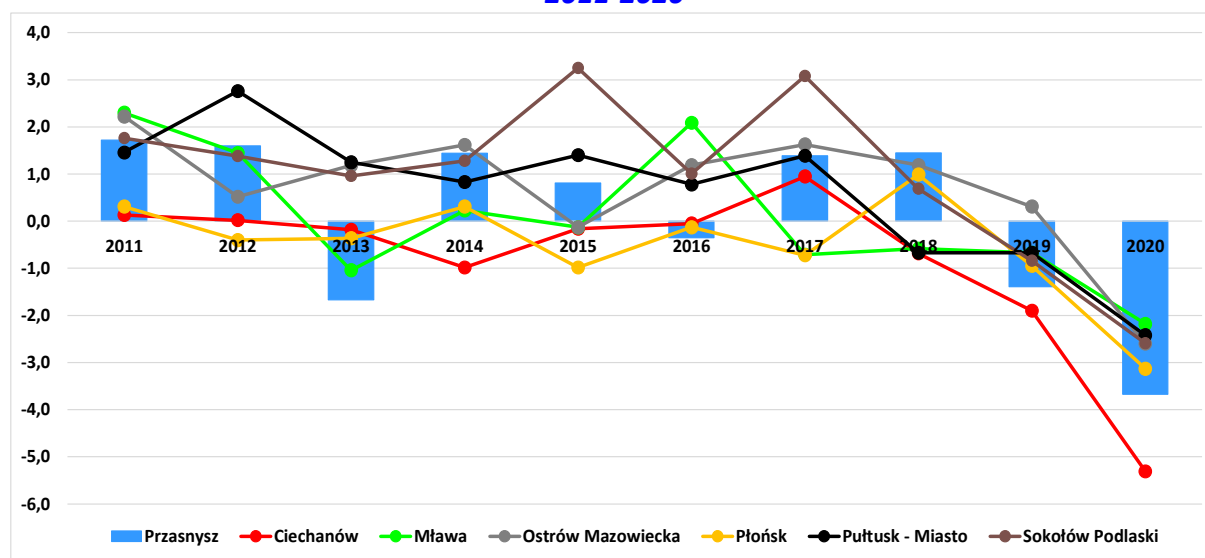
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Silną stroną sytuacji demograficznej miasta jest pozytywny trend w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym. Miasto musi mieć jednak dobrą ofertę dla młodych ludzi, w przeciwnym wypadku wyjadą i nie zasilą grupy produkcyjnej. Zresztą niska liczebność grupy wieku produkcyjnego wskazuje dokładnie na realizację takiego właśnie scenariusza.

Przyrost naturalny w Przasnyszu jest wartością zmienną – przez wiele lat osiągał wartości dodatnie, by w ostatnich 2 latach przejść w wartości ujemne (w 2020 roku - 63 osoby). Zmianę na niekorzystną sytuację miasta potwierdza wartość wskaźnika przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców ([Wykres 2.11](#)), – do 2018 roku

sytuacja była pozytywna i miasto miało przeciętny wskaźnik w całej grupie porównawczej – w ostatnich 10 latach przybyły w Przasnyszu 24 osoby, podczas gdy w Ostrowi Mazowieckiej aż 164 osoby, w Sokołowie Podlaskim nawet 187 osób. Analiza danych za 2021 rok potwierdza na razie odwrócenie trendu i prawdopodobnie w kolejnych latach należy się spodziewać kolejnych złych informacji w tym zakresie. Warto zaznaczyć, że była to sytuacja podobna do tej, w gminie wiejskiej Przasnysz, w której w ostatnich 10 latach przybyły 73 osoby i także w ostatnich 2 latach przyrost naturalny stał się ujemny.

Wykres 2.11 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Warto także spojrzeć na wskaźniki dzietności kobiet. W Przasnyszu wskaźnik ten jest najwyższy w całej grupie porównywanych miast (Tabela 2.14) i co ważne, nie spadał w ostatnich latach. Chociaż wciąż jest niższy niż prosta zastępowalność pokoleń (2.1), to jednak jest znacząco wyższy niż średnia w Polsce (około 1,4).

Tabela 2.14 Wskaźnik dzietności w latach 2011-2020

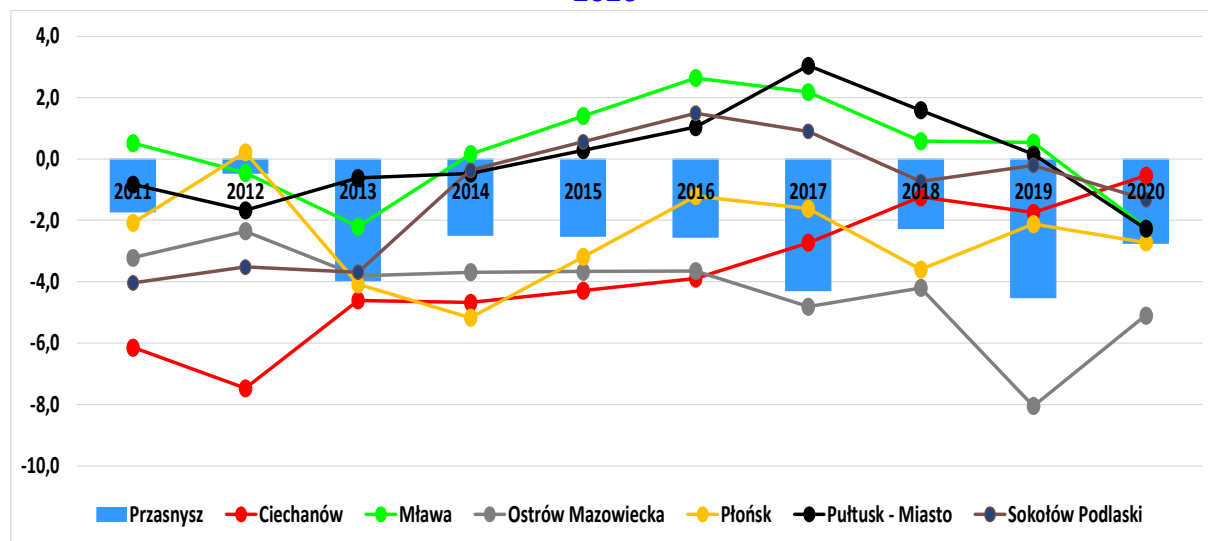
Miasto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	1,40	1,43	1,41	1,39	1,42	1,47	1,71	1,6	1,55	1,38
Mława	1,66	1,36	1,39	1,47	1,42	1,53	1,58	1,49	1,51	1,38
Ostrow Mazowiecka	1,39	1,33	1,40	1,34	1,26	1,44	1,52	1,39	1,49	1,41
Płońsk	1,43	1,35	1,45	1,59	1,42	1,44	1,41	1,55	1,4	1,39
Przasnysz	1,63	1,66	1,29	1,73	1,52	1,62	1,89	1,73	1,67	1,70
Pułtusk	1,47	1,58	1,37	1,45	1,59	1,39	1,66	1,47	1,36	1,51
Sokołów Podlaski	1,49	1,49	1,43	1,39	1,60	1,38	1,64	1,61	1,37	1,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto notuje zmienny przyrost naturalny. Najgorszy wynik zaobserwowano w 2020 roku, co oznacza, że sytuacja zaczęła się pogarszać. Miasto może poszczycić się jednak najwyższym w stawce wskaźnikiem dzietności kobiet (choć jest on niższy niż prosta zastępowalność pokoleń -2,1).

W ciągu ostatnich lat notowano stały odpływ ludności miasta wskutek migracji. Mieszkańcy miasta mniej więcej w równym stopniu opuszczali miasto wyjeżdżając do innych województw jak też pozostawali na terenie województwa mazowieckiego. Część migracji wewnątrz wojewódzkich związana była z przenosinami z miasta na teren podmiejski. W ostatnich 10 latach z miasta wyjechały 432 osoby „netto” (saldo migracji). Biorąc pod uwagę wskaźnik salda migracji na 1000 mieszkańców, miasto nie notuje najgorszych wyników w grupie porównawczej ([Wykres 2.12](#)). W najgorszej sytuacji znajdują się Ciechanów i Ostrów Mazowiecka, z których wyraźnie i na dużą skalę odpływają mieszkańcy – łącznie blisko 2.400 osób netto opuściło te miasta, a więc 6 razy tyle co w przypadku Przasnysza. Tylko Mława jako jedyna w grupie porównawczej notuje dodatnie saldo migracji.

Wykres 2.12 Saldo migracji na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

* - brak danych BDL dla roku 2015, przyjęto średnią arytmetyczną wartości z roku poprzedzającego i następującego

Struktura wiekowa osób migrujących wskazuje, że miasto najliczniej opuszczają osoby w wieku 25-34 lat, a więc wieku, w którym ludzie obecnie najczęściej zakładają rodziny i rodzą się im pierwsze dzieci. Skumulowany odsetek migracji osób w wieku 15-39 lat w latach 2013-2020 wyniósł dla Przasnysza -50,2, co było prawie najwyższym poziomem w całej stawce – tylko Ostrów Mazowiecka zanotowała gorszy wynik. Oznacza to, że miasto

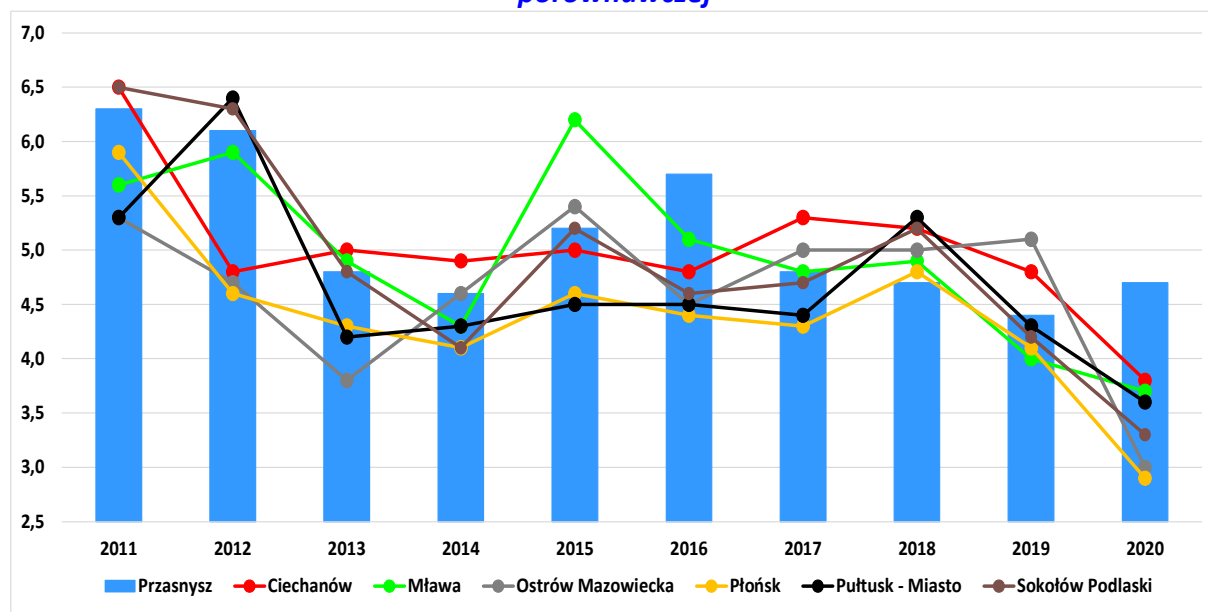
traci od dłuższego czasu demograficzny potencjał do rozwoju i utrata tego potencjału przybiera na sile.

W latach 2011-2020 odnotowano 432 zameldowania z miast oraz 1180 z obszarów wiejskich. Wymeldowania do miast w tym samym czasie były na poziomie 1211 osób, a na obszary wiejskie 827 osób. Do miast zlokalizowanych w województwie mazowieckim odpyływa około 50% mieszkańców. Do miast odpyływają głównie osoby młode, do 34 roku życia, natomiast na obszary wiejskie przeprowadzają się zarówno młodzi jak i starsi. Grupa najliczniej reprezentowana, to osoby w wieku 25-34 lata – są to zapewne osoby, które wyjeżdżają na studia i po studiach decydują się już zostać poza Przasnyszem.

W ostatnich 10 latach z miasta wyjechało około 430 osób (netto). Wskaźnik migracji na 1000 mieszkańców nie jest najwyższy w grupie porównawczej, ale wciąż stosunkowo wysoki. Najwięcej migruje osób młodych w wieku 15-39 lat.

Pogarsza się wskaźnik liczby zawieranych małżeństw na 1000 ludności. 10 lat temu był on znacznie wyższy (6,3 vs 4,7). Jego spadek jest stałą tendencją ogólnokrajową wynikającą z jednej strony ze zmniejszania się odsetka osób bardzo młodych, które najczęściej zawierają małżeństwa, z drugiej strony ze zmniejszania ochoty społeczeństwa do instytucjonalizacji związków. Przasnysz miał jednak najwyższy wskaźnik w grupie porównawczej w tym zakresie w 2020 r. ([Wykres 2.13](#) ~~Wykres 2.13~~).

Wykres 2.13 Małżeństwa zawarte na 1000 ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Zgodnie z prognozami GUS, liczba ludności Przasnysza będzie się zmniejszać w dalszym ciągu, w 2030 roku będzie to niewiele ponad 16,3 tys. osób ([Tabela 2.15](#)~~Tabela 2.15~~). Co jest jednak dużo bardziej istotne, spadnie głównie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym aż o 13,6%, a liczba dzieci nawet o 15,4%. Jednocześnie dalej rosnąć będzie liczba ludności w wieku powyżej 65 roku życia (o ponad 20,8%).

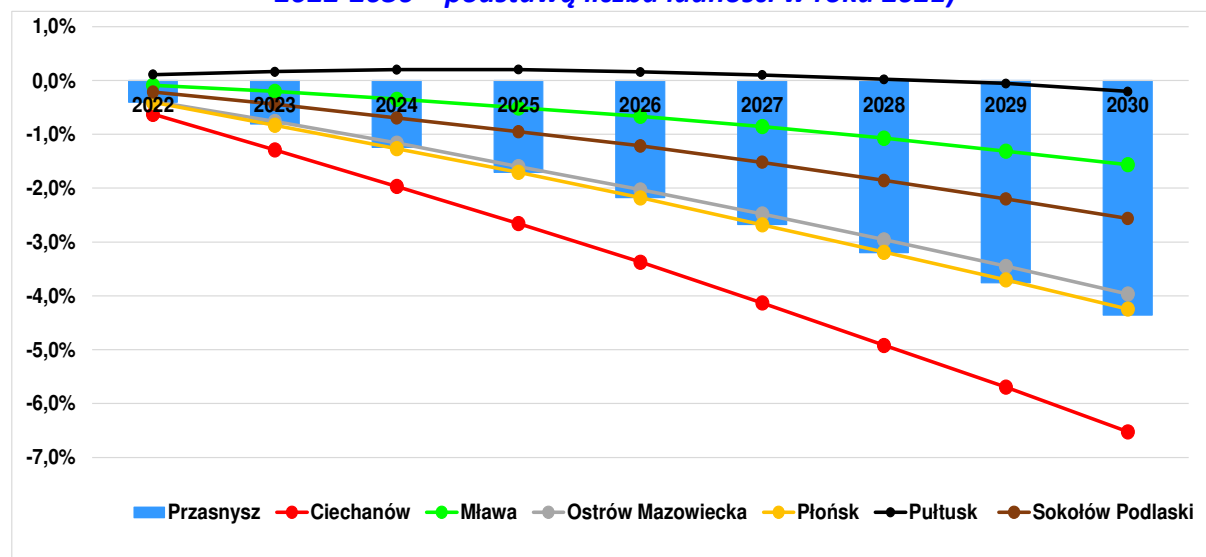
Tabela 2.15 Prognoza zmian liczby ludności w Przasnyszu w latach 2021-2030

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2030/ 2021
Ludność ogółem	17 044	16 975	16 906	16 832	16 753	16 673	16 588	16 499	16 403	16 302	95,65%
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	3 297	3 284	3 265	3 243	3 218	3 162	3 075	2 985	2 915	2 848	86,38%
Ludność w wieku produkcyjnym	9 561	9 414	9 286	9 158	9 056	8 972	8 937	8 898	8 850	8 779	91,82%
Ludność w wieku poprodukcyjnym	4 186	4 277	4 355	4 431	4 479	4 539	4 576	4 616	4 638	4 675	111,68%
Ludność w wieku 0-14 lat	2 779	2 768	2 725	2 653	2 574	2 513	2 452	2 436	2 385	2 351	84,60%
Ludność w wieku 15-64 lat	10 827	10 618	10 460	10 313	10 225	10 143	10 075	9 958	9 895	9 799	90,51%
Ludność w wieku 65+	3 438	3 589	3 721	3 866	3 954	4 017	4 061	4 105	4 123	4 152	120,77%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prognozy GUS

Spadać będzie ludność wszystkich miast z grupy porównawczej ([Wykres 2.14](#)~~Wykres 2.14~~), dynamika spadku ludności Przasnysza wynosi minus 4% i jest podobna jak w Płońsku oraz Ostrowi Mazowieckiej. Największy spadek ludności prognozowany jest w Ciechanowie.

Wykres 2.14 Prognoza spadku liczby ludności do roku 2030 (skumulowane saldo w latach 2022-2030 – podstawą liczba ludności w roku 2021)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prognozy GUS

Prognozy demograficzne GUS wskazują na dalszy spadek liczby ludności. W 2030 roku liczba ludności zmaleje o około 4,4%. Znacznie gorzej jednak wygląda sytuacja w grupie ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym – tutaj spadki będą znacznie wyższe. Dzieci do 14 roku życia ubędzie nawet o 15,4%, a osób w wieku produkcyjnym o blisko 8,2%. Przybędzie za to 20,8% osób po 65 roku życia.

Miasto Przasnysz bez wątpienia stoi przed wyzwaniem sprostania zmianom demograficznym. Spadek liczby mieszkańców, zmiana struktury wiekowej społeczności, migracja młodych i aktywnych osób to procesy, które już wpływają na rozwój miasta, a będą coraz bardziej wpływały na koszty utrzymywania budynków szkolnych i przedszkolnych. Brak, adekwatnej do potrzeb mieszkańców, infrastruktury usług społecznych i transportowych, będzie zachęcał mieszkańców do zmiany miejsca zamieszkania, przyspieszając procesy depopulacji. Rosnąć będzie zakres oraz znaczenie usług społecznych, w szczególności senioralnych i komunalnych świadczonych przez miasto, których samodzielne finansowanie będzie coraz trudniejsze.

2.3. Gospodarka i rynek pracy

Podmioty gospodarcze i gospodarka

Największe firmy zarejestrowane w mieście Przasnysz, to dzisiaj przede wszystkim Kross – lider w produkcji rowerów w Europie, Mlekoma – proszkownia mleka z jedną z najnowocześniejszych linii technologicznych w Europie, oddział ABB – producent w dziedzinie energetyki i automatyki oraz ZIPP sp. z o.o. - producent skuterów. Bardzo dużym pracodawcą są także jednostka wojskowa (2 Ośrodek Radioelektroniczny) oraz Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej (Szpital im. Dr. Wojciecha Oczko).

Największy udział w ogóle przasnyskich podmiotów gospodarczych miały podmioty z sekcji G Handel hurtowy i detaliczny (to typowe dla większej części gmin); naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (25,4%). W porównaniu do roku 2011 ich liczba spadła o 9,03%. Ma to zapewne związek z konsolidacją sektora i rozwojem handlu internetowego. Patrząc na grupę porównawczą, miasto ma wysoki udział podmiotów sekcji G (handel hurtowy i detaliczny) w relacji do wszystkich podmiotów gospodarczych, na poziomie 25,44% w 2020 roku (większy ma Ostrów Mazowiecka 30,01%, najniższy Ciechanów – 22,72%). Miasto ma wysoki udział firm transportowych w strukturze gospodarczej (8,3% w 2020 roku), podobnie jak podmiotów z sektora budownictwa (10,8% w 2020 roku), niski udział firm z sektora przetwórstwa (6,25% w 2020 roku), podobnie także jak podmiotów z sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 8,72% w 2020 roku). Miasto notuje relatywnie wysoki udział, jeśli chodzi o nowo rejestrowane podmioty w tzw. branżach kreatywnych (reklama, architektura, rynek sztuki i antyków, rzemiosło, design, moda, film, gry video, muzyka, sztuki performatywne, rynek wydawniczy, oprogramowanie oraz radio i telewizja) – średnio w latach 2011-2020 było to 8,10%. Duży ubytek można zaobserwować w branży finansowej i ubezpieczeniowej, która silnie ucierpiała w wyniku kryzysu finansowego w 2008 roku. Z kolei silnie rosły w ostatnich latach takie sektory jak: informacji i komunikacji (sekcja J) – to także typowy wynik rewolucji technologicznej, skutkującej wzrostem znaczenia firm zajmujących się IT, następnie rosły usługi szeroko rozumianego administrowania (sekcja N) i firmy edukacyjne (sektor P). Rozwój usług tzw. rynkowych i specjalistycznych jest naturalną tendencją procesów, które odbywają się w skali makro i w strukturze tej nie występują znaczne odchylenia, może poza relatywnie wysokim wzrostem w sektorze R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją –

[Tabela 2.16](#)~~Tabela 2.16~~.

Tabela 2.16 Podmioty gospodarcze miasta Przasnysz w podziale na sekcje PKD w roku 2011 i 2020

Sekcja PKD	2011	2020	Zmiana %	Udział % w 2020
Ogółem	1541	1663	7,92%	100,00%
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	50	32	-36,00%	1,92%
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	1	2	100,00%	0,12%
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	119	104	-12,61%	6,25%
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	2	100,00%	0,12%
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5	2	-60,00%	0,12%
Sekcja F – Budownictwo	161	180	11,80%	10,82%
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	465	423	-9,03%	25,44%
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	122	138	13,11%	8,30%
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	32	26	-18,75%	1,56%
Sekcja J – Informacja i komunikacja	30	40	33,33%	2,41%
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	47	40	-14,89%	2,41%
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	68	85	25,00%	5,11%
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	111	145	30,63%	8,72%
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	27	31	14,81%	1,86%
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	15	13	-13,33%	0,78%
Sekcja P – Edukacja	70	91	30,00%	5,47%
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	92	123	33,70%	7,40%
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	20	36	80,00%	2,16%
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa				
Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	105	150	42,86%	9,02%

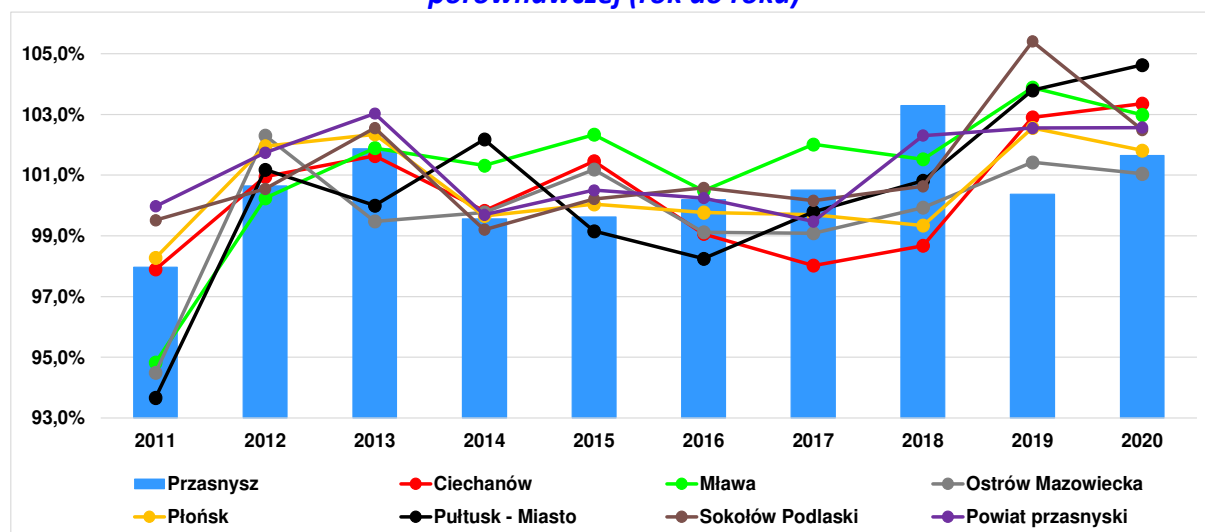
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Podstawą gospodarki Przasnysza są dzisiaj przede wszystkim przedsiębiorstwa wielobranżowe, głównie handlowo-usługowe. Kluczowe zakłady, to Kross, Mlekoma, ABB, Zipp oraz jednostka wojskowa (2 Ośrodek Radioelektroniczny) i SP ZZOZ (Szpital im. dr. Wojciecha Oczo).

Trzeba zauważyć, że miasto nie posiada dominującej branży, która mogłaby stanowić o przewadze konkurencyjnej w skali regionu czy kraju. To z jednej strony przewaga w sytuacji, w której kryzysy gospodarcze dotyczą konkretnych branż, ale z drugiej strony brak koncentracji w obszarze, w którym Miasto mogłoby się wyraźnie specjalizować. Z pewnością dużą wartością jest rozpoznawalna w Europie firma Kross i przemysł rowerowy (który odgrywał dużą rolę w gospodarce miasta także w przeszłości), na których być może warto oprzeć kierunki strategicznego rozwoju.

Według najnowszych danych GUS (2020 rok), w mieście działały łącznie 1663 podmioty gospodarcze, z czego blisko 96,2% w sektorze prywatnym. W porównaniu do roku 2011, liczba podmiotów wzrosła o około 7,9% - to mniej niż średnio w powiecie przasnyskim (12,3%) oraz w województwie mazowieckim (12,7%) - [Wykres 2.15](#) [Wykres 2.15](#)).

Wykres 2.15 Dynamika liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w grupie porównawczej (rok do roku)

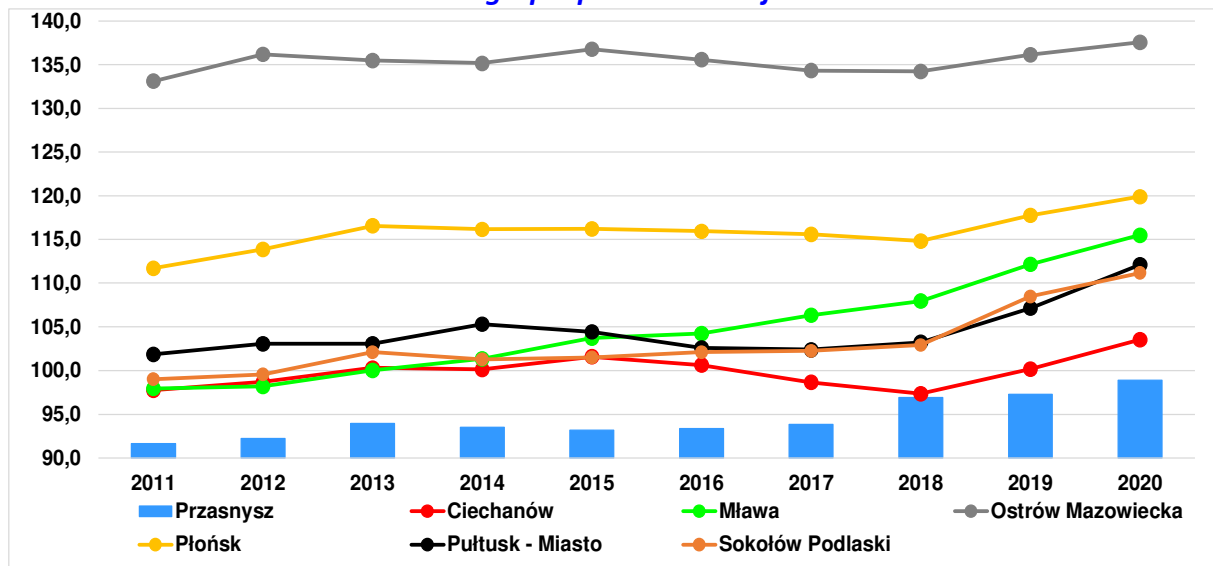

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Warto zauważyć, że Przasnysz miał w ostatnim dziesięcioleciu średnią dynamikę przyrostu nowych firm (100,57% rok do roku). Ostatnie 2 lata, to prawie najniższa dynamika wzrostu liczby podmiotów sektora gospodarczego w grupie porównawczej, natomiast w 2018 roku miasto było liderem w grupie osiągając najlepszy wynik.

Inny ważny wskaźnik, to liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Jak wynika z analizy danych w grupie porównawczej, miasto Przasnysz charakteryzuje się najniższym poziomem wskaźników, na przestrzeni całego okresu analizy ([Wykres 2.16](#) [Wykres 2.16](#)). Różnica pomiędzy Przasnyszem, a np. Ostrowią Mazowiecką – liderem w tym zakresie jest znacząca, ale nawet Sokołów Podlaski czy Pułtusk, które notują słabe wyniki w zakresie działalności gospodarczej, odstają od Przasnysza in plus.

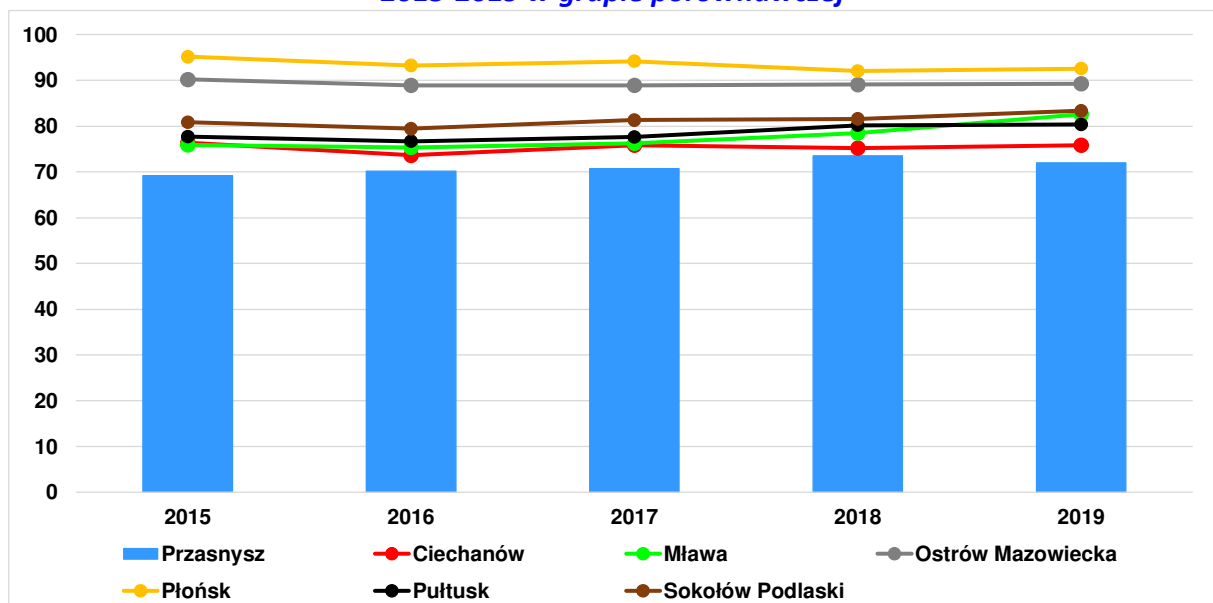
Wykres 2.16 Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Podobnych danych można doszukać się w bazie POLTAX, które wykorzystane zostały w narzędziu Związku Miast Polskich¹³. Wskaźnik pokazujący liczbę podatników osiągających dochody z działalności gospodarczej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym sytuuje miasto najniżej z całej grupy porównawczej.

Wykres 2.17 Liczba podatników osiągających dochody z działalności gospodarczej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2015-2019 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych POLTAX serwisu ZMP, 2022

¹³ <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwaju.pl/>, dostęp 18.01.2022. Na dzień sporządzania raportu dostępne były dane za lata 2015-2019.

Liczba podmiotów gospodarczych w mieście rośnie, ale dynamika wzrostu jest raczej średnia w porównaniu do otaczających miast. Miasto Przasnysz ma najniższy poziom liczby podmiotów na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej. Gorzej kształtuje się pozycja miasta w zakresie wskaźników określających liczbę nowo rejestrowanych i wyrejestrowywanych podmiotów gospodarczych.

Zdecydowana większość firm należy do sektora prywatnego (96,2% w 2020 roku), w sektorze prywatnym dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (77,5% w 2020 roku). Zwraca uwagę, że na przestrzeni ostatnich 10 lat, udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w sektorze prywatnym nieznacznie wzrósł (o 4,9%), nieznacznie także wzrosła liczba spółek (o 8,5%), przy czym ich liczba wciąż jest mała (64 podmioty w 2020 roku). Bardzo wzrosła liczba fundacji (175% w latach 2011-2020, ale w zasadzie to efekt niskiej bazy w 2011 roku) oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych (39,3%) - to bardzo ważna informacja w kontekście budowania społeczeństwa obywatelskiego ([Tabela 2.17](#)). Łączna liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych wciąż nie jest wysoka (39 w roku 2020), ale ważny jest pozytywny trend w tym zakresie. Spadła natomiast znacznie liczba spółdzielni (o 50% w latach 2011-2020, w zasadzie w ostatnich 3 latach). Zmniejszył się także udział sektora publicznego w ostatnich 10 latach.

Tabela 2.17 Struktura podmiotów gospodarki narodowej w Przasnyszu w latach 2011 i 2020

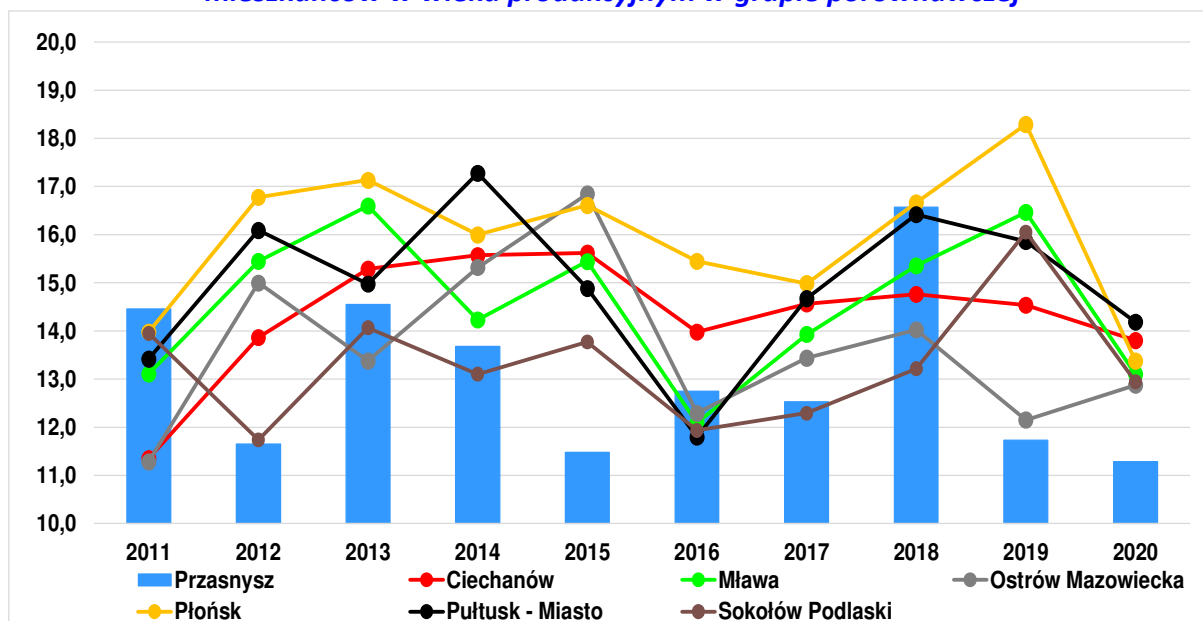
Rodzaj podmiotu	2011	2016	2020	Dynamika 2020/2011	Dynamika 2020/2016
Podmioty ogółem	1541	1570	1663	7,92%	5,92%
Sektor publiczny ogółem	64	64	59	-7,81%	-7,81%
Sektor prywatny ogółem	1477	1499	1599	8,26%	6,67%
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (sektor prywatny)	1181	1149	1240	5,00%	7,92%
Spółki handlowe (sektor prywatny)	59	65	64	8,47%	-1,54%
Spółdzielnie (sektor prywatny)	16	16	8	-50,00%	0,00%
Fundacje	4	11	11	175,00%	0,00%
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	28	37	39	39,29%	5,41%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

W zakresie nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, miasto Przasnysz pozostaje w dole stawki miast z grupy porównawczej z poziomem 11,3 dla 2020 roku ([Wykres 2.18](#)), podczas

gdy średnia dla okresu dziesięcioletniego była nieco wyższa (13,1). Najlepszy wynik w tym względzie odniósł Płońsk, następnie Pułtusk (Miasto) oraz Mława.

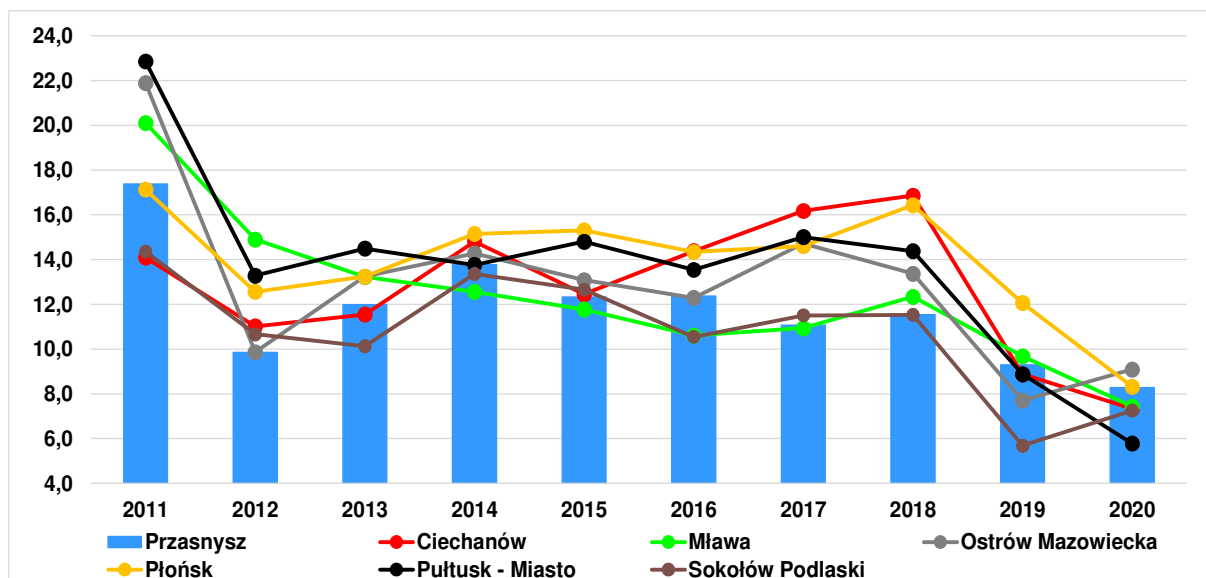
Wykres 2.18 Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Analiza danych podmiotów wyrejestrowywanych z systemu REGON wskazuje, że Przasnysz znajdował się w lepszej sytuacji w grupie porównawczej. Żadne miasto z analizowanej grupy nie odnotowało drastycznych zmian w zakresie kształtowania się poziomu tego wskaźnika – fluktuacje nie są duże – wyższe poziomy wskaźnika w latach 2010-2011 były pokłosiem kryzysu gospodarczego (jeszcze wyższe poziomy miasta odnotowały w 2009 roku – po wybuchu kryzysu finansowego). W ostatnich latach z uwagi na poprawiającą się koniunkturę, spada liczba wyrejestrowywanych firm. W 2020 roku firm, które się wyrejestrowywały było około 2,5 razy mniej niż w roku 2011 i nawet pandemia z roku 2020 nie wpłynęła na ten wskaźnik, chociaż efekty pandemii będzie można obserwować w dłuższym okresie, w szczególności, gdy okaże się jak duża część firm odwiesi zawieszoną w 2020 i 2021 roku działalność.

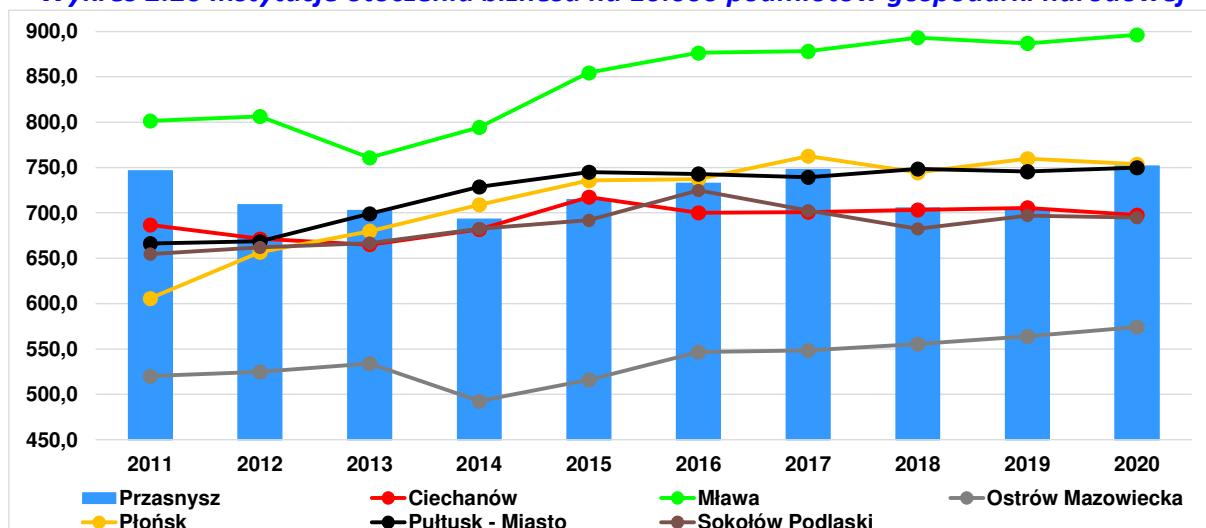
Wykres 2.19 Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto ma niewielki udział instytucji otoczenia biznesu¹⁴ – ich liczba w relacji do ogólnej liczby podmiotów gospodarczych wzrosła w ostatnich 10 latach nieznacznie (tylko o 0,72% - zdecydowanie najniższy wzrost w całej grupie porównawczej). Obecnie wskaźnik jest na relatywnie niskim poziomie, porównywalnym z Płońskiem i Pułtuskiem, wyższym niż w Ciechanowie i Sokołowie Podlaskim (Wykres 2.20 Wykres 2.20).

Wykres 2.20 Instytucje otoczenia biznesu na 10.000 podmiotów gospodarki narodowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Analizując wskaźniki liczby firm różnej wielkości w przeliczeniu na 10.000 mieszkańców można stwierdzić, że w Przasnyszu dominują zdecydowanie małe i średnie firmy. Wskaźnik

¹⁴ Instytucje otoczenia biznesu, to najczęściej organizacje wyspecjalizowane w świadczeniu usług dla sektora przedsiębiorstw, oparte głównie na doradztwie, szkoleniach, pozyskiwaniu finansowania przedsięwzięć, wspieraniu innowacji, etc.

dotyczący liczby dużych firm przypadających na 10.000 mieszkańców jest jednak prawie najwyższy w grupie porównawczej, co prawdopodobnie wynika z faktycznego potencjału zatrudnieniowego największych pracodawców Przasnysza. Wskaźnik dotyczący średnich firm wskazuje na plasowanie się miasta w środku stawki miast w grupie porównawczej, ale już w zakresie małych firm Przasnysz jest niekwestionowanym liderem. Jednocześnie jest relatywnie mało (w porównaniu z innymi miastami) mikroprzedsiębiorstw ([Tabela 2.18](#), [Tabela 2.19](#), [Tabela 2.20](#) i [Tabela 2.21](#)).

Tabela 2.18 Duże firmy (powyżej 250 pracowników) na 10.000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2
Mława	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,0	2,1	2,1	2,6	3,2
Ostrów Mazowiecka	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	2,2	1,5
Płońsk	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Przasnysz	1,8	2,7	2,7	2,8	2,8	2,9	1,9	2,0	3,0	3,1
Pułtusk	3,2	3,2	3,2	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	2,6	2,6
Sokołów Podlaski	4,1	4,1	4,2	4,2	4,3	4,3	4,4	4,4	4,5	4,6
Powiat przasnyski	0,6	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,6	0,6	0,9	1,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Tabela 2.19 Średnie firmy (50 -249 pracowników) na 10.000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	13,5	13,7	13,9	14,2	13,4	12,9	12,5	13,1	13,4	13,6
Mława	15,4	16,9	16,6	16,7	15,8	17,4	17,0	16,7	16,8	17,1
Ostrów Mazowiecka	17,0	17,1	17,9	18,0	18,1	18,4	17,2	16,7	16,3	16,7
Płońsk	14,8	16,3	16,6	17,0	16,6	16,9	16,5	15,3	14,8	14,3
Przasnysz	8,0	11,7	11,9	12,1	12,2	12,4	14,6	13,8	14,2	15,5
Pułtusk	12,7	13,6	12,1	13,0	13,2	13,3	14,3	14,5	14,7	14,9
Sokołów Podlaski	16,3	15,7	15,9	16,1	16,3	15,6	14,8	15,1	15,3	15,6
Powiat przasnyski	3,9	5,3	5,4	5,1	5,1	5,2	6,2	5,6	5,7	6,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Tabela 2.20 Małe firmy (10-49 pracowników) na 10.000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	49,8	50,9	52,0	51,9	51,4	51,4	51,8	53,0	53,2	53,4
Mława	65,5	51,8	55,3	59,0	59,1	57,9	62,9	66,1	65,8	64,2
Ostrów Mazowiecka	61,9	53,4	43,4	45,1	47,3	47,3	46,5	42,1	43,0	43,9
Płońsk	68,5	55,0	54,8	56,6	57,8	61,1	61,4	65,7	66,2	67,3
Przasnysz	62,1	66,3	71,4	71,6	71,5	72,3	70,0	77,9	70,8	72,5
Pułtusk	50,8	43,2	45,9	48,9	47,7	48,2	49,5	47,6	48,3	49,0
Sokołów Podlaski	50,6	46,3	49,4	50,7	54,7	55,3	60,2	61,2	60,4	64,3
Powiat przasnyski	45,1	42,7	43,6	44,5	45,4	45,8	45,7	45,9	41,7	42,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Tabela 2.21 Mikroprzedsiębiorstwa (do 10 pracowników) na 10.000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	1 396,1	1 430,4	1 475,3	1 500,9	1 551,7	1 571,8	1 576,8	1 588,0	1 667,1	1 759,4
Mława	1 353,9	1 374,8	1 412,8	1 433,5	1 485,1	1 501,0	1 539,5	1 575,8	1 658,5	1 741,2
Ostrów Mazowiecka	1 958,0	2 028,4	2 041,4	2 045,3	2 077,1	2 089,9	2 096,9	2 136,5	2 211,5	2 284,9
Płońsk	1 602,0	1 665,4	1 743,7	1 772,4	1 809,5	1 836,7	1 866,5	1 889,6	1 976,8	2 049,7
Przasnysz	1 294,4	1 309,6	1 359,9	1 377,1	1 388,0	1 406,1	1 446,6	1 514,1	1 566,5	1 631,1
Pułtusk	1 482,2	1 519,9	1 528,1	1 578,4	1 580,6	1 567,9	1 577,4	1 616,1	1 703,4	1 813,2
Sokołów Podlaski	1 424,5	1 457,1	1 512,9	1 513,9	1 531,9	1 559,3	1 570,9	1 608,9	1 730,5	1 805,5
Powiat przasnyski	969,6	988,4	1 026,0	1 029,0	1 042,4	1 054,3	1 059,0	1 097,3	1 146,4	1 194,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

W Przasnyszu relatywnie mało w stosunku do grupy porównawczej jest mikroprzedsiębiorstw, a dużo firm małych i średnich (MŚP). Zaskakująco wysoki na tle grupy porównawczej jest jednak także udział firm dużych – największych pracodawców w mieście. Natomiast w zakresie liczby firm małych na 10.000 mieszkańców miasto jest niekwestionowanym liderem.

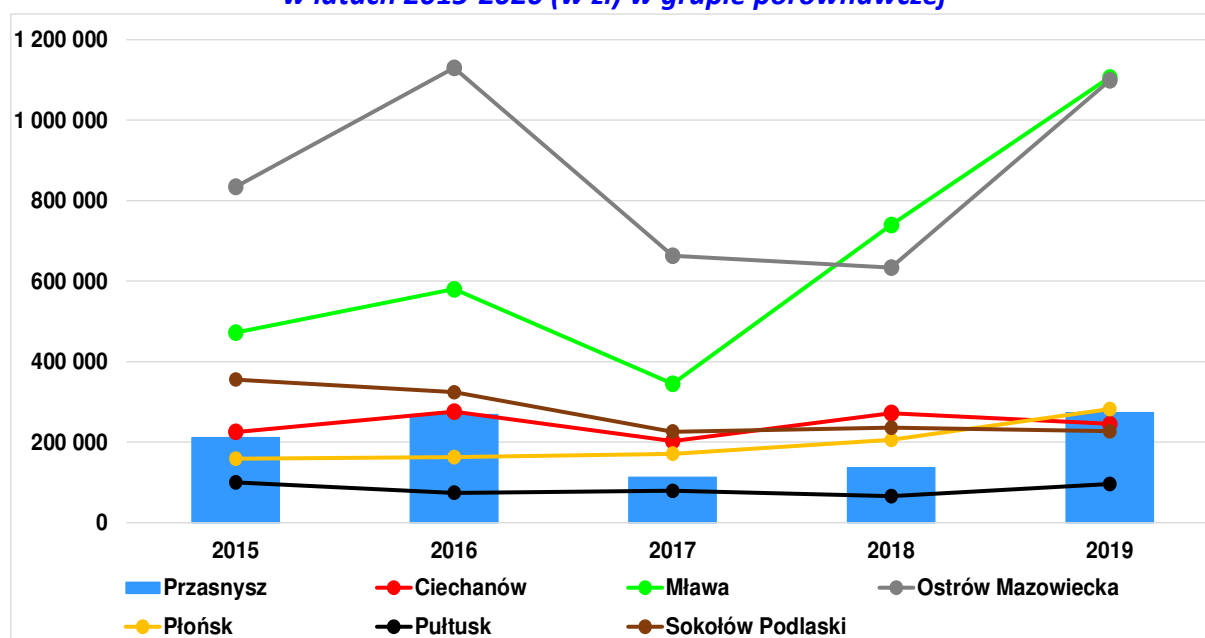
Wyższy udział sektora małych i średnich przedsiębiorstw (tzw. MŚP) w strukturze firm ma swoje konsekwencje (prawidłowości), na które warto zwrócić uwagę:

- W MŚP dominują firmy przemysłowe i handlowe (co jest prawidłowością także dla gospodarki w Przasnyszu – silny jest także udział budownictwa i transportu).
- MŚP są zwykle bardziej związane z lokalnym rynkiem niż duże firmy.
- MŚP rzadziej korzystają z kredytu, ale też mają bardziej ograniczone możliwości finansowania własnego.
- MŚP więcej inwestują w ludzi niż maszyny, co jest pozytywne dla lokalnego rynku pracy.

- Wraz z wielkością firmy rosną trudności ze znalezieniem wykwalifikowanych pracowników.
- Największą barierą rozwoju sektora MŚP są bariery biurokratyczne oraz obciążenia podatkowe, stąd należy ostrożnie kształtować politykę podatkową oraz usuwać niepotrzebne bariery i obowiązki wobec takich firm.

Warto prześledzić kondycję finansową podmiotów gospodarczych Przasnysza na tle grupy porównawczej. Podstawą są ponownie dane systemu POLTAX ujęte w narzędziu Związku Miast Polskich, a ich analiza wskazuje, iż Przasnysz w zakresie sytuacji dochodowej osób prawnych sytuuje się na poziomie porównywalnym do Ciechanowa, Płońska i Sokołowa Podlaskiego ([Wykres 2.21](#) [Wykres 2.21](#)).

Wykres 2.21 Łączna kwota dochodów osób prawnych w przeliczeniu na 1 podatnika w latach 2015-2020 (w zł) w grupie porównawczej

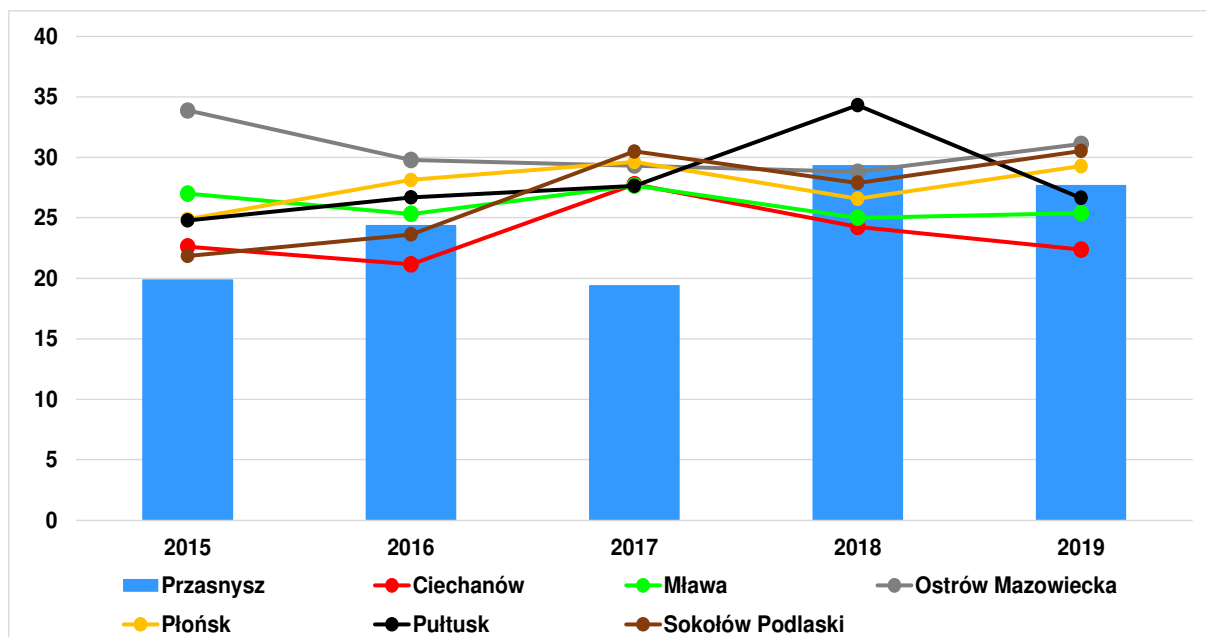

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych POLTAX narzędzia ZMP, 2022

Dużo wyższe poziomy dochodów notują Mława i Ostrów Mazowiecka, które mocno odstają od całej grupy porównawczej, z kolei najniższy poziom dochodów miał w tym okresie Pułtusk.

Zaledwie 27,7% osób prawnych z terenu Przasnysza odnotowało w 2019 roku stratę na działalności, co było dobrym wynikiem na tle grupy porównawczej. Najlepsza sytuacja pod tym względem była w roku 2017, gdzie odsetek spadł poniżej 20% - nie notowanym wówczas w żadnym innym mieście ([Wykres 2.22](#) [Wykres 2.22](#)). Średnia z lat 2015-2019 to tylko 24,1%, co było drugim wynikiem w całej grupie porównawczej.

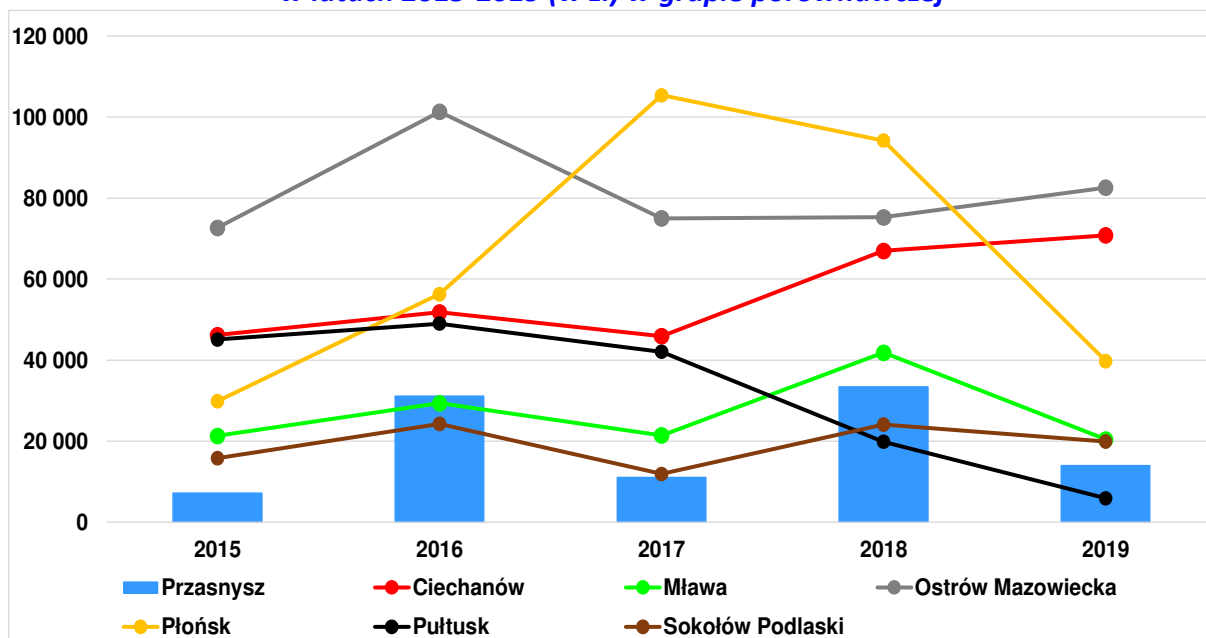
Wykres 2.22 Udział podatników ze stratą w ogólnej liczbie podatników - osób prawnych w latach 2015-2019 (w %) w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych POLTAX narzędzia ZMP, 2022

Także w zakresie łącznej kwoty wykazanej straty osób prawnych w przeliczeniu na jednego podatnika, Przasnysz prezentuje się dobrze na tle grupy porównawczej. Średnia tego wskaźnika z lat 2015-2019 wskazała, że był to drugi najlepszy wynik (Wykres 2.23 Wykres 2.23). Nieco lepszy wynik zanotował Sokołów Podlaski dla tego okresu.

Wykres 2.23 łączna kwota wykazanej straty osób prawnych w przeliczeniu na 1 podatnika w latach 2015-2019 (w zł) w grupie porównawczej

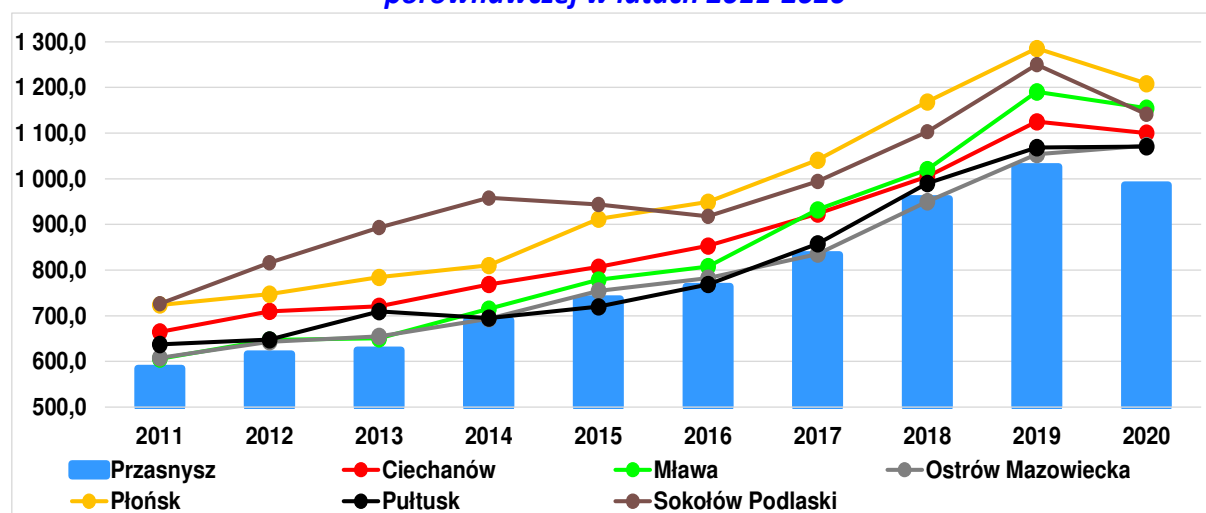

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych POLTAX narzędzia ZMP, 2022

Warto także zwrócić uwagę na budżetową efektywność firm zlokalizowanych na terenie miasta, poprzez analizę wpływów do budżetu samorządu z tytułu PIT i CIT (udział w podatkach budżetu Państwa) oraz podatku od nieruchomości.

W przypadku podatku PIT, wpływy miasta rosną nominalnie dość szybko, tendencja jest podobna jak w przypadku innych miast z grupy porównawczej. Pomiędzy 2011 i 2020 rokiem nominalnie wzrosły one o 68,7%, co było trzecim najlepszym wynikiem w grupie porównawczej (lepszy wynik odnotowały Mława i Ostrów Mazowiecka). Jednakże prawie w całym okresie analizy poziom tych wpływów na 1 mieszkańca był nominalnie najniższy w całej grupie porównawczej. To wskazuje na niską efektywność płac w mieście.

Wykres 2.24 Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w PIT na mieszkańca (zł) w grupie porównawczej w latach 2011-2020

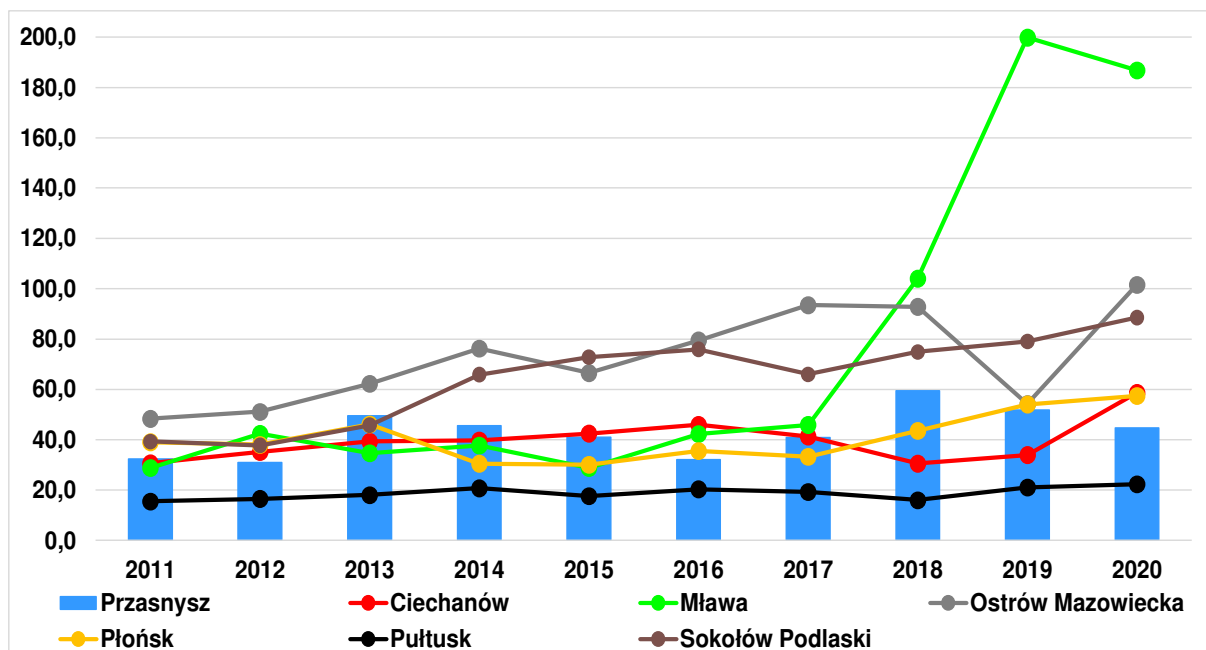

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Poprawa wpływów z udziału miasta w PIT wynika przede wszystkim z ogólnej poprawy sytuacji na rynku pracy. Ważniejsze jednak są wpływy z podatku CIT, bo one głównie wskazują na poziom aktywności gospodarczej miasta. W przypadku podatku CIT, udziały miasta nominalnie rosną i są na średnim poziomie, ale dynamika tych wpływów była najniższa w całej grupie i wynosiła 38,2% w latach 2011-2020, przy czym wpływy w innych miastach zanotowały dynamikę na poziomie 44-548%! Zwraca uwagę przede wszystkim szybki wzrost poziomu wskaźnika w Mławie w latach 2018-2019. Nominalnie wpływ z CIT na 1 mieszkańca w 2020 roku były na poziomie zaledwie 44,8 zł, podczas gdy inne miasta notowały poziomy 58-189 zł¹⁵.

Wykres 2.25 Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w CIT na mieszkańca (zł) w grupie porównawczej w latach 2011-2020

¹⁵ Pominięto w tym przypadku Pułtusk, dla którego dane są wyłącznie dla całej gminy miejsko-wiejskiej, a nie miasta.

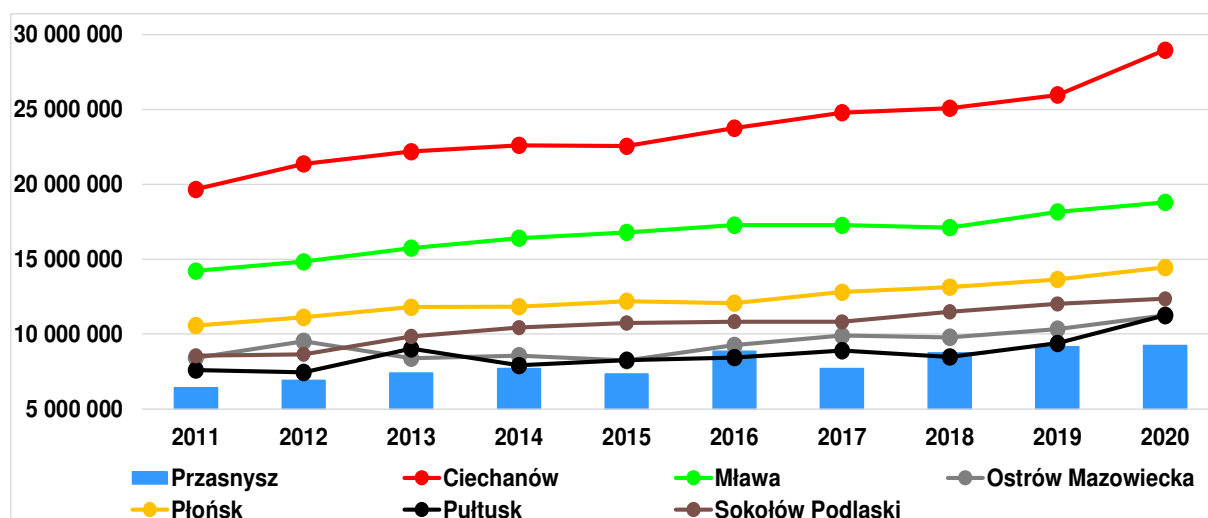
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Powodem niskiego poziomu wpływów z tytułu podatku CIT z pewnością jest niska liczba samych podmiotów przypadających na 10.000 mieszkańców, ale może być też to niska efektywność zlokalizowanych na terenie miasta podmiotów, ogólnie niska dochodowość branż, wysoki poziom wydatków inwestycyjnych uprawniających do wysokich odpisów podatkowych tudzież nieefektywność polityki podatkowej.

Warto też zwrócić uwagę na wysokość podatku od nieruchomości¹⁶. Wpływy z tego tytułu są zwykle dominującym źródłem dochodów własnych i dla gminy miejskiej stanowią zwykle istotną część dochodów miasta. W tym przypadku, Przasnysz ponownie znajduje się w dolnej części stawki grupy porównawczej (w ujęciu nominalnym - [Wykres 2.26](#)), chociaż udział tego źródła dochodów w dochodach ogółem jest stosunkowo wysoki (10,5% w 2020 roku). Co warto jednak podkreślić, Przasnysz ma jedną z wyższych dynamik wzrostu tych wpływów - w ostatnich 10 latach wpływy wzrosły o ponad 43,7%, co jest jednym z wyższych wyników w grupie porównawczej. Niestety, w ostatnich 3 latach dynamika znacznie spadła, co źle rokuje na kolejne lata (wzrost w latach 2016-2020 zaledwie 4,1% - najmniej w grupie porównawczej - [Wykres 2.26](#)).

Wykres 2.26 Wpływy z podatku od nieruchomości w latach 2011-2020 w grupie porównawczej (w zł)

¹⁶ Dane zawierają łączne kwoty podatku od osób fizycznych i prawnych, ale zwykle wpływy od osób fizycznych nie są tak duże, jak wpływy od firm.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto Przasnysz ma niski (najniższy w grupie porównawczej) poziom wpływów z PIT przypadających na 1 mieszkańca, co może być wynikiem relatywnie niskich wynagrodzeń na lokalnym rynku pracy. Co ważne dynamika wzrostu wpływów z PIT także nie nadąża za grupą porównawczą, co oznacza, że różnice się pogłębiają.

Jeszcze gorzej przedstawia się sytuacja w przypadku podatku CIT – miasto notuje niski poziom wpływów, co więcej głębokie zaniepokojenie budzi dynamika wskaźnika wysokości wpływów z CIT na 1 mieszkańca. Wskaźnik ten zwiększył się zaledwie o 38,2% w ostatnich 10 latach, podczas gdy w Mławie nastąpił wzrost wskaźnika o 547,9%, w Sokołowie Podlaskim o 125,5%, a Ostrowi Mazowieckiej o 109,9%.

Miasto notuje też relatywnie niski poziom wpływów z podatku od nieruchomości, ale dynamika tego wskaźnika jest relatywnie wysoka na tle grupy porównawczej.

Na terenie miasta nie funkcjonują żadne znaczące organizacje zrzeszające przedsiębiorców ani instytucje otoczenia biznesu¹⁷. Istnieje jedynie Cech Rzemiosł Różnych, który działa w bardzo ograniczonym zakresie. Sieć współpracy przedsiębiorstw jest fragmentaryczna, dotyczy ona w niewielkim stopniu firm z branży transportowej i działań w ramach podwykonawstwa. Przedsiębiorcy spotykają się na wydarzeniach organizowanych m.in. przez banki, dostrzegają potrzebę spotkań np. w formie śniadań biznesowych. Duże nadzieje budziło powołanie **Rady Przedsiębiorczości Powiatu Przasnyskiego**, działającej od 2018 roku, będącej organem opiniotwórczo-doradczym Starosty i Zarządu Powiatu w zakresie konsultowania spraw dotyczących rozwoju m.in. stref gospodarczych powiatu. Rada ma reprezentować lokalne środowisko gospodarcze, wspierać działania samorządu powiatowego poprzez swoją wiedzę i doświadczenie oraz znajomość lokalnych problemów społeczno-gospodarczych - jej działalność jednak nie jest oceniana jednoznacznie¹⁸

¹⁷ Na podstawie Planu Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywa do roku 2029.

¹⁸ Wnioski z warsztatów diagnostycznych.

Część, przede wszystkim większych, przedsiębiorstw ma wdrożone zasady społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR). Przy firmie Kross działa Fundacja Scalam, która wspiera wiele inicjatyw lokalnych. Zaangażowanie innych podmiotów jest sporadyczne i polega głównie na wspieraniu lokalnych inicjatyw społecznych czy aktywnym uczestnictwie w organizacji społecznej.

W mieście brakuje profesjonalnego zaplecza lokalowego i sprzętowego do organizacji konferencji czy spotkań biznesowych na wysokim poziomie. Odbywają się one w wynajętych od urzędów salach konferencyjnych, bankietowych czy halach sportowych. W Przasnyszu dostępnych jest 48 miejsc noclegowych, w tym 27 w hotelach. W opinii przedsiębiorców baza hotelowa jest niewystarczająca. W 2019 roku udzielono 518 noclegów dla 224 turystów zagranicznych (głównie noclegi biznesowe), w 2020 roku zaledwie 82 noclegów dla 57 turystów (wpływ pandemii).

W bezpośrednim sąsiedztwie miasta, na obszarze gminy wiejskiej Przasnysz, istnieją uzbrojone tereny inwestycyjne będące w zarządzie Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i powiatu przasnyskiego. Zarówno mieszkańcy, samorządowcy jak i przedsiębiorcy upatrują w strefie potencjał, ale dostrzegają jej zbyt powolny rozwój. Na terenie strefy istnieje trawiaste lądowisko turystyczno-biznesowe, na którym odbywają się szkolenia samolotowe. Na lądowisku Politechnika Warszawska rozpoczęła budowę budynku zaplecza laboratoryjno-warsztatowego, gdzie będą prowadzone badania z dziedziny lekkiego lotnictwa, bezzałogowych statków powietrznych. Może to stanowić w przyszłości istotny bodziec rozwojowy.

Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd miasta ma odzwierciedlenie w dokumentach strategicznych miasta, ale z pewnością nie jest realizowane w wystarczającym stopniu. Miasto podejmowało działania dotyczące planowania przestrzennego z uwzględnieniem terenów pod działalność gospodarczą, rozbudowywało infrastrukturę drogową i towarzyszącą na terenach aktywności gospodarczej. Przedsiębiorcy dostrzegają jednak barierę samorząd-biznes, podnoszą problem braku komunikacji i nadmiernej biurokracji. Wskazują potrzebę wyznaczenia pracownika urzędu, który udzieli przedsiębiorcy kompleksowego wsparcia i większej otwartości urzędników na przedsiębiorców. Ponadto potrzebują informowania o zamówieniach publicznych i warsztatów ożywienia gospodarczego¹⁹. Przedsiębiorcy postrzegają miasto jako miejsce mało przyjazne do prowadzenia działalności oraz mało promujące lokalny biznes.

¹⁹ Wnioski z RPPP, za PLR Miasta Przasnysz

W ocenie warunków do prowadzenia działalności w mieście przedsiębiorcy wskazują głównie odpowiedzi „bardzo źle”, „dostatecznie” oraz „ani dobrze, ani źle”²⁰. Nieco korzystniej oceniają jedynie dostępność bazy lokalowej i terenów inwestycyjnych oraz łatwość załatwiania spraw w urzędzie miasta.

Dla rozwoju firm i osiągania sukcesu istotne znaczenie mają: możliwość korzystania z lokalnych podmiotów świadczących usługi informatyczne, sprawnie funkcjonujące organy administracji publicznej i samorządowej, możliwość korzystania z lokalnych biur doradczych i rachunkowych oraz dostępność informacji ze strony jst na temat przetargów.

Przedsiębiorcy podkreślają kluczowy charakter przychylności społeczności lokalnej, popytu na lokalnym rynku zbytu, odpowiedni poziom bezpieczeństwa publicznego i poziomu świadczonych usług telekomunikacyjnych jako czynników dotyczących otoczenia lokalnego miasta dla rozwoju firmy i osiągania sukcesu.

Badani przedsiębiorcy w większości określają stosunek władz lokalnych do przedsiębiorców i inwestorów jako życzliwy. Źle oceniają jednak sprawność działania administracji, poziom integracji/współpracy lokalnego środowiska przedsiębiorców oraz dostęp do informacji o planach zagospodarowania terenu czy informacji o zamówieniach publicznych.

Przedsiębiorcy są zainteresowani dostępem do informacji głównie w zakresie współdziałania w sferze ochrony środowiska, gospodarki odpadami i wdrażania rozwiązań energoefektywnych oraz rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Na podstawie powyższych informacji konieczna jest większa aktywność samorządu miejskiego w obszarze gospodarczym. Wszystkie działania powinny być realizowane w oparciu o program rozwoju przedsiębiorczości stworzony we współpracy z lokalnymi firmami, szczególnie małymi i średnimi przedsiębiorstwami, które stymulują rozwój endogeniczny miasta. Szczegółowa diagnoza sytuacji, wspólne ustalenie celów i działań, a następnie ich sprawne wdrażanie stanowi kluczowe wyzwanie stojące przed miastem w najbliższych latach.

W bezpośrednim sąsiedztwie miasta, na obszarze gminy wiejskiej Przasnysz, istnieją uzbrojone tereny inwestycyjne będące w zarządzie Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i powiatu przasnyskiego, samo miasto Przasnysz nie ma jednak wyodrębnionych terenów inwestycyjnych.

Miasto powinno przywiązywać znacznie większą wagę do komunikacji z lokalnym biznesem, co było często poruszane na warsztatach diagnostycznych. Brakuje forum współpracy, stałych kanałów komunikacyjnych. Same firmy także powinny zadbać o zrzeczenie się i ustanowienie branżowych reprezentacji. Dużą nadzieją jest funkcjonowanie Rady Przedsiębiorczości Powiatu Przasnyskiego, która może być organem działającym

²⁰ Na podstawie ankiet dla przedsiębiorców, PRL miasta Przasnysz, s. 60.

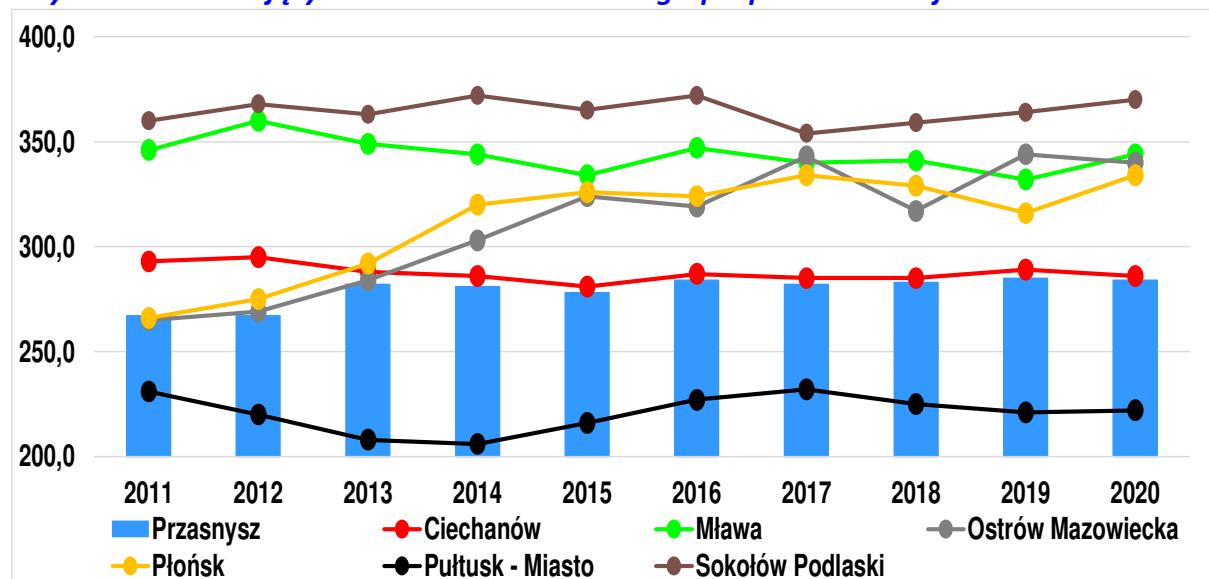
w imieniu wszystkich przedsiębiorców i dbającym o ich interesy, która jednak wymaga znacznego zdynamizowania.

Konieczne jest także stałe monitorowanie poziomu przedsiębiorczości, uwarunkowań rozwoju poszczególnych branż, stałe monitorowanie efektywności systemu podatkowego i stosowanych ulg, zapotrzebowania na pracowników o określonych kwalifikacjach. Miasto może także inicjować wiele wspólnych działań, od zachęcania do sieciowania swoich aktywności, poprzez pomoc przy budowaniu wspólnych łańcuchów dostaw, wspólną promocję.

Rynek pracy

Zgodnie z danymi GUS, w 2020 roku, w Przasnyszu pracowały 284 osoby na 1000 mieszkańców – to drugi najniższy wynik wśród porównywanych miast – niższy miał w 2020 roku tylko Pułtusk (dane wyłącznie dla miasta) ([Wykres 2.27](#) ~~Wykres 2.27~~).

Wykres 2.27 Pracujący na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Wskaźnik dla Przasnysza był wyższy niż ogólnopolski (około 220 w 2020 roku), jednak jest on niemalże najniższy w całej grupie porównawczej. Co należy podkreślić, wskaźnik ten rośnie dość wolno na tle całej grupy porównawczej - w ostatnich 10 latach wzrósł o 6,4% (przy jednocześnie spadkowej tendencji w skali kraju, ale wysokich dynamikach rzędu 25-28% w Mławie i Ostrowi Mazowieckiej), co może być oznaką poprawiającej się koniunktury na lokalnym rynku pracy.

Warto spojrzeć na przepływ siły roboczej. Badania są prowadzone przez GUS w odstępach 5-letnich, ostatnie dostępne dane pochodzą z 2016 roku²¹. W porównaniu do sytuacji z 2011 roku wyraźnie widać poprawę na lokalnym rynku pracy ([Tabela 2.22](#)~~Tabela 2.22~~):

Tabela 2.22 Przepływy siły roboczej w 2011 i 2016 roku

Przepływy na rynku pracy	2011	2016
Wyjeżdżający z Przasnysza	624	765
Przyjeżdżający do Przasnysza	1 091	1 140

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zdecydowana większość mieszkańców Przasnysza wyjeżdżała do pracy na terenie województwa, głównie do Warszawy i gminy wiejskiej Przasnysz. W dalszej kolejności były Chorzele, Ciechanów, Krzynowłoga Mała ([Tabela 2.23](#)~~Tabela 2.23~~). Do Przasnysza przyjeżdżają głównie pracujący z gminy wiejskiej Przasnysz, gmin Jednorzec, Czernice Borowe, Krasne, miasta Ciechanów ([Tabela 2.24](#)~~Tabela 2.24~~).

Tabela 2.23 Wyjazdy pracownicze z Przasnysza w 2016 roku (powyżej 10 osób)

Kod gminy miejsca pracy	Liczba osób	Gmina miejsca zamieszkania	Gmina miejsca pracy	Województwo miejsca pracy
1465011	158	Przasnysz	Warszawa	Mazowieckie
1422072	143	Przasnysz	Przasnysz	Mazowieckie
1422024	40	Przasnysz	Chorzele - miasto	Mazowieckie
1402011	38	Przasnysz	Ciechanów (miasto)	Mazowieckie
1422062	34	Przasnysz	Krzynowłoga Mała	Mazowieckie
1422042	29	Przasnysz	Jednorzec	Mazowieckie
1411062	26	Przasnysz	Płoniawy-Bramura	Mazowieckie
1422032	25	Przasnysz	Czernice Borowe	Mazowieckie
1411011	20	Przasnysz	Maków Mazowiecki	Mazowieckie
1413011	20	Przasnysz	Mława	Mazowieckie
1411042	15	Przasnysz	Krasnosielc	Mazowieckie
1462011	15	Przasnysz	Płock	Mazowieckie
1422052	11	Przasnysz	Krasne	Mazowieckie
1422025	10	Przasnysz	Chorzele - obszar wiejski	Mazowieckie
RAZEM	584			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 2.24 Przyjazdy pracownicze do Przasnysza w 2016 roku (powyżej 10 osób)

²¹ Kolejne wyniki (z roku 2021) będą dostępne jesienią 2023 roku.

Kod gminy miejsca pracy	Liczba osób	Gmina miejsca zamieszkania	Województwo miejsca zamieszkania	Gmina miejsca pracy
1422011	376	Przasnysz	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	139	Jednorzec	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	116	Czernice Borowe	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	48	Krasne	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	41	Ciechanów (miasto)	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	39	Krzynowłoga Mała	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	37	Krasnosielc	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	35	Chorzele - obszar wiejski	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	32	Płoniawy-Bramura	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	30	Mława	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	22	Chorzele - miasto	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	17	Maków Mazowiecki	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	16	Warszawa	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	11	Opinogóra Górna	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	10	Grudusk	Mazowieckie	Przasnysz
1422011	10	Działdowo	Warmińsko-mazurskie	Przasnysz
RAZEM	979			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

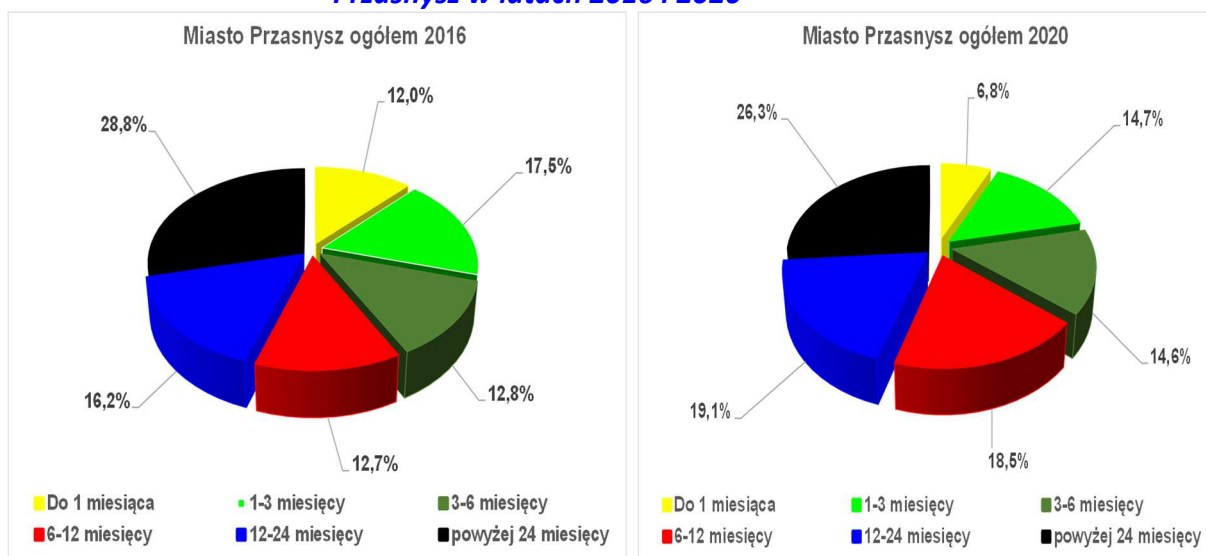
Bezrobocie

W powiecie przasnyskim stopa bezrobocia na koniec października 2021 roku wyniosła 8,3%, podczas gdy w województwie mazowieckim było to 4,6%, a w kraju 5,5%²². Sytuacja na rynku pracy w mieście Przasnysz wciąż poprawia się - na koniec 2020 roku liczba osób bezrobotnych wyniosła 633 osoby, w tym 285 mężczyzn oraz 348 kobiet, a na koniec czerwca 2021 roku było to 535, w tym 239 mężczyzn oraz 296 kobiet. Bezrobotni w mieście stanowili 30,02% całej bezrobotnej populacji w powiecie przasnyskim.

Zarówno w powiecie, jak i w samym mieście, największy udział stanowią osoby długotrwale bezrobotne ([Wykres 2.28](#) [Wykres 2.28](#)). Pomiędzy 2016 i 2020 rokiem nieznacznie ubyło w mieście osób bezrobotnych powyżej 24 miesięcy, ale jednocześnie przybyło osób pozostających bez pracy między 12 i 24 miesiącami. Zmniejszył się odsetek osób pozostających bez pracy krótko, do 3 miesięcy. Warto zauważyć, że odsetek osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy jest w mieście wyraźnie niższy (o około 7 p.p.) niż w powiecie.

²² Stopa bezrobocia rozumiana jako udział zarejestrowanych bezrobotnych do ludności aktywnej zawodowo ogółem.

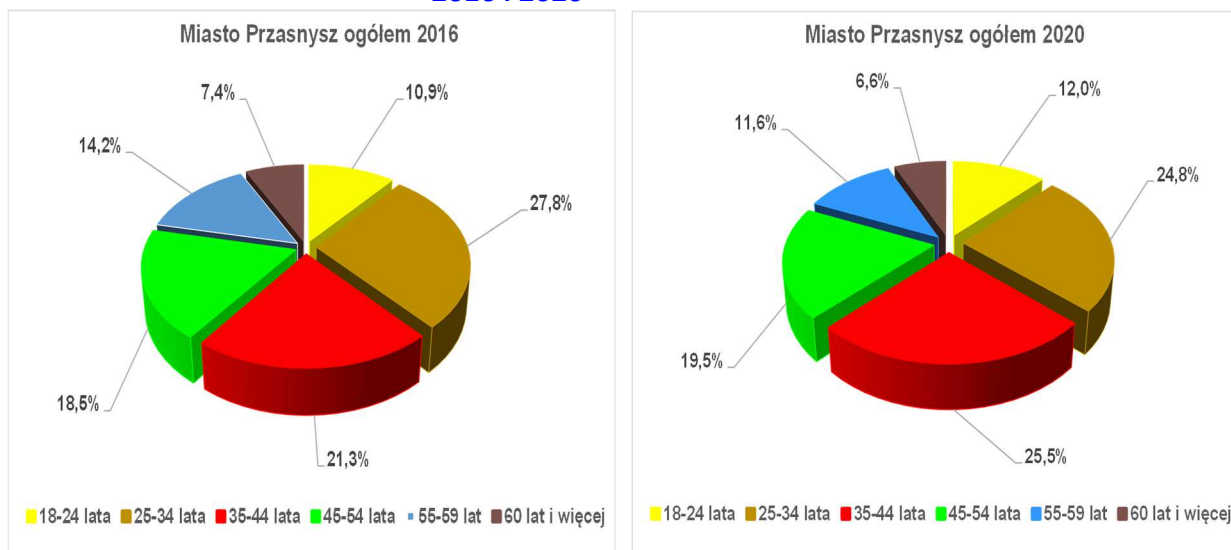
Wykres 2.28 Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w mieście Przasnysz w latach 2016 i 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Przasnyszu

W ostatnich 5 latach nieznacznie zwiększył się w mieście odsetek młodych bezrobotnych (18-24 lata). Więcej jest bezrobotnych młodych kobiet niż mężczyzn (15,6% vs 12,0%). Najwięcej bezrobotnych jest w grupie 35-44 lata – to ¼ ogółu, a razem z grupą 25-34 lata stanowili oni w 2020 roku połowę ogólnej liczby bezrobotnych (Wykres 2.29). Zmniejszyła się natomiast liczba osób starszych bez pracy – powyżej 60 roku życia – w 2020 roku stanowili oni zaledwie 6,6% bezrobotnych (tylko mężczyźni w tej grupie).

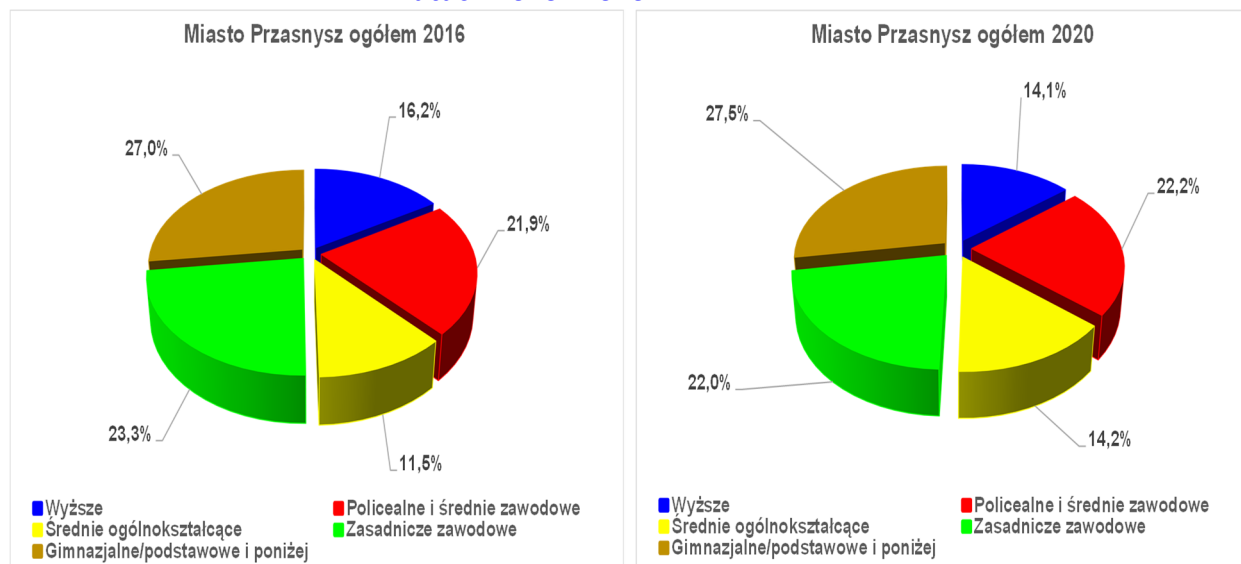
Wykres 2.29 Bezrobotni według wieku w mieście Przasnysz w latach 2016 i 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Przasnyszu

Większość osób bezrobotnych w mieście w 2020 roku miało wykształcenie policealne i średnie zawodowe, natomiast 5 lat wcześniej dominującą grupą była ta z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Każda z tych grup to blisko ¼ ogółu bezrobotnych. Najmniejszy udział stanowią osoby z wykształceniem wyższym ([Wykres 2.30](#)~~Wykres 2.30~~).

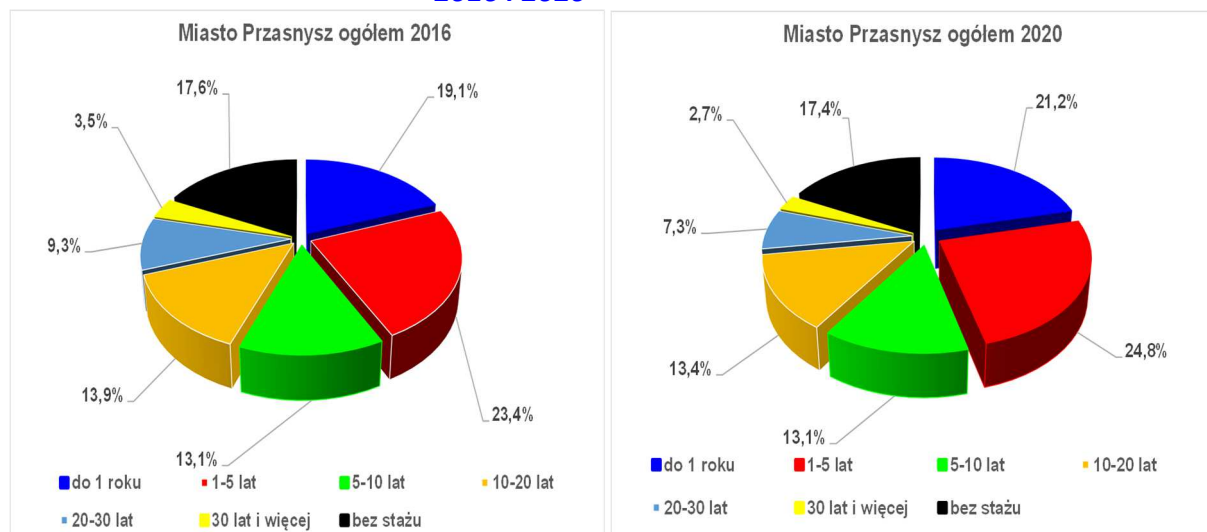
Wykres 2.30 Bezrobotni według wykształcenia w mieście Przasnysz w latach 2016 i 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Przasnyszu

Blisko ¼ bezrobotnych w 2020 roku to osoby ze stażem pracy od 1 do 5 lat. Ponad 21% stanowili bezrobotni ze stażem krótszym niż rok, a blisko 17,5% to osoby bez stażu. Struktura ta nie wykazuje istotnych zmian na przestrzeni ostatnich 5 lat ([Wykres 2.31](#)~~Wykres 2.31~~).

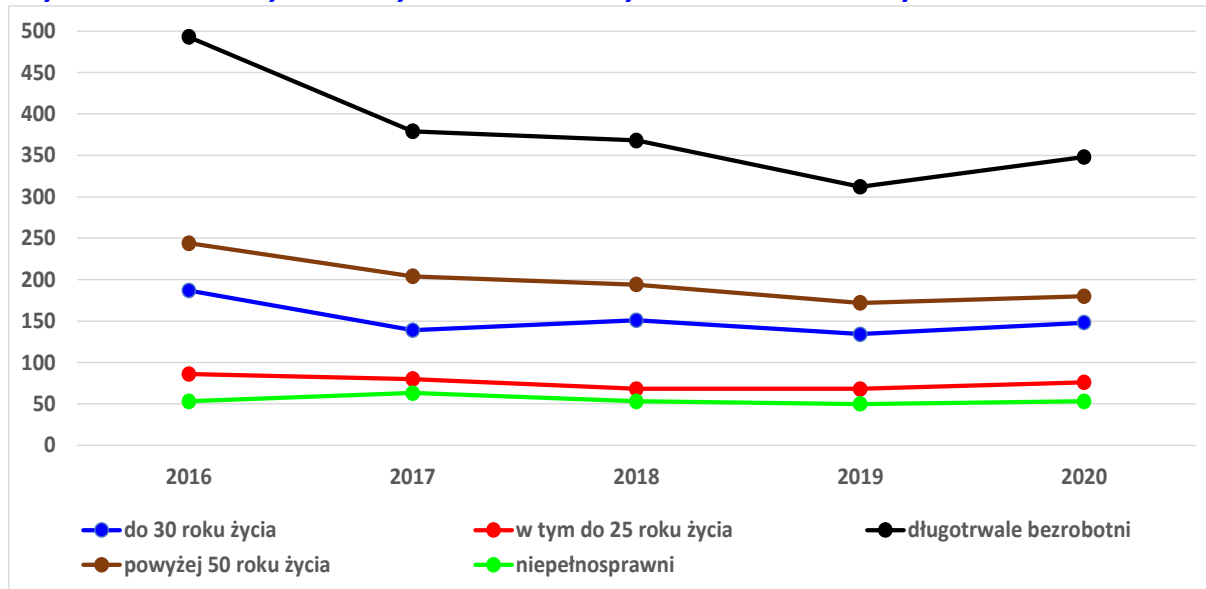
Wykres 2.31 Bezrobotni według stażu pracy w mieście Przasnysz w latach 2016 i 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Przasnyszu

W latach 2016-2020 wyraźnie spadła liczba osób trwale bezrobotnych oraz osób starszych, natomiast w miarę stałe były liczby osób młodych bezrobotnych oraz bezrobotnych z niepełnosprawnościami ([Wykres 2.32](#) ~~Wykres 2.32~~).

Wykres 2.32 Zmiany struktury osób bezrobotnych w mieście Przasnysz w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Przasnyszu

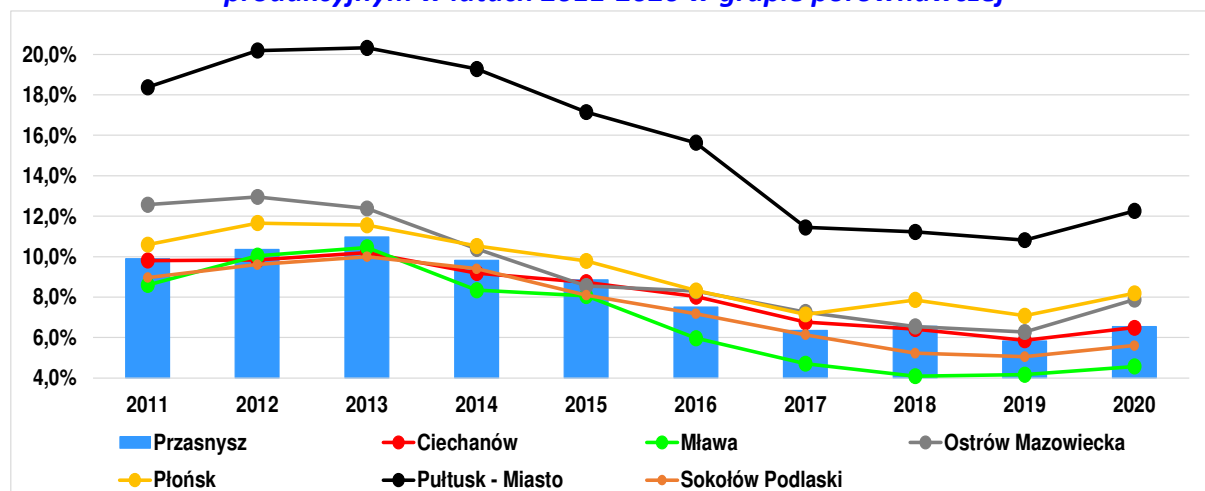
Dane za ostatnie 10 lat wskazują, że bezrobocie dotyka bardziej kobiety niż mężczyzn. Liczba bezrobotnych spadła w mieście w ostatnich 5 latach o niespełna 20%, a w ostatnich 10 latach o 43,4%. To tendencja podobna do wszystkich porównywanych miast, w szczególności, jeśli chodzi o perspektywę 10-letnią, w perspektywie 5-letniej mocno odstaje in minus Płońsk, gdyż był jedynym miastem w tej grupie, w którym liczba bezrobotnych spadła tylko 8,6% (przy 25-26% w większości miast).

Aby lepiej zobrazować stan bezrobocia, na [Wykres 2.33](#) ~~Wykres 2.33~~ przedstawiono relację liczby osób bezrobotnych do ogółu osób w wieku produkcyjnym. To jeden ze sposobów obliczania stopy bezrobocia, który pokazuje nieco niższe wyniki, gdyż w tradycyjnym sposobie odnosi się liczbę bezrobotnych do zasobu siły roboczej, czyli ludności aktywnej zawodowo (ten zasób jest zazwyczaj niższy niż ludność w wieku produkcyjnym). Niemniej jednak pokazuje to sytuację miasta Przasnysza na tle innych miast.

Przasnysz utrzymywał wartość prezentowanego wskaźnika w całym okresie analizy poniżej średniej dla analizowanych miast, co oznacza, że sytuacja na rynku pracy nie była najtrudniejsza wśród analizowanych miast. Wskaźnik zawiązał silnie Pułtusk, który nawet w 2020 roku miał wartość powyżej 12%. Ale też zauważyć należy, że wskaźnik ten obniżył się w ostatnich 10 latach najbardziej spośród porównywanych samorządów właśnie w Pułtusku (aż o 6,11 p.p), w Przasnyszu o 3,4 p.p. Najlepsza sytuacja była w Mławie prawie przez cały

okres analizy, ale w szczególności od 2017 roku. W Przasnyszu bardziej spadł udział bezrobotnych kobiet niż mężczyzn.

Wykres 2.33 Liczba osób bezrobotnych (zarejestrowanych) w relacji do ludności w wieku produkcyjnym w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

W 2020 roku 75 osób młodych (do 25 roku życia) pozostawało bez pracy, podczas gdy w 2016 roku było takich osób 86, a w 2011 roku aż 212. Liczba osób długotrwale bezrobotnych spadła w ostatnich 10 latach o blisko 50%, z 605 do 347. Osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia było w 2011 roku 288, w 2016 roku 244, a w 2020 roku już tylko 180. Jak widać z przytoczonych danych, sytuacja na lokalnym rynku pracy stopniowo polepsza się.

Miasto Przasnysz w ostatnich 10 latach miało trudną sytuację na lokalnym rynku pracy. Bezrobocie bardziej dotyka kobiety niż mężczyzn. W ciągu dekady udział osób bezrobotnych do wszystkich osób w wieku produkcyjnym, spadł o 3,4 punktu procentowego.

Sytuację na lokalnym rynku pracy monitoruje Powiatowy Urząd Pracy w Przasnyszu. Urząd realizuje programy aktywizacyjne, w tym również finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Celem nadrzędnym wszystkich programów jest wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz aktywności zawodowej wśród osób bezrobotnych i pracujących mieszkańców powiatu przasnyskiego rozumianej jako uczestnictwo w różnych formach zdobywania wiedzy, umiejętności, kwalifikacji i doświadczenia zawodowego.

Rynek pracy w Przasnyszu dotyczą dość standardowe problemy współczesnej gospodarki:

- Niskie kwalifikacje osób pozostających w ewidencji osób bezrobotnych.

- Niekorzystna struktura osób bezrobotnych (duży udział osób młodych, niski poziom wykształcenia, dużo osób długotrwale bezrobotnych).
- Stosunkowo wysoka liczba małych przedsiębiorstw niegenerujących wysokiego popytu na pracę.
- Nieduża liczba nowych inwestycji tworzących nowe miejsca pracy.
- Niski popyt na tereny, nawet gotowe pod inwestycje.
- Niski poziom wynagrodzeń.
- Niski poziom aktywności nielicznych instytucji otoczenia biznesu.
- Brak podmiotów ekonomii społecznej.

2.4. Środowisko naturalne i infrastruktura

Położenie geograficzne, warunki geologiczne i geomorfologiczne

Przasnysz położony jest we wschodniej części Wysoczyzny Ciechanowskiej, zaliczonej do makroregionu Nizina Północno-Mazowiecka. Miasto położone jest na wysokości 112 – 125 m n.p.m. Najniżej położony obszar (108 m n.p.m.) znajduje się w korycie rzeki Węgiejki przy południowo-wschodniej granicy miasta. Obszar stanowi monotonna płaska lub lekko falista równia, rozcięta w centralnej części miasta doliną Węgiejki o przebiegu równoleżnikowym. Pod względem morfologicznym rzeźba terenu nie jest barierą dla rozwoju przestrzennego miasta.

Charakterystyka gleb na terenie miasta i użytkowanie gruntów

Miasto zlokalizowane jest na stosunkowo żyznych glebach: klasy II stanowi 14% ogółu powierzchni, klasa III 36%, klasa IV 21% a klasa V 7%. Najstabsze gleby klasy VI, to tylko około 10 ha. Najlepsze gleby zlokalizowane są w północnej części miasta. Użytki rolne stanowią 79,45% powierzchni miasta (GUS), a grunty leśne i zadrzewione 0,48%. Większość użytków rolnych, to grunty orne, które stanowią 83,1% powierzchni użytków rolnych (GUS). Paradoksalnie, dobre warunki glebowe stanowią istotne ograniczenie rozwoju gospodarki mieszkaniowej oraz wyłączenia gruntów pod inwestycje z uwagi na ustawową ochronę gruntów wyższych klas (Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych).

Miasto Przasnysz posiada relatywnie dobre gleby, które paradoksalnie utrudniają rozwój miasta z uwagi na ochronę bonitacyjną gleb. Istotne staje się zatem racjonalne planowanie przestrzennie chroniące gleby wysokich klas bonitacyjnych, jednocześnie dające szanse na równomierny rozwój funkcji pozarolniczych.

Warunki klimatyczne

Przasnysz położony jest w strefie klimatu przejściowego i wykazuje się dużą zmiennością typów pogody w ciągu roku. Klimat charakteryzuje się dużymi rocznymi amplitudami temperatury powietrza, krótką, późną wiosną, stosunkowo długim i ciepłym latem oraz długą i chłodną zimą z trwałą pokrywą śnieżną, która jednakże w ostatnich latach nie występuje, albo występuje bardzo krótko.

Opady atmosferyczne w mieście są stosunkowo niskie i wynoszą maksymalnie 550 mm, są więc nieco mniejsze od średniej rocznej sumy opadów atmosferycznych dla Polski.

Najmniejsze średnie opady zaobserwowano w miesiącach lutym i marcu (dochodzące do 20-30 mm), zaś największe w czerwcu i lipcu (do 80 mm). Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,5°C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń (ok. -2,5°C), zaś najcieplejszym – lipiec (18,5°C)²³.

W latach 2018-2019 na terenie miasta odnotowano zagrożenia występowania suszy, w 2020 i 2021 roku zagrożenia nie wystąpiły.

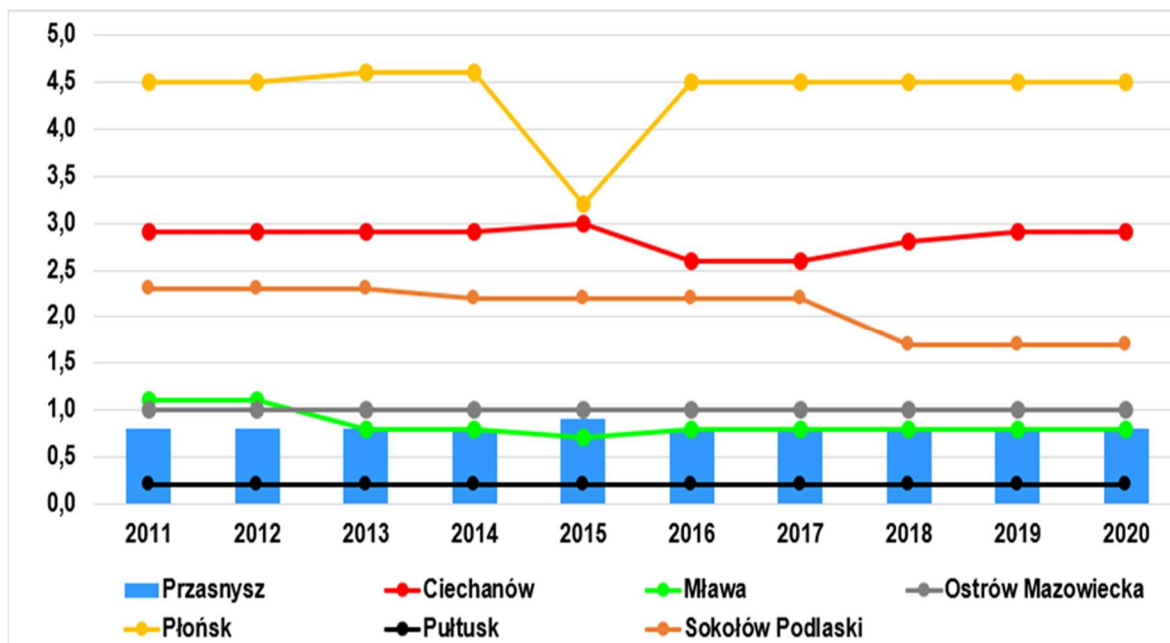
Obszary chronione

Środowisko przyrodnicze miasta Przasnysza nie charakteryzuje się wysokimi walorami. Dotyczy to zarówno abiotycznych, jak i biotycznych komponentów środowiska. Stąd obszar miasta nie jest częścią żadnej wielkopowierzchniowej formy ochrony przyrody. Na terenie Przasnysza ochroną objętych zostało pięć drzew pomnikowych. Grupa drzew „Dąb szypułkowy” zlokalizowanych jest w parku im. T. Kościuszki. Drzewa pomnikowe o wysokości 16 -21 m i obwodach 210-304 cm wpisane są do rejestru wojewódzkiego. Nie jest jednak zbadana ich zdrowotność, dlatego też konieczne jest wykonanie inwentaryzacji i uzyskanie opinii dendrologicznej. Poza tym w Przasnyszu jest niewiele starych drzew mających rozmiary kwalifikujące do objęcia ochroną pomnikową.

Znaczna część powierzchni miasta wykorzystywana jest rolniczo, co wynika z dobrych warunków dla prowadzenia upraw polowych na tym terenie, głównie gleb wysokich klas bonitacyjnych. Intensyfikacja produkcji rolnej wynikająca z warunków glebowych oraz topograficznych, doprowadziła do drastycznego ograniczenia zadrzewień śródpolnych, co jeszcze bardziej zubożyło zarówno krajobraz, jak i skład miejscowej fauny i flory. Płaski w większości teren, jak również odśnieżenie gleb, sprzyja występowaniu erozji wietrznej oraz nadmiernej utracie wilgotności. Bardzo niski poziom lesistości i mała powierzchnia wód wpływa niekorzystnie na klimat miasta. Nie ma tu dużych powierzchni zielonych na tle grupy porównywanych miast. Jak zapisano w PRL, w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta wyznaczono tereny zielone o powierzchni 100 hektarów (tj. 4% powierzchni ogółem), jednak obecny udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy wynosi zaledwie 0,8% i jest trzykrotnie mniejszy niż średnia w miastach z grupy porównawczej ([Wykres 2.34](#)~~Wykres 2.34~~).

Wykres 2.34 Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

²³ Dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB (źródło za PRL)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

W mieście istnieją trzy parki: park im. T. Kościuszki z zalewem na rzece Węgieierce o powierzchni ponad 3 ha w centralnej części miasta, park przy ul. Makowskiej o powierzchni ponad 1 ha i park im. Stefana Cieleckiego ps. Orlik przy ul. Orlika o powierzchni 0,9ha Oba istniejące od lat parki nie są obiektami o szczególnych walorach przyrodniczych, w ramach prowadzonych rewitalizacji wykonano w nich nowe nasadzenia drzew, krzewów i kwiatów. Natomiast park im. Cieleckiego jest nowym parkiem, utworzonym w 2021 r., w którym dokonano nasadzeń drzew, krzewów i roślin rabatowych. Zbiornik na rzece Węgieierce natomiast wymaga pogłębienia, wyspa umocnienia, a pozostały obszar zazielenienia i zagospodarowania w zakresie m.in. małej architektury²⁴. Na terenie miasta istnieją też ogrody działkowe o powierzchni 32 ha.

Parki, skwery i zieleń przyuliczna nie spełniają oczekiwań mieszkańców²⁵. Dodatkowo na terenach osiedli mieszkaniowych zauważalny jest znaczny deficyt terenów zielonych i rekreacyjnych. Takie przestrzenie nie są przyjazne dla mieszkańców, a w czasie upałów są strefami obniżonego komfortu termicznego szczególnie dla małych dzieci i osób starszych. Brak terenów zielonych na osiedlach zabudowy jednorodzinnej nie daje możliwości neutralizacji zanieczyszczeń powietrza. Należy dążyć do atrakcyjnego urządzenia istniejących już terenów zieleni z uwzględnieniem bioróżnorodności oraz tworzyć znacznie większą powierzchnię przyjaznych dla mieszkańców terenów zielonych - parków skwerów oraz wysp zieleni i małych zbiorników wodnych.

²⁴ Mieszkańcy podczas wywiadów wskazują, iż niewykorzystany jest potencjał rekreacyjny rzeki Węgieierki

²⁵ Wnioski z wywiadów fokusowych, źródło za PRL.

Miasto Przasnysz posiada niewielkie arealy obszarów chronionych. Cechy charakterystyczne w zakresie środowiska przyrodniczego, to także, niska lesistość oraz niska bioróżnorodność i atrakcyjność terenów zieleni.

Jakość powietrza

Przasnysz pod względem określania zanieczyszczeń powietrza leży na terenie strefy mazowieckiej. Na terenie miasta nie ma zlokalizowanej państwowej stacji monitoringu powietrza atmosferycznego. W 2021 r. na terenie powiatu przasnyskiego, została wybudowana automatyczna stacja meteorologiczna. Stan powietrza określa się na podstawie wyników modelowania zanieczyszczeń powietrza wykonanego na poziomie wojewódzkim na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Przekroczenie wartości stężeń substancji w danej strefie powoduje automatyczne zaliczenie całej strefy do obszaru przekroczeń.

Głównym problemem w przypadku ochrony powietrza w Przasnyszu są pyły zawieszone, czyli aerozole atmosferyczne, na które składają się krople cieczy oraz ciała stałe. Mają one odmienną charakterystykę od zanieczyszczeń gazowych i są znacznie bardziej zróżnicowane pod względem pochodzenia, klasyfikacji i właściwości fizycznych oraz szkodliwości zdrowotnej. Pyły związane z działalnością człowieka są emitowane podczas: spalania paliw kopalnych, procesów mechanicznych i chemicznych. Źródłem pyłów są również komunikacja drogowa oraz procesy produkcyjne. Pyły występujące w miastach pochodzą głównie ze spalania węgla do celów energetycznych (wytwarzanie energii oraz ciepła na potrzeby komunalne i technologiczne). Głównym składnikiem są cząstki skały płonnej, sadzy i niespalonych ziaren węgla. Dodatkowo w składzie chemicznym ziaren pyłów znajdują się metale i ich związki oraz węglowodory (w szczególności benzo(a)piren, uważany za czynnik rakotwórczy), pochodzące m.in. z emisji komunikacyjnej. Według Światowej Organizacji Zdrowia, pył zawieszony w powietrzu reprezentuje złożoną mieszaninę organicznych i nieorganicznych substancji w postaci stałych oraz ciekłych cząstek zawieszonych w powietrzu. Masa i skład przyczyniają się do podziału na następujące grupy:

- Całkowity pył zawieszony (TSP, ang. Total Suspended Particles) – całkowity pył zawieszony w powietrzu.
- Pył PM 10 – frakcja pyłu zawieszzonego o średnicach zastępczych cząstek poniżej 10 μ m.
- Pył PM 2,5-10 – w literaturze spotykane jest także oznaczenie PMc (ang. coarse) – frakcja pyłu zawieszzonego o średnicach zastępczych cząstek pomiędzy 2,5 μ m i 10 μ m (największe zagrożenie dla zdrowia ludności).
- Pył drobny PM 2,5 – frakcja pyłu zawieszzonego o średnicach zastępczych cząstek poniżej 2,5 μ m.

- Pył submikronowy PM 1 – frakcja pyłu zawieszonego o średnicach zastępczych cząstek poniżej 1,0µm.
- Pył ultradrobny PM 0,1 – frakcja pyłu zawieszonego o średnicach zastępczych cząstek poniżej 0,1µm.

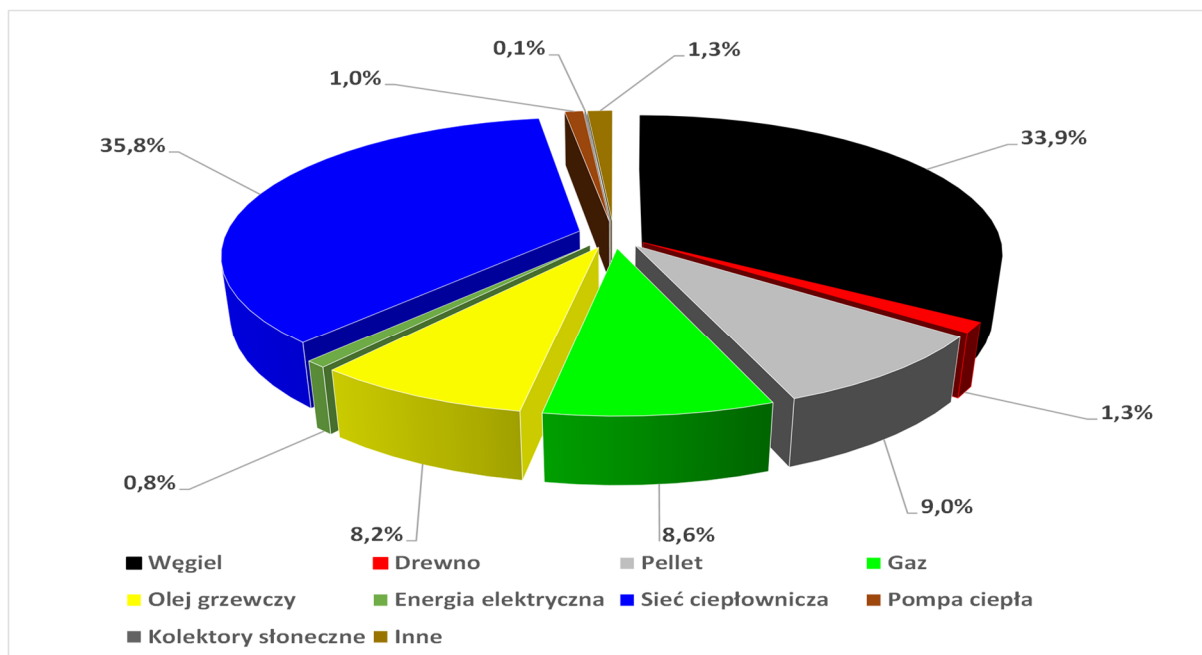
Wśród jedenastu głównych źródeł zanieczyszczeń powietrza z terenu powiatu przasnyskiego siedem zlokalizowanych jest na terenie Przasnysza. Do głównych źródeł energetycznych emitujących substancje z procesu spalania paliw (pyły, SO₂, NO₂, CO) celem wytwarzania energii cieplnej i energetycznej należą ciepłownia, zakłady produkcyjne, jednostka wojskowa oraz dom pomocy społecznej. Do źródeł technologicznych, z których emitowane są substancje z procesów produkcyjnych należą:

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „WR” Sp. z o.o. w Przasnyszu (fenol, formaldehyd, ditlenek azotu, kwas siarkowy, cyjanowodór, chlorowodór, chrom, żelazo).
- ABB Sp. z o.o. w Warszawie Oddział w Przasnyszu (ditlenek azotu i siarki, antymon, bizmut, chrom, cynk, kobalt, mangan, nikiel, aluminium, aceton, etylobenzen, ksylen, węglowodory aromatyczne, trichloroetan).
- KROSS Sp. z o.o. w Przasnyszu (glikol).²⁶

Od 2020 roku realizowany jest program wymiany źródeł ciepła, zakładający dotacje z budżetu miasta na wymianę kotłów albo przyłączenie do sieci ciepłowniczej lub gazowej. W 2020 roku prowadzona była inwentaryzacja źródeł ciepła. Zinwentaryzowano 2.525 budynków i 359 lokali. Na kolejnych dwóch wykresach przedstawiono wyniki inwentaryzacji w zakresie struktury paliw używanych do ogrzewania budynków i budowli. W pierwszym przypadku odniesiono się do struktury powierzchni – w tym przypadku aż 35,8% powierzchni podłączonej jest do sieci ciepłowniczej. Z kolei paliwa najbardziej zanieczyszczające powietrze (węgiel i drewno) używane są do ogrzewania łącznie 35,2% powierzchni ([Wykres 2.35](#) [Wykres 2.35](#)).

Wykres 2.35 Struktura paliw używanych do ogrzewania zinwentaryzowanej powierzchni budynków i lokali w 2020 roku (według udziału w powierzchni ogółem)

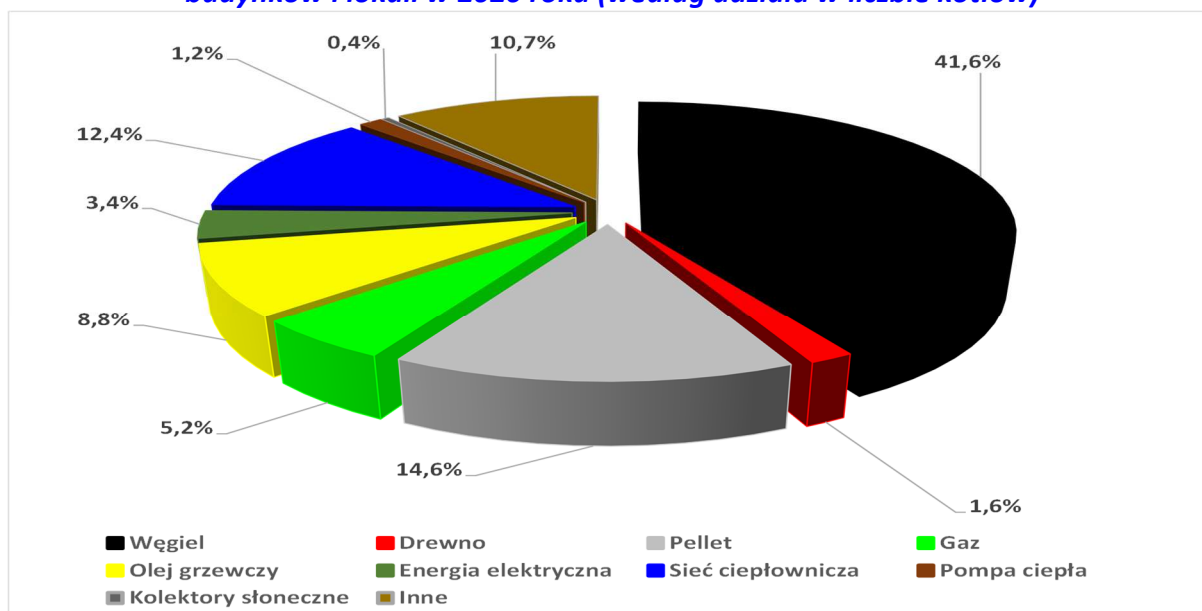
²⁶ Program Ochrony Środowiska Powiatu Przasnyskiego na lata 2019-2022 z perspektywą do roku 2026.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Przasnyszu (Raport końcowy z przeprowadzonej inwentaryzacji), 2021,

Inaczej wygląda sytuacja, gdy przeanalizujemy liczbowo zainstalowane kotły w poszczególnych budynkach. Wówczas sieć ciepłownicza, to zaledwie 12,4% ogółu obiektów, a sam węgiel spalany jest aż w 41,6% obiektów ([Wykres 2.36](#) ~~Wykres 2.36~~)!

Wykres 2.36 Struktura paliw używanych do ogrzewania zinwentaryzowanej powierzchni budynków i lokali w 2020 roku (według udziału w liczbie kotłów)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Przasnyszu (Raport końcowy z przeprowadzonej inwentaryzacji), 2021

Z ogólnej liczby 1359 kotłów opalanych węglem aż 509 nie spełnia żadnych klas czystości, a kotłów klasy piątej jest tylko 175. Znacznie lepiej jest w przypadku kotłów na pellet, gdzie

na 478 zamontowanych instalacji aż 339 to kotły klasy 5-tej. Łączna przewidywana liczba źródeł ciepła do wymiany z uwagi na brak spełnienia wymogów uchwały antysmogowej to 1360²⁷.

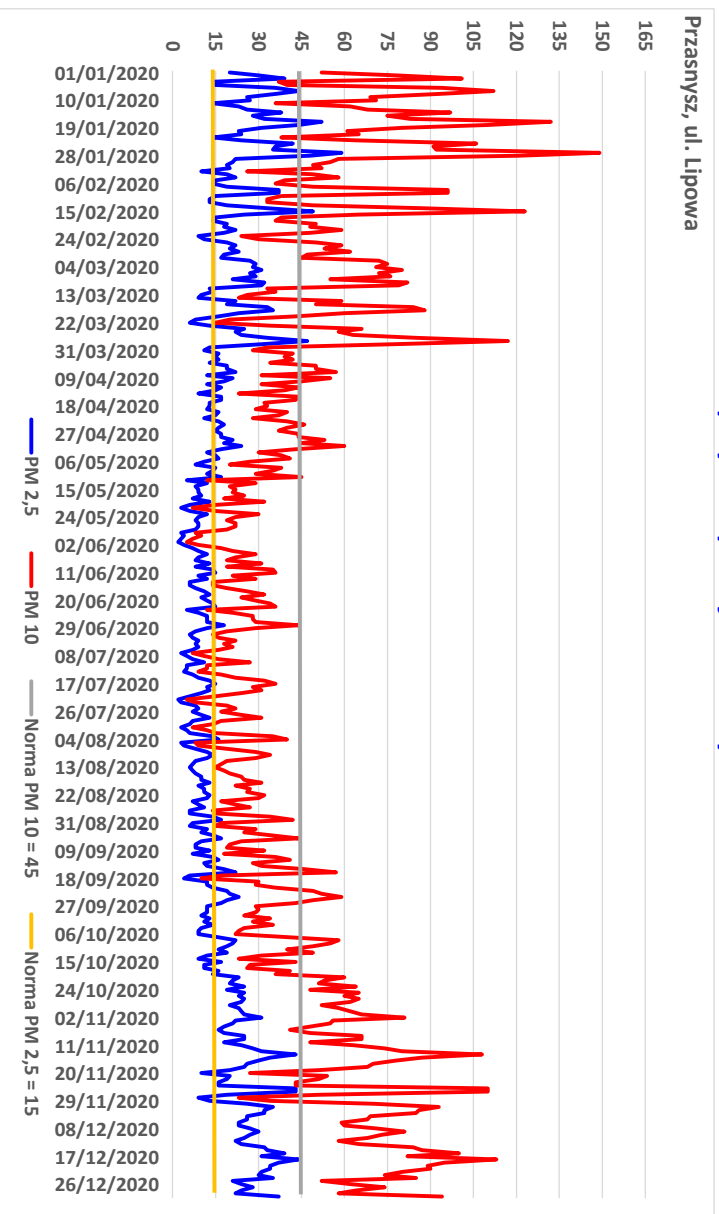
Połączenie stale monitorowanej i aktualizowanej bazy o źródłach ciepła z danymi o jakości powietrza z czujników smogu pozwoli w najbardziej kompleksowy sposób planować działania związane z podnoszeniem jakości powietrza.

W marcu 2019 roku w Przasnyszu zostały zainstalowane pierwsze dwa czujniki pomiaru smogu Airly. Dane uzyskane z dwóch pierwszych sensorów (na ul. Lipowej oraz ul. Broniewskiego) pozwoliły przygotować dogłębny i wiarygodny raport na temat stanu powietrza w Przasnyszu. Obecnie czujniki zainstalowane są także na ulicach: Kilińskiego (od października 2021), Mazowieckiej (od grudnia 2021) i Zawodzie (od stycznia 2021). Do tej pory mieszkańcy nie mieli informacji na temat smogu, ponieważ nie ma w mieście stacji Państwowego Monitoringu Środowiska, a co za tym idzie – nigdy wcześniej stan powietrza nie był tu monitorowany. Zgodnie z nowymi wytycznymi WHO (ang. *Global Air Quality Guidelines, AQG*) od 22 września 2021 roku obowiązują bardziej surowe normy jakości powietrza. WHO wskazuje, że ze względu na znaczny wzrost niepodważalnych dowodów naukowych, pokazujących, w jaki sposób zanieczyszczenie powietrza wpływa na różne aspekty zdrowia i życia, rekomendowane są bardziej restrykcyjne niż dotychczas przepisy w sprawie dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń powietrza. Dopuszczalne poziomy pyłu zawieszonego PM_{2,5}, uznawanego za najbardziej szkodliwe dla zdrowia zanieczyszczenie, zaostrzone zostały dwukrotnie - zgodnie z nowymi wytycznymi, maksymalna norma w ciągu roku nie powinna przekraczać 5 µg/m³ (dotąd 10 µg/m³). Dopuszczalne stężenie dobowe PM_{2,5} nie powinno natomiast przekraczać 15 µg/m³ (dotąd 25 µg/m³).

Na kolejnych wykresach przedstawiono poziomy emisji pyłów PM_{2,5} oraz PM₁₀, zmierzone na stanowiskach Airly przy ul. Lipowej ([Wykres 2.37](#)~~Wykres 2.37~~ i [Wykres 2.38](#)~~Wykres 2.38~~) oraz ul. Broniewskiego ([Wykres 2.39](#)~~Wykres 2.39~~ i [Wykres 2.40](#)~~Wykres 2.40~~) w Przasnyszu w latach 2020 i 2021.

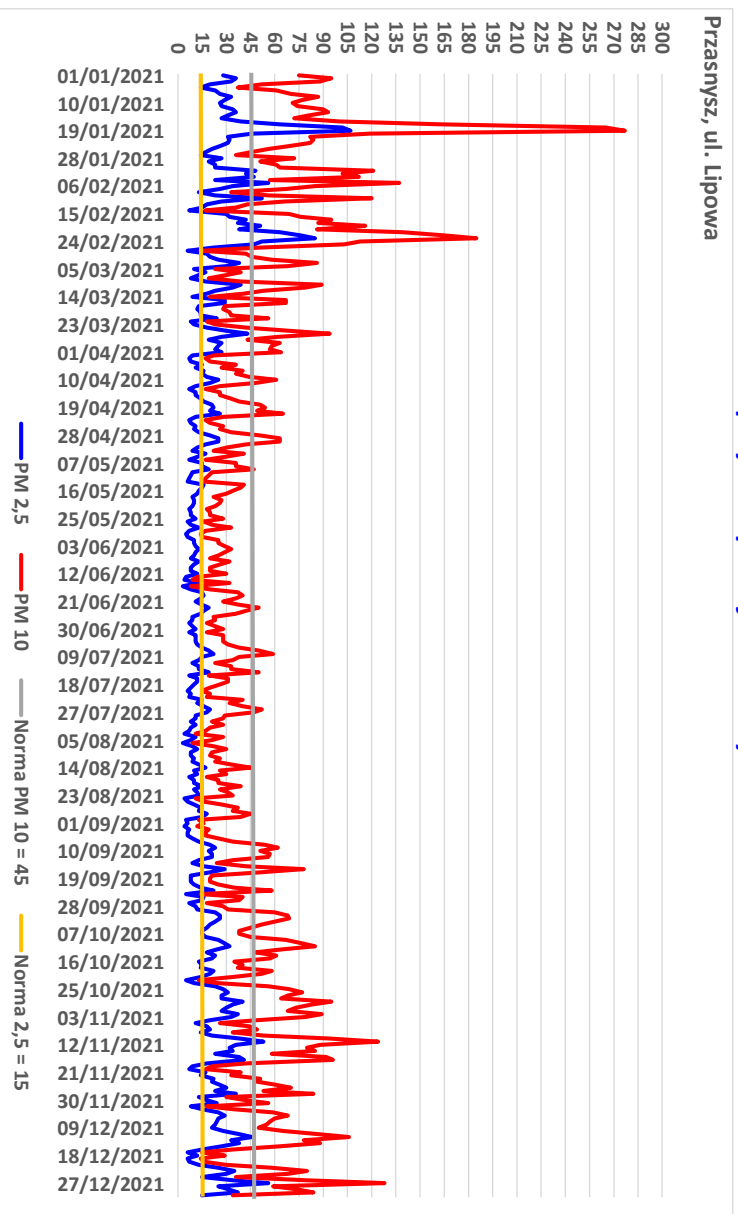
²⁷ Właściciele 356 zinwentaryzowanych obiektów nie udzielili informacji o klasie kotła. Należy zatem założyć, że część z tych kotłów także kwalifikuje się do wymiany.

Wykres 2.37 Poziomy średnich dobowych emisji pyłów PM 2,5 oraz PM 10 na stanowisku przy ul. Lipowej w Przasnyszu w roku 2020

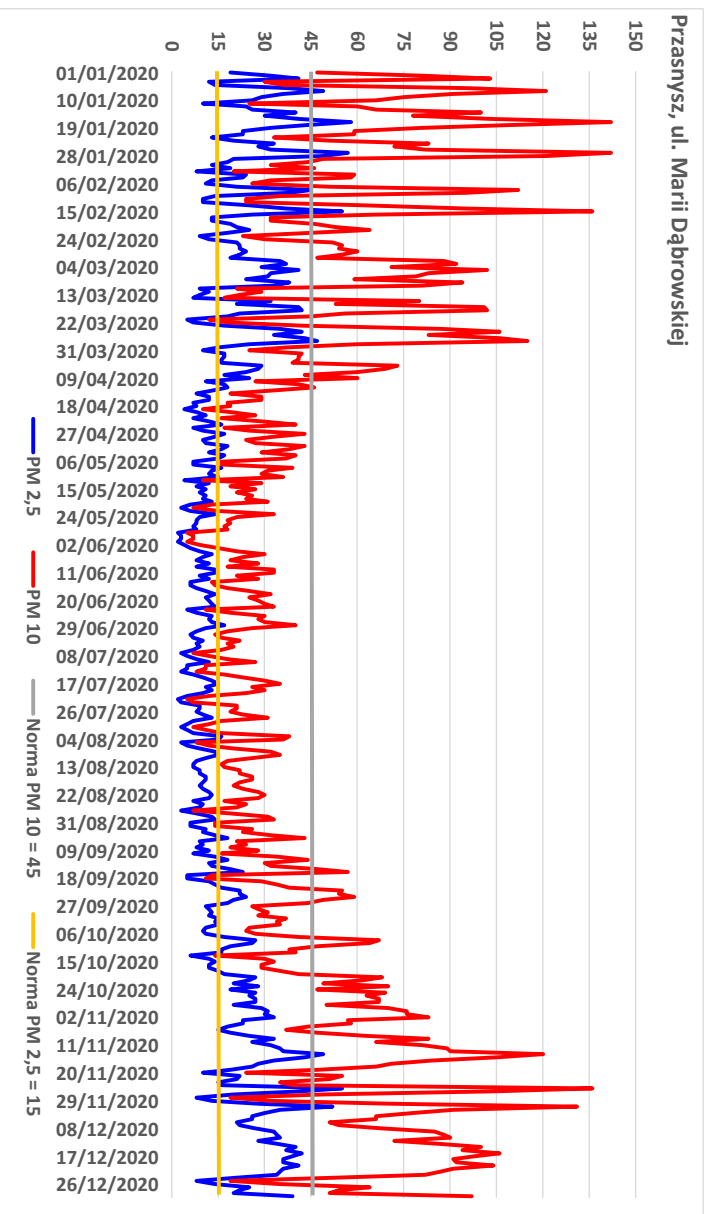
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych systemu Airly, 2022

Wykres 2.38 Poziomy średnich dobowych emisji pyłów PM 2,5 oraz PM 10 na stanowisku przy ul. Lipowej w Przasnyszu w roku 2021

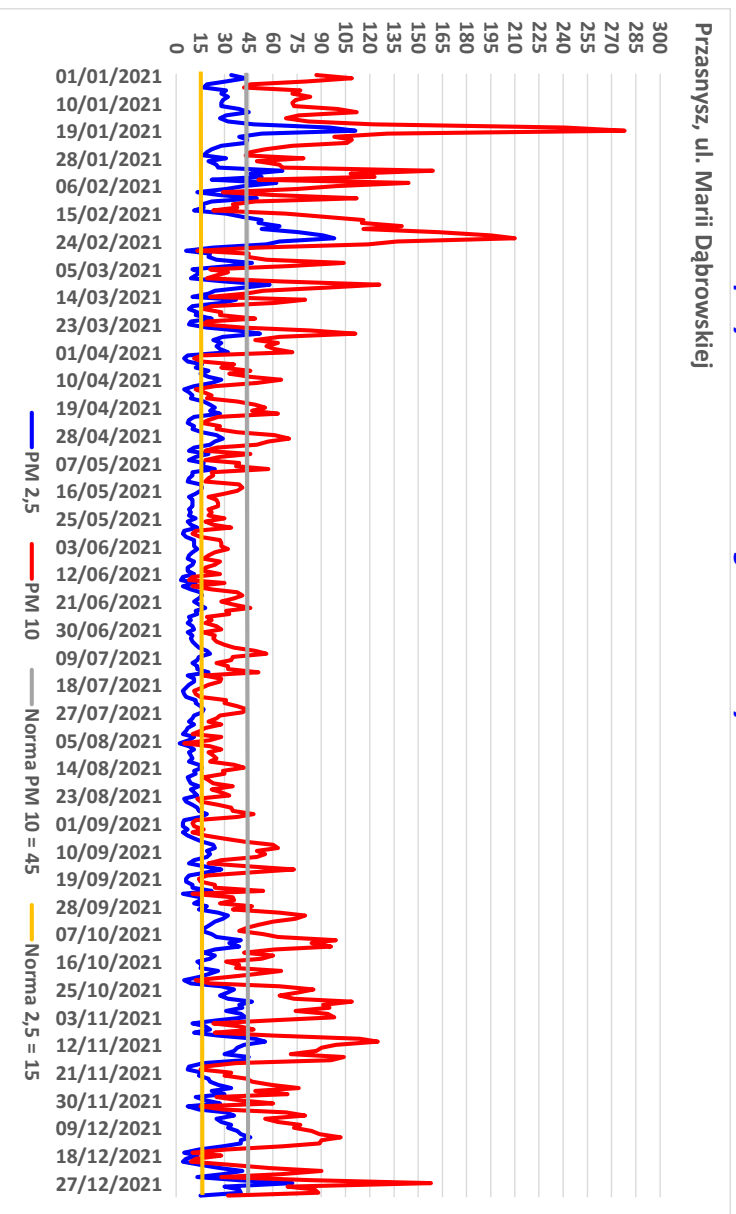
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych systemu Airly, 2022

Wykres 2.39 Poziomy średnich stężeń dobowych emisji pyłów PM 2,5 oraz PM 10 na stanowisku przy ul. Broniewskiego w Przasnyszu w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych systemu Airly, 2022

Wykres 2.40 Poziomy stężenie dobowych emisji pyłów PM 2,5 oraz PM 10 na stanowisku przy ul. Broniewskiego w Przasnyszu w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych systemu Airly, 2022

Dla pyłu PM 10 liczba dopuszczalnych dni w roku z przekroczeniami to 35 (dla pyłu PM 2,5, taka norma nie występuje). Z analizy danych wynika, że na obydwóch stanowiskach (ul. Lipowa to głównie zabudowa wielomieszkańcowa, podłączona do sieci ciepłowniczej).

Natomiast ul. Broniewskiego to osiedle domów jednorodzinnych, często z przestarzałym systemem ogrzewania) były bardzo częste przekroczenia norm, co dokładnie obrazuje (Tabela 2.25Tabela 2.25). Widać zatem, że dbałość o czyste powietrze w mieście, to bez wątpienia cały czas aktualne wyzwanie dla jego mieszkańców.

Tabela 2.25. Stężenia pyłów PM 10 oraz PM 2,5 w Przasnyszu w latach 2020-2021

Wyszczególnienie	ul. Lipowa		ul. Broniewskiego	
	2020	2021	2020	2021
Liczba dni z przekroczonym średniodobowym stężeniem PM 10 (zaostrzona norma WHO z 2021 roku) Dopuszczalna norma to 35	55	56	64	63
Liczba dni z przekroczonym średniodobowym stężeniem PM 2,5 (zaostrzona norma WHO z 2021 roku)	179	181	169	189

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych systemu Airly, 2022

Najwyższe stężenia pyłów występują w okresie od października do marca i są niewątpliwie związane z sezonem grzewczym. Niską jakość powietrza w tym okresie potwierdzają mieszkańcy²⁸.

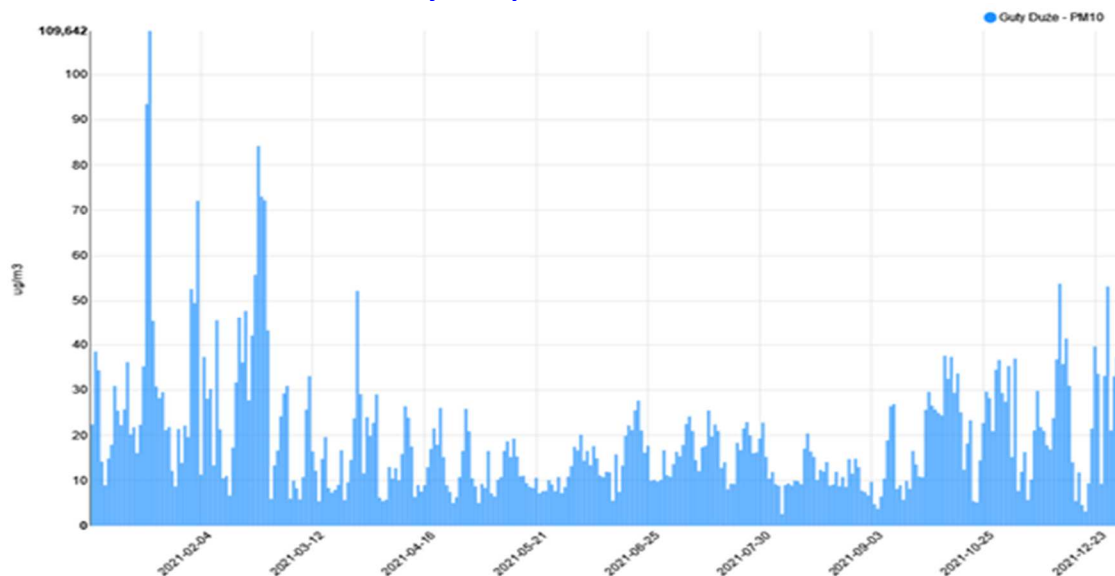
Dążąc do poprawy jakości powietrza należy wymieniać kotły na spełniające najwyższe normy, jak również przeprowadzać termomodernizacje obiektów celem spełnienia wymagań dotyczących efektywności energetycznej. Należy też rezygnować ze spalania paliw stałych na rzecz wykorzystania paliw gazowych, ciepła sieciowego czy odnawialnych źródeł energii. Wraz z zakazami i restrykcjami musi jednak iść rozwój infrastruktury gazowej, termomodernizacja budynków, przystosowanie do używania energii pochodzącej z OZE, które stają się realną alternatywą dla paliw stałych, nawet na obszarach, gdzie brakuje sieci gazowych czy ciepłowniczych.

W miejscowości Guty Duże w powiecie makowskim zlokalizowana jest stacja monitoringu jakości powietrza zarządzana przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Z punktu pomiarowego można także odczytywać dane charakterystyczne dla obszaru północnego Mazowsza. Na kolejnych wykresach zaprezentowano dane dotyczące kształtowania się poziomu pyłów PM 10 (średnie stężenia dobowe) oraz PM 2,5 (średnie stężenia godzinne)²⁹ w roku 2021 roku. Poziomy pyłu PM10 i PM 2,5 były przekraczane wielokrotnie w ciągu ostatniego miesiąca 2021 roku (Wykres 2.41Wykres 2.41 oraz Wykres 2.42Wykres 2.42).

²⁸ Wnioski z wywiadów fokusowych i spotkań, źródło za PRL.

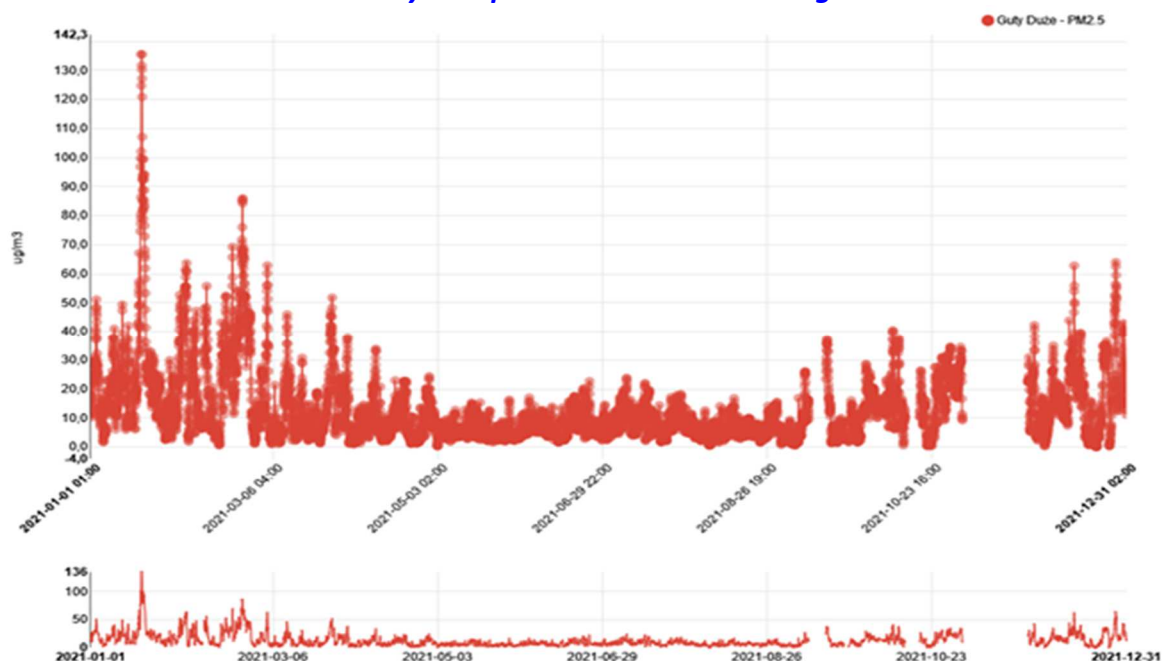
²⁹ Brak możliwości wygenerowania w systemie stężeń dobowych dla pyłu PM 2.5.

Wykres 2.41 Średnie stężenia dobowe poziomu pyłu PM 10 zgodnie ze wskazaniem stacji w Gutach Dużych w powiecie makowskim w roku 2021

Źródło: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current>, 2022

Wykres 2.42 Średnie godzinne poziomy pyłu PM 2,5 zgodnie ze wskazaniem stacji w Gutach Dużych w powiecie makowskim w grudniu 2021

Źródło: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current>, 2022

Jakość powietrza w Przasnyszu wymaga poprawy. W ciągu roku³⁰ jest wiele dni (średnio 60), w których występuje przekroczenie dopuszczalnych stężeń poziomych pyłów PM 10 oraz

³⁰ Rok 2021

średnio 185 dni dla PM 2,5. Wiele gospodarstw domowych używa węgla w systemach centralnego ogrzewania, co prowadzi do wzrostu zanieczyszczeń w okresie zimowym.

Hałas³¹

Klimat akustyczny miasta Przasnysz, kształtuje głównie transport drogowy (zwłaszcza na trasach przelotowych), hałas przemysłowy i lotniczy. Największy zasięg ma hałas komunikacyjny, odbierany przez mieszkańców jako najbardziej dokuczliwy. Jego ograniczenie przedstawia też największe problemy techniczne. Miasto nie posiada obwodnicy, a główne szlaki komunikacyjne (droga krajowa nr 57 i droga wojewódzka nr 544) przebiegają przez centrum. W związku z intensywnym rozwojem infrastruktury transportowej oraz stale wzrastającą liczbą pojazdów, w ostatnich latach problem hałasu się nasila. W centralnej części miasta uciążliwość ruchu pojazdów potęgowana jest brakiem parkingów i parkowaniem samochodów wzdłuż ulic, co zmniejsza ich przepustowość i generuje korki, a więc i zwiększone oddziaływanie hałasu. W centrum miasta zlokalizowanych jest kilka budynków użyteczności publicznej oraz dwie szkoły. Problem dyskomfortu akustycznego jest tam bardzo odczuwalny, co potwierdzają nie tylko pomiary, ale również wywiady fokusowe oraz debaty z młodzieżą. Większość pojazdów emituje hałas o poziomie dźwięku od 85 do 94 dB, przy dopuszczalnych natężeniach hałasu w środowisku, w otoczeniu budynków mieszkalnych od 40 do 55 dB w porze nocnej i od 50 do 65 dB w porze dziennej. Najbardziej uciążliwe są pojazdy ciężkie, z których 80% emituje hałas o poziomie dźwięku większym od 80 dB, z czego 40% o poziomie większym od 85 dB. Badanie klimatu akustycznego przeprowadzone w 2013 r. w Przasnyszu przy ul. Makowskiej, wykazało, że poziom hałasu wynosił 65,5 dB dla pory dnia i 61,1 dB dla pory nocnej. W obydwu przypadkach zostały przekroczone wartości dopuszczalne. Na podstawie wykonanych pomiarów można stwierdzić, że poziom zagrożenia hałasem komunikacyjnym jest znaczący dla mieszkańców. Z badań przeprowadzonych w 2018 roku przy ulicy Makowskiej w Przasnyszu³² stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości wskaźników dla analizowanego obszaru. Liczba mieszkańców ekspozowanych na hałas jedynie w obszarze drogi krajowej, wskazuje, że istnieje potrzeba podjęcia działań zmierzających do redukcji hałasu szczególnie wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Równie ważne jest zredukowanie poziomu hałasu w pobliżu szkół i obiektów użyteczności publicznej, jak i zabudowy mieszkaniowej, narażonej na negatywny wpływ hałasu komunikacyjnego. Należy wprowadzić roślinność wzdłuż ciągów komunikacyjnych, poprawiającą klimat akustyczny oraz warunki aerosanitarnie, w szczególności odtworzyć zadrzewienia towarzyszące ciągom komunikacyjnym.

³¹ Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029.

³² Mapy akustyczne dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie na terenie województwa mazowieckiego, GDDKiA, Kielce, 2018, źródło za PRL.

Działanie takie podjęła Szkoła Podstawowa nr 2. Wzdłuż boiska sportowego od strony ulicy Piłsudskiego (drogi krajowej) posadzono kilkadziesiąt krzewów cisu pospolitego, które za kilka lat będą tworzyły żywy ekran akustyczny i barierę dla pyłu komunikacyjnego.

Hałas przemysłowy nie stanowi istotnego zagrożenia i ma charakter miejscowy, o niedużym zasięgu oddziaływania.

W bliskim sąsiedztwie miasta znajduje się lądowisko Aeroklubu Północnego Mazowsza. Uciążliwość dźwiękowa tym spowodowana dotyczy głównie osiedla mieszkaniowego położonego najbliżej pasa startowego. Hałas nasila się w porze letniej. Negatywnie odbierany jest również tzw. hałas osiedlowy.

W ostatnich latach na terenie powiatu nie prowadzono badań klimatu akustycznego w ramach państwowego monitoringu środowiska. Występuje potrzeba przeprowadzenia badań kontrolnych poziomu hałasu w Przasnyszu, szczególnie przy głównych ciągach komunikacyjnych i osiedlach mieszkaniowych oraz stałego monitorowania sytuacji. Dane te powinny stanowić podstawę do podejmowania działań zmierzających do ograniczenia poziomu hałasu.

Gospodarowanie odpadami

System gospodarowania odpadami komunalnymi (SGOK) w 2021 r. obejmował odbiór i zagospodarowanie odpadów z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych³³ (tj. zamieszkałych z zabudową jednorodzinną oraz niezamieszkałych, na których w okresie pomiędzy kolejnymi odbiorami odpadów segregowanych powstaje nie więcej niż: 120 l metali, tworzyw sztucznych i opakowań wielomateriałowych, 80 l szkła, 120 l papieru, 80 l bioodpadów). Stawki opłat obowiązujące w 2021 r. zostały określone w uchwałach nr: XXXIII/253/2020 i nr XXXII/244/2020 Rady Miejskiej z dnia 4 listopada 2020 r. Wykonawcą odbioru odpadów komunalnych w mieście jest Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o. w Przasnyszu.

Na terenie miasta działa Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych zlokalizowany przy ul. Leszno 47, który przyjmuje nadmiarowe ilości odpadów segregowanych (tworzywa sztuczne, szkło, papier i bioodpady) oraz odpady problemowe (elektrośmieci, odpady wielkogabarytowe, budowlane i rozbiórkowe, zużyte opony). Przetknięte leki i zużyte termometry rtęciowe trafiały do punktów zbiórki w aptekach położonych na terenie miasta.

Gospodarka wodna

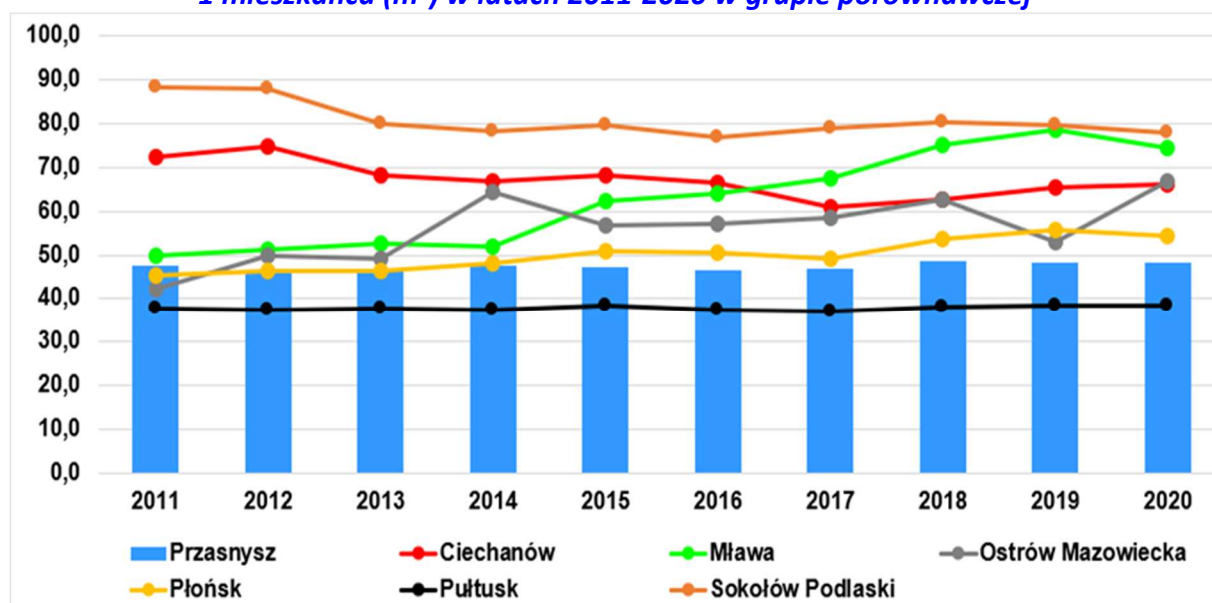
System zaopatrzenia w wodę oparty jest na jednym ujęciu wody zlokalizowanym w Mirowie na terenie gminy Przasnysz, z którego woda przesyłana jest do stacji uzdatniania przy ul.

³³ Uchwała Nr XXXII/246/2020 z dnia 4 listopada 2020 r. w sprawie Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie miasta Przasnysz

Zawodzie, w zachodniej części miasta. Łączna zdolność produkcyjna ujęcia wynosi 8152 m³ na dobę, pozwolenie wodnoprawne zezwala na pobór wody w ilości 5300 m³ na dobę. Wydajność z jednego otworu to 133,4 m³/h. W 2019 roku wykorzystanie zdolności produkcyjnej ujęcia wyniosło 53,9 % (w odniesieniu do ilości wskazanej w pozwoleniu wodnoprawnym). Ujęcie wody jest w pełni zautomatyzowane i monitorowane. Ujęcie posiada ustalone w kategorii B zasoby wód podziemnych w wysokości 400 m³/h, przy depresji S=19 m. Woda ujmowana jest poprzez pięć studni z głębokości 83-92,5 m. Administratorem ujęcia, stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowej jest Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o.

Parametry fizyko - chemiczne wody uzdatnionej są zgodne z normami Unii Europejskiej. Wydajność technologii uzdatniania wynosi 300 m³/h. W 2019 roku średniodobowe wykorzystanie wydajności technologii uzdatniania wody wyniosło 50,1 %. Stacja Uzdatniania Wody w pełni pokrywa zapotrzebowanie miasta na wodę. Około 99% ludności miasta korzysta z wodociągu, pozostali zaopatrują się w wodę ze studni indywidualnych. Rozbiór wody jest nierównomierny, zdecydowanie większe zapotrzebowanie występuje w okresach letnich, suchych. Zużycie wody w gospodarstwach domowych w 2020 roku wyniosło 48,2 m³/osobę i było znacznie niższe niż w grupie porównawczej ([Wykres 2.43](#) [Wykres 2.43](#)) poza Pułtuskim.

Wykres 2.43 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca (m³) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie serwisu MRL

Gospodarka ściekowa

W Przasnyszu funkcjonuje system kanalizacji sanitarnej i deszczowej. Na terenie miasta sieć kanalizacji sanitarnej na dzień 31.12.2020 r. liczyła 69,3 km. Odsetek korzystających

z instalacji kanalizacyjnej wynosił w 2020 roku ok. 88,8%, co jest bardzo dobrym wynikiem w grupie porównywanych miast ([Tabela 2.26](#)~~Tabela 2-26~~).

Tabela 2.26 Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	87,8	88,2	88,5	88,6	89,6	89,7	89,8	89,8	89,9	90,0
Mława	82,5	82,6	82,8	83,1	83,3	84,0	84,5	85,3	85,7	86,0
Ostrów Mazowiecka	75,0	75,1	75,3	75,8	76,0	76,2	76,7	77,4	77,7	78,0
Płońsk	96,5	96,5	96,5	96,6	96,8	96,9	96,9	96,9	97,0	97,0
Przasnysz	85,5	86,1	86,2	86,7	86,9	88,0	88,1	88,5	88,7	88,8
Pułtusk	79,1	79,8	82,0	83,2	85,1	85,1	85,3	85,5	85,9	86,4
Sokołów Podlaski	88,7	88,9	89,1	89,2	89,4	89,3	89,4	89,4	89,5	89,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Sieć rozdzielcza kanalizacyjna w przeliczeniu na 100 km² wynosiła w Przasnyszu w 2020 roku 275,4, co było jednym z niższych poziomów wskaźnika w grupie porównawczej, natomiast w latach 2011-2020 poziom wskaźnika wzrósł o 22,3% co było średnim poziomem w grupie. Kanalizację sanitarną w mieście posiadają wszystkie osiedla o skupionej zabudowie (podłączenia do sieci nie ma ponad 70 gospodarstw domowych). W większości jest to sieć grawitacyjna, nowsze odcinki zbudowane są w systemie grawitacyjno – pompowym. Kanały sanitarne doprowadzają ścieki z miasta oraz miejscowości położonych na terenie gminy Przasnysz do oczyszczalni zlokalizowanej w południowowschodniej części miasta przy ul. Makowskiej. Dla oczyszczalni ścieków komunalnych w Przasnyszu wyznaczono aglomerację, w zasięgu której znajduje się cały obszar miasta.

Oczyszczalnia ścieków jest oczyszczalnią mechaniczno - biologiczną z podwyższonym usuwaniem związków biogenych, pracującą w oparciu o technologię osadu czynnego. Odwodniony osad o suchej masie około 20 % jest higienizowany wapnem palonym i składowany celem ustabilizowania. Odbiornikiem wody jest rzeka Węgiełka. Aktualnie przepustowość oczyszczalni wynosi średnio 4000 m³ z maksymalną możliwością do 6500 m³ ścieków na dobę. Pomimo kanalizowania kolejnych terenów miasta, ilość ścieków nie wzrasta. W 2019 roku średniodobowa przepustowość oczyszczalni ścieków wykorzystana była w 66,3 %. Oczyszczalnią i siecią kanalizacji sanitarnej zarządza Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o.

Kanalizacja deszczowa

Miejska kanalizacja deszczowa odbiera ścieki opadowe z ulic, chodników, placów parkingów i terenów przemysłowych. Zbierane są także ścieki opadowe z dróg krajowych, wojewódzkich

i powiatowych. Odbiornikiem wód opadowych jest rzeka Węgiełka, do której odprowadzane są ścieki z kanalizacji deszczowej zakończonej 32 wylotami usytuowanymi w skarpie rzeki lub w rowach odwadniających, odprowadzających wody do rzeki. Z jednego osiedla (nr 1) położonego na północy miasta ścieki odprowadzone są do rowu melioracyjnego. Sieć kanalizacji deszczowej wybudowana w latach 2008-2015 wyposażona jest w urządzenia podczyszczające (separatory substancji ropopochodnych) instalowane przed wylotami. Kanalizacją deszczową jest objęte 89,3 ha powierzchni miasta. Zarządza nią samorząd miasta oraz zarządcy dróg. Kanalizacja jest fragmentaryczna, obejmuje swoim zasięgiem najstarszą część miasta, gdzie stan techniczny urządzeń jest zły oraz nowobudowane osiedla, gdzie powstaje w ramach kompleksowych inwestycji drogowych. Konieczna jest rozbudowa sieci na osiedlu Wchód, gdzie poziom wód gruntowych jest wysoki, a po ulewnych deszczach pojawiają się problemy z odprowadzeniem wód opadowych. Wody są odprowadzane do rzeki, w mieście nie istnieje system gromadzenia deszczówki, co w kontekście nasilającej się suszy stawia przed miastem nowe wyzwania. Istnieje potrzeba opracowania koncepcji retencjonowania i zagospodarowania wód deszczowych.

Na terenie miasta Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej nie wyznaczył terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi. Niemniej zjawisko wezbrań i lokalnych podstopień gruntów przylegających do rzeki Węgiełka jest częste. Stąd w opracowaniu ekofizjograficznym wskazano „Obszary potencjalnie narażone na podtopienia lub okresowe zalewy wód powierzchniowych”. Szczególnie w pobliżu ulic Świerczewo i Makowskiej (odcinka północnego), w najstarszej części miasta dolina zwęża się wskutek wejścia na tereny zabudowy. W przypadku wystąpienia nawałnych opadów, powierzchnia miasta okresowo narażona na podtopienia skutkujące przerwaniem m.in. pieszych ciągów komunikacyjnych, jest większa i obejmuje więcej ulic niż wyżej wymienione.

Zmniejszeniu ryzyka wystąpienia powodzi lub podstopień służyć ma istniejący zbiornik retencyjny. Wybudowany na rzece jaz pełni funkcję zabezpieczającą przed powodzią, czas opróżniania całego zbiornika wynosi 11 minut. Konieczne jest stałe monitorowanie sytuacji hydrologicznej w rzece szczególnie w okresach wezbrań by szybko reagować na poziom wód.

W mieście Przasnysz stosunkowo dużo osób korzysta z kanalizacji sanitarnej. Rozbudowy wymaga kanalizacja deszczowa, w szczególności na nowo powstających osiedlach.

Obserwowane zmiany klimatu stawiają przed samorządem wyzwania związane z potrzebą zagospodarowania i retencjonowania wód deszczowych. Na terenie miasta nie stwierdzono ryzyka występowania powodzi.

Sieć gazowa

Sieć gazową na terenie miasta wybudowano w 2018 roku. W kolejnych latach była ona sukcesywnie rozbudowywana o kolejne odcinki i przyłącza. W 2020 roku zaledwie 1,9% mieszkańców korzystało z sieci gazowej, co było bardzo niskim wynikiem na tle grupy porównawczej (Tabela 2.27). Biorąc jednak pod uwagę intensywność budowy przyłączy w kolejnych latach należy się spodziewać wzrostu tego wskaźnika. Na koniec 2021 roku ilość przyłączy gazowych wynosiła 91.

Tabela 2.27 Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	79,5	78,9	79,6	77,2	77,4	77,1	76,9	76,4	78,1	79,5
Mława	82,7	87,5	87,7	87,9	88,3	88,4	88,3	89,3	89,5	90,2
Ostrów Mazowiecka	11,2	11,9	12,4	12,9	13,3	13,2	13,4	15,6	16,7	19,0
Płońsk	99,4	98,1	98,7	98,2	97,4	96,2	94,1	93,0	91,5	90,5
Przasnysz	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5	1,9
Pułtusk	25,3	27,2	28,5	28,5	29,1	29,4	29,8	47,8	49,5	48,5
Sokołów Podlaski	7,0	7,9	9,5	10,4	10,6	11,0	11,1	12,9	21,3	41,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Ponieważ sieć gazowa jest dopiero rozbudowywana, zarówno sieć rozdzielcza, jak i zużycie gazu było znacznie niższe niż średnio w grupie porównywanych miast. Gaz uznawany jest za ekologiczne źródło ciepła, stąd istnieje oczekiwanie, iż mieszkańcy będą się dołączać do sieci. Szybko rosnące ceny gazu mogą jednak ograniczyć szybkie tempo tego procesu.

Sieć energetyczna i ciepłownicza³⁴

W energię elektryczną Przasnysz zaopatrywany jest z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego i ma zapewnione bezpieczeństwo energetyczne. Przez miasto przebiega linia napowietrzna wysokiego napięcia (WN-110 kV), sieć średniego napięcia (SN-15 kV) oraz sieć niskiego napięcia. Aktualne wykorzystanie mocy nie przekracza potrzeb, a rezerwy pozwalają na ok. dwukrotne zwiększenie zużycia prądu. Eksploatacją urządzeń elektroenergetycznych zajmuje się PGE Dystrybucja S.A. Oddział Warszawa Rejon Energetyczny Ostrołęka. Sieć jest w dobrym stanie technicznym, jest rozbudowywana w celu przyłączy nowych odbiorców i sukcesywnie modernizowana.

Na terenie Przasnysza ciepłownię oraz sieć ciepłowniczą obsługuje Veolia Północ sp. z o.o. Kotły opalane są miałem węglowym, a łączna długość magistrali i przyłączy to 28 488 m. Ciepłownia zapewnia dostarczanie ciepła do 420 obiektów: użyteczności publicznej, przedsiębiorstw, budynków wielomieszkaniowych (120) i domów jednorodzinnych (blisko

³⁴ Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029.

300 przyłączy). Obecne moce wykazują niewielką rezerwę. Mieszkańcy domów jednorodzinnych położonych w zasięgu ciepłociągu dość niechętnie przyłączają się do sieci ze względu na znaczne koszty.

Od 2018 roku rozpoczął się proces rozbudowy sieci gazowej, w związku z powyższym miasto ma znacznie niższe wskaźniki w zakresie wykorzystywania gazu. Miasto posiada rezerwy przyłączy mocy energetycznej. Posiada także sieć ciepłowniczą, która jest sukcesywnie rozbudowywana.

Sieć internetowa

Przasnysz wykazuje wyrównany poziom dostępu do Internetu pod względem usług operatorów komercyjnych: Orange, operatorzy alternatywni wykorzystujący infrastrukturę Orange, operatorzy radiowi oraz operatorzy sieci komórkowych. Dotychczas światłowód stanowił jedynie niewielki odcinek sieci, jednak od 2021 w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa sieć światłowodowa jest rozbudowywana. W rankingu dostępności internetowej gmin³⁵, miasto zajmowało na koniec 2019 roku 1585 miejsce ze wskaźnikiem 0,28449 (dla porównania Ciechanów miał pozycję 1067, Mława 1136, Ostrów Mazowiecka 982, Płońsk 1426, Pułtusk 1693 a Sokołów Podlaski 891). Prognozowana penetracja budynkowa internetem stacjonarnym o przepustowości co najmniej 30 mb/s po realizacji 4 konkursów POPC wynosi 0,67657.

Miasto ma duże opóźnienie w zakresie rozbudowy sieci internetowej, szerokopasmowej, ale uczestnictwo w programie „Polska Cyfrowa” zmieni ten obraz na lepsze.

Infrastruktura mieszkaniowa

W Przasnyszu infrastruktura mieszkaniowa składa się z:

- Zasobów komunalnych.
- Zasobów spółdzielni mieszkaniowych.
- Zasobów wspólnot mieszkaniowych z udziałem miasta.
- Zasobów wspólnot mieszkaniowych prywatnych.
- Zasobów Agencji Mienia Wojskowego.
- Zasobów pozostałych podmiotów (zasoby zakładów pracy).
- Zasobów prywatnych właścicieli domów jednorodzinnych.

³⁵ <https://mapbook.uk.gov.pl/>

Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców jest niższa niż w innych miastach z grupy porównawczej, ponadto wartość ta ma niską dynamikę - w latach 2011-2020 dynamika była prawie najniższa w całej grupie ([Tabela 2.28](#)~~Tabela 2-28~~).

Tabela 2.28 Mieszkania na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	361,9	365,0	369,3	375,6	380,8	383,0	388,6	396,0	406,6	415,7
Mława	368,3	371,5	380,0	383,7	388,1	391,0	395,2	399,9	409,9	424,4
Ostrów Mazowiecka	346,8	349,7	351,0	355,3	357,5	360,5	363,7	367,3	373,4	382,2
Płońsk	382,1	384,7	390,5	395,5	401,7	408,4	415,2	419,7	425,5	434,0
Przasnysz	339,4	342,7	348,9	350,7	355,5	359,0	365,8	365,1	372,9	380,5
Pułtusk	369,6	371,7	379,8	381,7	385,7	390,6	393,6	398,7	405,9	411,1
Sokołów Podlaski	360,2	364,3	366,1	376,8	377	381,4	387,6	394,6	400,2	408,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Mieszkańcy mieli jednak do dyspozycji relatywnie dużą powierzchnię mieszkaniową ([Tabela 2.29](#)~~Tabela 2-29~~).

Tabela 2.29 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	69,8	69,9	69,9	69,9	69,8	69,9	69,8	69,6	69,4	69,4
Mława	70,3	70,3	70,1	70,2	70,1	70,1	70,0	70,0	69,8	69,5
Ostrów Mazowiecka	70,9	71,3	71,6	71,4	71,7	72,1	72,3	72,8	72,9	72,8
Płońsk	65,0	65,2	65,3	65,3	65,5	65,3	65,4	65,4	65,6	65,6
Przasnysz	72,4	72,8	73,0	73,3	73,7	73,7	74,0	74,2	74,5	74,5
Pułtusk	68,4	68,8	68,9	69,3	69,4	69,5	69,5	69,5	69,4	69,5
Sokołów Podlaski	74,2	75,0	75,5	75,3	75,6	75,5	75,6	75,7	75,9	76,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Na 1 mieszkanie przypadało 2,63 osoby, co było najwyższym wynikiem w grupie porównawczej ([Tabela 2.30](#)~~Tabela 2-30~~), w latach 2011-2020 wskaźnik ten obniżył się tylko o niespełna 11% (tylko Ostrów Mazowiecka i Pułtusk miały niższą dynamikę spadku).

Tabela 2.30 Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	2,76	2,74	2,71	2,66	2,63	2,61	2,57	2,53	2,46	2,41

Mława	2,72	2,69	2,63	2,61	2,58	2,56	2,53	2,50	2,44	2,36
Ostrów Mazowiecka	2,88	2,86	2,85	2,81	2,80	2,77	2,75	2,72	2,68	2,62
Płońsk	2,62	2,60	2,56	2,53	2,49	2,45	2,41	2,38	2,35	2,30
Przasnysz	2,95	2,92	2,87	2,85	2,81	2,79	2,73	2,74	2,68	2,63
Pułtusk	2,71	2,69	2,63	2,62	2,59	2,56	2,54	2,51	2,46	2,43
Sokołów Podlaski	2,78	2,75	2,73	2,65	2,65	2,62	2,58	2,53	2,5	2,45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Mieszkania są dobrze wyposażone – prawie wszystkie posiadały dostęp do wodociągu (~~Tabela 2.31~~ ~~Tabela 2.31~~), zaledwie 2,5% nie posiadało łazienki (najmniej w całej grupie porównawczej - ~~Tabela 2.32~~ ~~Tabela 2.32~~), blisko 12% nie posiadało w 2020 roku centralnego ogrzewania (~~Tabela 2.33~~ ~~Tabela 2.33~~).

Tabela 2.31 Mieszkania wyposażone w wodociąg (% ogółu) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	98,7	98,8	98,8	98,8	98,8	98,8	98,9	98,9	98,9	98,7
Mława	98,7	98,7	98,7	98,8	98,8	99,2	99,2	99,2	99,2	98,7
Ostrów Mazowiecka	95,5	95,6	95,7	95,7	95,8	95,8	95,8	95,8	95,9	95,5
Płońsk	98,2	98,3	98,3	98,3	98,3	98,3	98,4	98,4	98,4	98,2
Przasnysz	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,2	99,1
Pułtusk	98,3	98,3	98,3	98,3	98,3	98,6	98,6	98,6	98,7	98,3
Sokołów Podlaski	97,6	97,6	97,7	97,8	97,8	97,8	97,9	97,9	97,9	97,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Tabela 2.32 Mieszkania wyposażone w łazienkę (% ogółu) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	94,7	94,7	94,7	94,8	94,9	95,0	95,0	95,1	95,2	94,7
Mława	94,2	94,4	94,6	94,7	94,9	95,0	95,1	95,2	95,4	94,2
Ostrów Mazowiecka	91,5	91,6	91,7	91,8	91,9	91,9	92,0	92,0	92,2	91,5
Płońsk	94,9	95,0	95,0	95,1	95,1	95,2	95,3	95,4	95,4	94,9
Przasnysz	97,3	97,3	97,4	97,4	97,4	97,4	97,5	97,5	97,5	97,3
Pułtusk	94,7	94,8	94,9	94,9	95,0	95,3	95,3	95,4	95,5	94,7
Sokołów Podlaski	94,8	94,8	95	95,1	95,2	95,2	95,4	95,5	95,5	94,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Tabela 2.33 Mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie (% ogółu) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
-------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Ciechanów	89,7	89,7	89,8	90,0	90,1	90,3	90,5	90,9	91,1	89,7
Mława	86,6	86,9	87,3	87,6	88,0	88,1	88,4	88,6	88,9	86,6
Ostrów Mazowiecka	86,8	86,9	87,0	87,1	87,2	87,3	87,4	87,5	87,7	86,8
Płońsk	88,2	88,3	88,5	88,6	88,7	88,9	89,0	89,2	89,3	88,2
Przasnysz	87,1	87,2	87,4	87,4	87,6	87,7	87,9	87,9	88,1	87,1
Pułtusk	80,4	80,6	81,0	81,1	81,4	81,7	81,9	82,2	82,5	80,4
Sokołów Podlaski	90,7	90,8	90,9	91,2	91,2	91,4	91,6	91,7	91,9	90,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Mieszkańcy Przasnysza zużywają stosunkowo dużo energii elektrycznej w porównaniu do mieszkańców innych miast ([Tabela 2.34](#) ~~Tabela 2.34~~).

Tabela 2.34 Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	663,2	653,1	644,8	638,7	607,2	634,8	661,9	659,2	672,8	727,6
Mława	709,0	640,6	494,6	631,0	619,1	607,5	654,9	667,8	679,8	767,7
Ostrów Mazowiecka	766,2	759,9	766,1	735,6	732,8	735,0	775,3	772,8	773,2	780,5
Płońsk	664,9	871,7	653,1	644,4	624,3	640,6	688,1	675,1	675,8	772,2
Przasnysz	809,6	803,9	810,5	786,4	796,0	796,1	834,8	840,5	833,3	854,9
Pułtusk	737,0	934,6	717,4	709,4	673,7	694,2	732,7	718,9	728,1	817,4
Sokołów Podlaski	783,7	781,3	772,4	765,3	760,3	757,9	792,5	779,2	757,9	788,8

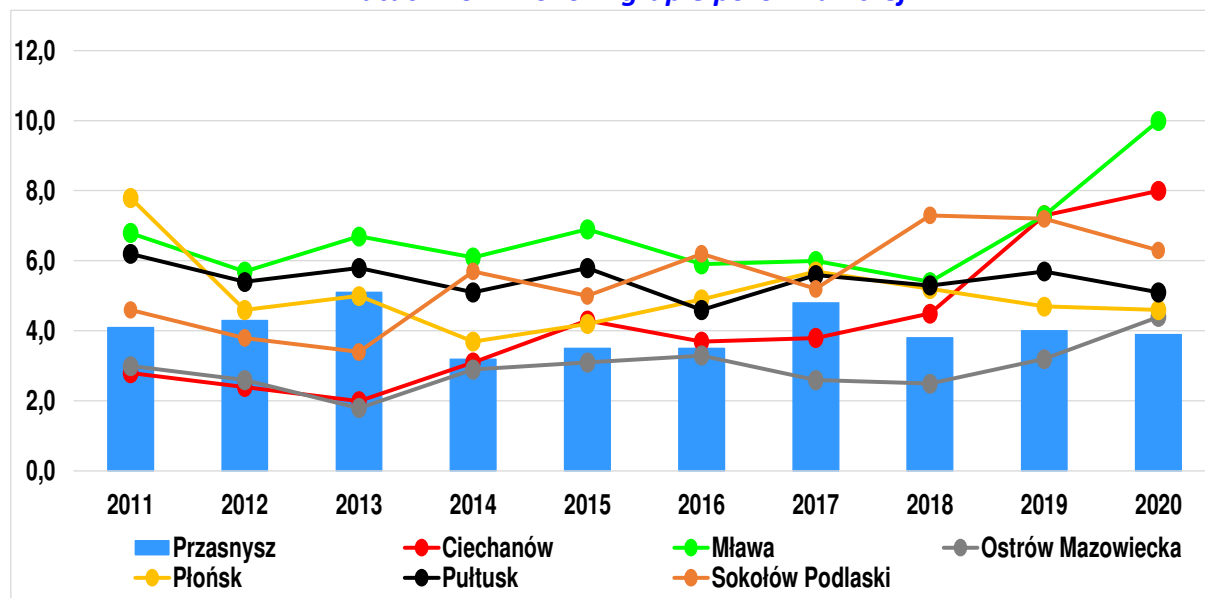
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto Przasnysz ma najniższe indywidualne zasoby mieszkaniowe w grupie porównawczej, zarówno biorąc pod uwagę wartości nominalne jak i wskaźnik liczby mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Ponadto dynamika wzrostu jest jedną z niższych w całej analizowanej grupie. W konsekwencji najwyższa jest liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie oraz średnia powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę w grupie porównawczej. Mieszkania są dobrze wyposażone w dostęp do wodociągu, łazienki i centralnego ogrzewania. Mieszkańcy zużywają relatywnie dużo energii elektrycznej.

Budownictwo mieszkaniowe

W mieście intensywnie rozwija się budownictwo mieszkaniowe, ale dynamika ta jest niższa niż w analizowanej grupie porównawczej (gorsze wskaźniki ma tylko Ostrów Mazowiecka). Średnia trzyletniej liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności w 2020 roku była najniższa w całej analizowanej grupie ([Wykres 2.44](#) ~~Wykres 2.44~~).

Wykres 2.44 Średnia trzyletnia liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

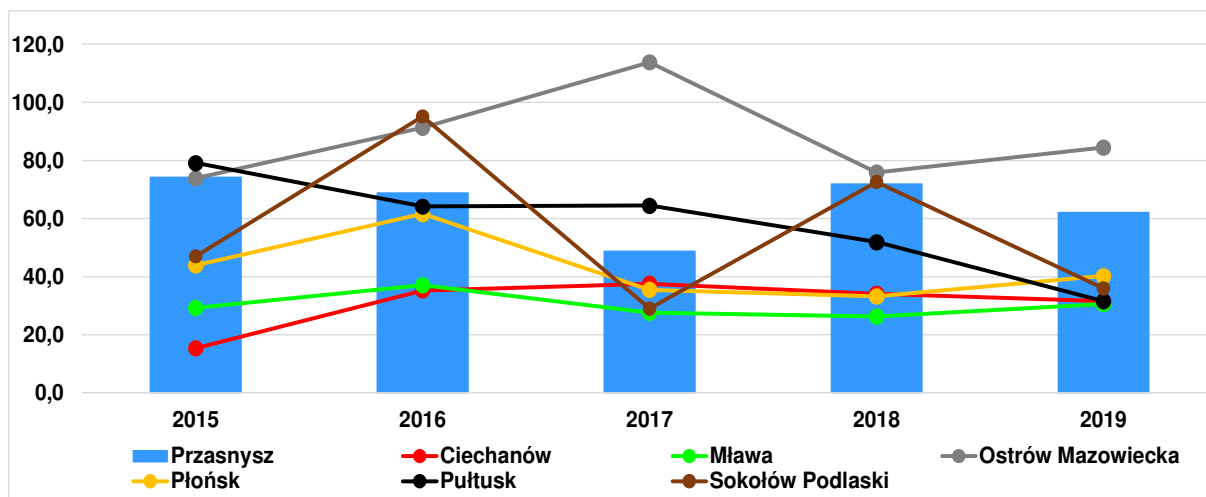

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Na rynku działają trzy lokalne firmy deweloperskie oraz firmy spoza Przasnysza. Stale zauważalne jest bardzo duże zapotrzebowanie na mieszkania szczególnie w nowym budownictwie. Z analizy wypisów i wyrysów z ewidencji gruntów z ostatnich pięciu lat wynika, że mieszkania na nowo budowanych osiedlach w większości kupowały osoby spoza Przasnysza. Mieszkańcy podkreślają, że ceny zakupu mieszkań na rynku deweloperskim w Przasnyszu są znacznie wyższe niż w sąsiednich miastach. Mieszkania sprzedają się bardzo szybko, a lokal od tego samego dewelopera, w porównywalnym metrażu i standardzie w Przasnyszu może być droższy niż w Ciechanowie czy Mławie. Jednocześnie, co ciekawe, z analizy danych wynika, iż mieszkańcy powiatu przasnyskiego za przeciętne wynagrodzenie mogą kupić większą powierzchnię mieszkalną niż mieszkańcy innych powiatów z miast grupy porównawczej³⁶ ([Wykres 2.45](#) ~~Wykres 2.45~~).

Wykres 2.45 Powierzchnia mieszkania, jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (m²), (dane powiatowe) w latach 2015-2019 w grupie porównawczej

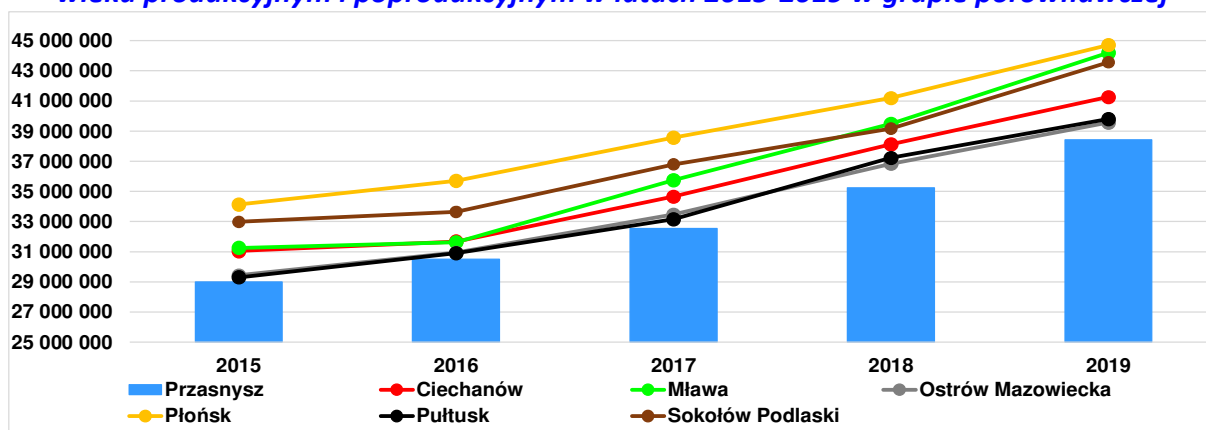
³⁶ To może wynikać z wynagrodzeń w branży wojskowej, która jednak zawyża średnią dla miasta

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych narzędzia ZMP, 2022

Analizie poddano także dochody mieszkańców porównywanych miast. Przasnysz ma najniższe łączne dochody w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (Wykres 2.46).

Wykres 2.46 łączna wartość dochodów (w zł) z różnych źródeł na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2015-2019 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych POLTAX w narzędziu ZMP, 2022

Jak wynika z zebranych informacji³⁷ wiele osób zamiast kupna mieszkania wybiera budowę domu poza miastem lub kupuje mieszkanie w pobliskim Ciechanowie i codziennie dojeżdża do pracy w Przasnyszu. Przyczynia się to do wyludniania miasta i uszczuplenia bazy podatkowej. W tym kontekście konkurencja Ciechanowa czy gminy wiejskiej Przasnysz wydaje się stanowić bardzo istotne zagrożenie dla rozwoju miasta. Coraz powszechniejsze staje się też kupno mieszkania jako lokata kapitału. Rosnące obecnie stopy procentowe ograniczą zakup nieruchomości finansowanych kredytem. Nie należy jednak spodziewać się spadków cen z uwagi na rosnącą szybko inflację, która przekładać się także będzie na

³⁷ Wnioski z wywiadów fokusowych, spotkań i obserwacji pracowników urzędu zajmujących się planowaniem przestrzennym i gospodarką nieruchomościami – źródło za PRL.

dynamiczny wzrost cen materiałów budowlanych oraz usług, będących ważnym czynnikiem kosztów deweloperów.

Mieszkalnictwo komunalne

W skład mieszkaniowego zasobu gminy miasta Przasnysz wchodzi 343 lokale o łącznej powierzchni 13 027,98 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu socjalnego była w 2019 roku najwyższa w grupie porównawczej (34,9m²).

Na dzień 31.12.2020 r. liczba oczekujących na mieszkanie komunalne wynosiła 120 rodzin. Kwota zadłużenia z tytułu zaległości czynszowych wynosiła na koniec 2020 roku 414 197,10 zł.

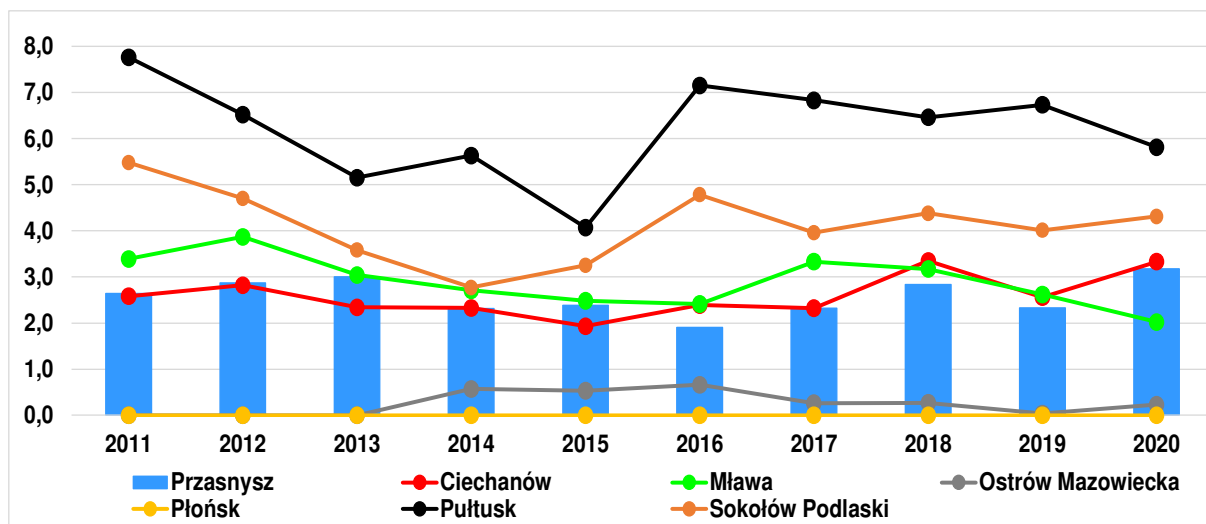
Mieszkania komunalne przez wiele lat zbywano na rzecz dotychczasowych najemców (w latach 2014-2017 zbyto 60 lokali) jednak w roku 2019 uchwałą Rady Miejskiej zniesiono bonifikatę, w związku z czym zatrzymany został proces pomniejszania zasobu mieszkaniowego miasta.

Lokale będące w zasobie mieszkaniowym miasta są na bieżąco remontowane. W ostatniej dekadzie na remonty wydatkowano z budżetu miasta kwotę ponad 1,3 mln zł, tylko w 2020 roku była to kwota ponad 160 tys. zł.

Równocześnie z budownictwem wielomieszkaniowym rozwija się budownictwo jednorodzinne. Powstają nowe osiedla mieszkaniowe na obszarach objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego głównie na osiedlu Północ, Waliszewo, Błonie. Na terenach tych wciąż istnieje duża rezerwa terenów pod budownictwo jednorodzinne, dlatego też bardzo niepokojącym zjawiskiem są wnioski mieszkańców o zmianę przeznaczenia peryferyjnych terenów rolnych o wysokiej klasie bonitacyjnej gleb na cele mieszkaniowe. Długofalowo niekorzystne jest także mieszanie funkcji mieszkaniowych, produkcyjnych i usługowych. Przyczynia się to do utraty funkcji przez centralną część miasta i rosnących kosztów uzbrojenia terenów peryferyjnych, czyli ostatecznie do suburbanizacji.

Liczba inwestycji realizowanych na podstawie decyzji o warunkach zabudowy jest relatywnie wysoka na tle grupy porównawczej [Wykres 2.47](#) (~~Wykres 2.47~~), co z pewnością jest związane z mniejszą powierzchnią miasta objętą planami miejscowymi w porównaniu do miast z grupy porównawczej (tylko 10,3% w 2020 roku, gdy Płońsk 99,8%, Ostrów Mazowiecka 89,0%).

Wykres 2.47 Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

W mieście intensywnie rozwija się budownictwo mieszkaniowe (przyrasta zasób mieszkaniowy), ale dynamika jest najniższa w grupie porównawczej. Mieszkania są często kupowane na wynajem, a stawki wynajmu są relatywnie wysokie. Mieszkańcy powiatu przasnyskiego mogą kupić większą powierzchnię mieszkalną niż mieszkańcy pozostałych miast z grupy porównawczej.

2.5. Kultura i dziedzictwo narodowe³⁸

Przasnysz prawa miejskie uzyskał w 1427 roku. Jak głosi legenda o powstaniu miasta księżę mazowiecki Konrad I zabłądził podczas polowania. Zatrzymał się na noc u młynarza Przaśnika, który choć nie wiedział kim jest zabłąkany przyjął go bardzo gościnnie. Księżę Konrad w podzięce za pomoc nadał młynarzowi okoliczne ziemie, a rozwijającą się nad rzeką Węgierką osadę nazwał Przasnyszem. Legenda o Przaśniku stanowi genius loci miasta i stała się inspiracją do stworzenia kolorowanki przasnyskiej dla dzieci oraz filmu z udziałem osób niepełnosprawnych pt. "Tworzymy własną legendę", które popularyzują podania o powstaniu miasta.

Korzystne położenie na pograniczu równiny kurpiowskiej i wysoczyzny ciechanowskiej przyczyniły się do rozkwitu miasta. W średniowieczu był on trzecim po Warszawie i Płocku ośrodkiem miejskim Mazowsza pod względem liczby mieszkańców. Działo tu wielu rzemieślników (piwowarów było czterokrotnie więcej niż w Warce), a sławę miastu przynosiły tutejsze jarmarki na woły. Dalsze losy miasta przynosiły kolejno czasy rozkwitu i zapaści spowodowanej klęskami żywiołowymi czy chorobami. Do rozwoju miasta istotnie przyczyniła się budowa koszar wojskowych w końcu XIX wieku. W czasie I wojny światowej pod Przasnyszem toczyły się ciężkie walki pomiędzy wojskami rosyjskimi i niemieckimi. Miasto wielokrotnie przechodziło z rąk do rąk, a bitwy lipcowa i lutowa z 1915 r., zwana najciekawszą bitwą I wojny światowej, na stałe zapisały się w historii miasta. Wiedza o tych wydarzeniach popularyzowana jest przez przasnyskie muzeum, inscenizacje i inne wydarzenia organizowane są przez lokalną grupę rekonstrukcyjną. Miasto posiada cenne materialne zasoby dziedzictwa kulturowego objęte ochroną konserwatorską (szczegółowy wykaz zawiera Tabela 2.35~~Tabela 2.35~~). W obecnej strukturze przestrzennej miasta czytelne są pozostałości średniowiecznego układu urbanistycznego, który został wpisany do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego. Najcenniejszym zabytkiem, wpisanym na listę Kanonu Krajoznawczego Polski, jest wczesnobarokowy Zespół Klasztorny Bernardynów (obecnie Pasjonistów). Najstarszym późnogotyckim obiektem jest kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, z dzwonnicy z XV w., która jest rzadkim na Mazowszu przykładem murowanej dzwonnicy gotyckiej całkowicie wolnostojącej. Ponadto na terenie Powiatu Przasnyskiego znajduje się wiele innych cennych zabytków i miejsc historycznych. Turyści z pewnością znajdą tu wiele miejsc wartych odwiedzenia i polecenia na przyszłość.

³⁸ Źródło za PRL

Tabela 2.35 Zestawienie obiektów z terenu miasta wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Mazowieckiego³⁹

LP.	Obiekt	Adres	Nr rejestru, data wpisu
1.	Układ urbanistyczny z otoczeniem	-	A-771, 13.12.2007 r.
2.	Budynek dawnego Gimnazjum i Szkoły Powszechnej w Przasnyszu (ob. Liceum Ogólnokształcące im. Komisji Edukacji Narodowej)	ul. Św. Stanisława Kostki 15	A999, 10.12.2010 r.
3.	Ratusz Klasycystyczny w Przasnyszu – siedziba prezydium Miejskiej Rady Narodowej (ob. Ratusz)	ul. Rynek 1	A-428, 07.05.1962 r.
4.	Zespół sakralny	ul. św. Wojciecha	A-383, 08.12.1958 r.
4a.	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia N.M.P. z najbliższym otoczeniem w promieniu 50 m w zespole sakralnym	ul. św. Wojciecha	A-383, 08.12.1958 r.
4b.	Dzwonnica w zespole sakralnym	ul. św. Wojciecha	A-383, 08.12.1958 r.
4c.	Cmentarz przykościelny	ul. św. Wojciecha	A-383, 08.12.1958 r.
5.	Zespół sakralny:	ul. 3 maja 34	A-380, 17.04.1958 r.
5a.	Kościół św. Jakuba i św. Anny z otoczeniem w promieniu 50 m w zespole sakralnym	ul. 3 maja 34	A-380, 17.04.1958 r.
5b.	Klasztor pobernardyński w zespole sakralnym	ul. 3 maja 34	A-380, 17.04.1958 r.

³⁹ Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Przasnysz na lata 2022- 2025 zawiera także zestawienie obiektów z terenu miasta Przasnysza wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

6.	Zespół sakralny:	ul. Piłsudskiego 48	A-381, 16.04.1958 r.
6a.	Kościół św. Klary i św. Jakuba z otoczeniem w promieniu 50 m w zespole sakralnym	ul. Piłsudskiego 48	A-381, 16.04.1958 r.
6b.	Klasztor pp. Felicjanek ob. Klarysek-kapucynek w zespole sakralnym	ul. Piłsudskiego 48	A-381, 16.04.1958 r.
7.	Zespół koszarowy JW. 4420. W granicach dz. 668 – budynki w zakresie elewacji zewnętrznej i gabarytu:	ul. Makowska	A-614, 08.03.1995 r.
	budynki nr 3, 5, 6, 7, 10	ul. Makowska	A-614, 08.03.1995 r.
8.	Najstarsza część cmentarza parafialnego	-	A-530, 30.01.1986 r.
9.	Park	-	A-512, 27.01.1984 r.
10.	Park przy dawnej Szkole Rolniczej	ul. Ruda 1	A-525, 10.09.1984 r.
11.	Przestrzenny układ komunikacyjny mławskiej kolei dojazdowej (torowisko i zachowane budynki)		A-615, 28.07.1995 r.
12.	Most kolejowy na rzece Węgierze	-	A-615, 18.09.1995 r.
13.	Dawny budynek mieszkalny (ob. Budynek Banku)	ul. 3 Maja 13	A-1125, 28.01.2013 r.
14.	Dawny Dom Sportowy (ob. Dom Kultury)	ul. 3 Maja 16	A-1511, 10.07.2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Przasnysz na lata 2022- 2025

Przasnysz zwany jest „miastem świętych”. Z historią miasta ściśle wiąże się postać Św. Stanisława Kostki (patrona dzieci i młodzieży), który urodził się w pobliskim Rostkowie. W Przasnyskim kościele farnym został ochrzczony, tu pochowani są jego rodzice i bracia. Materialnym dziedzictwem rodziny Kostków jest też najcenniejszy zabytek - kościół i klasztor bernardynów ze słynącym łaskami obrazem Niepokalanej Przewodniczki z Przasnysza. Święty Stanisław Kostka od 2014 roku jest Patronem Miasta i wiąże się z nim genius loci. Corocznie, we wrześniu, odbywa się ogólnopolska pielgrzymka dzieci i młodzieży z Przasnysza do Rostkowa. Z miastem wiążą się też losy błogosławionych ze Zgromadzenia Klarysek Kapucynek o. Honorata Koźmińskiego i s. Teresy Kowalskiej oraz pasjonisty o. Bernarda Kryszkiewicza. Przasnyskie muzeum popularyzuje wiedzę o postaciach poprzez wystawy, publikacje, gry i inne wydarzenia. Z Przasnyszem jest też związana postać Stanisława Ostoja-Kotkowskiego znanego w Polsce i Australii malarza, rzeźbiarza, scenografa, prekursora wykorzystania efektów laserowych w sztukach plastycznych. Do twórczości artysty nawiązuje Festiwal Fabryka Światła organizowany wspólnie z Mazowieckim Instytutem Kultury. Przasnysz nie posiada charakterystycznego lokalnego produktu, ale trwałe są w nim tradycje kulinarne północnego Mazowsza w tym kuchni kurpiowskiej. Receptury kulinarne na tradycyjne dania przekazywane i kultywowane są z pokolenia na pokolenie. Bogate są też tradycje piekarnicze i bartnicze.

Ważnym aspektem podkreślanym przez mieszkańców jest niska znajomość historii miasta szczególnie przez młodszych jego mieszkańców⁴⁰. Program nauczania w szkołach w niewystarczającym stopniu pozwala na przekazywanie wiedzy o historii lokalnej⁴¹. Uczniowie⁴² podkreślają, że mają znacznie większą wiedzę o miastach innych niż ich własne. Dotychczasowe działania realizowane przez miejskie instytucje kultury w dużej mierze bazowały na dziedzictwie historycznym i kulturowym, wciąż jednak istnieje potrzeba rozwijania tej oferty i przekazywania wiedzy w nowych, atrakcyjnych formach. Grupą mieszkańców, do których powinien zostać skierowany kompleksowy program budowania tożsamości lokalnej są szczególnie najmłodszy mieszkańcy oraz osoby meldujące się w Przasnyszu.

Miasto opiera się na rdzennych mieszkańcach i przybyszach z okolicznych wsi. Najstarsi przasnyszanie są silnie związani z miastem⁴³. Ponad 100 letnie istnienie jednostki wojskowej sprawiło, że przybywający na służbę żołnierze zakładali tu rodziny i osiedlali się na stałe. Miejscami, które szczególnie przyciągają mieszkańców, z którymi wiąże się sentyment są rynek i park, który jest jedyną enklawą zieleni w centrum miasta. Przasnyszanie znają się wzajemnie, często jednoczą się w dążeniu do celu, mają jednak tendencję do podziałów. Są religijni i reprezentują dość konserwatywne poglądy, co przejawia się m.in. w tradycyjnym

⁴⁰ Wnioski w wywiadów fokusowych, spotkań, debaty z młodzieżą, źródło za PRL.

⁴¹ Wnioski ze spotkania z dyrektorami szkół, źródło za PRL.

⁴² Wnioski z debaty z młodzieżą, źródło za PRL.

⁴³ Wnioski z wywiadów fokusowych, źródło za PRL.

modelu rodziny i wynikach wyborów⁴⁴. Więzy rodzinne oraz relacje z przyjaciółmi i znajomymi są głównymi czynnikami zachęcającymi młodzież do mieszkania w Przasnyszu⁴⁵. Przasnyszanie są też patriotami, wielu przodków obecnych mieszkańców ginęło za ojczyznę. Ważne wydarzenia patriotyczne są w mieście popularyzowane, a lokalni patrioci i miejsca pamięci otaczani są szczególnym szacunkiem. W wielu formach przejawia się też zaangażowanie społeczne choć wciąż jest ono zbyt małe, jeśli chodzi o sprawy ważne dla miasta. Mieszkańcy osiągają indywidualne sukcesy zawodowe, sportowe, artystyczne, które miasto promuje. Liderzy lokalni i mieszkańcy zgodnie twierdzą, że głównym potencjałem miasta są ludzie, ich zaufanie i chęć do pomocy, bez czego wielu inicjatyw w mieście nie udałoby się zrealizować. Wielkość miasta sprawia, że mieszkańcy dobrze się znają. Warto jednak podejmować działania aktywizujące i integrujące. Potrzebna jest zatem organizacja imprez integrujących mieszkańców. Jest to też baza i potencjał do budowania w mieszkańcach potrzeby włączania się w życie miasta i współdecydowania o jego przyszłości.

Przasnysz ma interesującą historię, wyróżnia się na tle małych miast województwa mazowieckiego. Istnieje możliwość budowania atrakcyjnej oferty kulturalnej miasta w oparciu o posiadane zasoby.

Na terenie Przasnysza działalność w sferze kultury prowadzą trzy miejskie jednostki organizacyjne: Miejski Dom Kultury im. St. Ostoi-Kotkowskiego, Muzeum Historyczne oraz Miejska Biblioteka Publiczna im. Z. Nałkowskiej. Ofertę tę uzupełniają: filia Biblioteki Pedagogicznej w Ostrołęce i Klub Garnizonowy, liczne organizacje pozarządowe oraz podmioty komercyjne i grupy nieformalne.

Miejski Dom Kultury zajmuje się upowszechnianiem kultury wśród mieszkańców. Jego działalność koncentruje się na trzech głównych kierunkach: artystycznym (zajęcia teatralne, warsztaty wokalne), edukacyjnym (nauka gry na instrumentach muzycznych, zajęcia logopedyczne dla dzieci ze śpiewem i glottodydaktyką oraz rytmiką), filmowym (seanse, przeglądy, maratony filmowe). W MDK w 2020 roku działały 3 zespoły muzyczne, pracownia batiku „Mamut”, Zespół Tańców Historycznych, jedna grupa teatralna, Miejski Zespół Wokalny dla dzieci, dwie grupy plastyczne, grupa rytmiczno-ruchowa oraz grupa plastyczno - kreatywna. W Ognisku Muzycznym prowadzona jest nauka gry na pianinie, akordeonie, gitarze klasycznej i elektrycznej, keyboardzie i perkusji. W Miejskim Domu Kultury działa Klub Filmowy „Ale nakręcone” oraz do listopada działało Kino za Rogiem. Ogółem w roku 2020 w zajęciach organizowanych przez Miejski Dom Kultury w (muzycznych, wokalnych, teatralnych, plastycznych, rytmicznych) w miesiącach, w których możliwe było

⁴⁴ Dane PKW, źródło za PRL.

⁴⁵ Wnioski z ankiety dla młodzieży, źródło za PRL.

organizowanie zajęć i prób brało udział średnio 200 osób w miesiącu, zaś w Ognisku Muzycznym 60 osób miesięcznie.

Liczbę uczestników wydarzeń kulturalnych w latach 2016-2020 przedstawia (Tabela 2.36Tabela 2-36).

Mieszkańcy wskazują na to, że oferta domu kultury jest stała od lat i najmniej atrakcyjna spośród trzech instytucji kształtujących kulturalne życie miasta. Oczekują większej inicjatywy ze strony placówki, tak by oferta kulturalna była jak najbardziej dostosowana do oczekiwań różnych mieszkańców⁴⁶. Ponadto budynek, w którym ma siedzibę MDK wymaga pilnego remontu, inwestycja ta jest planowana na lata 2022-2024.

Tabela 2.36 Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych w latach 2016-2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Przybliżona liczba uczestników	11 570	13 820	11 870	8 920	4 420

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM Przasnysz.

Biblioteki

Miejska Biblioteka Publiczna w Przasnyszu realizuje zadania biblioteki powiatowej. Na strukturę placówki składa się biblioteka główna (Miejska Biblioteka Publiczna im. Zofii Nałkowskiej w Przasnyszu przy ul. Dąbrowskiego 3), filia mieszcząca się na ul. Orlika 27a oraz punkt biblioteczny w szpitalu.

Biblioteka dysponuje bogatym księgozbiorem, w roku 2020 na 100 mieszkańców przypadało ok. 340 woluminów. Gromadzi księgozbiór dla wszystkich grup czytelników ze wszystkich dziedzin wiedzy w stopniu zapewniającym czytelnikom dostęp do szerokiego zakresu tematycznego. Biblioteka wzbogaca się o nowości wydawnicze m.in. z dofinansowaniem z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zasób poddawany jest też systematycznej selekcji egzemplarzy zniszczonych i zacytanych przez co wzrasta aktualność i atrakcyjność księgozbioru dla czytelników. Biblioteka dysponuje też czasopismami, audiobookami i filmami.

Liczba imprez organizowanych przez Bibliotekę sukcesywnie rosła w ostatnich latach, pandemia wpłynęła głównie na liczbę uczestników (Tabela 2.37Tabela 2-37).

Tabela 2.37 Liczba wydarzeń i uczestników wydarzeń kulturalnych w bibliotece w latach 2016-2020

Rok	Liczba wydarzeń	Przybliżona liczba uczestników
2016	85	3 107
2017	298	4 754
2018	220	4 980

⁴⁶ Wnioski z wywiadów fokusowych, debaty z młodzieżą, spotkań, źródło za PRL.

2019	242	5 979
2020	204	2 220

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM Przasnysz.

Na przestrzeni ostatnich lat oferta kulturalna biblioteki wzbogaciła się o wiele nowych przedsięwzięć. Należą do nich cykliczne, całoroczne projekty realizowane w partnerstwie z innymi instytucjami kultury, szkołami i organizacjami obejmujące takie działania jak: spotkania autorskie, koncerty, sztuki teatralne, wystawy, rajdy rowerowe, wycieczki, warsztaty dla wszystkich grup wiekowych (z zakresu programowania, nowych technologii, fotograficzne, plastyczne i inne), warsztaty rękodzieła i kluby dyskusyjne. Do tradycji weszła już organizacja Nocy w Bibliotece oraz impreza w ramach akcji Narodowe Czytanie. Ważną częścią działalności Biblioteki jest oferta skierowana do osób z niepełnosprawnościami (cykl zajęć dla dzieci „Bajkowa Biblioteka”, warsztaty z obsługi czytaka dla osób z niepełnosprawnością wzroku, punkt biblioteczny w szpitalu, oferta „Książka na telefon”) oraz działania dotyczące kształtowania właściwych postaw wobec tych osób: zajęcia z dziećmi, młodzieżą, festyny integracyjne. Wiele z powyższych wydarzeń było realizowane z dofinansowaniem ze środków zewnętrznych w tym przy współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami publicznymi.

Biblioteka jest też miejscem aktywności lokalnej: działa tu Społeczna Rada Biblioteczna, Dyskusyjny Klub Książki i Klub Rękodzieła.

W latach 2017-2018 biblioteka realizowała projekt „Rozszerzenie oferty kulturalnej w Przasnyszu poprzez inwestycję infrastrukturalną i doposażenie miejskich instytucji kultury”. Dzięki dotacji pozyskanej z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego wyremontowano budynek o bogatych tradycjach kulturalnych i przeznaczono go na potrzeby biblioteki. Obecnie placówka dysponuje w pełni dostępną nowoczesną infrastrukturą i wyposażeniem, które umożliwiają realizację szerokiej, ciekawej i różnorodnej oferty skierowanej do wszystkich grup wiekowych.

Biblioteka jako jedyna instytucja kultury działa w oparciu o strategię. Pierwszy dokument został przyjęty w 2015 roku. Kolejny został opracowany w sposób partycypacyjny i obejmuje rozwój placówki w horyzoncie czasowym 2020-2024. Biblioteka prowadziła też badania społeczności lokalnej⁴⁷, które miały na celu lepsze dostosowanie oferty do potrzeb mieszkańców. Wynika z nich, iż najwyższą oceną wśród wydarzeń kulturalnych (58% ocen bardzo dobrych) uzyskały spotkania autorskie. Uznanie zdobyły też koncerty (47% ocen bardzo dobrych) oraz wycieczki i rajdy (42% ocen bardzo dobrych). Wyjazdy teatralne oceniło na 5 - 31% ankietowych. Propozycje wzbogacenia wydarzeń kulturalnych dotyczyły:

⁴⁷ Wnioski z badań społecznych prowadzonych przez Miejską Bibliotekę Publiczną, źródło za PRL.

występów piosenkarzy, opery, koncertów muzycznych, występów chórów, projekcji filmów. Diagnoza potrzeb związanych z aktywnym uczestnictwem w ofercie kulturalno-edukacyjnej różnych grup wiekowych, zwłaszcza z obecnością ludzi młodych oraz seniorów w bibliotece i realizację kulturotwórczej roli biblioteki w środowisku lokalnym wskazały na:

- Potrzebę wspólnych, ciekawych działań w grupie rówieśniczej.
- Potrzebę zdobywania wiedzy i umiejętności w niestandardowy, atrakcyjny sposób z wykorzystaniem nowych technologii.
- Potrzebę poszerzenia usług biblioteki związanych z udostępnianiem książek w nowej formie (e-booki, audiobooki) – promocja czytelników e-booków oraz fotela audio.
- Potrzebę lepszego poznania najbliższej okolicy.
- Potrzebę spotkań z ciekawymi ludźmi.
- Potrzebę atrakcyjnych propozycji aktywizujących i integrujących społeczność lokalną.

Biblioteka za swoją innowacyjną działalność otrzymała liczne nagrody i wyróżnienia o charakterze ponadlokalnym: II miejsce w konkursie o Nagrodę Marszałka Województwa Mazowieckiego „Inspirująca Biblioteka Roku. Edycja 2017” za realizację projektu „Nakręcenie na historię”, tytuł „Najlepszej biblioteki w województwie mazowieckim” w Rankingu Bibliotek organizowanym przez Instytut Książki i dziennik „Rzeczpospolita”, Nagroda im. Kierbedziów w kategorii „Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych” przyznana przez Bibliotekę Publiczną Miasta Stołecznego Warszawy. Bibliotekę Główną Województwa Mazowieckiego, Lider Zmian Nagroda Internautów – Człowiek w centrum uwagi, przyznana przez Mazowiecką Jednostkę Wdrażania Programów Unijnych. Nagrody i wyróżnienia przyznawane są też dyrektor placówki Małgorzacie Sobiesiak: tytuł „Mazowieckiego Bibliotekarza Roku” przyznany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, I wyróżnienie w Konkursie Marszałka Województwa Mazowieckiego „Innowacyjny Menedżer Kultury”.

Ponadto na terenie miasta działa Filia Biblioteki Pedagogicznej w Ostrołęce oraz biblioteki szkolne.

Muzeum Historyczne w Przasnyszu

Muzeum Historyczne w Przasnyszu gromadzi zabytki oraz udostępnia zbiory dotyczące Przasnysza i regionu, dokumentuje różnorodną działalność zasłużonych Przasnyszan, gromadzi dzieła sztuki, dokumentuje współczesność oraz prowadzi działalność wystawienniczą. W ofercie są dwie wystawy stałe: I wojna na ziemi przasnyskiej oraz multimedialna wystawa dedykowana dzieciom w wieku 5-12 lat „Złoty wiek Przasnysza” przystosowana dla osób niewidomych i słabowidzących. Cyklicznie organizowane są też wystawy czasowe. Zadania podstawowe instytucja uzupełnia o działalność wydawniczą, edukację i upowszechnianie kultury. Prowadzi lekcje i spotkania muzealne, wykłady, prelekcje, konkursy, promocje

książek oraz koncerty. Muzeum organizuje i współorganizuje też przedsięwzięcia nieszablonowe takie jak: escape room zorganizowany z okazji 450. rocznicy śmierci św. Stanisława Kostki, piknik matematyczny z planszową grą wielkoformatową, wydanie planszowej gry karcianej przedstawiającej postać świętego Stanisława Kostki. Instytucja na ww. działania efektywnie pozyskuje środki zewnętrzne.

Muzeum pełni ważną rolę kulturotwórczą w środowisku lokalnym. Jest organizatorem wielu ważnych wydarzeń kulturalnych i współorganizatorem imprez plenerowych organizowanych na przasnyskim rynku. Do tradycji miasta weszły takie duże imprezy jak „Orszak Trzech Króli”, „Przasnyski Jarmark Staropolski” „Festiwal Fabryka Światła”. Imprezy organizowane na rynku należy traktować jako zjawisko kulturowe, często o ponadlokalnym znaczeniu.

W 2020 roku muzeum zaprezentowało łącznie 15 wystaw stałych i czasowych. W siedzibie muzeum eksponowano 2 wystawy stałe oraz 7 wystaw czasowych wypożyczonych z innych muzeów i instytucji oraz od osób prywatnych. Kontynuowano ekspozycję jednej wystawy własnej powstałej w ubiegłym roku. Wystawy w muzeum zwiedziło 1198 osób, z czego 454 osób grupowo i 744 osób indywidualnie. Ze względu na panującą pandemię wystawy można było zwiedzać wirtualnie. Obejrzało je ogółem 1829 osób. Szczegółowe dane w zakresie uczestnictwa w imprezach organizowanych przez Muzeum w latach 2015-2020 prezentuje [Tabela 2.38](#). Warto dodać, iż liczba uczestników wydarzeń kulturalnych i imprez dotyczących znanych postaci pochodzących z Miasta w latach 2015-2020 wyniosła 1391.

Tabela 2.38 Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych w latach 2015-2020

Rok	Organizacja wydarzenia	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników
2015	Imprezy własne	13	1335
	Imprezy we współpracy	21	2791
2016	Imprezy własne	14	1360
	Imprezy we współpracy	27	3767
2017	Imprezy własne	22	2537
	Imprezy we współpracy	21	2360
2018	Imprezy własne	27	2358
	Imprezy we współpracy	29	2029
2019	Imprezy własne	30	3325
	Imprezy we współpracy	19	1429
2020	Imprezy własne	11	754
	oraz wydarzenia on-line	14	1630
	Imprezy we współpracy	5	160
Wykaz wydarzeń kulturalnych, imprez, znanych postaci pochodzących z miasta			
Rok	Liczba wydarzeń		Liczba uczestników

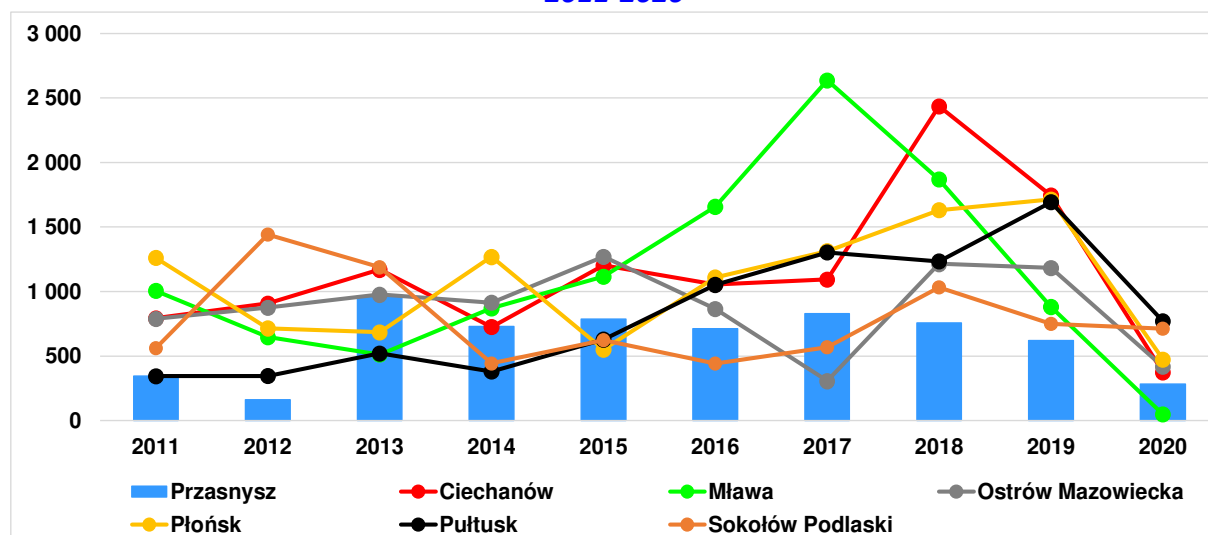
2015	2	180
2016	3	150
2017	2	255
2018	4	520
2019	1	50
2020	2	236
Razem		1391

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM Przasnysz

W mieście działają trzy instytucje kultury o zasięgu ponadlokalnym, wzajemnie wspierające się. Muzeum i biblioteka wyraźnie wykraczają poza standardowe działania.

Imprezy kulturalne nie przyciągają większej części mieszkańców, na co wskazują także dane statystyczne przedstawiające uczestników imprez kulturalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców ([Wykres 2.48](#)). Średni poziom wskaźnika takich wydarzeń z lat 2011-2020 to 619,1, najmniej ze wszystkich porównywanych miast. Najwięcej osób na swoje wydarzenia przyciągały Ciechanów (1150,2), Mława (1124,7) i Płońsk (1072,0). Także badania prowadzone przez miasto w ramach *Oceny jakości życia w Przasnyszu* wskazywały na raczej bardzo przeciętną ocenę oferty kulturalnej (31,7% respondentów dało ocenę 1, 25,9% ocenę 2, zaledwie 3,5% ocenę 5).

Wykres 2.48 Uczestnicy imprez kulturalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020

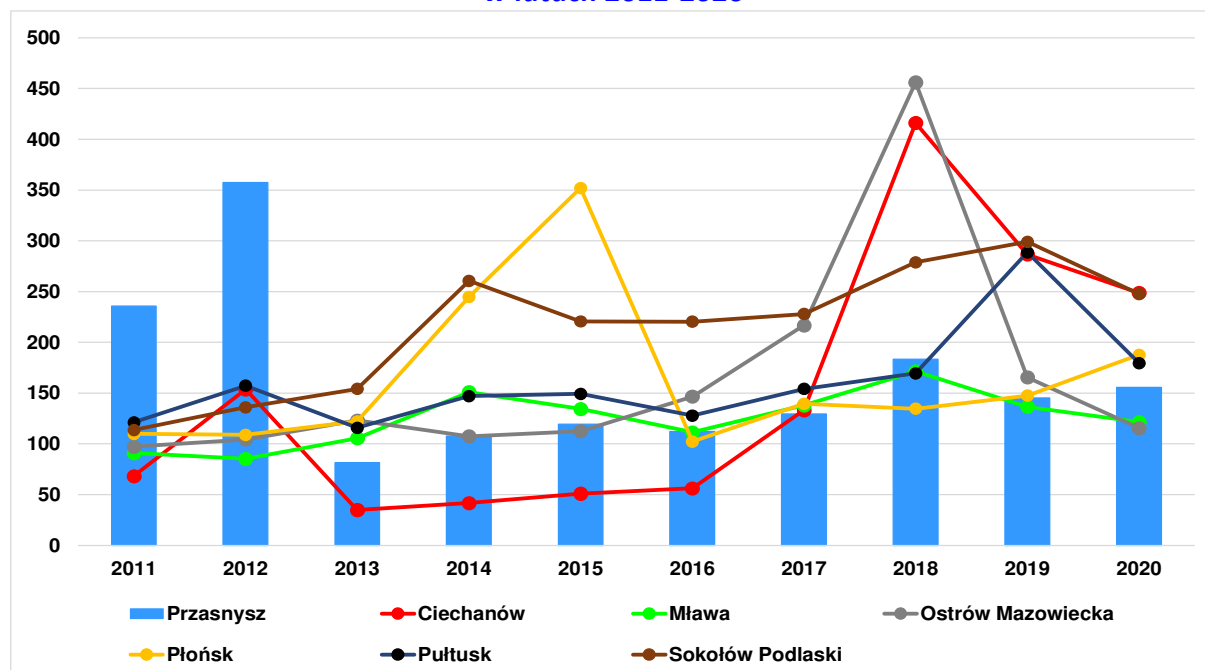

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto Przasnysz w latach 2016-2020 wydawało relatywnie mało środków budżetowych w dziale Kultura. Średnia z 10 lat (2011-2020) jest jeszcze stosunkowo wysoka na skutek

wysokich wydatków inwestycyjnych w tym dziale, ale średnia z ostatnich 5 lat jest jedną z niższych w grupie porównawczej ([Wykres 2.49](#) [Wykres 2.49](#) oraz [Tabela 2.36](#) [Tabela 2.36](#)).

Wykres 2.49 Wydatki ogółem w zł w dziale Kultura w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto Przasnysz wydaje relatywnie mało na kulturę na tle porównywanych miast, chociaż nie jest to najniższy poziom wydatków ([Tabela 2.39](#) [Tabela 2.39](#)). część finansowa na koniec oferty kulturalnej

Tabela 2.39 Wydatki w dziale Kultura w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	68,3	153,7	34,7	41,7	50,9	56,3	133,2	416,3	286,6	248,9
Mława	91,0	85,3	105,6	151,0	134,4	111,4	138,0	171,5	136,5	121,6
Ostrów Mazowiecka	97,2	104,4	123,1	107,6	112,5	146,6	216,7	456,1	165,4	115,5
Płońsk	109,8	108,9	122,3	244,8	352,0	102,2	139,5	134,7	147,6	187,7
Przasnysz	235,7	357,6	81,4	107,9	119,4	112,0	129,4	183,4	145,4	155,5
Pułtusk	121,2	157,2	115,8	147,1	149,4	128,0	154,2	169,5	288,8	179,5
Sokołów Podlaski	113,7	136,01	154,24	260,67	220,6	220,42	227,9	278,9	298,9	247,77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

2.6. Sport, rekreacja i turystyka

Na terenie Przasnysza można korzystać z wielu miejskich obiektów sportowych, które stale są modernizowane, rozbudowywane i doposażane. Większość obiektów sportowych znajduje się na terenie Ośrodka Sportu i Rekreacji zlokalizowanego przy ulicy Makowskiej.

Na terenie Ośrodka Sportu i Rekreacji dostępne dla mieszkańców są następujące obiekty:

- Stadion piłkarski z pełnowymiarową płytą boiska piłkarskiego z naturalną nawierzchnią oraz 400 metrową ośmiotorową bieżnią okólną z mączki ceglanej i 740 miejscami siedzącymi dla widzów.
- Pełnowymiarowe boisko piłkarskie z trawy syntetycznej z oświetleniem 200lx.
- 2 korty tenisowe o nawierzchni ceglastej z oświetleniem.
- Boisko do piłki siatkowej plażowej.
- Budynek administracyjno – socjalny, wyposażony m.in. w: szatnie, siłownię i salę wielofunkcyjną.
- Boisko wielofunkcyjne ze sztucznej nawierzchni (1 500 m²) z dwoma boiskami do koszykówki i siatkówki, jednym do piłki ręcznej oraz do tenisa ziemnego i mini piłki nożnej.

Dla mieszkańców Przasnysza dostępne są również:

- Boisko piłkarskie (trawiaste) - ul. Orlika.
- Plac zabaw (900 m²) – ul. Orlika.
- Kilka siłowni zewnętrznych.
- Miasteczko Ruchu Drogowego (ul. Świerkowa).
- Boisko wielofunkcyjne ze sztucznej nawierzchni z boiskami do koszykówki, siatkówki i mini piłki nożnej (Osiedle Wojskowe).

Ośrodek Sportu i Rekreacji w Przasnyszu w roku 2020 podobnie, jak i w latach poprzednich, stanowił bardzo ważne ogniwo infrastruktury sportowej, rekreacyjnej oraz wypoczynkowej w regionie. Wspomagał szeroko rozumianą kulturę fizyczną oraz edukację sportową. Zapewniał szeroki dostęp do obiektów sportowych za pośrednictwem organizowanych imprez, turniejów, meczów i rozgrywek. Poprzez uniwersalność infrastruktury sportowej i wypoczynkowej, swoiste formy pracy edukacyjnej (treningi w klubach i grupach sportowych) OSiR wzbogacał procesy dydaktyczno - wychowawcze, kształtował nawyki sportowe i zasady fair play. OSiR w 2020 r. był lokalnym i ponadlokalnym ośrodkiem kultury fizycznej i sportu, który starał się zapewniać społeczeństwu szeroki dostęp do masowego oraz indywidualnego uprawiania sportu amatorskiego oraz wypoczynku. Promował sport i aktywny tryb życia wśród społeczności lokalnej. Cieszy się uznaniem i dużą popularnością wśród odwiedzających, czego dowodem jest otrzymane w grudniu wyróżnienie Orłów Aktywności Fizycznej 2020.

W ofercie programowej były następujące zajęcia: tabata-power, turbospalanie, trening obwodowy, TBA, pilates, body pump, taniec nowoczesny dla dzieci i młodzieży oraz zajęcia z gimnastyki rekreacyjnej dla seniorów i dzieci. Nowością w zajęciach była joga, zumba, szkółka tenisa ziemnego oraz zajęcia studia tańca SWAG. Z infrastruktury na Stadionie Miejskim korzystały także szkoły w celu prowadzenia zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych, wychowania fizycznego oraz kluby i stowarzyszenia sportowe. Ośrodek Sportu i Rekreacji w 2020 roku był siedzibą i bazą treningową kilku klubów sportowych, w tym:

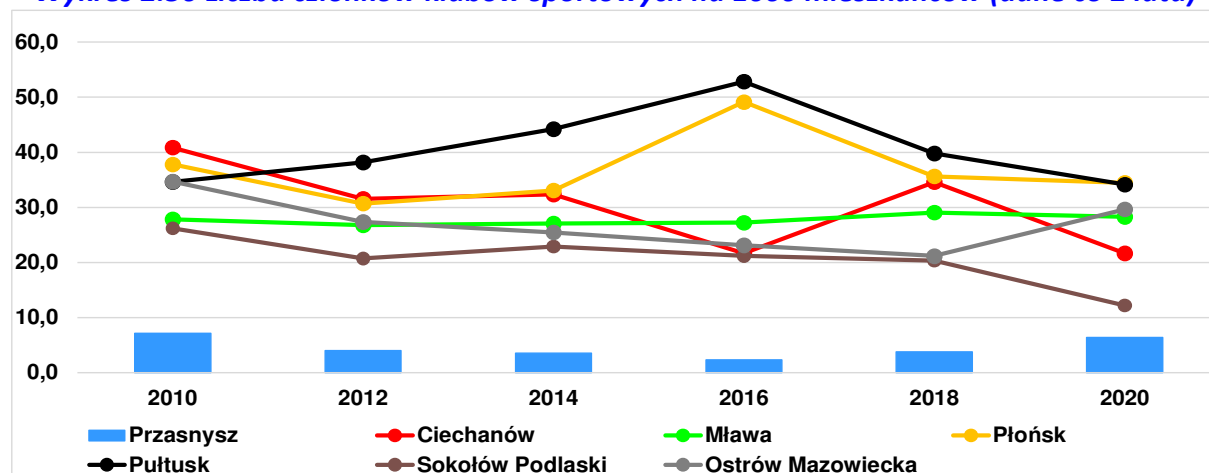
- Miejskiego Klubu Sportowego.
- Ludowego Klubu Sportowego Przasnysz.
- Klubu Sportowego Przaśnik Przasnysz.
- Auto Moto Klubu Rzemieślnik.

Ponadto OSIR organizuje szereg cyklicznych imprez takich jak: turnieje, mecze sparingowe, ligowe, mistrzostwa piłki nożnej, turnieje tenisa ziemnego, mistrzostwa lekkoatletyczne, turnieje piłki siatkowej plażowej, mistrzostwa w biegach przełajowych, maratony fitness oraz szereg imprez sportowych organizowanych z okazji dni Przasnysza czy dnia dziecka.

Miasto corocznie wspiera organizacje pozarządowe w realizacji zadań publicznych z zakresu upowszechniania kultury fizycznej, wspierając szkolenia sportowe dzieci i młodzieży oraz wiele wydarzeń sportowych i prozdrowotnych. Są to między innymi turnieje: piłki nożnej, piłki siatkowej, tenisa stołowego oraz zawody biegowe. Wspierane zadania mają również cel wskazywania drogi bez uzależnień, rozwijania swoich pasji, które zaowocować mogą zdrowiem i życiem bez nałogów.

Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców w 2020 roku wyniosła 6,39 i była wielokrotnie mniejsza niż średnia w grupie porównawczej (23,81), co wskazuje na to, że miasto i organizacje pozarządowe powinny w większym stopniu inicjować i organizować zajęcia sportowe np. przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury ([Wykres 2.50](#) [Wykres 2.50](#)).

Wykres 2.50 Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców (dane co 2 lata)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie serwisu MRL

Wywiady i ankiety z mieszkańcami prowadzą jednak do wniosku, iż relatywnie dobrze wyposażona infrastruktura nie jest jednak wykorzystywana w pełni możliwości, a mieszkańcy nie wiedzą, że mogą korzystać chociażby z hal sportowych w szkołach⁴⁸. Dostrzegają też deficyt oferty sportowej dostosowanej do potrzeb młodzieży.

Przasnysz wydaje niezwykle mało środków dziale Kultura fizyczna i sport w porównaniu do innych miast z grupy porównawczej ([Tabela 2.40](#)~~Tabela 2.40~~). Średnia z lat 2011-2020 to zaledwie 108 zł w relacji do średniej w całej grupie równej 195 zł, a średnia z lat 2016-2020 to tylko 59,5 zł w relacji do analogicznego poziomu wskaźnika w grupie równego 221 zł w tym okresie. Miasto wydało łącznie w latach 2011-2020 w tym dziale 18,8 mln zł, gdy Ciechanów wydał 71,8 mln zł, Ostrów Mazowiecka 67,1 mln zł, najbliższej poziomu Przasnysza był Sokołów Podlaski – 25,6 mln zł w tym okresie.

Tabela 2.40 Wydatki w dziale Kultura fizyczna i sport w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł) w latach 2011-2020

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	132,1	91,2	87,7	94,1	113,7	152,7	284,1	208,4	224,7	229,5
Mława	178,1	133,7	131,4	158,0	195,1	295,2	173,2	186,5	212,8	357,2
Ostrów Mazowiecka	286,0	301,3	218,0	198,2	198,2	238,8	364,9	290,6	378,8	490,7
Płońsk	243,2	154,0	207,5	176,6	300,2	182,9	244,2	209,2	205,1	207,8
Przasnysz	49,9	63,5	173,3	332,3	168,2	98,8	49,8	43,1	68,0	37,8
Pułtusk	142,4	136,9	126,9	136,7	144,8	198,5	216,8	313,0	255,5	225,3
Sokołów Podlaski	177,9	148,7	163,6	191,8	195,1	193,7	223,2	187,6	217,9	264,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

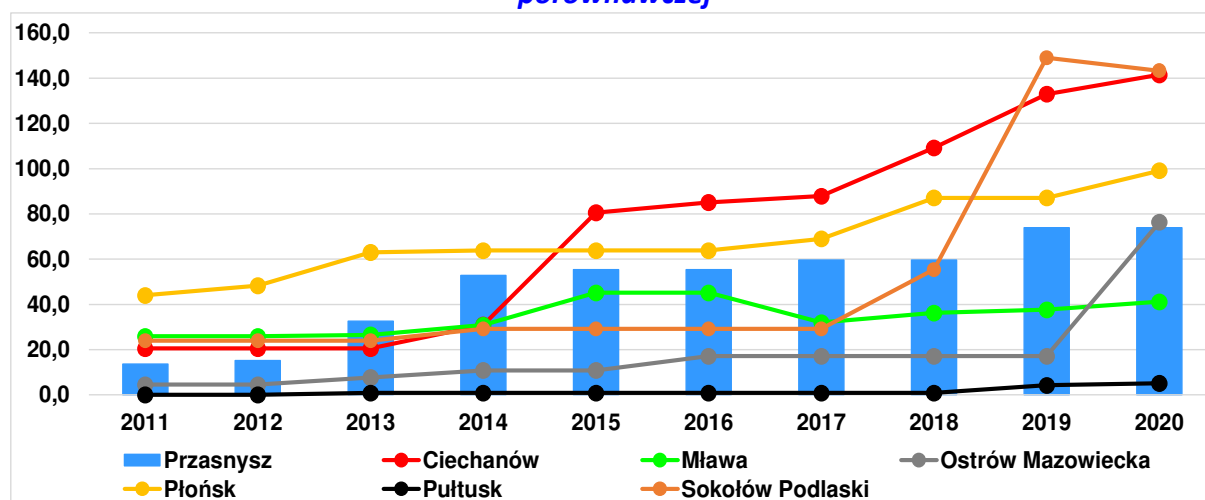
Corocznie miasto pozyskuje też środki finansowe z Ministerstwa Sportu i Turystyki na zajęcia sportowe pozalekcyjne oraz naukę pływania dla uczniów szkół podstawowych, które urozmaicają ofertę sportową.

Ścieżki rowerowe i turystyka

Miasto systematycznie, w miarę możliwości technicznych i finansowych rozbudowuje sieć ścieżek i ciągów pieszo-rowerowych. Na koniec 2020 roku na terenie miasta było łącznie prawie 18 km ścieżek rowerowych (miejskich i innych zarządców). W przeliczeniu na 100 km² długość ścieżek wyniosła 73,9 km i była niższa niż średnia w grupie porównawczej – 82,9 km ([Wykres 2.51](#)~~Wykres 2.51~~).

⁴⁸ Wnioski z wywiadów fokusowych, źródło za PRL.

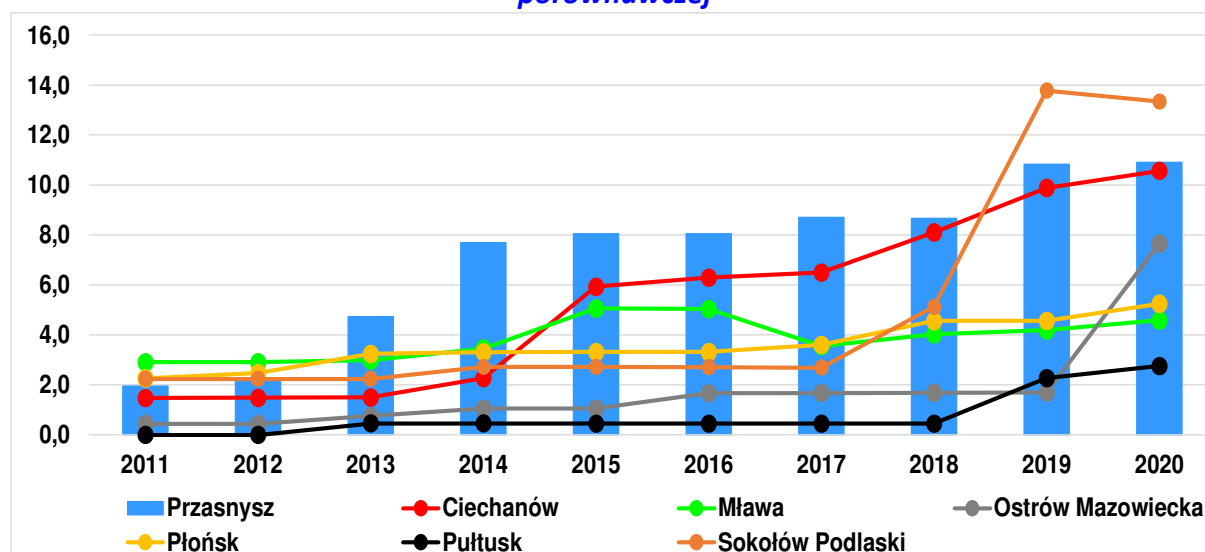
Wykres 2.51 Ścieżki rowerowe na 100 km² w latach 2011-2020 (w km) w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Znacznie lepiej wyglądała sytuacja w zakresie wskaźnika ścieżek na 10 tys. ludności. W 2020 roku Przasnysz notował prawie najwyższy wynik ([Wykres 2.52](#)).

Wykres 2.52 Ścieżki rowerowe na 10 tys. ludności w km w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Deficyt ścieżek jest obserwowany szczególnie w najstarszej, centralnej części miasta. Długość ścieżek jest wciąż niewystarczająca w relacji do znacznej liczby rowerzystów oraz wizerunku „rowerowego miasta”. Mieszkańcy zgłaszają potrzebę dalszego kompleksowego rozbudowywania ciągów do bezpiecznej jazdy rowerem, uzupełniania infrastruktury rowerowej i poprawy bezpieczeństwa rowerzystów poprzez działania infrastrukturalne i edukacyjne. Potwierdzeniem tej potrzeby jest realizacja w ramach budżetu obywatelskiego w 2021 roku projektu zakupu i montażu stojaków rowerowych na terenie miasta.

Przasnysz ma relatywnie dobrze wyposażoną infrastrukturę sportową. Sieć ścieżek jest relatywnie dobrze rozbudowana, dalsza rozbudowa powinna następować w uzgodnieniu z zarządcami dróg. Miasto corocznie przeznaczają środki na sport w tym w ramach zlecenia tych zadań organizacjom pozarządowym, ale kwoty w przeliczeniu na 1 mieszkańca są najniższe w grupie porównawczej.

2.7. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przewiduje istnienie dwóch dokumentów, na podstawie których gmina prowadzi politykę i gospodarkę przestrzenną. Są to⁴⁹:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego.

Obowiązujące Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Przasnysz zostało uchwalone dnia 30 czerwca 2016 roku. Obecnie samorząd pracuje nad aktualizacją dokumentu.

Zwartość miasta

Przasnysz zajmuje powierzchnię 2 516 ha, co oznacza, że na 1 km² przypada 678 mieszkańców – najmniej w całej grupie porównawczej (~~Tabela 2.41~~Tabela 2.41), co jest konsekwencją relatywnie dużej powierzchni miasta.

Tabela 2.41 Liczba mieszkańców w przeliczeniu na km² powierzchni gminy w latach 2011-2020

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	1381	1372	1367	1360	1358	1354	1352	1349	1346	1339
Mława	889	890	887	890	892	895	898	898	898	895
Ostrów Mazowiecka	1031	1025	1024	1023	1023	1019	1017	1012	1006	998
Płońsk	1945	1948	1939	1929	1923	1921	1915	1911	1906	1890
Przasnysz	693	693	689	687	686	687	685	688	683	678
Pułtusk	179	179	180	180	181	183	184	184	184	184
Sokołów Podlaski	1073	1070	1069	1070	1072	1076	1081	1082	1082	1074

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Tereny zabudowane stanowią 27% powierzchni miasta, pozostałe 73% powierzchni zajmują użytki rolne i pozostałe tereny otwarte. Struktura przestrzenna terenów mieszkaniowych na obszarze miasta jest różnorodna. Według studium tereny z dominacją zabudowy

⁴⁹ Obecnie konsultowana jest w kraju reforma planowania i zagospodarowania przestrzennego, która ma uprościć, ujednoczyć i przyspieszyć procedury planistyczne <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/prekonsultacje-zmiany-ustawy-o-planowaniu-i-zagospodarowaniu-przestrzennym---reforma-systemu>, dostęp 08.01.2022

wielorodzinnej mają zajmować maksymalnie 46,9 ha, zaś tereny z zabudową jednorodzinną 498,8 ha. W strukturze miasta można wyróżnić:

- Zabudowę śródmiejską mieszkaniowo usługową z wyraźnym udziałem zabudowy starszej sprzed 1944 r.
- Zwarte osiedla i zespoły zabudowy wielorodzinnej z lat 50'', 60'' i 70'' oraz 80'', o architekturze i zagospodarowaniu charakterystycznym dla okresu swego powstania.
- Zorganizowane przestrzennie osiedla i zespoły zabudowy jednorodzinnej, w części jeszcze w trakcie realizacji.
- Skupiska zabudowy jednorodzinnej powstałe w wyniku narastania tej zabudowy, w tym pozostałości dawnych wsi z udziałem zagród.
- Rozproszoną zabudowę jednorodzinną i zagrodową.
- Nową zabudowę wielorodzinną.

Obecny stan zagospodarowania tych terenów jest dość zróżnicowany. Rozwiązania architektoniczne i urbanistyczne są charakterystyczne dla okresu powstania poszczególnych zespołów zabudowy i osiedli. W osiedlach budownictwa wielorodzinnego, w centrum miasta odczuwalny jest znaczący niedostatek miejsc postojowych dla samochodów. Część osiedli i zespołów mieszkaniowych, głównie zabudowy jednorodzinnej, pozostających w trakcie realizacji posiada braki w zagospodarowaniu w zakresie ulic dojazdowych, chodników, oświetlenia i uzbrojenia oraz ogólnodostępnych terenów zieleni. Największe niedostatki w tym zakresie odczuwa część zabudowy rozproszonej, gdzie ze względu na niską gęstość zabudowy koszty są największe.

W studium wyznaczono tereny zielone o powierzchni 100 hektarów jednak obecny udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy wynosi 0,8% i jest trzykrotnie mniejszy niż w miastach z grupy porównawczej (GUS).

Tereny przeznaczone pod działalność gospodarczą w studium wynoszą 155 ha, jednak na koniec 2019 roku zajętych było ponad 97 hektarów. W mieście istnieją więc rezerwy terenów na ten cel, są to jednak tereny prywatne. Systematyczna wyprzedaż majątku doprowadziła do osłabienia pozycji samorządu w zakresie kreowania polityki nieruchomości, a dalsza pasywność w tym zakresie może stanowić poważne zagrożenie dla rozwoju gospodarczego miasta. Samorząd, poza działką o powierzchni 1,46 ha po byłej targowicy zlokalizowaną w południowej części miasta, nie posiada żadnych atrakcyjnych gospodarczo nieruchomości, które mogłyby stać się ofertą dla inwestorów. Wyżej wymieniona działka ma potencjał gospodarczy, jednak dotąd nie został on wykorzystany jako atrakcyjny teren inwestycyjny. Konieczne jest opracowanie i wypromowanie nieruchomości jako oferty inwestycyjnej. Główne zakłady produkcyjne zlokalizowane są w południowej tzw. przemysłowej części miasta. Pozostały obszar jest użytkowany rolniczo, a jego właściciele dążą do przeznaczenia go pod budownictwo jednorodzinne. Jest to jednak niezasadne wobec znacznych rezerw

terenów przeznaczonych na ten cel w planach miejscowych, a mieszanie funkcji produkcyjno-usługowo-mieszkalnych długofalowo jest niekorzystne dla mieszkańców. Nowo powstałe lodowisko w tym rejonie może stanowić istotny impuls rozwojowy tej części miasta. Teren ma dobre połączenia z drogami wyższej kategorii, a ulica Kolejowa ma bardzo dobry standard techniczny. Wobec powyższych faktów zasadne jest nabycie przez miasto nieruchomości w tej części miasta i stworzenie korzystnego systemu użytkowania wieczystego dla przedsiębiorców. Zakup gruntów, a w dalszej kolejności zmiana dokumentów planistycznych z przeznaczeniem na usługi przyczyniłaby się do rozwoju tego niewykorzystanego w pełni obszaru miasta, na komplementarny park usług i rekreacji.

Miasto pracuje nad przygotowaniem aktualizacji Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (tzw. SUIKZP) W ramach udziału w projekcie „Wspólny Plan” w 2021 roku trwały konsultacje społeczne. Wnioski z konsultacji zostały zawarte w Raporcie⁵⁰, a najważniejsze z nich są następujące:

- Analiza uwarunkowań formalno-prawnych wykazała, że obowiązujące studium jest aktualne, a ewentualna zmiana powinna w minimalnym stopniu korygować zasięg terenów wskazanych do zabudowy. Dokument należałoby uzupełnić o analizy ekonomiczną, społeczną, przyrodniczą oraz o bilans terenu uwzględniając następujące aspekty: retencję, duży deficyt terenów zielonych, wskazanie doliny rzeki Węgiejki w rejonie os. Błonie jako terenu zielonego, przywracanie rynkowi funkcji centralnego miejsca integrującego mieszkańców z rozwiniętą ofertą handlową, wskazanie nowych terenów pod budownictwo wielorodzinne. Powinno też zmierzać do wzmocnienia roli Przasnysza jako ośrodka powiatowego.
- W Przasnyszu obowiązuje 16 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które pokrywają łącznie jedynie 12,1% powierzchni miasta. W większości plany te wskazują tereny przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne. Zostały one uchwalone w latach 2008-2019 w związku z wnioskami właścicieli gruntów o objęcie nieruchomości planami, z przeznaczeniem pod budownictwo mieszkaniowe. Z opracowanych analiz, wynika, że tak duża ilość terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne generuje ogromne koszty obciążające budżet miasta Przasnysza na wiele lat. Obecna ilość terenów pod budownictwo jednorodzinne przewyższa zapotrzebowanie na wiele lat. W związku z kolejnymi wnioskami o m.in. zmianę przeznaczenia terenów rolnych na cele mieszkaniowe konieczne jest przystąpienie do opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zakazem zabudowy na terenach rolnych z wyjątkiem nowych siedlisk rolniczych. Jednocześnie wśród zadań polityki przestrzennej miasta wskazano potrzebę

⁵⁰ Raport z konsultacji społecznych dotyczących studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Przasnysz przeprowadzonych w ramach projektu „Wspólny Plan”, dostęp 05.01.2022

rozsądnego ograniczania nowych terenów na cele zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i priorytetowe traktowanie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.

- W osiedlach budownictwa wielorodzinnego, zrealizowanych w centrum miasta odczuwalny jest znaczący niedostatek miejsc postojowych dla samochodów. Część osiedli i zespołów mieszkaniowych, głównie zabudowy jednorodzinnej, pozostających w trakcie realizacji posiada braki w zagospodarowaniu w zakresie ulic dojazdowych, chodników, oświetlenia i uzbrojenia oraz ogólnodostępnych terenów zieleni. Największe niedostatki w tym zakresie odczuwa część zabudowy rozproszonej, gdzie ze względu na niską gęstość zabudowy koszty są największe.
- W powierzchni miasta, szczególnie na terenach dużych osiedli mieszkaniowych zauważalny jest znaczny deficyt terenów zielonych i rekreacyjnych. Takie przestrzenie nie są przyjazne dla mieszkańców, a w czasie upałów są strefami obniżonego komfortu termicznego szczególnie dla małych dzieci i osób starszych. Brak terenów zielonych na osiedlach zabudowy jednorodzinnej nie daje możliwości neutralizacji zanieczyszczeń powietrza.

Obecnie trwa etap przygotowania projektu dokumentu planistycznego tzw. SUIKZP.

Miasto ma dużo przestrzeni, którą może przeznaczyć na rozwój. W szczególności jest bardzo dużo terenów pod budownictwo mieszkaniowe oraz pod działalność gospodarczą. Brakuje natomiast terenów zielonych i rekreacyjnych. Miasto pracuje nad nowym SUIKZP .

2.8. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona zdrowia

Instytucjonalnie o stan bezpieczeństwa w mieście dbają przede wszystkim Komenda Powiatowa Policji w Przasnyszu oraz Komenda Powiatowa Straży Pożarnej.

Na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Przasnyszu (KPP) odnotowano w 2020 roku 184 przestępstwa przeciwko mieniu, 6 przeciwko życiu oraz 4 wypadki. Podstawowe dane dotyczące bezpieczeństwa, które na przestrzeni analizowanych 5 lat nie wykazują szczególnych trendów, dane prezentuje [Tabela 2.42](#) ~~Tabela 2.42~~:

Tabela 2.42 Podstawowe dane dotyczące przestępczości w mieście Przasnysz w latach 2016-2020

Rok	Wypadki	Przestępstwa przeciwko mieniu	Przestępstwa przeciwko życiu	Rozboje
2016	2	179	5	0
2017	6	213	5	2
2018	5	139	5	2
2019	6	174	9	1
2020	4	184	6	2
łącznie	23	889	30	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Przasnyszu

Istotnym elementem składowym bezpieczeństwa w mieście jest działalność Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej. W 2020 roku jednostki wyjeżdżały 41 razy, 10 razy więcej niż w roku 2019. Podstawowe statystyki związane z działalnością straży pożarnej zawarto w [Tabela 2.43](#) ~~Tabeli 2.43~~.

Tabela 2.43 Podstawowe dane dotyczące działań ratowniczo-gaśniczych w mieście Przasnysz w latach 2016-2020

Rok	Požary	Miejscowe zagrożenia	Alarmy fałszywe
2016	28	106	21
2017	14	101	14
2018	60	119	16
2019	31	121	23
2020	41	392	26
łącznie	157	839	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Przasnyszu

Z zestawienia wynika, że w 2020 roku znacznie wzrosła liczba miejscowych zagrożeń. Rośnie też liczba fałszywych alarmów.

W 2019 roku powołano Centrum Monitoringu Wizyjnego Miasta Przasnysz, który jest wyposażony w ponad 70 nowoczesnych kamer (w tym urządzenia przenośne), urządzenia rejestrujące i monitory. Centrum obsługują pracownicy przeszkoleni przez policję, którzy monitorują obraz z kamer oraz obsługują numer alarmowy miasta czynny poza godzinami pracy urzędu. W ramach opracowanych procedur przekazują zgłoszenia na policję oraz udostępniają materiał dowodowy do postępowań prowadzonych przez organy ścigania. Ponadto miasto wspiera policję poprzez dofinansowywanie wydatków inwestycyjnych i licznych działań profilaktycznych. Od wielu lat we współpracy z miastem organizowana jest profilaktyczna gra miejska, debaty społeczne dot. bezpieczeństwa i liczne akcje prewencyjne. Na terenie miasta swoją działalność w obszarze bezpieczeństwa ruchu drogowego prowadzi stowarzyszenie Auto Moto Klub „Rzemieślnik”, które realizuje przedsięwzięcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży, prowadzi kampanie profilaktyczne z zakresu bezpieczeństwa kierowców i niechronionych uczestników ruchu drogowego. Mieszkańcy wskazują jednak na potrzebę rozszerzenia działań w tym zakresie⁵¹. Grupą szczególnie wymagającą działań są dzieci, u których działania edukacyjne i profilaktyczne dają najlepsze skutki.

Miarą stanu bezpieczeństwa w mieście jest poczucie bezpieczeństwa. Badania prowadzone przez przasnyską policję wskazują, że mieszkańcy, w przeważającej większości, czują się bezpiecznie spacerując w swojej okolicy (89% w 2019 roku i 82% w 2017 roku). Rosnące poczucie bezpieczeństwa potwierdzają też wnioski ze spotkań, ankiet i wywiadów fokusowych. Warto jednak podkreślić, że najmniej bezpiecznie czują się w mieście osoby starsze. Niechętnie wychodzą z domu po zmroku w obawie przed agresywną młodzieżą spożywającą alkohol i zgłaszają potrzebę większej liczby patroli policji⁵².

Na bezpieczeństwo publiczne miasto wydało w ostatnich 10 latach blisko 1,35 mln zł, co stanowiło około 0,2% ogółu wydatków. To najniższy poziom w grupie porównywanych miast. Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, także sytuują Przasnysz niekorzystnie w grupie porównawczej ([Tabela 2.44](#) ~~Tabela 2.44~~).

Tabela 2.44 Wydatki budżetowe w dziale Bezpieczeństwo publiczne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020 (w zł) w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	12,7	14,3	17,6	18,4	17,0	19,4	22,7	29,1	28,8	42,7
Mława	24,3	19,0	18,3	22,8	30,3	27,8	27,4	27,1	27,3	26,1
Ostrów Mazowiecka	15,1	17,5	15,4	16,6	20,2	16,1	16,8	14,2	17,1	21,6
Płońsk	22,5	21,1	27,3	25,4	24,0	24,8	32,1	38,8	41,0	43,4

⁵¹ Wnioski z wywiadów fokusowych, źródło za PRL.

⁵² Wnioski z wywiadów fokusowych, źródło za PRL.

Przasnysz	4,3	4,5	4,1	3,9	3,2	6,0	8,3	4,5	23,2	16,3
Pułtusk	34,1	31,2	33,9	29,7	30,3	29,5	115,7	48,4	41,2	69,5
Sokołów Podlaski	105,1	109,5	92,8	66,2	55,2	52,9	55,4	65,7	71,6	70,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto wydaje relatywnie mało na bezpieczeństwo publiczne na tle grupy porównawczej. Mieszkańcy jednak czują się bezpiecznie. Miasto posiada centrum monitoringu, które jest systematycznie rozbudowywane o nowe obszary objęte nadzorem i może być wykorzystywane w technologiach SMART TOWN.

Ochrona zdrowia

Mieszkańcy Przasnysza mają dostęp zarówno do opieki ambulatoryjnej (podstawowej opieki zdrowotnej i specjalistycznej) jak i stacjonarnej. W mieście funkcjonuje Szpital im. dr. Wojciecha Oczko prowadzony przez Powiat. Dysponuje on 10 oddziałami, prawie 300 łózkami, 16 poradniami. Przystosowany jest dla potrzeb osób niepełnosprawnych, świadczy szeroki zakres usług diagnostyczno - leczniczo - rehabilitacyjnych.

Zgodnie z danymi za 2021 rok, liczba umów zawartych z Narodowym Funduszem Zdrowia na terenie Przasnysza wynosiła 28. Umowy zawarto z 13 świadczeniodawcami. Najwięcej w ramach podstawowej opieki zdrowotnej - 5 umów ([Tabela 2.45](#)).

Tabela 2.45. Liczba świadczeniodawców oraz umów podpisanych z NFZ, na terenie Przasnysza w roku 2021

Rodzaj świadczenia	Liczba zawartych umów	Liczba świadczeniodawców
Ambulatoryjna opieka specjalistyczna	4	1
Podstawowa opieka zdrowotna	5	5
Leczenie szpitalne	3	1
Leczenie stomatologiczne	4	4
Rehabilitacja lecznicza	1	1
Profilaktyczne programy zdrowotne	1	1
Świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze	1	1
Zaopatrzenie w wyroby medyczne	1	1
Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	3	1
Opieka paliatywna i hospicyjna	3	3
Programy pilotażowe	2	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informatora o zawartych umowach czcionki do ujednolicenia

<https://aplikacje.nfz.gov.pl/umowy/Provider/Search?Branch=05>, dostęp 14.01.2022

Według danych GUS, w 2020 roku w Przasnyszu działało 7 przychodni. Wskaźnik liczby przychodni w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniósł 4,0, a więc relatywnie mało w porównaniu do miast grupy porównawczej ([Tabela 2.46](#)~~Tabela 2.46~~).

Tabela 2.46 Liczba przychodni na 10 tys. ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	4,0	4,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Mława	7,0	7,0	7,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	7,0	7,0
Ostrów Mazowiecka	5,0	5,0	5,0	5,0	6,0	7,0	7,0	6,0	6,0	5,0
Płońsk	8,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	8,0	9,0	9,0	9,0
Przasnysz	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	5,0	5,0	4,0
Pułtusk	7,0	6,0	7,0	7,0	7,0	8,0	7,0	8,0	7,0	7,0
Sokołów Podlaski	5,0	5,0	5,0	5,0	7,0	8,0	7,0	7,0	7,0	8,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Pozytywnie wygląda sytuacja w zakresie udzielonych porad lekarskich na 1000 mieszkańców. Przasnysz ma najwyższy wskaźnik w całej grupie ([Tabela 2.47](#)~~Tabela 2.47~~).

Tabela 2.47 Porady lekarskie na 1000 ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	3 973,1	5 243,5	6 040,5	5 433,8	5 194,6	5 628,3	6 081,4	5 855,6	6 241,4	5 440,9
Mława	3 678,3	3 628,9	4 192,8	4 218,5	4 189,7	4 148,0	4 248,7	4 363,1	4 959,2	4 421,2
Ostrów Mazowiecka	5 118,2	4 838,9	5 062,0	5 194,8	5 122,3	5 487,6	5 840,3	6 163,1	6 281,9	5 772,8
Płońsk	5 996,5	6 902,6	6 893,2	6 618,0	6 310,8	6 667,9	7 636,0	7 659,0	7 589,4	6 874,0
Przasnysz	8 464,6	8 007,2	8 186,8	8 246,9	9 115,1	8 823,2	8 828,8	8 696,1	9 214,9	7 815,8
Pułtusk	5 276,0	5 479,0	6 299,8	7 271,0	7 404,6	6 735,0	7 136,3	7 464,6	7 703,4	7 161,3
Sokołów Podlaski	6 584,9	6 509,9	7 236,1	7 268,9	7 273,6	7 861,1	8 095,9	7 999,3	8 718,6	7 517,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto Przasnysz ma również (prawie) najniższy w grupie porównawczej wskaźnik liczby osób przypadających na 1 aptekę, co wskazywać może na relatywnie wyższą dostępność aptek ([Tabela 2.48](#)~~Tabela 2.48~~).

Tabela 2.48 Ludność przypadająca na 1 aptekę w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	2 264	2 044	2 133	2 229	2 225	2 219	2 110	2 105	2 323	2 438
Mława	2 812	2 581	2 206	2 212	1 939	1 639	1 736	1 735	1 736	1 831
Ostrów Mazowiecka	2 088	1 903	1 900	1 753	1 752	1 622	1 618	1 734	1 723	1 709
Płońsk	1 880	2 054	1 875	1 865	1 593	1 485	1 709	1 847	1 842	1 993
Przasnysz	2 491	2 179	2 166	1 922	1 918	1 921	1 914	1 923	1 909	1 895
Pułtusk	1 741	1 476	1 479	1 374	1 379	1 382	1 297	1 388	1 387	1 378
Sokołów Podlaski	3 131	2 676	2 340	2 678	2 680	2 354	2 103	2 104	2 105	2 090

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto na ochronę zdrowia wydało w latach 2011-2020 3,2 mln zł, co stanowiło 0,49% wydatków ogółem w tym okresie i było najniższym poziomem w grupie porównawczej. Wydatki budżetowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca także sytuują Przasnysz niekorzystnie na tle grupy porównawczej, ponieważ średnia zarówno z okresu pięcioletniego jak i 10-letniego jest najniższa w całej grupie. Wyjątkiem jest rok 2020, kiedy miasto zajmuje drugie miejsce wśród porównywanych miast (Tabela 2.49).

Tabela 2.49 Wydatki budżetowe na ochronę zdrowia w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	18,6	20,2	37,9	32,5	22,6	25,1	28,4	31,3	35,5	23,1
Mława	16,9	15,3	17,3	22,5	23,6	20,2	30,2	21,4	28,7	23,5
Ostrów Mazowiecka	20,4	16,2	17,5	23,5	17,9	14,6	14,9	32,8	30,2	24,0
Płońsk	17,6	18,6	54,2	52,0	26,6	25,3	28,0	25,0	27,4	23,2
Przasnysz	13,9	16,4	17,2	18,2	19,0	17,8	18,8	18,9	18,5	27,6
Pułtusk	29,7	37,5	27,0	33,1	34,8	41,3	30,7	29,8	34,1	34,8
Sokołów Podlaski	17,1	21,2	30,3	23,9	27,1	25,3	27,7	26,0	27,3	25,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Przasnysz zgodnie ze wskaźnikami statystycznymi ma relatywnie niską dostępność ośrodków ochrony zdrowia (przychodnie lekarskie, porady), natomiast zdecydowanie lepiej wskaźniki przedstawiają się w przypadku dostępności aptek.

2.9. Polityka społeczna i sytuacja materialna społeczeństwa

Podstawową instytucją pomocy społecznej na terenie Przasnysza jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Zadania MOPS realizowane są w ścisłej współpracy z Urzędem Miasta Przasnysza, Wydziałem Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Zespołem Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności, Komendą Powiatową Policji, Powiatowym Urzędem Pracy, Sądem Rejonowym, ZUS, służbą zdrowia, zakładami opiekuńczo-leczniczymi, szkołami i innymi instytucjami i stowarzyszeniami zajmującymi się problematyką społeczną.

Miasto charakteryzuje się dobrze rozwiniętą infrastrukturą społeczną, wykwalifikowanymi kadrami pomocy społecznej, które mają doświadczenie w realizacji wielu projektów społecznych. MOPS samodzielnie oraz w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi realizuje liczne projekty z dofinansowaniem zewnętrznym. W 2019 roku wprowadził nowy model pracy zakładający przede wszystkim rozdział zadań wykonywanych przez pracowników socjalnych poprzez wyodrębnienie trzech zespołów zadaniowych oraz nowego w strukturze organizacyjnej „pracownika pierwszego kontaktu”.

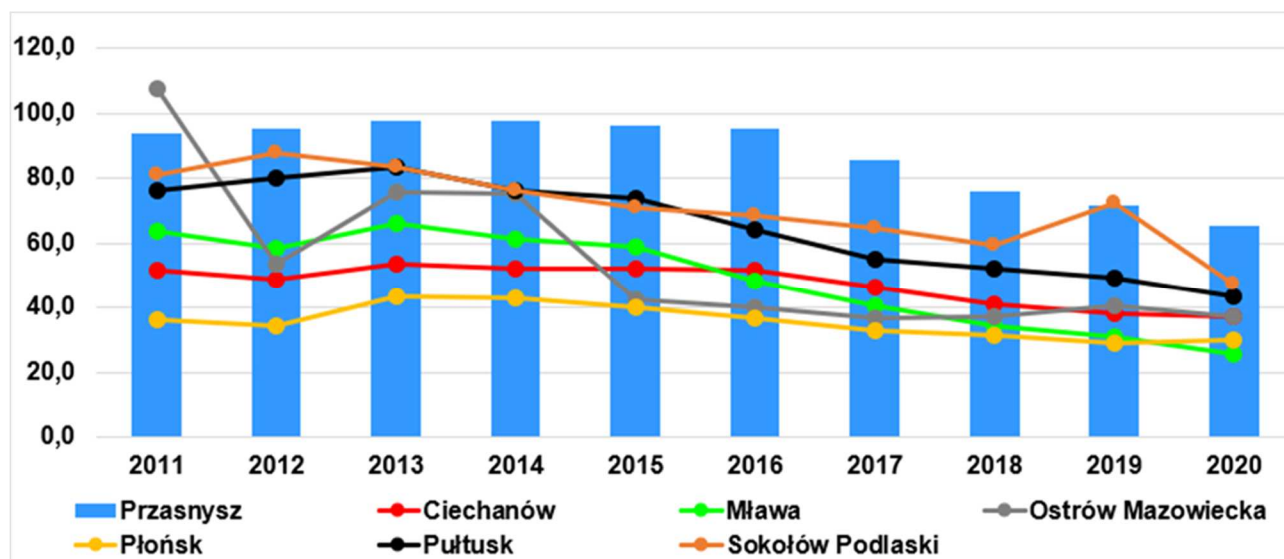
W MOPS od 2002 roku prężnie działa i rozwija się Centrum Wolontariatu, które koordynuje działalność wszystkich wolontariuszy na terenie miasta. W roku 2016 liczba zarejestrowanych wolontariuszy przekroczyła 1000 osób, a rocznie MOPS pracuje z około 140 - 200 wolontariuszami na podstawie zawartych porozumień wolontariackich. Istnieje jednak potrzeba rozwijania wolontariatu seniorów. Ośrodek rozwija różne formy pracy wolontariackiej i aktywnie promuje wolontariat dzięki czemu ogólnie mało aktywne społeczeństwo chętnie działa w obszarze pomocy społecznej. Corocznie organizowana jest gala wolontariatu, a wolontariusze o szczególnych osiągnięciach zdobywali nagrody na szczeblu regionalnym i krajowym. W odpowiedzi na liczne pytania z ośrodków z całego kraju wydano książkę „Praktyczny poradnik koordynatora wolontariatu na przykładzie doświadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przasnyszu”.

Dotychczasowe działania ośrodka wielokrotnie wyprzedzały ustawowe działania w obszarze pomocy społecznej, miały charakter innowacyjny i modelowy, były nagradzane na szczeblu regionalnym i krajowym. Miasto Przasnysz w 2011 r. zostało laureatem Konkursu Samorządowy Lider Zarządzania Usługi Społeczne w dziedzinie pomoc społeczna w kategorii miasta małe i średnie za prowadzenie innowacyjnych, replikowalnych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Klientami MOPS są osoby oraz rodziny znajdujące się w ciężkiej sytuacji życiowej bądź materialnej m.in. z powodu ubóstwa, sieroctwa, bezrobocia, niepełnosprawności, wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz narkomanii czy bezdomności.

Miarą kondycji społecznej miasta są dane dotyczące liczby osób korzystających z pomocy, wartość wypłacanych zasiłków oraz występowanie poszczególnych problemów społecznych. Pomimo, że liczba osób korzystających z pomocy społecznej systematycznie maleje, to wciąż utrzymuje się wysokie zapotrzebowanie na wsparcie. W 2020 roku z pomocy korzystało 65,1 osób na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej niż w miastach z grupy porównawczej (średnia 40,8), Przasnysz zajmował w 2020 roku pod tym względem pierwsze miejsce w grupie porównawczej ([Wykres 2.53](#)[Wykres 2.53](#)). Podobnie wyższa jest liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy oraz beneficjentów pomocy społecznej ogółem ([Wykres 2.54](#)[Wykres 2.54](#)).

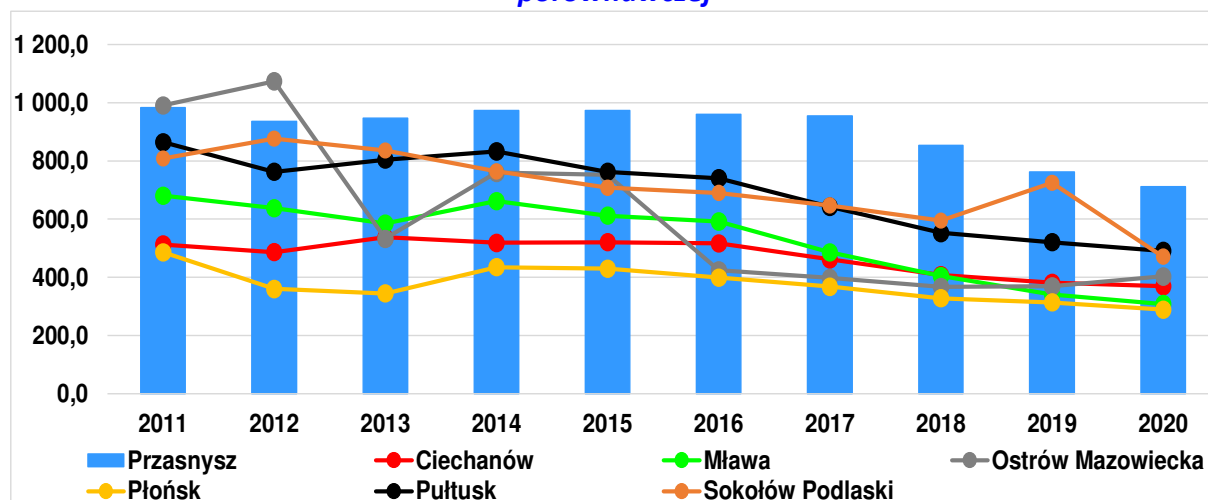
Wykres 2.53 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej spadła w latach 2011-2020 o 30,5%, niższą dynamikę miały tylko Płońsk (17,0%) oraz Ciechanów (27,9%). Podobny trend występował w przypadku ogólnej liczby beneficjentów pomocy społecznej.

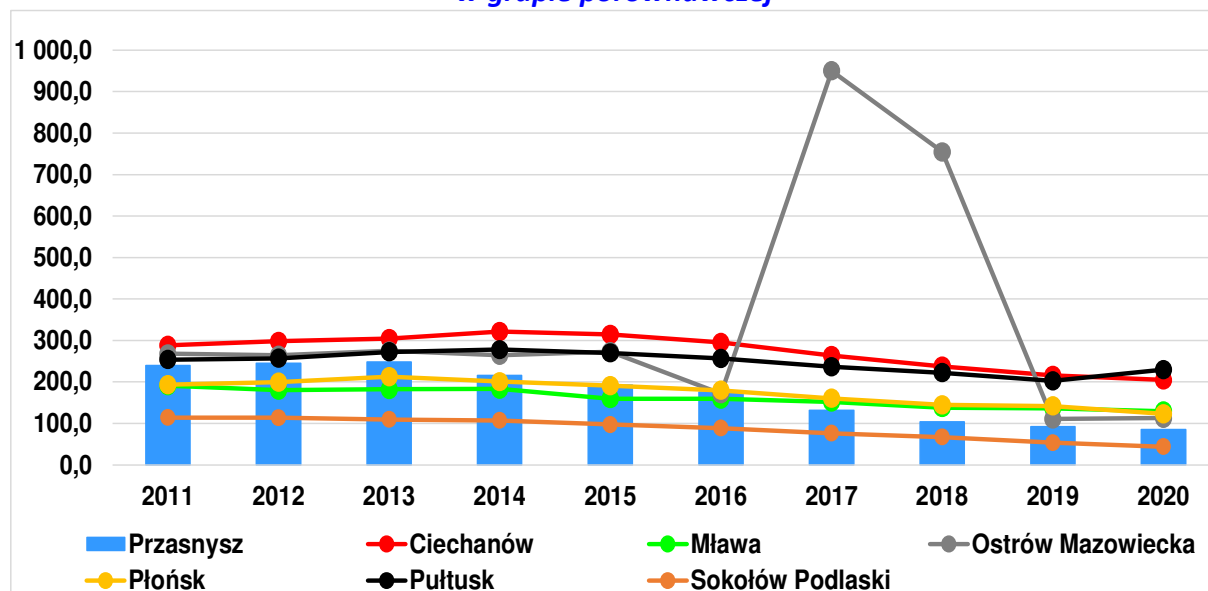
Wykres 2.54 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Korzystniejszy, niższy niż w grupie porównawczej, jest za to wskaźnik pomocy udzielanej w formie dodatków mieszkaniowych (Wykres 2.55). Tylko Sokołów Podlaski przyznawał średnio mniej dodatków niż Przasnysz, w latach 2011-2020 liczba przyznanych dodatków spadła w Przasnyszu o 64,4%, najwięcej w grupie porównywanych miast.

Wykres 2.55 Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Zgodnie z danymi MOPS, liczba świadczeń zarówno pieniężnych jak i niepieniężnych spadła w ostatnich latach (Tabela 2.50).

Tabela 2.50 Liczba osób korzystających z świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w Przasnyszu w latach 2016-2020

Rodzaj świadczenia	Liczba osób				
	2016	2017	2018	2019	2020
Świadczenia niepieniężne	648	584	546	501	415
Świadczenia pieniężne	537	371	340	307	328

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Spadają także liczby prawie we wszystkich powodach wsparcia oferowanego przez MOPS, w szczególności w latach 2016-2020 spadła liczba osób korzystająca ze wsparcia z powodu ubóstwa, alkoholizmu czy przemocy w rodzinie (Tabela 2.51Tabela 2.51).

Tabela 2.51 Powody udzielenia pomocy i wsparcia w latach 2016 i 2020

Rodzaj świadczenia	2016	2020
Ubóstwo	512	349
Bezrobocie	363	271
Długotrwała choroba lub ciężka choroba	269	232
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	143	128
Niepełnosprawność	99	101
Bezdomność	20	26
Alkoholizm	36	23
Potrzeba ochrony macierzyństwa	39	16
Trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	9	8
Przemoc w rodzinie	83	6
Sytuacja kryzysowa	2	4
Narkomania	3	3
Sieroctwo	0	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS

Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych pozostaje w miarę stałą w Przasnyszu – w latach 2016-2020 był to przedział 40-46 osób.

Kwota udzielanych łącznie świadczeń pieniężnych spadła w latach 2016-2020, z poziomu 1,2 mln zł, do 0,9 mln zł (dane MOPS). Pomoc i wsparcie w 2020 roku w postaci świadczeń pieniężnych uzyskało 328 osób, zaś w postaci świadczeń niepieniężnych 415 osób.

Odpłatność gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej dotyczyła 26 osób. W gminie funkcjonowało dwóch asystentów rodziny, którzy objęli swoją opieką 34 rodzin.

Przasnysz wydał na pomoc społeczną w latach 2011-2020 łącznie blisko 93,5 mln zł (mniej wydały tylko Sokółów Podlaski oraz Płońsk). Porównując wydatki na opiekę społeczną

w przeliczeniu na 1 mieszkańca, wyższe średnio wydatki ponosił tylko Pułtusk, w 2020 roku wyższy poziom miała Ostrów Mazowiecka ([Tabela 2.52](#)~~Tabela 2.52~~).

Tabela 2.52 Wydatki budżetowe (w zł) w dziale Opieka społeczna w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	422,5	437,3	447,0	473,9	475,3	935,5	241,7	235,7	257,3	272,0
Mława	484,0	465,5	473,7	495,4	504,0	1 058,8	185,2	191,2	209,2	210,4
Ostrów Mazowiecka	466,1	499,8	518,0	542,9	555,0	1 086,8	227,2	267,3	319,2	336,6
Płońsk	367,4	372,9	394,9	408,3	426,5	927,4	198,8	212,6	215,5	225,8
Przasnysz	581,6	603,1	597,0	633,6	635,0	1 237,9	268,0	259,1	280,4	307,8
Pułtusk	572,6	611,9	680,6	686,4	742,2	1 509,1	350,6	338,2	300,1	301,2
Sokołów Podlaski	418,9	434,6	431,9	439,4	477,1	1 024,1	254,7	265,9	280,0	273,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Przasnysz wydaje relatywnie dużo na tle grupy porównawczej w dziale Opieka społeczna. Warto jednak podkreślić, że w latach 2016-2020 liczba środowisk, rodzin i osób korzystających ze świadczeń sukcesywnie spadała, co oznacza, że sytuacja materialna mieszkańców poprawia się. Najczęstsze powody wsparcia, to wciąż ubóstwo oraz bezrobocie, ale skala korzystania ze wsparcia w 2020 roku była znacznie niższa niż 5 lat wcześniej.

Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym⁵³

Osoby z niepełnosprawnościami stanowią 11,1% (1 886 osób) populacji Przasnysza. Wśród nich 92% to osoby powyżej 16 r.ż. Osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowią 31,7%, a ze stopniem umiarkowanym 45,3%.

Wśród dzieci największą grupą są osoby ze schorzeniami 11-I (inne schorzenia) oraz 12-C (całościowe zaburzenia rozwojowe), a wśród osób powyżej 16 r.ż. 05-R (upośledzenia narządu ruchu) i 07-S (choroby układu oddechowego i krążenia). Wysoki wskaźnik liczby osób dotkniętych upośledzeniami ruchu wskazuje na konieczność szczególnej troski władz miasta w zakresie tworzenia dostępnych przestrzeni do życia w mieście poprzez m.in. likwidację barier architektonicznych oraz tworzenie oferty specjalistycznego wsparcia od usług zdrowotnych po szkolenia podnoszące wiedzę i kwalifikacje zawodowe.

⁵³ Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029.

Ocena dostępności przestrzeni miejskiej dla osób starszych i niepełnosprawnych⁵⁴

Przasnysz nie jest miastem przyjaznym dla osób, które mają problem z poruszaniem się szczególnie na wózkach inwalidzkich. Występują też utrudnienia dla osób słabowidzących i niewidomych. Potwierdza to "Badanie dotyczące sytuacji osób niepełnosprawnych w Przasnyszu – bariery architektoniczne"⁵⁵. Nowobudowane obiekty są oczywiście dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych zgodnie z obowiązującymi przepisami. Problem stanowi jednak starsza infrastruktura miejska: szczególnie domu kultury, szkoły nr 2 i komunalnych budynków mieszkalnych. Infrastruktura drogowa jest systematycznie dostosowywana do potrzeb osób z ograniczeniami ruchowymi czy rodziców z wózkami dziecięcymi. Budynek Urzędu Miasta wymaga likwidacji barier architektonicznych zdiagnozowanych podczas badania⁵⁶. Konieczne jest właściwe oznakowanie miejsc parkingowych instytucji publicznych i punktów handlowo-usługowych. Na ulicach miejskich wyznaczono 53 miejsca dla osób niepełnosprawnych, a kolejne wyznaczane są w miarę prowadzonych inwestycji i zgłaszanych potrzeb. Liczba wydanych kart parkingowych (421) wskazuje na potrzebę lepszego zbadania potrzeb tej grupy osób szczególnie, że miejsca dla osób niepełnosprawnych zajmowane są przez osoby nieuprawnione⁵⁷. Pomimo akcji edukacyjnych prowadzonych wraz z harcerzami zjawisko to jest nadal zauważalne. Jak wynika z badania ankietowego osoby z niepełnosprawnościami i starsze niezbyt wysoko, bo na nieco ponad „trójkę” oceniają przestrzeń miejską pod względem dostępności⁵⁸.

Wsparcie osób z niepełnosprawnościami⁵⁹

Miasto posiada dobre zasoby instytucjonalne wspierające osoby z niepełnosprawnościami. Zapewnione są możliwości nauki od przedszkola do zakończenia edukacji. Oddziały integracyjne istnieją przy miejskich przedszkolach i szkole podstawowej. Trzy placówki dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi prowadzi powiat i dwie organizacje pozarządowe. W systemie tym brakuje jednak oferty dla dzieci najmłodszych, a miejski żłobek w obecnych warunkach lokalowych nie ma możliwości przyjęcia dzieci z niepełnosprawnościami.

Dla dzieci z deficytami umysłowymi i fizycznymi (np.: porażenie mózgowie, autyzm, obniżona sprawność intelektualna) MOPS prowadzi Ośrodek Rehabilitacji dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej. Odbywają się w nim zajęcia z pedagogiem, logopedą, psychologiem oraz

⁵⁴ Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029.

⁵⁵ Stefańska (2015), Raport końcowy z badania dotyczącego sytuacji osób niepełnosprawnych w Przasnyszu – bariery architektoniczne, Fundacja Przasnyska, Przasnysz 2015, źródło za PRL.

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ Dane uzyskane z Powiatowego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności, źródło za PRL.

⁵⁸ Wnioski z badania ankietowego „Dostępny Przasnysz”, źródło za PRL.

⁵⁹ Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029.

rehabilitacja ruchowa. Ośrodek ma siedzibę w budynku Urzędu Miasta, na trzecim piętrze, a jak wykazało badanie⁶⁰ niestety występują tam bariery architektoniczne. Dotarcie do ośrodka utrudniają m.in. niefunkcjonalny podjazd, wejście do budynku, winda, która ulega awariom. Wobec powyższego konieczne jest przeniesienie siedziby ośrodka do budynku bez barier architektonicznych.

Po uzyskaniu pełnoletności i wykształcenia osoby z niepełnosprawnościami nie mają instytucjonalnie zapewnionej możliwości podjęcia pracy. W Przasnyszu status zakładu pracy chronionej ma firma KROSS. Osoby te często pozostają jednak bez pracy, widnieją w rejestrach osób bezrobotnych (50 osób w 2019) i w systemie pomocy społecznej (100 osób w 2019 roku). Osoby z niepełnosprawnościami to głównie osoby długotrwale bezrobotne (64,0%), powyżej 50 r.ż. (56,0%) z niskim poziomem wykształcenia i krótkim stażem pracy. W grupie tej 70,0% stanowią mężczyźni.

Miasto podejmuje działania na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami.

W partnerstwie z Fundacją Przasnyską zrealizowano dwa filmy integracyjne w tym legendę o powstaniu Przasnysza. Szkoła Podstawowa nr 1 z dofinansowaniem zewnętrznym zrealizowała projekt integracyjny z udziałem najmłodszych niepełnosprawnych. Liczne działania podejmuje też Miejska Biblioteka Publiczna, która w ramach realizowanych projektów organizuje warsztaty, pikniki, propaguje integrację, oswaja z niepełnosprawnością i uczy zasad savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnościami. Zwieńczeniem dotychczasowych działań było przyznanie bibliotece miejskiej w 2019 roku nagrody im. Kierbedziów w kategorii „Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych”. Inicjatywy na rzecz środowiska podejmują też Parafia pw. Chrystusa Zbawiciela i Parafialno-Uczniowski Klub Sportowy „Emmanuel”, Polski Związek Niewidomych, Stowarzyszenie Jestem czy Przasnyska Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej „Świetlik”.

Grupą szczególnie wymagającą wsparcia są osoby niepełnosprawne intelektualnie oraz chore psychicznie. Stanowią one 10% niepełnosprawnych z terenu miasta powyżej 16 r.ż.

Znajdują się one pod opieką następujących instytucji:

- Szpitala im. dr. Wojciecha Oczko w Przasnyszu, prowadzącego oddział psychiatryczny oraz poradnię zdrowia psychicznego,
- Środowiskowego Dom Samopomocy dla pełnoletnich niepełnosprawnych intelektualnie, prowadzącego zajęcia terapeutyczne – rehabilitacyjne mające na celu usamodzielnienie podopiecznych,
- Domu Pomocy Społecznej przeznaczonego dla osób dorosłych z różnym stopniem upośledzenia umysłowego, świadczącego całodobowe usługi opiekuńcze,
- Warsztatów Terapii Zajęciowej dla podopiecznych DPS oraz innych osób niepełnosprawnych umysłowo, z indywidualną i grupową terapią.

⁶⁰ Stefańska (2015), Raport...

- MOPS, który świadczy pomoc i wsparcie dla osób chorych psychicznie w formie specjalistycznych usług opiekuńczych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Przasnyszu od 2018 roku we współpracy z Warszawską fundacją efKropka realizuje projekt „Razem do samodzielności”, który zakłada:

- integrację społeczną osób po kryzysach psychicznych,
- zmniejszenie poziomu autostygmatyzacji wśród osób po kryzysach i wśród członków ich rodzin,
- zapoznanie z wiedzą na temat zdrowia psychicznego i przeciwdziałania stygmatyzacji i dyskryminacji.

Miasto Przasnysz nie dysponuje wystarczającą ofertą wsparcia, szczególnie wsparcia środowiskowego dla chorych psychicznie. Konieczność pomocy tej grupie mieszkańców jest nieodzowna dla lepszego, z mniejszą liczbą hospitalizacji, ich funkcjonowania. Z tej przyczyny wskazane jest utworzenie środowiskowego domu samopomocy dla osób chorych psychicznie oraz kontynuowanie spotkań grup wsparcia dla osób po kryzysach psychicznych oraz ich opiekunów. Aby jednak pomoc dla tej grupy mieszkańców była efektywna powinna wynikać ze szczegółowej diagnozy i kompleksowo opracowanego programu.

Grupą osób wymagających szczególnej pomocy są niepełnosprawni w wieku powyżej 60 lat. Osoby te często pozostają w domach, bez należytej opieki rodziny, odizolowane od kontaktów społecznych. Konieczne jest utworzenie dla nich dziennego domu pomocy społecznej zapewniającego podstawową rehabilitację i usługi medyczne, posiłki oraz różnego rodzaju terapię zajęciową.

Dla dopełnienia lokalnego systemu wsparcia dla niepełnosprawnych seniorów Miasto Przasnysz podjęło starania w celu wybudowania centrum opiekuńczo-mieszkalnego ze wsparciem rządowym. Centrum, w którym zlokalizowane będą miejsca całodobowego, czasowego pobytu, będzie wsparciem dla opiekunów osób niepełnosprawnych, gdyż ich podopieczni będą tam mieli zapewnioną opiekę. Placówka przeznaczona będzie dla osób niepełnosprawnych, niewymagających umieszczenia w domu pomocy społecznej. Odciąży to rodziny od konieczności stałej opieki i będzie pełniło funkcję opieki wytchnieniowej.

Dla osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów wskazane jest powołanie Klubu Samopomocy skupiającego problemowe grupy wsparcia np. grupa dla opiekunów osób z chorobą Alzheimera czy grupa kobiet po mastektomii.

Przasnysz posiada liczne bariery architektoniczne w przestrzeni miejskiej. Brak jest kompleksowego programu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami oraz systemowych rozwiązań dla osób z chorobami psychicznymi.

Osoby starsze⁶¹

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły w 2020 roku 23,4% mieszkańców. W grupie tej liczniejsze są kobiety. Na 100 mężczyzn w 2020 roku przypadało 205 kobiet. Szczegółowe analizy dotyczące tej grupy mieszkańców zawarto w części demograficznej. Prognozy demograficzne oraz wydłużające się przewidywalne trwanie życia wskazują, że grupa osób starszych będzie w przyszłości stanowiła istotny udział w całkowitej liczbie mieszkańców, a to stawia przed samorządem miejskim liczne wyzwania.

Sytuacja osób starszych w mieście została szczegółowo zbadana w ramach dwóch projektów „Program wsparcia współpracy samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych” oraz „Seniorzy mają głos”.

W opinii mieszkańców wszystkich grup wiekowych Przasnysz jest miastem przyjaznym dla seniorów⁶². Jest to jednocześnie grupa mieszkańców, która czuje największą więź i odpowiedzialność za miasto. Polityka miasta wobec osób starszych została uwzględniona w dokumentach strategicznych, brakuje jednak zintegrowanego dedykowanego systemu wsparcia dla osób starszych. Od 2015 roku w Przasnyszu działa Rada Seniorów (dokładniej opisana w dalszej części raportu), która stanowi reprezentację środowiska osób starszych i jest miejskim organem konsultacyjno-doradczym. Od pięciu lat miasto przeznacza też środki dla organizacji pozarządowych na realizację zadań z zakresu działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym.

W Przasnyszu dostępne są różnorodne formy, które dają możliwość zaangażowania się osób starszych w życie miasta. Istnieje Uniwersytet Trzeciego Wieku przy Uczelni Lingwistyczno-Technicznej oraz koło UTW przy Towarzystwie Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej. Seniorzy mają możliwość korzystania z zajęć językowych, informatycznych, tematycznych i gimnastycznych. Miasto w 2019 roku wyremontowało i udostępniło seniorom pomieszczenie do spotkań. Seniorzy mogą też korzystać z ogólnodostępnej oferty spędzania czasu wolnego organizowanego przez instytucje kultury.

W Ośrodku Sportu i Rekreacji oraz szkole odbywają się cykliczne zajęcia gimnastyczne dla seniorów, a biblioteka prowadziła kurs komputerowy dla osób w wieku 50+. Oferta ta jest jednak wciąż niewystarczająca⁶³. Seniorzy działają także w organizacjach pozarządowych, które stanowią reprezentację ich środowiska: oddziały rejonowym Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, kole emerytów przy Związku Nauczycielstwa Polskiego, Towarzystwie Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej. Grono osób starszych działa też w grupach

⁶¹ Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029.

⁶² Wnioski z wywiadów fokusowych, spotkań, debaty dla młodzieży, ankiety dla młodzieży, źródło za PRL.

⁶³ Wnioski z wywiadów fokusowych, źródło za PRL.

nieformalnych takich jak klub seniora, Towarzystwo Przyjaciół Harcerstwa czy teatrach amatorskich.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wspiera osoby starsze, samotne i chore oferując usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (około 40 osób rocznie). W ramach projektu „Profesjonalizacja usług asystenckich i opiekuńczych dla osób niesamodzielnych – nowe standardy kształcenia i opieki” zwiększyła się liczba miejsc świadczenia usług opiekuńczych o 21 osób. Niesamodzielni seniorzy objęci są bezpłatną usługą indywidualnie dostosowaną do stanu zdrowia poszerzoną o teleopiekę i wzmacnianie poczucie bezpieczeństwa. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że istnieje potrzeba stworzenia nowego modelu usług opiekuńczych poszerzonych o opiekę lekarską, pielęgniarzką, psychologiczną, dietetyczną, który będzie stanowił kompleksową i wieloaspektową usługę na rzecz niesamodzielnych osób starszych. Seniorzy, którzy nie kwalifikują się do pomocy w formie usług opiekuńczych ze względu na lepszy stan zdrowia otrzymują wsparcie osób wykonujących prace społecznie użyteczne. Wsparcia udzielają też wolontariusze skupieni przy Centrum Wolontariatu MOPS. O ile wolontariat na rzecz osób starszych jest rozwinięty, o tyle seniorzy niechętnie podejmują sformalizowaną porozumieniem działalność wolontariacką.

Dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych całodobowe usługi opiekuńcze, opiekę zdrowotną i pielęgniarzką rehabilitację ruchową świadczy Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo (100 miejsc).

Mieszkańcy wskazują, że polityka senioralna jest ważnym wyzwaniem, przed którym stoi samorząd miejski⁶⁴. Rosnąca liczba osób starszych wymaga szczególnego, dedykowanego tej grupie wsparcia. Rolę taką mogłoby pełnić Centrum Aktywności Senioralnej, w którym każdy senior przy pomocy asystenta (pracownika socjalnego), po rozpoznaniu jego potrzeb, otrzymałby wielostronną pomoc z zakresu wypełniania dokumentów, nauki obsługi komputera, telefonu komórkowego, kontaktów z bankiem, itd. W miejscu tym prowadzone byłyby również mediacje rodzinne, porady prawnika oraz terapia psychologiczna. Podjęte zostałyby również działania prowadzące do powołania senioralnego wolontariatu i współpracy międzypokoleniowej.

W kontekście postępującego starzenia się społeczeństwa poza działaniami aktywizującymi istotne jest dostosowywanie usług miasta do potrzeb tej grupy. Osób starszych często dotyka słabsza percepcja czy ograniczenia w poruszaniu się, dlatego też miasto powinno wprowadzić rozwiązania informacyjne i cyfrowe oraz architektoniczne, które będą ułatwiać funkcjonowanie w mieście tej grupie wiekowej.

⁶⁴ Wnioski z wywiadów fokusowych, źródło za PRL.

W Przasnyszu brak jest kompleksowej polityki wobec seniorów, chociaż poszczególne instytucje gminne realizują szereg wydarzeń i aktywności skierowanych do osób starszych. Osoby starsze są jeszcze słabo zorganizowane, chociaż w mieście istnieje duży wachlarz możliwości wsparcia seniorów. Brakuje domu dziennej opieki nad seniorami.

Osoby ze środowisk zmarginalizowanych⁶⁵

Osoby ze środowisk zmarginalizowanych długotrwale korzystają z pomocy społecznej. Na osiedlu socjalnym zauważalny jest problem dziedziczenia biedy, a przede wszystkim dziedziczenia asocjalnych postaw. Kolejne pokolenia powielają model życia swoich rodziców korzystających z pomocy społecznej. Rosnącym problemem jest także niewydolność wychowawcza rodzin. MOPS w coraz mniejszym stopniu kieruje do tej grupy świadczenia pieniężne, a coraz bardziej kładzie nacisk na świadczenia pozafinansowe.

Pomoc kierowana jest do dzieci, młodzieży i dorosłych. Najmłodszy otrzymują wsparcie za pośrednictwem szkół, gdzie m.in. korzystają z posiłków. Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia Św. Wincentego a Paulo ze środków miasta prowadzi świetlicę „Promyk Jutrzenki”. Dla około 50 dzieci odbywają się w niej zajęcia socjoterapeutyczne, profilaktyczno - wychowawcze, kształtujące umiejętności społeczne, rozwijające zainteresowania. Dzieci uzyskują pomoc w odrabianiu lekcji i trudnościach szkolnych, gorący posiłek oraz zorganizowane wyjazdy wakacyjne. Podobnej oferty nie ma w mieście dla młodzieży, a wobec licznych problemów wychowawczych i psychologicznych objawiających się m.in. uzależnieniami, problemami z prawem czy próbami samobójczymi⁶⁶ istnieje konieczność stworzenia placówki, która wesprze młodzież w kształtowaniu właściwych postaw oraz zapewni atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego.

Dla pozostałych grup w strukturze organizacyjnej MOPS działa ośrodek pomocy kryzysowej (terapia grupowa dla ofiar przemocy domowej, poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne dla rodziców dzieci i młodzieży szkolnej, porady prawne - pomoc w sporządzaniu pism procesowych, terapia rodzin w kryzysie, program korekcyjno - edukacyjny dla sprawców przemocy).

Do grupy osób zamieszkujących osiedla socjalne MOPS kieruje też szereg nieszablonowych działań, zrealizował siedem projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej bezrobotnych, przeciwdziałania przemocy „Przasnysz bez przemocy”, „Program Aktywności Lokalnej – Razem dla Szpitalnej”. Podjęto działania m. in. zmierzające do pobudzenia aktywności społecznej samych mieszkańców, a także zmiany wizerunku osiedla. Zrealizowano projekt „Łączy nas budżet partycypacyjny”, który zaowocował złożeniem

⁶⁵ Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029.

⁶⁶ 32 próby, w tym 17 śmiertelnych, 130 w powiecie w 2019 roku na 5255 w całym kraju

dwóch wniosków do budżetu obywatelskiego popartych najwyższą liczbą głosów, a w następnym roku kolejnego zwycięskiego projektu. Lokatorzy jednego z bloków socjalnych podjęli się również we własnym zakresie malowania klatki schodowej. W efekcie różnorodnych działań zawiązała się grupa nieformalna „Zawodzie”, która w ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich Mazowsze Lokalnie złożyła jeden z najlepszych w regionie projektów. Pozyskaną dotację przeznaczyła na warsztaty teatralne dla wszystkich grup wiekowych, scenografię, kostiumy i wystawienie sztuki „Brzydkie Kaczętko”. Kolejnymi działaniami był piknik integracyjny i realizowany cyklicznie dzień sąsiada.

W 2020 roku we współpracy z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych MOPS rozpoczął realizację projektu pilotażowego „Potencjały – nowe formy kapitału społecznego w mieście Przasnysz”, w ramach którego zostanie opracowany, przetestowany i włączony do polityki innowacyjny model interwencji ukierunkowany na ograniczenie dynamiki wielowymiarowo rozumianego ubóstwa i wykluczenia społecznego. Głównym rezultatem projektu będzie poprawa skuteczności działań w zakresie wyrównywania szans życiowych dzieci i młodzieży na obszarach o uśpionym kapitale społecznym w oparciu o opracowany innowacyjny model zmiany schematów poznawczych i zmniejszenia psychologicznych i społecznych kosztów związanych z dziedziczeniem ubóstwa. Jest to działanie modelowe, które po wdrożeniu w Przasnyszu może być multiplikowalne w innych miastach.

Problemy środowisk zmarginalizowanych koncentrują się głównie na obszarze osiedla socjalnego. Rośnie liczba osób niewydolnych wychowawczo. Istnieje potrzeba stworzenia świetlicy dla młodzieży z rodzin z problemami społecznymi w ramach kompleksowej i zintegrowanej pomocy.

Problem uzależnień⁶⁷

Samorząd miejski wspiera osoby dotknięte problemami alkoholizmu i narkomanii przede wszystkim poprzez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej (Oddział Leczenia Uzależnień, Poradnia Leczenia Uzależnień, Oddział Psychiatryczny – pododdział detoksykacyjny) obejmuje osoby uzależnione i ich rodziny bezpłatną pomocą terapeutyczną. Corocznie jest to kilkadziesiąt osób poddanych terapii odwykowej (w systemie stacjonarnym i ambulatoryjnym) i kolejne kilkadziesiąt osób współuzależnionych. Pomocy udzielają też organizacje pozarządowe Stowarzyszenie Klubu Abstynentów „ORLIK” i Koło Parafialne Katolickiego Stowarzyszenia Pomocy Osobom

⁶⁷ Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029.

Uzależnionym i ich Rodzinom „Filadelfia”, cztery grupy samopomocowe anonimowych alkoholików, jedna grupa Al-Anon oraz jedna grupa Dorosłych Dzieci Alkoholików. Jak wskazuje przeprowadzona w 2015 r. diagnoza problemów społecznych w zakresie uzależnień na terenie Miasta Przasnysz⁶⁸ badani dorośli mieszkańcy (95%) uważają, że spożywanie alkoholu przez osoby niepełnoletnie jest zjawiskiem pojawiającym się w mieście, w tym 27% często, 18% bardzo często. W dodatku ponad połowa badanych (57%) słyszała o przypadkach sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim na terenie miasta. Prawdziwość tych opinii potwierdzają odpowiedzi przebadanych uczniów: 40% uczniów szkoły podstawowej, 75% młodzieży szkolnej twierdzi, że rówieśnicy piją alkohol. Do spożywania alkoholu przyznaje się około co trzeci reprezentant młodzieży szkolnej. Ponadto 33% uczniów szkoły podstawowej, 56% młodzieży szkolnej potwierdza występowanie w mieście miejsc, w których dzieci i młodzież niepełnoletnia mogą nabyć bez problemu alkohol. Respondenci zauważyli także zależność między spożywaniem alkoholu przez młodych ludzi, a pojawiającymi się w ich życiu problemami – około co piąty uczeń szkoły podstawowej oraz 11% młodzieży szkolnej uznało, że rówieśnicy spożywają alkohol, by zapomnieć o kłopotach. Wobec powyższych opinii, tym bardziej zasadne jest utworzenie świetlicy dla młodzieży. Diagnoza problemów związanych z narkomanią pokazała, że co piąty badany dorosły mieszkaniec uważa problem uzależnienia od narkotyków za bardzo ważne zagrożenie dla miasta. Do zażywania narkotyków bądź dopalaczy przyznało się 22% respondentów, a 42% przyznaje, iż zna kogoś kto zażywa narkotyki. Dostępność narkotyków na terenie miasta potwierdza 73% badanych i analogiczna liczba uważa, że młodzież jest narażona na kontakt z narkotykami. Uczniowie w większości nie przyznają się do sięgania po środki odurzające, jednakże 5% badanych uczniów szkoły podstawowej oraz 8% gimnazjalistów potwierdziło tego typu doświadczenia. Aż 34% badanych gimnazjalistów jest zdania, że ich rówieśnicy mają kontakt z substancjami psychoaktywnymi. Miasto finansuje zajęcia profilaktyczne w szkołach, realizację programów profilaktycznych przez organizacje pozarządowe oraz różnorodne wydarzenia o charakterze profilaktycznym. Jest to jednak oferta niewystarczająca w stosunku do potrzeb. Szczególnej opieki wymagają w tym zakresie dzieci i młodzież. Konieczne jest zapewnienie młodym ludziom atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dostosowanej do potrzeb tej grupy. Młodzież z problemami wychowawczymi czy mającą problemy w nauce powinna zostać objęta programem kształtowania właściwych postaw z opieką psychologiczną, doradcy zawodowego, pomocą w nauce i wolontariatem międzypokoleniowym. Otwarta w szpitalu poradnia rodzinna i psychologiczna dla dzieci i młodzieży powinna się przyczynić do poprawy sytuacji w tym zakresie.

⁶⁸ *Diagnoza problemów społecznych w zakresie uzależnień na terenie Miasta Przasnysz*, Przasnysz 2015, źródło za PRL.

2.10. Edukacja i wychowanie

Żłobki

Na koniec 2020 roku na terenie Przasnysza działały 3 żłobki: Żłobek Miejski w Przasnyszu (ul. Świerczewo 8 i ul. Lipowa 8), Żłobek „Małe Tubisie” (ul. Królewiecka 10) oraz Klub dziecięcy „Klubik z klasą” (ul. Piłsudskiego 75).

W 2020 roku Żłobek Miejski oferował łącznie 40 miejsc, na koniec roku przebywało w nim 38 dzieci (GUS). Zlokalizowany jest on w dwóch przedszkolach publicznych (ul. Świerczewo 8 oraz ul. Lipowa 8). Obecne warunki lokalowe nie pozwalają na zwiększenie liczby miejsc zgodnie z potrzebami mieszkańców ani na rozszerzenie oferty o opiekę nad dziećmi z lekkimi niepełnosprawnościami czy dysfunkcjami.

W 2020 roku miasto dysponowało łącznie 80 miejscami żłobkowymi (2 żłobki oraz klub dziecięcy), w relacji do 2019 roku liczba miejsc wzrosła o 20. Dzięki temu wzrostowi Przasnysz znacznie poprawił swój wskaźnik w zakresie odsetka dzieci, objętych opieką w żłobkach ([Tabela 2.53](#))

Tabela 2.53 Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w latach 2016-2020 w grupie porównawczej

Miasto	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	3,7	4,1	7,4	10,9	11,9
Mława	10,3	10,3	10,3	8,7	8,4
Ostrów Mazowiecka	2,4	2,0	3,2	6,4	10,0
Płońsk	3,2	2,5	5,3	10,2	10,3
Przasnysz	0,0	0,0	8,0	10,5	14,2
Pułtusk - Miasto	12,3	11,9	14,2	19,4	20,0
Sokołów Podlaski	12,6	11,6	18,5	27,8	26,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najlepszy wskaźnik notuje Sokołów Podlaski, najgorsza sytuacja w zakresie odsetka dzieci objętych opieką przedszkolną jest w Mławie. Dostępność miejsc w żłobkach ma ogromne znaczenie dla aktywizacji zawodowej kobiet, które chcą powrócić do pracy po urodzeniu dziecka. Dlatego rozwijanie tego rodzaju opieki ma istotne znaczenie dla sytuacji społeczno-gospodarczej miasta.

W 2020 roku wskaźnik dostępności miejsc w żłobkach wynosił w Przasnyszu 146⁶⁹ miejsc na tysiąc dzieci w wieku do 3 lat, co było niskim i niewystarczającym rezultatem. Warto zauważyć, iż ten wynik jest relatywnie dobry w odniesieniu do miast z grupy

⁶⁹ Dane BDL

porównawczej i plasuje miasto na trzecim miejscu. Zatem bez wątplenia istnieje potrzeba dalszego rozwoju opieki żłobkowej, co wybrzmiewa dodatkowo w opinii mieszkańców⁷⁰.

Edukacja przedszkolna

W Przasnyszu w 2020 roku działały 2 miejskie przedszkola oraz 9 placówek komercyjnych.

Przedszkola publiczne:

- **Miejskie Przedszkole Nr 1**
ul. Lipowa 8
- **Miejskie Przedszkole Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi**
ul. Świerczewo 8

Przedszkola niepubliczne:

- **„The Academy of Smurfs” Organ prowadzący Sternal Magdalena Patrycja**
ul. Sz. Ciechanowska 6
- **„Kubusiowe Przedszkole” Organ prowadzący Szczepańska Anna**
ul. J. Słowackiego 8b
- **„Skrzat” Organ prowadzący Wróblewska Wioletta**
ul. Ogrodowa 7A
- **„Kraina Gumisiów” Organ prowadzący Kuligowska Alina**
ul. Różana 17
- **„Wiola” Organ prowadzący Goździewska Wioletta**
ul. Krzywa 19
- **„Bajkowe” Organ prowadzący Mędrzycka Mirosława**
ul. Rolnicza 11L
- **„Zaczarowany Zakątek” Organ prowadzący Więcek Hanna**
ul. Św. Krzysztofa 1
- **„Przedszkole z klasą” Organ prowadzący Lumaland sp. z o.o.**
ul. Piłsudskiego 75
- **„Słoneczna Kraina” Organ prowadzący Szafrąńska Małgorzata**
ul. Lotników 10

⁷⁰ Warsztaty diagnostyczne z interesariuszami 25-26.11.2021

Opieka przedszkolna jest w mieście na ponadprzeciętnym poziomie. Potwierdza to wskaźnik liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-6 lat ([Tabela 2.54](#)~~Tabela 2.54~~):

Tabela 2.54 Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-6 lat w 2020 roku w grupie porównawczej

Miasto	2020
Ciechanów	1 002,2
Mława	985,7
Ostrów Mazowiecka	1 035,8
Płońsk	1 242,4
Przasnysz	1 292,8
Pułtusk - Miasto	1 126,5
Sokołów Podlaski	1 111,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskazany wskaźnik dla Przasnysza jest najwyższy w grupie porównawczej, ponadto wyższy niż 1000, co oznacza, że usługi edukacyjne oferowane w mieście obejmują dodatkowo 30% dzieci spoza miasta.

Podstawowe dane o przedszkolnych placówkach publicznych prezentują [Tabela 2.55](#)~~Tabela 2.55~~ oraz [Tabela 2.56](#)~~Tabela 2.56~~:

Tabela 2.55 Miejskie Przedszkole nr 1 – podstawowe dane

Wyszczególnienie	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Liczba dzieci w roku szkolnym	141	152	113	113	104
Liczba oddziałów	5	5	4	4	4
Liczba dzieci na oddział	28,2	30,4	28,3	28,3	26,0
Liczba nauczycieli łącznie	14	13	11	12	12
Wydatki bieżące ogółem	903 570,0 9	965 533,71	1 064 696,29	1 148 976,4	1 225 806,24
Wydatki na wynagrodzenia osobowe i bezosobowe	597 561,2 3	651 537,85	722 806,44	772 393,95	839 040,48
Wydatki bieżące na 1 ucznia	6 408,3	6 352,2	9 422,09	10 167,93	11 786,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek

Tabela 2.56 Miejskie Przedszkole nr 2 – podstawowe dane

Wyszczególnienie	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Liczba dzieci w roku szkolnym	100	99	74	76	74
Liczba oddziałów	4	4	3	3	3
Liczba dzieci na oddział	25,0	24,8	24,7	25,3	24,7
Liczba nauczycieli łącznie	12	13	11	12	10
Wydatki bieżące ogółem	904 251,1 9	867 197,08	960 650,41	954 459,16	945 798,48

Wydatki na wynagrodzenia osobowe i bezosobowe	614 308,88	588 397,61	659 925,65	653 342,14	639 500,09
Wydatki bieżące na 1 ucznia	9 042,51	8 759,57	12 981,76	12 558,67	12 781,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek

Wydatki bieżące w przeliczeniu na 1 dziecko w Miejskim Przedszkolu nr 1 prawie podwoiły się, co miało związek głównie z redukcją liczby dzieci i obecnie są zbliżone do kosztów w drugim miejskim przedszkolu.

Mieszkańcy są zadowoleni z opieki przedszkolnej, co potwierdzają wyniki badań społecznych⁷¹. Oba przedszkola publiczne świadczą usługi edukacyjne na wysokim poziomie, są placówkami integracyjnymi wyposażonymi w sprzęt do integracji sensorycznej, multimedia oraz pomoce służące stymulowaniu zaburzonych funkcji u dzieci. Placówki publiczne mogą wyróżniać się bogatą ofertą edukacyjną i wychowawczą, rozszerzoną o profilaktykę zdrowotną, w tym z zakresu wczesnego diagnozowania zaburzeń rozwojowych, czy dysfunkcji zdrowotnych. Dodatkowo obie placówki dysponują własnymi kuchniami, dużymi terenami zielonymi i placami zabaw. Żłobek i przedszkola miejskie są darmowe dla mieszkańców Przasnysza do 5 godzin. Dzieci, które pozostają pod opieką placówki dłużej ponoszą opłaty w wysokości 1 zł za godzinę.

Edukacja podstawowa

W Przasnyszu działają trzy szkoły podstawowe publiczne oraz szkoła niepubliczna. Dodatkowo powiat przasnyski prowadzi szkołę podstawową specjalną. Po reformie systemu edukacji w roku 2017/2018 dotychczasowe gimnazjum zostało przekształcone w ośmioletnią Szkołą Podstawową nr 3.

Szkoły podstawowe prowadzone przez Miasto Przasnysz:

- **Szkoła Podstawowa Nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi (tzw. SP nr 1)**
ul. Żwirki i Wigury 4
- **Szkoła Podstawowa Nr 2 (tzw. SP nr 2)**
ul. J. Kilińskiego 1
- **Szkoła Podstawowa Nr 3 (tzw. SP nr 3)**
ul. Orlika 48

Szkoła Podstawowa Specjalna

Organ Prowadzący: Powiat Przasnyski
ul. Leszno 61

⁷¹ Ocena jakości życia w Przasnyszu – badanie zrealizowane na przełomie 2019/2020

Szkoła Podstawowa Nr 5

Organ Prowadzący: Magdalena Patrycja Sternal

ul. Szosa Ciechanowska 6

Współczynnik skolaryzacji brutto wyniósł w 2020 roku 119,5 i był jednym z wyższych poziomów w grupie porównywanych miast ([Tabela 2.57](#)~~Tabela 2.57~~):

Tabela 2.57 Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podst. latach 2011, 2016 i 2019 w grupie porównawczej

Miasto	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	116,9	115,1	114,3	114,1	115,0
Mława	110,3	109,3	109,5	108,0	107,8
Ostrów Mazowiecka	103,9	103,7	103,9	103,6	106,4
Płońsk	121,5	121,2	123,5	125,3	126,7
Przasnysz	114,8	113,2	113,8	117,4	119,5
Pułtusk	106,2	106,1	105,7	103,8	102,9
Sokołów Podlaski	117,2	119,3	121,3	122,0	123,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Finansowanie oświaty stanowi duże obciążenie dla budżetu gminy, albowiem subwencja oświatowa nie wystarcza na pokrycie wydatków związanych z edukacją przedszkolną i podstawową. W latach 2011-2020 miasto dołożyło do wydatków bieżących ponad 90 mln zł⁷². Gdyby tylko połowa z tych środków mogła posłużyć jako wkład własny w projektach dofinansowanych z Unii Europejskiej, to miasto mogłoby zrealizować projekty o łącznej wartości 180 mln zł w tym okresie! To pokazuje, jak krytyczna jest to kategoria dla rozwoju miasta. W 2020 roku deficyt (subwencja- wydatki bieżące w oświacie i wychowaniu) wyniósł -13,9 mln zł – to po Ostrowi Mazowieckiej najniższy wynik w grupie porównawczej. Gorszą informacją jest jednak to, że deficyt ten w ostatnich 5 latach najsilniej wzrósł (o 58,3%), w odniesieniu do grupy porównawczej. W ostatnich 10 latach dynamika była wyższa tylko w Ostrowi Mazowieckiej. Porównanie tych relacji w grupie obrazuje [Tabela 2.58](#)~~Tabela 2.58~~:

Tabela 2.58 Deficyt oświatowy (subwencja minus bieżące wydatki oświatowe) w latach 2016-2020 (w zł) w grupie porównawczej

Miasto	2016	2017	2018	2019	2020
Ciechanów	-15 793 053	-17 978 046	-19 688 561	-21 756 175	-24 372 206
Mława	-13 578 179	-14 355 650	-15 261 559	-16 436 059	-17 917 825
Ostrów Mazowiecka	-8 017 514	-8 317 228	-9 747 424	-11 187 990	-11 064 610
Płońsk	-12 311 002	-11 444 170	-15 481 754	-16 842 639	-17 932 868

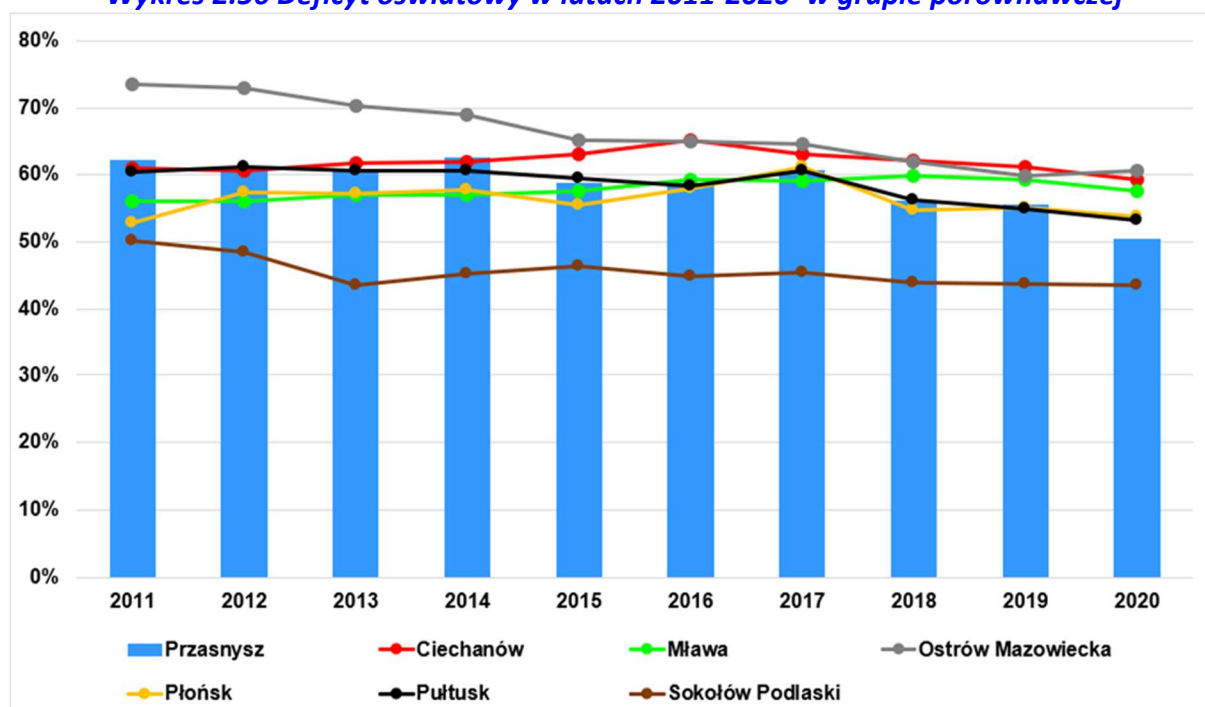
⁷² Porównanie nie uwzględnia dotacji na zadania bieżące w dziale Oświata i Wychowanie

Przasnysz	-8 809 081	-8 501 580	-10 512 305	-11 276 332	-13 942 068
Pułtusk	-12 093 797	-11 916 707	-14 627 207	-16 187 826	-17 219 826
Sokołów Podlaski	-16 118 581	-16 891 000	-18 708 995	-20 609 564	-21 799 994

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zgodnie z danymi GUS, subwencja pokrywa coraz mniejszą część wydatków oświatowych bieżących – jeszcze w 2017 roku było to 60,6%, w 2020 roku tylko 50,3%. W zestawieniu nie ujęto dotacji, a jedynie porównanie wszystkich wydatków bieżących oraz subwencji oświatowej. Tylko Sokołów Podlaski w grupie porównawczej ma gorszy wynik niż Przasnysz. To wskazuje na potrzebę **przeanalizowania gospodarki finansowej** w dziale Oświata i Wychowanie.

Wykres 2.56 Deficyt oświatowy w latach 2011-2020* w grupie porównawczej

*Wartości obejmują wyłącznie różnicę pomiędzy subwencją oświatową a wydatkami oświatowymi

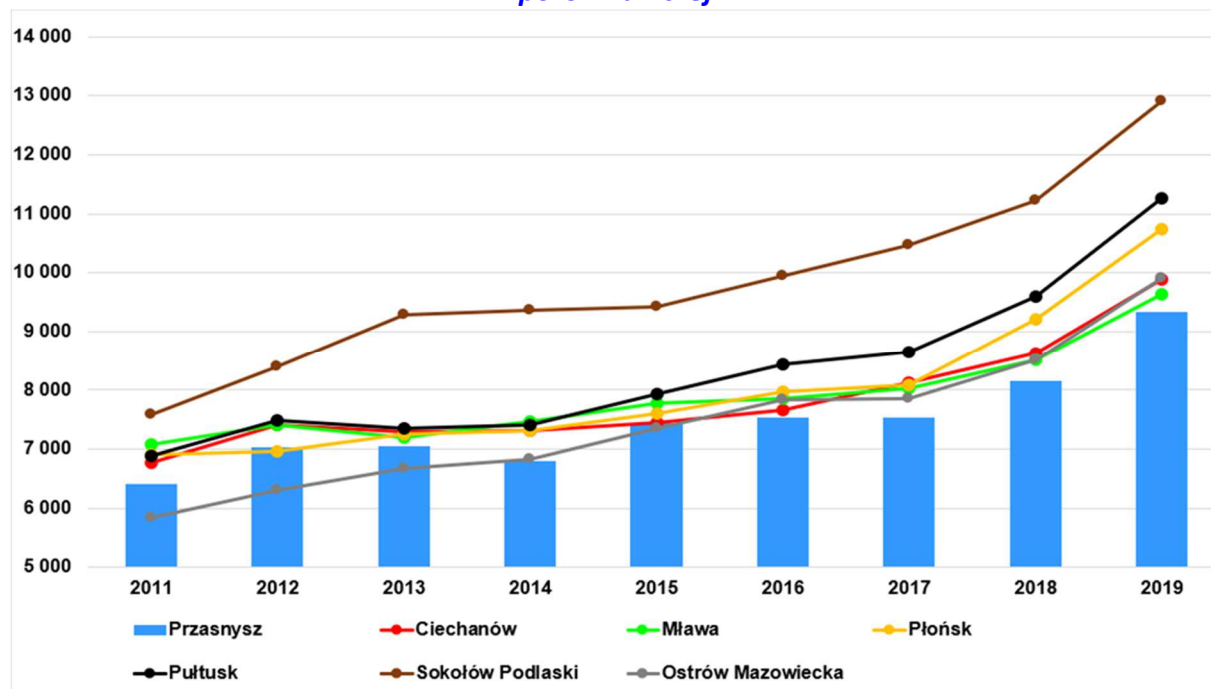
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto Przasnysz finansuje wydatki oświatowe w dużym stopniu ze swoich środków. Subwencja starczała średnio w ostatnich 10 latach na pokrycie niespełna 58% ogółu wydatków i niespełna 59% wydatków bieżących. Miasto dołożyło w tym czasie do oświaty kwotę około 90 mln zł!

Kolejną ważną kategorią jest udział wynagrodzeń w wydatkach ogółem. W latach 2011-2020 udział wynagrodzeń wyniósł średnio 70,6% ogółu wydatków oświatowych – najmniej w grupie porównawczej! Warto też przyjrzeć się wydatkom w przeliczeniu na 1 dziecko pobierające naukę ([Wykres 2.57](#)). W obliczeniach użyto wydatki ogółem w

oświacie oraz sumę wszystkich dzieci, wskazanych jako przedszkolaki, uczniowie szkół podstawowych i gimnazjum do czasu jego funkcjonowania. Można zauważyć, że koszt rośnie w każdym z miast. W latach 2011-2019 wydatki wzrosły średnio o 52,7%, ale co warto podkreślić, w Przasnyszu wzrost był relatywnie niski i wyniósł średnio tylko 45,6% (najniższy wzrost zanotowała Mława). Prawie we wszystkich latach Przasnysz notował najniższe koszty jednostkowe na ucznia.

Wykres 2.57 Wydatki oświatowe na 1 ucznia w latach 2011-2019 (w zł) w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Miasto Przasnysz ma najniższe koszty jednostkowe w oświacie (wydatki oświatowe w przeliczeniu na 1 ucznia). Co także warto podkreślić, dynamika tego kosztu jest jedną z niższych w całej grupie porównywanych miast.

Miasto Przasnysz nie wydaje dużo na dowozy uczniów - w 2020 roku było to zaledwie 21,8 tys. zł, dwukrotnie mniej niż rok wcześniej (konsekwencja pandemii). Warto dodać, iż proces finansowania dowozów uczniów rozpoczął się dopiero w 2014 roku.

Kolejne tabele prezentują podstawowe dane o publicznych szkołach podstawowych.

Tabela 2.59 Szkoła Podstawowa nr 1 – podstawowe dane

Wyszczególnienie	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Liczba dzieci w roku szkolnym	721	714	708	662	666

Liczba oddziałów	30	30	31	29	29
Liczba dzieci na oddział	24,0	23,8	22,867	22,8	23,0
Liczba nauczycieli łącznie	65	65	67	66	66
Liczba nauczycieli dyplomowanych	44	46	47	47	45
Liczba etatów pedagogicznych	62,94	62,6	65,51	64,62	65,12
Liczba etatów obsługi administr.	17,13	17,13	19,13	18,13	18,13
Wydatki bieżące ogółem w zł	5 411 778,83	5 504 288,63	5 998 369,24	6 710 739,51	6 859 800,10
Wydatki na wynagrodzenia osobowe i bezosobowe w zł	3 739 813,99	3 758 376,25	4 180 913,86	4 605 043,71	4 810 487,69
Wydatki bieżące na 1 ucznia w zł	7 505,93	7 709,09	8 472,27	10 137,07	10 300,00
Wydatki na wynagrodzenia w przeliczeniu na 1 etat w zł	46 706,81	47 138,80	49 396,43	55 650,08	57 783,64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek

Tabela 2.60 Szkoła Podstawowa nr 2 – podstawowe dane

Wyszczególnienie	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Liczba dzieci w roku szkolnym	542	524	540	508	504
Liczba oddziałów	19	24	24	23	24
Liczba dzieci na oddział	28,5	21,8	22,5	22,1	21,0
Liczba nauczycieli łącznie	45	48	56	51	51
Liczba nauczycieli dyplomowanych	35	38	39	35	36
Liczba etatów pedagogicznych	43,02	42,78	49,69	46,65	47,34
Liczba etatów obsługi administr.	5,13	3,76	3,76	3,89	3,89
Wydatki bieżące ogółem w zł	4 474 088,46	4 237 126,86	4 471 280,8	4 808 775,36	5 211 201,40
Wydatki na wynagrodzenia osobowe i bezosobowe w zł	3 110 518,73	2 854 056,94	3 040 953,4	3 388 576,34	3 716 768,78
Wydatki bieżące na 1 ucznia w zł	8 254,78	8 086,12	8 280,15	9 466,09	10 339,69
Wydatki na wynagrodzenia w przeliczeniu na 1 etat w zł	51 712,7	48 341,07	46 109,98	52 913,43	57 419,57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek

Tabela 2.61 Szkoła Podstawowa nr 3 – podstawowe dane

Wyszczególnienie	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Liczba dzieci w roku szkolnym	644	624	733	637	646
Liczba oddziałów	26	26	32	27	28
Liczba dzieci na oddział	24,8	24,0	22,9	23,6	23,1
Liczba nauczycieli łącznie	71	63	67	69	64
Liczba nauczycieli dyplomowanych	49	47	42	39	42
Liczba etatów pedagogicznych	65,0	63,0	67,0	69,0	64,0

Liczba etatów obsługi administr.	23,0	17,0	17,0	17,0	18,0
Wydatki bieżące ogółem w zł	5 850 401 ,59	5 823 220 ,56	5 882 466 ,84	6 365 422 ,57	6 582 998 ,76
Wydatki na wynagrodzenia osobowe i bezosobowe w zł	4 064 083 ,05	3 875 954 ,85	4 016 680 ,91	4 397 278 ,41	4 588 282 ,57
Wydatki bieżące na 1 ucznia w zł	9 084,47	9 332,08	8 025,19	9 992,81	10 190,40
Wydatki na wynagrodzenia w przeliczeniu na 1 etat w zł	46 182,76	48 449,44	47 817,63	51 131,14	55 954,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek

Jak wynika z zestawień, w 2020 roku, wszystkie szkoły miały bardzo podobne wskaźniki finansowe w zakresie wydatków na 1 ucznia i wydatków na wynagrodzenia na 1 etat. Najniższy deficyt (subwencja minus wydatki bieżące) odnotowano w Szkole Podstawowej nr 2 (około 2,0 mln zł), najwyższy w Szkole Podstawowej nr 3 (2,5 mln zł). W kolejnej tabeli przedstawiono dynamikę poszczególnych kategorii kosztowych.

Tabela 2.62 Dynamika wydatków pomiędzy rokiem 2020 i 2016

Szkoła	Wydatki bieżące/1 ucznia	Wydatki na wynagrodzenia /1 ucznia	Wydatki na wynagrodzenia /1 etat	Wydatki na wynagrodzenia/1 etat pedagogiczny
SP nr 1	49,71%	56,69%	32,75%	32,27%
SP nr 2	41,26%	47,81%	38,97%	23,93%
SP nr 3	7,58%	8,82%	24,26%	25,22%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta

Najwolniej wydatki rosły w SP nr 3, ale szkoła ta miała także największe fluktuacje liczby uczniów.

Zarówno liczba nauczycieli, jak i etatów sukcesywnie maleje. Najwięcej nauczycieli w całym analizowanym okresie było w roku szkolnym 2018/2019, a najwięcej etatów w roku 2015/2016. Co dziwne, spada odsetek nauczycieli dyplomowanych – 6 lat temu stanowili oni około 72,5% ogółu zatrudnionych nauczycieli w edukacji podstawowej, w obecnym roku blisko 66,5% (Tabela 2.63). To pokłosie tendencji do podnoszenia swoich kwalifikacji, ale też konsekwencja ogólnego podnoszenia się średniego wieku nauczycieli w Polsce, który dochodzi już do 45 lat (w przypadku mężczyzn średni wiek przekroczył tę granicę).

Tabela 2.63 Zatrudnienie w samorządowych jednostkach edukacyjnych (przedszkola oraz szkoły podstawowe) w Przasnyszu

Rok szkolny	Liczba nauczycieli łącznie	Liczba nauczycieli dyplomowanych	Odsetek nauczycieli dyplomowanych	Liczba etatów pedagogicznych
2015/2016	207	150	72,46%	201,44
2016/2017	207	144	69,57%	193,19
2017/2018	202	145	71,78%	189,9
2018/2019	212	140	66,04%	200,56
2019/2020	210	134	63,81%	200,24
2020/2021	203	135	66,50%	195,21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta

Wynagrodzenia nauczycielskie od 1 stycznia 2022 roku zgodnie z projektem ustawy budżetowej wyniosą⁷³:

- Nauczyciel stażysta - 100 proc. kwoty bazowej - 3 537,80 zł.
- Nauczyciel kontraktowy - 111 proc. kwoty bazowej - ok. 3 537,80 zł.
- Nauczyciel mianowany - 144 proc. kwoty bazowej - ok. 5 094,43 zł.
- Nauczyciel dyplomowany - 184 proc. kwoty bazowej - ok. 6 509,55 zł.

W szkolnictwie samorządowym Przasnysza (przedszkola i podstawówki) nieznacznie spada liczba nauczycieli, podobnie jak liczba etatów pedagogicznych. Spada także odsetek nauczycieli dyplomowanych. Wydatki bieżące w przeliczeniu na 1 ucznia oraz na 1 etat są na podobnym poziomie.

Jeszcze jeden ważny aspekt, to wyniki i jakość nauki w samorządowych placówkach. Przeanalizowano wyniki egzaminu ósmoklasisty dla wszystkich szkół za ostatnie dwa lata szkolne ([Tabela 2.64](#)~~Tabela 2.64~~, [Tabela 2.65](#)~~Tabela 2.65~~, [Tabela 2.66](#)~~Tabela 2.66~~):

Tabela 2.64 Wyniki egzaminu ósmoklasisty - język polski w latach 2020-2021 w grupie porównawczej

Miasto	Średnia dla gminy		Średnia dla powiatu		Średnia w województwie		Średnia w Polsce	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Ciechanów	57,3	61,7	56,2	60,1	62,1	63,7	59,0	60,0
Mława	60,0	62,1	57,3	59,8				
Ostrów Mazowiecka	58,0	56,5	58,3	55,7				
Płońsk	58,4	56,6	55,9	54,6				
Przasnysz	55,5	58,9	54,2	54,1				
Pułtusk	53,6	56,2	54,2	56,4				
Sokołów Podlaski	59,7	60,4	55,9	58,5				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

⁷³, dostęp 11.10.2021

Tabela 2.65 Wyniki egzaminu ósmoklasisty -matematyka w latach 2020-2021 w grupie porównawczej

Miasto	Średnia dla gminy		Średnia dla powiatu		Średnia w województwie		Średnia w Polsce	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Ciechanów	43,0	49,3	40,6	43,4	50,6	52,4	46,0	47,0
Mława	43,7	45,4	41,4	41,3				
Ostrów Mazowiecka	43,5	42,4	41,3	40,8				
Płońsk	41,0	48,8	39,1	42,0				
Przasnysz	42,9	45,4	40,0	39,7				
Pułtusk	39,0	42,6	40,7	41,5				
Sokołów Podlaski	44,5	44,2	43,3	42,9				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Tabela 2.66 Wyniki egzaminu ósmoklasisty -język angielski w latach 2020-2021 w grupie porównawczej

Miasto	Średnia dla gminy		Średnia dla powiatu		Średnia w województwie		Średnia w Polsce	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Ciechanów	53,8	65,9	46,7	55,6	59,4	70,9	54,0	66,0
Mława	49,7	63,3	43,1	54,1				
Ostrów Mazowiecka	54,6	62,3	45,6	56,5				
Płońsk	48,2	64,2	45,3	54,1				
Przasnysz	53,5	63,1	44,9	54,5				
Pułtusk	48,0	61,2	43,7	56,1				
Sokołów Podlaski	53,3	63,1	47,5	58,0				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Wyniki wskazują, iż Przasnysz ma dość duży dystans do średnich wyników regionalnych, a dodatkowo na tle grupy porównawczej także nie wypada zbyt korzystnie. Warto zwrócić uwagę, iż wyniki egzaminu w 2021 roku poprawiły się w relacji do 2020 roku. Warto, aby szkoły, które mają trudności w osiągnięciu średniego poziomu w regionie podjęły działania w celu poprawy jakości nauczania.

Generalnie podsumowując koszty edukacji w poszczególnych placówkach różnią się nieznacznie. Warto przyrzeć się poziomowi i dynamice wydatków, aby zracjonalizować gospodarkę finansową. Należy także podjąć działania motywujące poszczególne jednostki do osiągnięcia lepszych wyników w nauce, które mierzone wynikami egzaminu ósmoklasisty odstają in minus od średnich regionalnej i średniej ogólnokrajowej.

Szkolnictwo ponadpodstawowe

W mieście funkcjonują dwie szkoły ponadpodstawowe oraz ośrodek specjalny, dla których organem prowadzącym jest powiat przasnyski oraz jedna placówka niepubliczna. Zapewniają one usługi edukacyjne dla większości nastoletnich mieszkańców powiatu.

Szkoły prowadzone przez Powiat Przasnyski:

- **Liceum Ogólnokształcące im. Komisji Edukacji Narodowej**
ul. Św. Stanisława Kostki 15
- **Zespół Szkół Powiatowych im. mjr Henryka Sucharskiego**
ul. Mazowiecka 25
- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy**
ul. Leszno 61

Niepubliczne Centrum Kształcenia „Eduktor”

Organ Prowadzący: Sternal Elżbieta
ul. Szosa Ciechanowska 6

Istotnym zagadnieniem w kontekście szkolnictwa ponadpodstawowego są jakość i profile kształcenia. Jak podkreślają przedsiębiorcy⁷⁴ lokalne szkoły kształcą w zawodach nieodpowiadających aktualnemu zapotrzebowaniu na rynku pracy. Utworzony kilka lat temu kierunek mundurowy cieszy się dużą popularnością wśród młodzieży. Od września 2020 uruchomiono kierunek mechanik lotniczy, który w kontekście współpracy z Politechniką Warszawską powinien być rozwijany. Sama branża lotnicza może stanowić w przyszłości ważną i atrakcyjną dla pracowników branżę gospodarki. Konieczne jest jednak podejmowanie działań, które będą u dzieci i młodzieży wzbudzały zainteresowanie lotnictwem oraz podnosiły poziom wiedzy z fizyki. W kontekście zapotrzebowania na rynku pracy, powinny być tworzone nowe profile kształcenia dostosowane do zmieniających się uwarunkowań lokalnego i regionalnego rynku pracy.

Kolejne tabele przedstawiają wyniki egzaminu maturalnego w latach 2022-2021.

Tabela 2.67 Wyniki egzaminu maturalnego (poziom podstawowy) - język polski w latach 2020-2021 w grupie porównawczej

Powiat	Średnia dla powiatu	Średnia w województwie	Średnia w Polsce
--------	---------------------	------------------------	------------------

⁷⁴ Wnioski z RPPP, źródło za PRL.

	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Ciechanowski	50,7	53,1	54,8	56,9	52	55
Mławski	51,2	54,8				
Ostrowski	50,3	51,0				
Płońsk	56,0	48,4				
Przasnyski	48,4	50,1				
Pułtuski	47,7	54,5				
Sokołowski	49,9	50,7				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Tabela 2.68 Wyniki egzaminu maturalnego (poziom podstawowy) - matematyka w latach 2020-2021 w grupie porównawczej

Powiat	Średnia dla powiatu		Średnia w województwie		Średnia w Polsce	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Ciechanowski	52,8	65,2	55,9	60,8	52	56
Mławski	46,8	54,4				
Ostrowski	52,2	59,8				
Płońsk	53,5	55,5				
Przasnyski	54,0	48,6				
Pułtuski	47,5	58,2				
Sokołowski	51,2	55,5				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Tabela 2.69 Wyniki egzaminu maturalnego (poziom podstawowy) -język angielski w latach 2020-2021 w grupie porównawczej

Powiat	Średnia dla powiatu		Średnia w województwie		Średnia w Polsce	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Ciechanowski	67,4	81,4	74,1	79,1	71	76
Mławski	60,4	67,2				
Ostrowski	59,2	64,3				
Płońsk	67,5	69,9				
Przasnyski	66,0	66,7				
Pułtuski	62,4	72,0				
Sokołowski	64,3	70,8				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Także w przypadku egzaminu maturalnego, powiat przasnyski odstaje od średniej regionalnej i krajowej. Dodatkowo na tle grupy porównawczej wyniki kształtują się również mało zadowalająco.

Biorąc pod uwagę ranking szkół średnich, przasnyskie LO im Edukacji Narodowej nie zajmuje wysokiej pozycji - w 2021 roku było na 104 pozycji, wyprzedzone przez inne licea z miast grupy porównawczej ([Tabela 2.70](#) ~~Tabela 2.70~~).

Tabela 2.70 Ranking Perspektywy 2021 Liceów ogólnokształcących z grupy porównawczej

Liceum z grupy porównawczej	2019	2020	2021
LO im Edukacji Narodowej (Przasnysz)	571	555	482 (104)*
Katolickie LO im. ks. M. K. Sarbiewskiego SI (Mława)	284	224	301 (73)
I LO im. Z. Krasińskiego (Ciechanów)	239	286	385 (87)
I LO im. H. Sienkiewicza (Płońsk)	271	286	397 (90)
Salezjańskie LO im. H. Sienkiewicza (Sokołów Podlaski)	162	294	401 (91)
LO im. M. Kopernika (Ostrów Mazowiecka)	419	433	435 (96)
I LO im. M. Skłodowskiej-Curie (Sokołów Podlaski)	635	621	610 (109)
LO im. P. Skargi (Pułtusk)	455	702	543 (117)
I LO im. S. Wyspiańskiego (Mława)	592	492	593 (125)
II LO im. A. Mickiewicza (Ciechanów)	1000+	943	905 (168)
III LO (ZS nr 2 im. L. Rutkowskiego) (Płońsk)	643	1000+	909 (169)
I LO PUL im. 11 Pułku Ułanów Legionowych (Ciechanów)	1000+	1000+	1000+ (208)

*w nawiasie podano pozycję w województwie mazowieckim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rankingu Liceów Ogólnokształcących Perspektywy 2021

Technikum (ZSP im mjr H. Sucharskiego) w rankingu Perspektywy 2021 zajęło 104 pozycję w województwie mazowieckim, nie zmieściło się w 500 najlepszych technikach w kraju, chociaż w 2020 roku zajmowało wysoką 252 pozycję w kraju ([Tabela 2.71](#)~~Tabela 2.71~~):

Tabela 2.71 Ranking Perspektywy 2021 Techników w grupie porównawczej

Liceum z grupy porównawczej	2019	2020	2021
Technikum (ZSP im. mjr H. Sucharskiego) (Przasnysz)	500+	252	500+ (104)
Technikum nr 4 (Mława)	136	93	115 (17)
Szkoła Techniczna (ZS BZDZ) (Ciechanów)	239	-	189 (28)
Technikum nr 2 im. Powstańców Styczn. (ZS nr 2) (Ostrów Mazowiecka)	500+	491	295 (37)
Technikum nr 2 (ZS nr 2 im. A. Mickiewicza) (Ciechanów)	482	322	445 (51)
Technikum nr 3 im. S. Staszica (Ciechanów)	500+	147	456 (55)
Technikum (ZS CKR im. Wł. St. Reymonta) (Sokołów Podlaski)	500+	500+	500+(67)
Technikum nr 2 im. A. Mrozowskiej (Mława)	500+	500+	500+ (89)
Technikum nr 1 (ZS nr 1) (Płońsk)	500+	500+	500+ (97)
Technikum nr 1 (ZSZ im. J. Ruszkowskiego) (Pułtusk)	500+	500+	500+ (107)
Technikum nr 1 (ZS nr 1 K. K. Baczyńskiego) (Sokołów Podlaski)	500+	493	500+ (111)
Technikum nr 4 (ZST im. St. Płoskiego) (Ciechanów)	500+	500+	500+ (115)
Technikum nr 2 (ZS nr 2 im. L. Rutkowskiego) (Płońsk)	412	305	500+ (116)
Technikum nr 1 im. rtm. W. Pileckiego (ZS nr 1) (Ostrów Mazowiecka)	500+	500+	500+ (123)

*w nawiasie podano pozycję w województwie mazowieckim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rankingu Liceów Ogólnokształcących Perspektywy 2021

Z badań losów absolwentów Liceum Ogólnokształcącego im. KEN⁷⁵ (68,5% absolwentów) wynika, że w latach 2013-2016 naukę w uczelniach rozpoczęło 88,9% respondentów. Większość podjęło studia na uczelniach publicznych (54,2%). Największą popularnością wśród absolwentów cieszyły się uniwersytety (54,2% ankietowanych), z których 28,57% wybrało UWM w Olsztynie, następnie: SGGW 11,38%, WAT 6,21%, UW 5,79%, PWSZ w Ciechanowie 5,79%, UKSW 5,17%. Uczelnie techniczne i politechniki cieszyły się mniejszą popularnością, wybrało je 14,08% ankietowanych absolwentów, najwięcej uczniów wybrało Politechnikę Warszawską i Politechnikę Gdańską. Najczęściej wybierane miasta to: Warszawa ok. 46,5 %, Olsztyn ok. 34,5% i Gdańsk ok. 7,5%. Największą popularnością cieszyły się kierunki: budownictwo 11,33%, bezpieczeństwo narodowe i wewnętrzne 10,96%, ekonomia 9,14% i prawo 8,4%. Bardzo niski odsetek absolwentów szkół średnich wybiera kierunki techniczne na wyższych uczelniach co może wskazywać na niewystarczający poziom zainteresowania młodzieży naukami ścisłymi lub zbyt niski poziom nauczania w tym zakresie.

Szkoły policealne

W mieście funkcjonuje Zespół Medycznych Szkół Policealnych w Przasnyszu prowadzony przez samorząd województwa mazowieckiego oraz szkoła niepubliczna. Szkoły te oferują profile kształcenia w oparciu o zapotrzebowanie rynku, wykazują się otwartością i elastycznością w uruchamianiu nowych kierunków. Zespół Medycznych Szkół Policealnych we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej tworzył nowe kierunki zgodne z zapotrzebowaniem rynku w zawodach medycznych. W konsekwencji nie dziwią wyniki badania ankietowego uczniów ostatnich klas, zgodnie z którymi 55% osób uważa, że Przasnysz jest dobrym miejscem do życia i rozwoju.

Szkoły wyższe

W mieście istnieje Uczelnia Lingwistyczno - Techniczna w Przasnyszu, która kształci na poziomie I, II stopnia oraz prowadzi studia podyplomowe. Uczelnia rozpoczynała naukę w profilu lingwistycznym, z czasem utworzyła możliwość nauki w profilach technicznych, z których mogą korzystać mieszkańcy Przasnysza i okolic. Możliwość kształcenia na wszystkich poziomach i w różnych profilach jest atutem miasta, jednak młodzież od lokalnej uczelni chętniej wybiera placówki edukacyjne w większych miastach.⁷⁶

Szkoły specjalistyczne

W Przasnyszu istnieje Szkoła Muzyczna I stopnia, prowadzona przez Powiat. Kształci ona w następujących specjalnościach: flet, klarnet, saksofon, waltornia (róg), trąbka, puzon, tuba, perkusja, skrzypce, wiolonczela, kontrabas, gitara, organy. Warto dodać, iż szkoła aktywnie włącza się w wydarzenia kulturalne miasta.

⁷⁵ Dane udostępnione przez Liceum Ogólnokształcące im. KEN, źródło za PRL.

⁷⁶ Wnioski z badania losów absolwentów, wnioski z debaty z młodzieżą, źródło za PRL.

Kształcenie dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami realizują Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym "JESTEM" w Przasnyszu, Niepubliczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przedszkolnymi realizująca Program Rehabilitacji „Nasza Szkoła” prowadzona przez Stowarzyszenie „Po prostu rodzina” na poziomie przedszkola i szkoły podstawowej oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-wychowawczy, który kształci na poziomie szkoły podstawowej i ponadpodstawowej.

Szkoły średnie z terenu Przasnysza zajmują dalsze pozycje w rankingach szkół średnich, zarówno w kraju, województwie oraz na tle szkół z miast porównywanej grupy.

Interesariusze podczas warsztatów diagnostycznych⁷⁷ wskazywali na powszechną praktykę w postaci prywatnych korepetycji dla podniesienia wyników w nauczaniu. Przedsiębiorcy zaś wskazywani na potrzebę dostosowania profili kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.

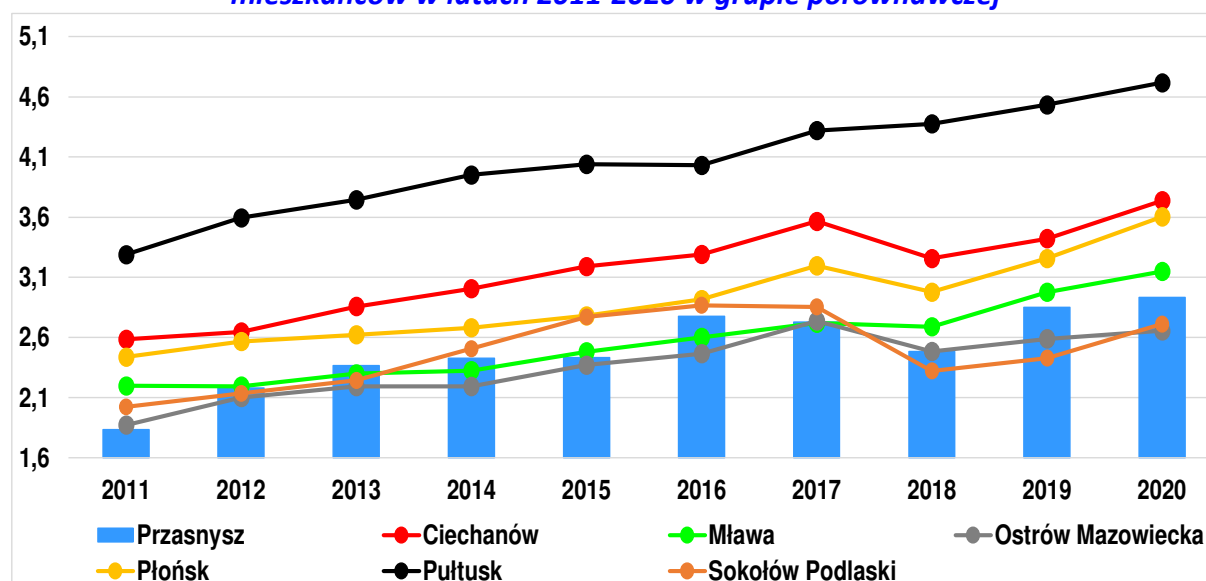
⁷⁷ Warsztaty diagnostyczne z interesariuszami w dniach 25-26.11.2021

2.11. Kapitał społeczny i instytucjonalny

Kapitał społeczny zazwyczaj ocenia się poprzez analizę stopnia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, aktywności społecznej i frekwencji udziału w wyborach.

Zgodnie z danymi GUS, liczba organizacji społecznych rośnie dynamicznie w Przasnyszu. W roku 2020 zarejestrowanych było 50 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, czyli o 56,1% więcej niż 10 lat wcześniej. Dynamika ta była najwyższa w grupie porównawczej i chociaż Przasnysz wciąż ma nominalnie najniższą liczbę organizacji pozarządowych, to zbliżył się w tym względzie do Sokołowa Podlaskiego i Mławy, a w przeliczeniu na 1000 mieszkańców ma lepszy rezultat niż Ostrów Mazowiecka oraz Sokołów Podlaski. Jednakże liczba organizacji społecznych niekoniecznie musi przekładać się na ich aktywność w konsultacjach społecznych, oddolnych inicjatywach (w tym uchwałodawczych), czy silnego oddziaływana na zmianę procesów społecznych zachodzących w mieście. Często działalność organizacji pozarządowych skupia się głównie na realizacji konkretnych celów statutowych.

Wykres 2.58 Liczba organizacji społecznych, fundacji i stowarzyszeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwięcej podmiotów działa w obszarze sportu i rekreacji, kultury, oraz profilaktyki. Ponadto 1/6 organizacji związana jest z pomocą i działalnością charytatywną, tyle samo z historią i podtrzymywaniem tradycji. Podobna liczba organizacji zajmuje się działaniami społecznymi. Wśród pozostałych grup znajdują się organizacje samopomocowe oraz pojedyncze grupy, które działają w obszarze kultury, edukacji, środowiska i turystyki. W kontekście działań w obszarze środowiskowym niezwykle istotne wydaje się aktywizowanie organizacji

pozarządowych do działania, szczególnie w zakresie edukacji ekologicznych i innych wydarzeń społecznych, na które dostępne są środki z różnych źródeł finansowania.

Miasto realizowało w latach 2014-2015 projekt pt. „Program wsparcia współpracy samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w Przasnyszu” realizowany w partnerstwie przez Miasto Przasnysz i Fundację Przasnyską. W ramach licznych działań organizacje uzyskały kompleksowe wsparcie. Trwałym efektem jest istnienie Centrum Animacji i Wsparcia dla Społeczności Lokalnej, które łączy model centrum organizacji pozarządowych, punktu poradnictwa obywatelskiego, inkubatora NGO. Nieodpłatnie udostępnia pomieszczenia, sprzęt biurowy i multimedialny do prowadzenia działalności społecznej przez aktywnych mieszkańców i ich organizacje. Centrum organizuje też wsparcie merytoryczne w postaci szkoleń i doradztwa, pomaga pozyskiwać dotacje, budować partnerstwa NGO-sów i instytucji. Cyklicznie, na comiesięcznych spotkaniach, spotykają się tu organizacje pozarządowe. Prowadzenie centrum od 2016 roku zlecane jest organizacjom pozarządowym w ramach otwartego konkursu ofert. Prowadzi je Federacja Ruch Organizacji na rzecz Społecznej Aktywności Lokalnej ROSA.

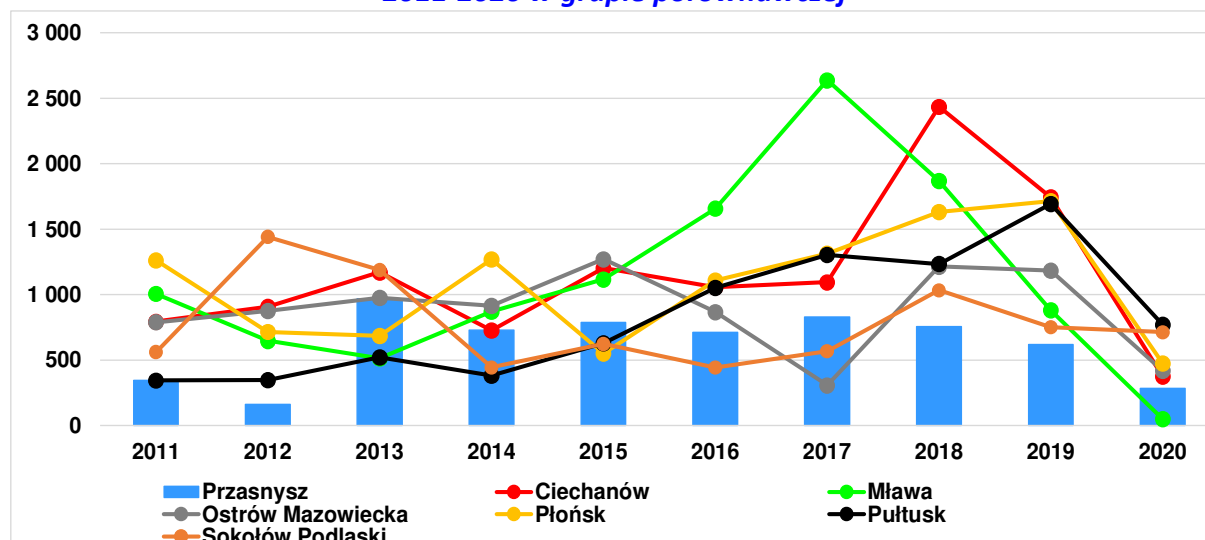
Miasto zleca lub powierza organizacjom pozarządowym realizację zadań publicznych z zakresu kultury, sportu, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, osób w wieku emerytalnym, działalności na rzecz organizacji pozarządowych, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. Udział wydatków na dotacje dla organizacji w wydatkach bieżących jest niższy niż w grupie porównawczej. Miejskie jednostki organizacyjne również aktywnie współpracują z trzecim sektorem w organizacji imprez, akcji i innych wydarzeń oraz realizacji projektów, w tym z dofinansowaniem zewnętrznym.

W Przasnyszu dynamicznie rośnie liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. W 2020 roku Przasnysz miał wciąż najniższą liczbę takich organizacji w grupie porównawczej, ale w zakresie wskaźnika liczba organizacji społecznych na 1000 mieszkańców wyprzedził Ostrów Mazowiecką oraz Sokołów Podlaski. Pomimo wzrostu liczby organizacji, nie przekłada się to na podobny wzrost ich aktywności. Miasto stale wspiera sektor organizacji pozarządowych organizując co roku konkursy na projekty. Zbudowano prężnie działające miejsce współpracy z organizacjami przy Centrum Animacji i Wsparcia Społeczności Lokalnej.

Pandemia COVID-19 zahamowała organizację imprez masowych i w 2020 roku miasta zrealizowały mały odsetek zaplanowanych wydarzeń. Przasnysz tradycyjnie jednak organizuje dużo imprez masowych, a mieszkańcy tłumnie w nich uczestniczą. W 2019 roku Przasnysz był niemalże liderem organizacji imprez masowych w grupie porównawczej. Średnio w latach 2011-2020 miasto organizowało blisko 160 imprez masowych – więcej

organizowały tylko Płońsk (191) oraz Ciechanów (166). Na Wykresie widać wyraźny spadek liczby imprez organizowanych w czasie pandemii.

Wykres 2.59 Uczestnicy imprez masowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mieszkańcy Przasnysza nie charakteryzują się nadmierną aktywnością wyborczą – frekwencja w poszczególnych wyborach jest zbliżona do średnich wartości w Polsce, znacznie niższa niż w województwie i wyższa niż średnio w powiecie (Tabela 2.72). Wyjątkiem są wybory samorządowe, które cieszą się zainteresowaniem powyżej średnich wartości regionalnych i ogólnokrajowych.

Tabela 2.72 Frekwencja w wyborach w latach 2018-2020

	Przasnysz	Powiat przasnyski	Województwo mazowieckie	Polska
Wybory Prezydenta RP 2020 I tura	63,6	59,2	70,3	64,5
Wybory Prezydenta RP 2020 II tura	67,9	64,7	73,8	68,2
Wybory do Sejmu (i Senatu) 2019	60,8	54,6	69,5	61,7
Wybory do Parlamentu Europejskiego 2019	42,7	37,8	52,5	45,7
Wybory samorządowe 2018	52,1	53,7	51,6	48,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Na tle miast grupy porównawczej Przasnysz ma średnie wartości frekwencji wyborczej, Liderem w tym zakresie jest zdecydowanie Sokołów Podlaski (Tabela 2.73).

Tabela 2.73 Frekwencja w wyborach w latach 2018-2020 w grupie porównawczej⁷⁸

	Przasnysz	Ciechanów	Mława	Ostrów Mazowiecka	Płońsk	Pułusk	Sokołów Podlaski
Wybory Prezydenta RP 2020 I tura	63,6	64,3	63,3	62,2	65,6	61,8	65,3
Wybory Prezydenta RP 2020 II tura	67,9	68,9	67,4	65,1	69,2	67,7	69,7
Wybory do Sejmu (i Senatu) 2019	60,8	61,6	58,9	59,0	60,8	59,2	64,8
Wybory do Parlamentu Europejskiego 2019	42,7	44,3	42,6	42,4	43,3	40,9	47,7
Wybory samorządowe 2018	52,1	58,5	58,6	50,1	51,4	49,8	52,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW

Budżet obywatelski

Najbardziej zaawansowaną formą partycypacji społecznej jest wprowadzony w 2015 r. budżet obywatelski (partycypacyjny). W sześciu edycjach mieszkańcy mieli do dyspozycji każdorazowo po 300 000 zł na projekty infrastrukturalne. Budżet zaktywizował lokalną społeczność jednak jak podkreśla część mieszkańców, wywołał on konflikty społeczne, był wykorzystywany do realizacji przedsięwzięć, które w opinii badanych osób nie zawsze są potrzebne i zasadne⁷⁹. Mieszkańcy wskazują, że zasady funkcjonowania tej formy partycypacji powinny zostać zmienione w taki sposób, by łączyły mieszkańców we wspólnych działaniach, a nie dzieliły społeczności.

Tabela 2.74 Frekwencja w głosowaniu nad projektami w ramach budżetu partycypacyjnego⁸⁰

	2015	2016	2017	2018	2019	2021
Frekwencja	12,4%	8,3%	11,8%	b.d.	9,2%	7,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://przasnysz.budzet-obywatelski.org/wyniki>

W edycji 2021 na karcie do głosowania znalazło się 17 projektów⁸¹. W większości głosowały kobiety (64%) i osoby w wieku 36-49 lat. Wybrano ostatecznie 10 projektów, w tym:

- Nowy plac zabaw w "Dwójce".
- Dmuchany Park Rozrywki.
- Bezpieczna zabawa to super sprawa.
- Rodzinne hamaki, super leżaki.
- „Akcja segregacja – Czyste Miasto”.

⁷⁸ Na czerwono zaznaczono wartość średnie dla powiatu z uwagi na brak danych dla miasta

⁷⁹ Wnioski z wywiadów fokusowych i spotkań, źródło za PRL.

⁸⁰ W 2020 nie została zrealizowana edycja budżetu obywatelskiego

⁸¹ <https://przasnysz.budzet-obywatelski.org/wyniki>, dostęp 08.01.2022

- „Mały Dobosz”.

Mieszkańcy Przasnysza mogą wybierać projekty w ramach budżetu obywatelskiego, chociaż konieczna jest zmiana jego formuły, aby walkę konkurencyjną zamienić na współpracę. Wartość budżetu to 300.000 zł rocznie.

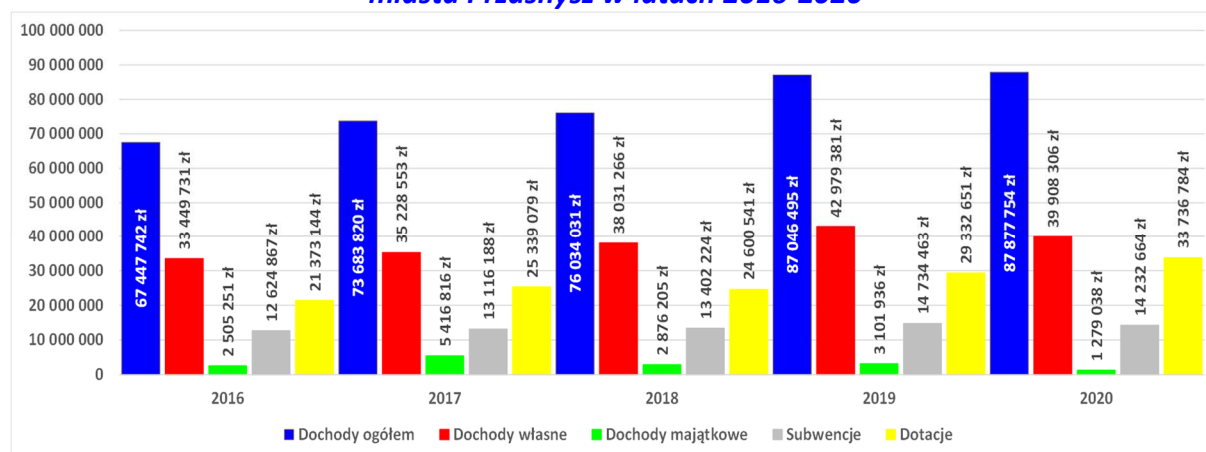
2.12. Finanse samorządowe

2.12.1. Dochody budżetu miasta

Dochody ogółem miasta Przasnysz w 2020 roku wyniosły nominalnie **87.877.754 zł**, co stanowi o **zwiększeniu tych dochodów o 30,3% w porównaniu do 2016 roku** (w analizowanym okresie dochody ogółem zwiększyły się wśród gmin w Polsce średnio o 46,5%, gmin miejskich w Polsce o 43,2%, gmin z grupy porównawczej o 52,7%). W okresie 2011-2020 tylko Przasnysz w grupie porównawczej odnotował dwucyfrowy wzrost (68,4%) – pozostałe miasta miały wzrosty ponad 100%. Najsilniej w latach 2020/2016 wzrosły dochody Płońska (aż o 77,4%), niewiele mniej Ostrowi Mazowieckiej (69,1%). Warto podkreślić, że **dochody ogółem miasta zwiększyły się o ponad 24,4 mln złotych w latach 2016-2020 oraz o 35,7 mln zł w latach 2011-2020.**

Wzrost dochodów ogółem miasta był znacznie niższy niż zwiększenie dochodów ogółem gmin w Polsce oraz gmin miejskich w Polsce w ostatnich 5 latach (2016-2020). Był także znacznie mniejszy niż miast w grupie porównawczej. W okresie 2011-2020, wzrost dochodów był także najmniejszy w grupie porównawczej – miasto Przasnysz jako jedyne odnotowało dwucyfrowy, niespełna 69% wzrost dochodów w ujęciu nominalnym.

Wykres 2.60 Dochody ogółem*, dochody własne, dochody majątkowe, dotacje i subwencje miasta Przasnysz w latach 2016-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

* Na dochody ogółem składają się: 1) dochody własne, 2) dotacje, 3) subwencja ogólna, 4) środki na dofinansowanie zadań.

Dochody własne⁸² miasta Przasnysz w 2020 roku wyniosły 39,9 mln złotych, stanowiąc 45,4% dochodów ogółem (udział ten zmniejszył się o 4,2 p.p. w latach 2016-2020 (w relacji

⁸² Na potrzeby analizy dochodów własnych przyjęto definicję wynikającą z ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2021, poz. 1672 ze zm.).

do roku 2015 nawet o 9,0 p.p.), ale wzrósł o 2,0 p.p. w latach 2011-2020)). Dochody te zwiększyły się o 19,3% (6,5 mln złotych) w 2020 roku w porównaniu do 2016 roku (oraz o 76,3% w relacji do roku 2011), a więc tempo ich wzrostu było szybsze niż w przypadku dochodów ogółem w latach 2011-2020 oraz wolniejsze w latach 2016-2020. Ponadto dochody własne Przasnysza w badanym okresie wzrosły wolniej aniżeli wśród gmin miejskich w Polsce, dla których wzrost wyniósł 32,9%. Powyższe wskazuje, że dochody własne miały istotny wpływ na całkowity przyrost dochodów budżetu w latach 2016-2020.

Dochody Przasnysza wzrosły w ostanich 10 latach o 68,4% (co było słabym wynikiem w grupie porównawczej) i tylko o 30,3% w ostatnich 5 latach (co było także najniższym wynikiem w grupie porównawczej).

W latach 2016-2020 spadła relacja dochodów własnych do dochodów ogółem o 4,2 p.p., ale wzrosła ona o 2,0 p.p. w latach 2011-2020. Miasto zatem poprawiło swoją pozycję w ostanich 10 latach, ale jest ona gorsza niż 5 lat temu.

Analizując strukturę dochodów własnych miasta, warto zwrócić uwagę, że największą część dochodów ogółem Przasnysza stanowią dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem (dochody klasyfikowane w dziale 756 klasyfikacji budżetowej). Ich wartość w 2020 roku wyniosła 30,481 mln złotych, co stanowiło 34,7% łącznej kwoty dochodów ogółem (zmniejszenie udziału o 4,1 p.p. w porównaniu do 2016 roku i 5,0 p.p. w relacji do roku 2011). W znacznej części są to dochody podatkowe, które zostaną bliżej omówione w dalszej części niniejszego Raportu.

W drugiej kolejności wskazać należy dochody dotyczące zadań publicznych obejmujące dział 855 (Rodzina)⁸³ w kwocie 28,1 mln złotych (zwiększenie wartości udziału tych dochodów w strukturze dochodów ogółem o 5,3 p.p. w 2020 roku w stosunku do 2017 roku). Warto podkreślić, że dochody w tej grupie wzrosły prawie najsilniej w grupie porównawczej (Ciechanów miał nieco wyższy wzrost wskaźnika) i w 2020 roku udział tych dochodów w strukturze dochodów ogółem zamknął się poziomem 32,0%, co było najwyższym poziomem wskaźnika w grupie porównywanych miast. Nie oznacza to jednak dobrej tendencji, gdyż jest to źródło wpływów zewnętrznych, a rosnący udział wynika głównie z niższej dynamiki dochodów Przasnysza w ostatnich 5 latach niż u porównywanych miast. W dalszej kolejności wpływ na dochody ogółem miasta w 2020 roku mają działania dotyczące⁸⁴: gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (4,9 mln złotych; 5,6% udziału w dochodach ogółem – w 2011 roku było to zaledwie 0,05%), oświaty i wychowania

⁸³ Dział 855 – Rodzina utworzony od 2017 roku w budżecie sektora finansów publicznych, obejmujący przepływ środków pieniężnych wiążących się, np. z realizacją rządowego programu „Rodzina 500 plus”)

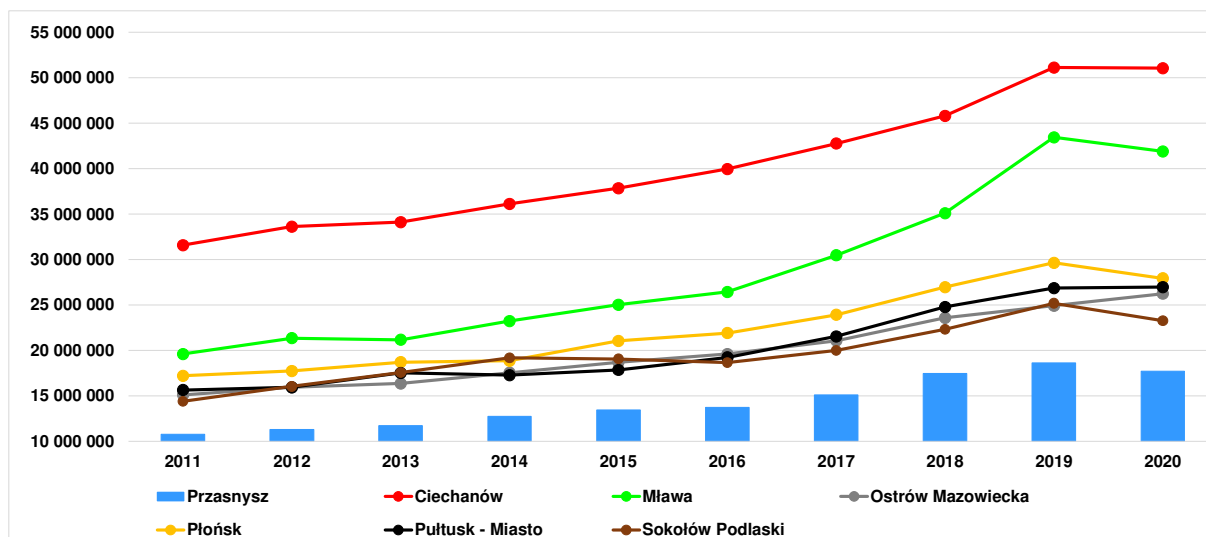
⁸⁴ Pominięto dział 758 Różne rozliczenia zawierający głównie Rezerwy ogólne i celowe, który w 2020 roku stanowił 17,03% ogółu dochodów.

(4,0 mln zł; 4,6% w 2020 roku), pomocy społecznej (2,7 mln złotych; 3,1% udziału w dochodach ogółem) oraz gospodarki mieszkaniowej (1,4 mln złotych; 1,6% udziału w dochodach ogółem). Warto podkreślić, że dochody w grupie Gospodarka komunalna i ochrona środowiska wzrosły istotnie w relacji do roku 2016 (33,2%) oraz znacznie w relacji do roku 2011 (18.408,8% - chociaż zauważyć należy, że 2011 roku był wyjątkowy i statystyka wskazywałaby, że powinna to być kwota nieco wyższa). 10 lat wcześniej w tej grupie miasto pobierało zaledwie 26,5 tys. zł, obecnie prawie 5 mln, co prawdopodobnie wynika ze zmianach w systemie odbioru odpadów. Tak niskiej dynamiki w latach 2016-2020 i tak wysokiej w latach 2011-2020 nie miało żadne inne miasto w porównywanej grupie. Dochody w pozostałych grupach (z pominięciem działu 758) nie przekroczyły 1,5% ogółu dochodów.

Dochody podatkowe Przasnysza (29,1 mln złotych) stanowiły 73,4% dochodów własnych w 2020 roku. W 2020 roku dochody miasta z tytułu **udziałów w dochodach z podatków stanowiących dochody budżetu państwa (PIT i CIT)** wyniosły 17,7 mln złotych, co stanowiło 20,1% udziału w dochodach ogółem (zmniejszenie udziału o 0,2 p.p. w relacji do roku 2016 oraz 0,5 p.p. w relacji do roku 2011) i 44,3% udziału w dochodach własnych (zwiększenie udziału o 3,3 p.p. w latach 2016-2020 oraz zmniejszenie o 3,3 p.p. w latach 2011-2020). Należy zauważyć, że **wartość wpływów** do budżetu miasta z tytułu udziałów w dochodach z podatków PIT i CIT zwiększyła się o 4,0 mln złotych (29,0%) w 2020 roku w stosunku do 2016 roku i 6,9 mln zł w relacji do roku 2011 (64,3%). Przyrost dochodów Przasnysza z tytułu udziału w podatku PIT i CIT w 2020 roku był mniejszy w porównaniu do skali zwiększenia tych dochodów wśród wszystkich gmin w Polsce (38,9%) w latach 2016-2020, większy niż gmin miejskich w Polsce (28,2%). Dynamika tej grupy dochodów jest średnią w grupie porównawczej – wyższą miały Mława, Pułtusk oraz Ostrów Mazowiecka ([Wykres 2.61](#) ~~Wykres 2.61~~).

Dochody podatkowe budżetu Przasnysza zmniejszają swój udział w strukturze dochodów ogółem. Nominalnie miasto Przasnysz miało najniższe w grupie porównawczej wpływy z tytułu udziałów w podatkach budżetu Państwa w zakresie PIT w latach 2011-2020 (oraz jedną z niższych dynamik w grupie porównawczej) oraz prawie najniższe wpływy z tytułu udziałów w podatkach budżetu Państwa w zakresie CIT w latach 2011-2020 i najniższą dynamikę dla lat 2011-2020 (tylko Pułtusk miał niższe nominalnie wpływy we wszystkich latach). Biorąc pod uwagę udziały w PIT i CIT razem miasto miało najniższy poziom wpływów nominalnych we wszystkich latach w całym analizowanym okresie).

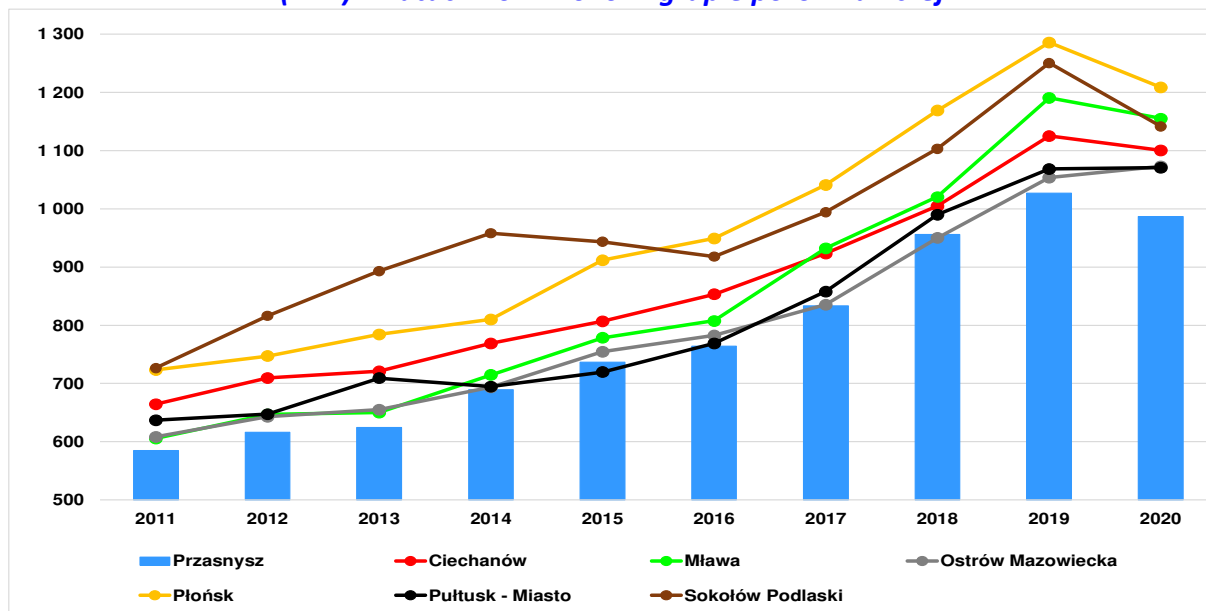
Wykres 2.61 Wpływy podatkowe z tytułu udziałów w podatkach budżetu Państwa PIT i CIT w zł w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W zakresie wpływów z tytułu podatku PIT, sytuacja Przasnysza jest szczególnie zła! Konieczne jest dokładne przeanalizowanie przyczyn tego stanu! Nominalnie wpływy są najniższe w całej grupie porównawczej, o połowę niższe niż w Mławie, w 2020 roku stanowiły tylko 1/3 wpływów Ciechanowa. Nie wynika to tylko z niższej liczby mieszkańców, gdyż wskaźnik wpływów z PIT na 1 mieszkańca także wskazuje na najniższą pozycję Przasnysza w grupie porównawczej ([Wykres 2.62](#)).

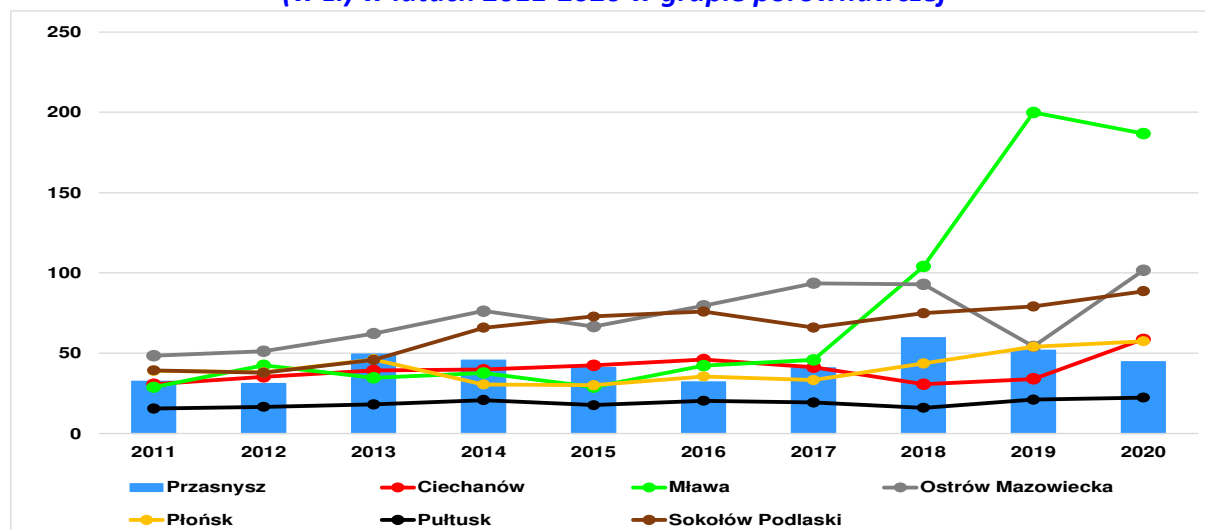
Wykres 2.62 Wpływy z tytułu udziałów w podatkach budżetu Państwa PIT na 1 mieszkańca (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W przypadku wpływów z tytułu CIT, tylko Pułtusk odstaje in minus w grupie porównawczej, ale pamiętać należy, że dane finansowe obejmują całą gminę miejsko-wiejską, a nie tylko miasto ([Wykres 2.63](#) ~~Wykres 2.63~~).

Wykres 2.63 Wpływy z tytułu udziałów w podatkach budżetu Państwa CIT na 1 mieszkańca (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

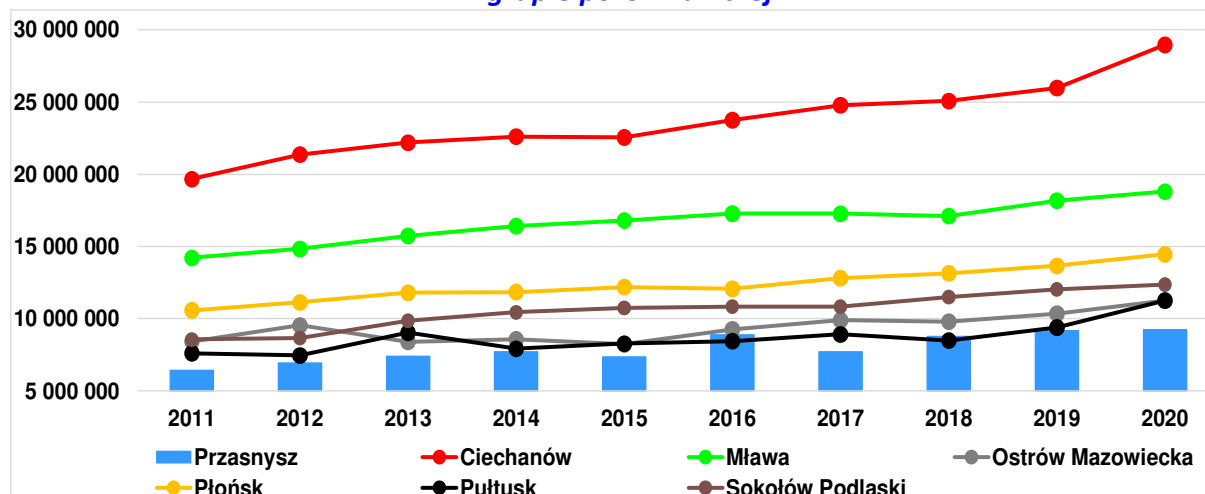
W analizowanym okresie ważny udział również miały wpływy z podatku od nieruchomości (9,2 mln złotych w 2020 roku), które stanowiły od 10,5% (2018 i 2020 rok) do 14,8% (rok 2013) udziału w dochodach ogółem miasta. W 2020 roku udział dochodów z tego tytułu w dochodach własnych miasta zmniejszył się o 2,6 p.p. w 2020 roku w stosunku do 2016 roku i 1,8 p.p. w relacji do roku 2011). Dochody z tego tytułu wzrosły nominalnie o 4,1% w ostatnich 5 latach i o 43,7% w ostatnich 10 latach. Dynamika z ostatnich 10 lat była prawie najwyższa w grupie porównawczej (jak również w relacji do średnich wartości gmin miejskich w Polsce), jednak w okresie 5-letnim dynamika była zdecydowanie najniższa w całej grupie porównawczej, co nie napawa optymizmem, bo jest to niezwykle ważne źródło dochodów miasta. W całym okresie łączne wpływy z tego tytułu były nominalnie najniższe w grupie porównywanych miast ([Wykres 2.64](#) ~~Wykres 2.64~~).

Warto jednak podkreślić, iż wysokość stawek podatku od nieruchomości była stała od 2017 roku do września 2020, co należy uznać za czynnik stabilizujący gospodarkę. Podatki (poza Ostrołęką) w Przasnyszu były w 2020 roku niższe niż w sąsiednich miastach⁸⁵.

Wpływy z podatku od nieruchomości są nominalnie niskie, a dynamika ich wpływu w ostatnich 5 latach była bardzo niska (zaledwie 4,1%). W okresie ostatnich 10 lat, wpływy wzrosły dużo - o 43,7% co było relatywnie wysokim wynikiem w grupie porównywanych miast.

⁸⁵ Za Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2020-2024 z perspektywą do roku 2027

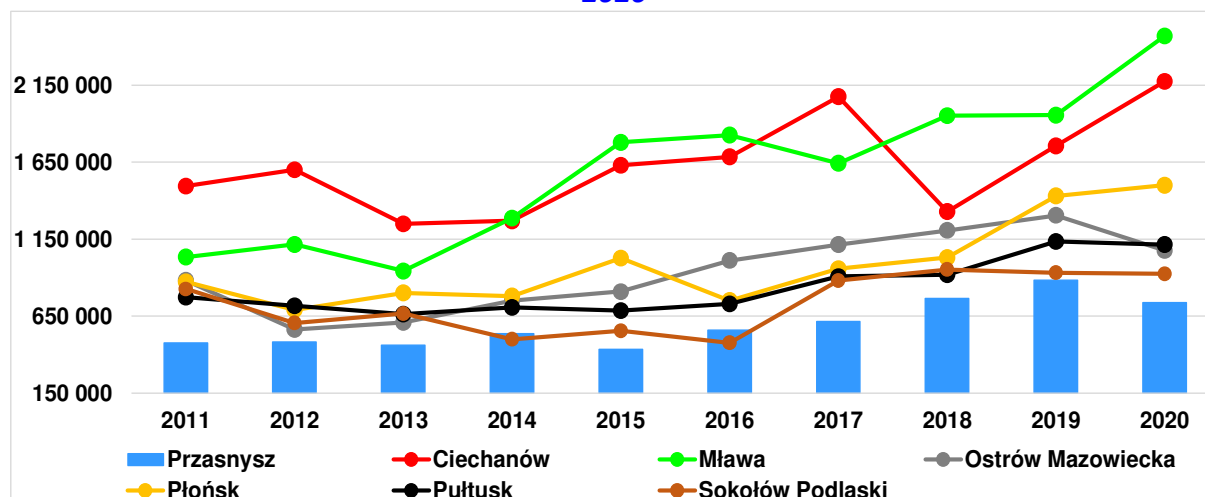
Wykres 2.64 Wpływy z tytułu podatku od nieruchomości (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ciekawą poznawczo pozycją są dochody z podatku od czynności cywilno-prawnych. Co prawda nie stanowią one istotnej pozycji budżetowej, ale wskazują w pośredni sposób na zakres aktywności gospodarczej podmiotów prawnych oraz na aktywność na rynku nieruchomości. Przasnysz miał najniższe wpływy z tego tytułu w całym analizowanym okresie (Wykres 2.65), co może wskazywać na niską w porównaniu do innych miast aktywność gospodarczą i niski ruch na rynku nieruchomości.

Wykres 2.65 Wpływy z tytułu podatku od czynności cywilno-prawnych (w zł) w latach 2011-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Dochody majątkowe Przasnysza zmniejszyły się z 2,5 mln złotych w 2016 roku do 1,3 mln złotych w 2020 roku, a średnioroczna wartość dochodów majątkowych w latach 2011-2020 wynosiła blisko 4,2 mln zł (co było najniższą wartością w grupie porównywanych miast), przy

czym największą wartość tych dochodów miasto uzyskało w 2011 roku (9,1 mln złotych). Więcej średnio uzyskiwały wszystkie porównywane miasta: Sokołów Podlaski (6,2 mln zł), Ostrów Mazowiecka (7,0 mln zł), a Ciechanów uzyskiwał średnio nawet 22,3 mln zł w ostatnich 10 latach. W badanym okresie największe wpływy ze sprzedaży majątku miasto osiągnęło w latach 2011 oraz 2017, co miało wpływ na poziom indywidualnego wskaźnika spłaty długu (z art. 243 ustawy o finansach publicznych).

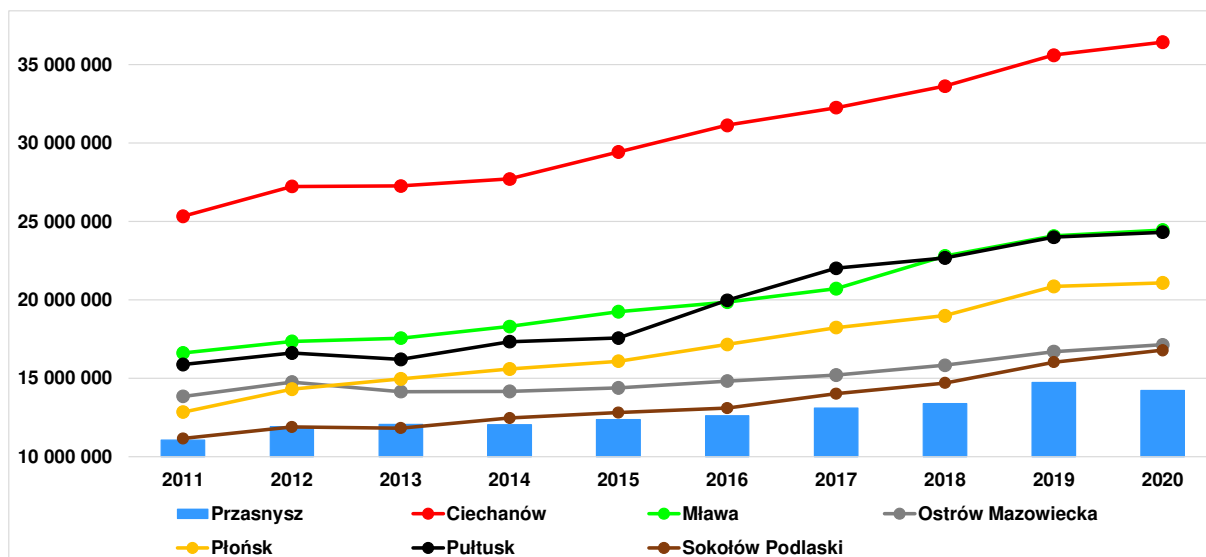
W 2020 roku ponad jedną trzecią dochodów ogółem stanowiły dotacje (38,4%). Kwota dotacji w budżecie miasta w 2020 roku wyniosła 33,7 mln złotych, co w porównaniu do 2016 roku odpowiada wzrostowi o 57,8%, a w porównaniu do 2011 roku nawet 82,7%. Zasadniczy wpływ na zmianę dochodów z tytułu pozyskanych dotacji miało wprowadzenie świadczenia wychowawczego w ramach rządowego programu „Rodzina 500 plus”. Powyższe spowodowało zmianę struktury dochodów budżetu, przykładowo Płońsk zanotował wzrost wpływów nominalnie o 416,1% w ostatnich 10 latach!

W latach 2011-2020 łączna kwota dotacji otrzymanych przez miasto na inwestycje wyniosła 25,8 mln zł, z tego aż 15,4 mln zł w latach 2011-2012. Więcej dotacji inwestycyjnych uzyskały wszystkie porównywane miasta!

Przasnysz notuje niskie wpływy z podatku od czynności cywilno-prawnych, również dochody majątkowe stanowią relatywnie niską część wpływów budżetowych. Dotacje stanowią dużą część budżetu, ale nominalnie są wyższe jedynie od Sokołowa Podlaskiego. Miasto otrzymało niespełna 26 mln dotacji inwestycyjnych, ale przeważająca część tej kwoty była pozyskana w latach 2011-2012. Płatności w zakresie budżetu środków europejskich to niespełna 20 mln w latach 2011-2020 – ponownie najmniej w porównywanej grupie.

W 2020 roku w budżecie miasta Przasnysz subwencja wyniosła 14,2 mln złotych, co stanowiło 16,2% dochodów ogółem (wartość wpływów subwencji do budżetu miasta zwiększyła się nominalnie o 1,6 mln złotych (12,7%) w 2020 roku w porównaniu do 2016 roku i o 3,2 mln zł (28,5%) w porównaniu do roku 2011). W grupie porównawczej miast był to najniższy wzrost w ostatnich 5 latach i prawie najniższy (poza Ostrowią Mazowiecką) w ostatnich 10 latach ([Wykres 2.66](#)~~Wykres 2.66~~).

Wykres 2.66 Subwencje ogółem (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Z kwoty subwencji wynoszącej w 2020 roku 14,2 mln złotych, **oświatowa subwencja ogólna stanowiła 99,3%, a więc ponad 14,1 mln złotych**. Kwota subwencji w części oświatowej zwiększyła się nominalnie o 1,6 mln złotych (12,4%) w 2020 roku w stosunku do 2016 roku oraz o 3,2 mln zł (29,3%) w relacji do roku 2011. Podobna tendencja wzrostu wystąpiła w zakresie wszystkich gmin w Polsce i gmin w województwie mazowieckim (większą wartością przyrostu charakteryzowały się gminy miejskie ogółem (17,0%)). Z grupy porównawczej, Przasnysz miał najskromniejszy przyrost subwencji oświatowej (zarówno w ujęciu nominalnym, jak i w zakresie dynamiki wzrostu).

Subwencje stanowią wysoki na tle grupy porównawczej udział w dochodach budżetu Przasnysza (16,2% w 2020 roku), wpływy rosną jednak stosunkowo powoli. 99,3% subwencji stanowi subwencja oświatowa.

Szczegółowe informacje dotyczące źródeł wpływów do budżetu miasta Przasnysz w latach 2016-2020, jak również udział wybranych pozycji wpływów do budżetu miasta w wyżej wymienionym okresie prezentują [Tabela 2.75](#) i [Tabela 2.76](#).

Tabela 2.75 Dochody, dotacje i subwencje miasta Przasnysz w latach 2016-2020 (dane w zł)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	Zmiana 2020/2016
Dochody ogółem	67 447 742	73 683 820	76 034 031	87 046 495	87 877 754	30,29%
Dochody własne, w tym:	33 449 731	35 228 553	38 031 266	42 979 381	39 908 306	19,31%
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości	8 871 798	7 703 914	8 762 354	9 167 580	9 240 373	4,15%
- udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem, w tym:	13 713 646	15 094 677	17 464 203	18 612 851	17 695 641	29,04%
- udziały w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT)	13 160 237	14 387 711	16 440 412	17 719 170	16 927 435	28,63%
- udziały w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT)	553 409	706 966	1 023 791	893 681	768 206	38,81%
Dotacje	21 373 144	25 339 079	24 600 541	29 332 651	33 736 784	57,85%
Subwencje, w tym:	12 624 867	13 116 188	13 402 224	14 734 463	14 232 664	12,74%
- część oświatowa subwencji ogólnej	12 581 454	13 090 819	13 387 010	14 045 956	14 140 804	12,39%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 2.76 Udział wybranych pozycji wpływów do budżetu miasta Przasnysz w latach 2016-2020

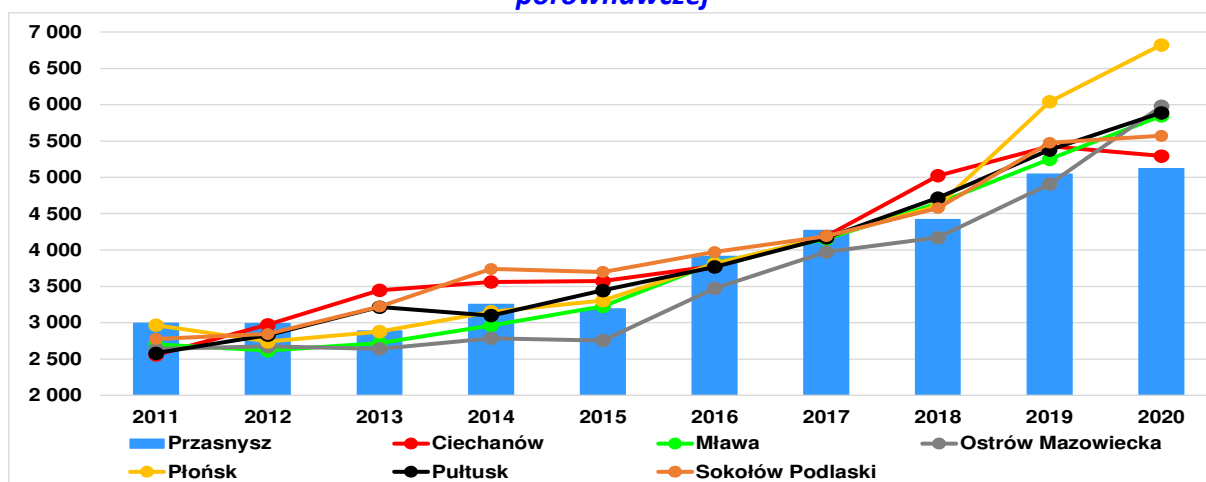
Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	Zmiana 2020/2016
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	49,59 %	47,81 %	50,02 %	49,38 %	45,41 %	-4,2 p.p.
Udział dochodów z tytułu podatku od nieruchomości w dochodach ogółem	13,15 %	10,46 %	11,52 %	10,53 %	10,52 %	-2,6 p.p.
Udział dochodów z tytułu podatku od nieruchomości w dochodach własnych	26,52 %	21,87 %	23,04 %	21,33 %	23,15 %	-3,4 p.p.
Udziały dochodów z podatków stanowiących dochody budżetu państwa (PIT i CIT) w dochodach ogółem	20,33 %	20,49 %	22,97 %	21,38 %	20,14 %	-0,2 p.p.
Udziały dochodów z podatków stanowiących dochody budżetu państwa (PIT i CIT) w dochodach własnych	41,00 %	42,85 %	45,92 %	43,31 %	44,34 %	3,3 p.p.

Udział dochodów z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) w dochodach własnych	39,34 %	40,84 %	43,23 %	41,23 %	42,42 %	3,1 p.p.
Udział dochodów z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) w dochodach własnych	1,65%	2,01%	2,69%	2,08%	1,92%	0,3 p.p.
Udział dotacji w dochodach ogółem	31,69 %	34,39 %	32,35 %	33,70 %	38,39 %	6,7 p.p.
Udział subwencji w dochodach ogółem	18,72 %	17,80 %	17,63 %	16,93 %	16,20 %	-2,5 p.p.
Udział części oświatowej subwencji w subwencji ogólnej	99,66 %	99,81 %	99,89 %	95,33 %	99,35 %	-0,3 p.p.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody ogółem w 2020 roku wyniosły 5 121,08 zł **zwiększając wartość o 30,8% w porównaniu do 2016 roku** (3 915,01 zł) oraz o 71,2% w relacji do roku 2011 (2 991,07 zł). W 2020 roku, dochody ogółem na 1 mieszkańca były najniższe w całej grupie porównawczej ([Wykres 2.67](#)[Wykres 2.67](#)). Oznacza to, że miasto powinno przyrzeć się strukturze dochodów, aby poszukać przyczyn niższych wpływów.

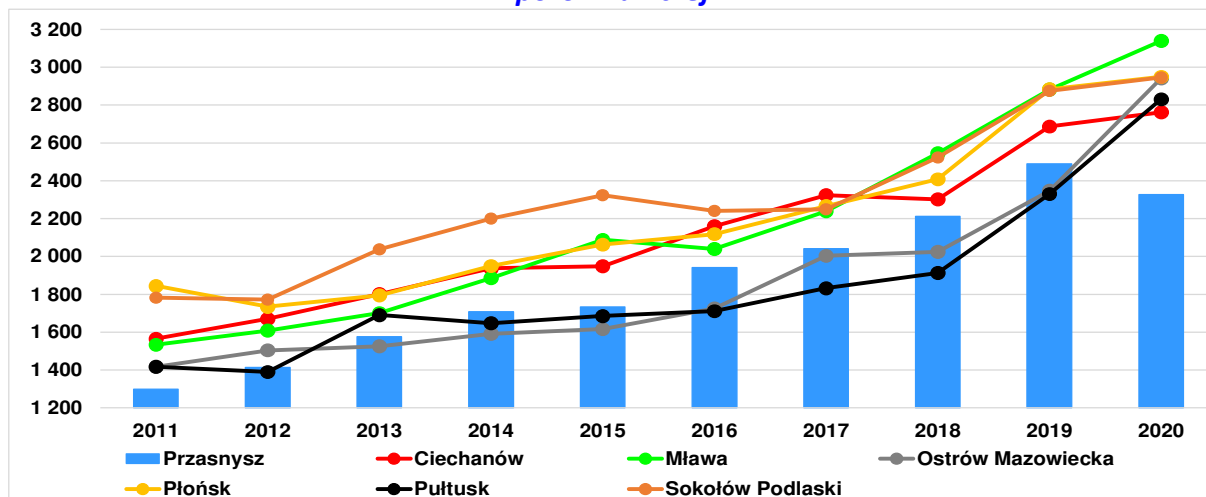
Wykres 2.67 Dochody ogółem na 1 mieszkańca (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Dochody własne miasta Przasnysz w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 roku były niższe w stosunku do gmin ogółem w Polsce (o 13,8%) i gmin miejskich (o 5,7%). Były także najniższe w grupie porównawczej ([Wykres 2.68](#)[Wykres 2.68](#)). Martwić może jednak przede wszystkim niska (ponownie najniższa w grupie porównawczej) dynamika tego wskaźnika zarówno w ostatnich 5 jak i 10 latach. Taka sytuacja wskazuje na słabszą zdolność miasta do finansowania rozwoju ze środków własnych na tle grupy porównawczej.

Wykres 2.68 Dochody własne na 1 mieszkańca w zł w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

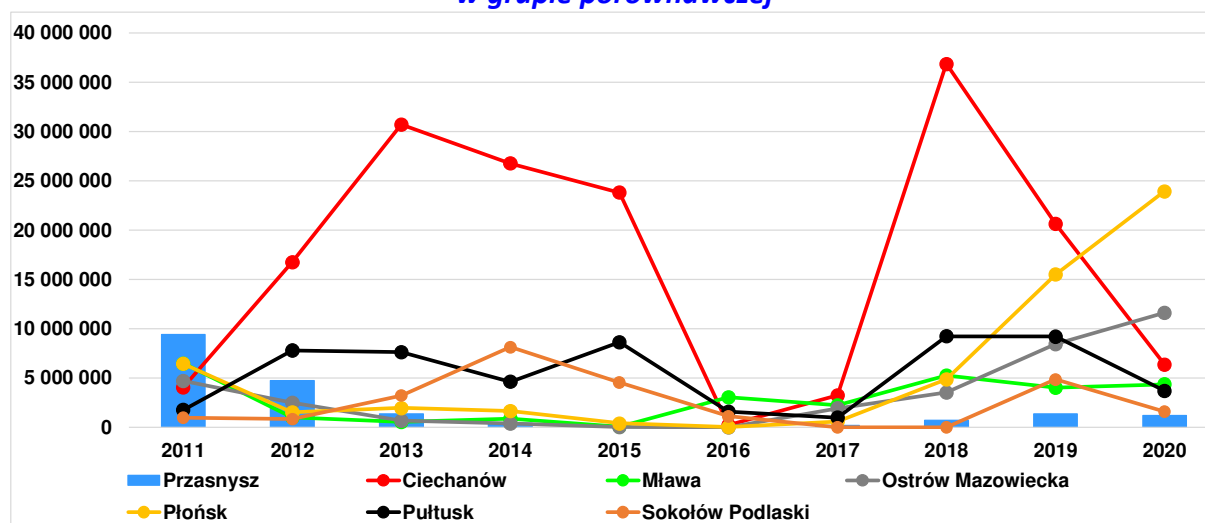

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Zarówno dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca jak i dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca są najniższe w grupie porównywanych miast. Ponadto martwi bardzo niska na tle innych miast dynamika obydwóch wskaźników.

W 2020 roku miasto Przasnysz uzyskało płatności w zakresie budżetu środków europejskich w wysokości 1,2 mln zł (Wykres 2.69). W latach 2011-2020 wysokość środków dotyczących płatności obejmującej budżet środków europejskich wyniosła łącznie 19,5 mln zł, co odpowiada 3,0% łącznej kwocie dochodów ogółem miasta w latach 2011-2020. Dla lat 2016-2020 było to jednak zaledwie 3,5 mln zł co stanowiło tylko 0,9% dochodów ogółem miasta w tym czasie (w analogicznym okresie udział łącznej kwot dochodów z tytułu finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych w dochodach ogółem gmin w Polsce wyniósł 3,8%, gmin miejskich 3,7%). W zakresie udziału dochodów z tytułu finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych w dochodach ogółem miasto Przasnysz prezentuje się niekorzystnie na tle grupy porównawczej w całym analizowanym okresie poza latami 2011-2013 (Wykres 2.69).

Wykres 2.69 Płatności w zakresie budżetu środków europejskich w zł w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

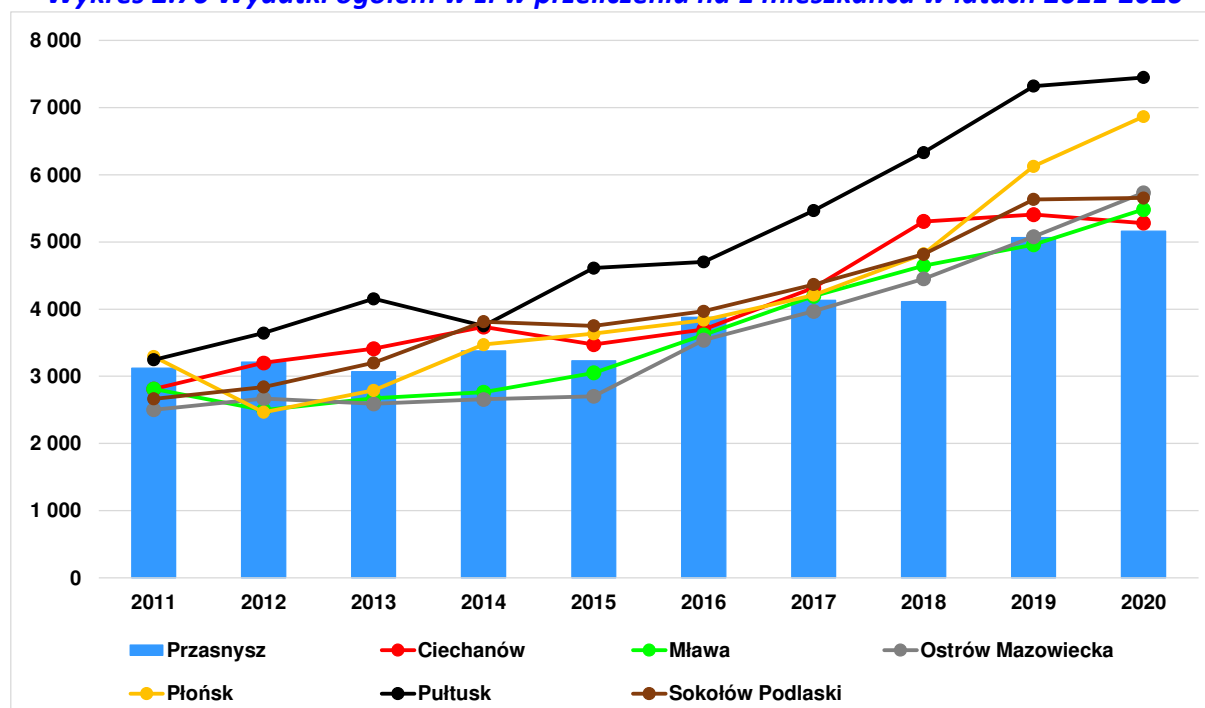
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Przasnysz relatywnie mało korzysta ze środków europejskich – największe środki pozyskano w latach 2011-2013. łącznie w ostatnich 10 latach w ramach płatności z budżetu środków UE pozyskano 19,5 mln zł, co było najniższym wynikiem w grupie porównawczej.

2.12.2. Analiza wydatków budżetu miasta

Miasto Przasnysz wydało w latach 2011-2020 łącznie 662 246 068 zł. Wydatki w 2020 roku zamknęły się kwotą 87 983 688 zł, co było najniższym wynikiem w grupie porównawczej. Wydatki ogółem wzrosły w latach 2016-2020 o 31,2% a w latach 2011-2020 o 61,5%. Obydwie dynamiki były najniższe w grupie porównawczej, co jest pozytywnym zjawiskiem. Wydatki ogółem Przasnysza w przeliczeniu na 1 mieszkańca zwiększyły się o 33,0% (dochody ogółem zwiększyły się o 30,8%) w 2020 roku w porównaniu do 2016 roku. W okresie ostatnich 10 lat było to odpowiednio 65,1% oraz 71,2%. Podkreślić należy, że wskaźnik ten rósł najwolniej w grupie porównawczej zarówno w 5-letniej jak i 10-letniej perspektywie. Miasto w ostatnich 5 latach miało najniższy poziom wydatków ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca i chociaż nominalnie wartość rośnie, to niska dynamika wzrostu wydatków jest zjawiskiem pozytywnym, gdyż oznacza dbałość samorządu o stabilność budżetu ([Wykres 2.70](#) [Wykres 2.70](#)). Z drugiej strony podkreślić należy, iż jedną z przyczyn niskiej dynamiki wydatków był fakt, że w latach 2018 i 2020 miasto bardzo mało środków przeznaczyło na inwestycje – zdecydowanie najmniej z całej grupy porównywanych miast.

Wykres 2.70 Wydatki ogółem w zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wydatki ogółem rosły najwolniej wśród miast grupy porównawczej zarówno w ostatnich 5 jak i 10 latach. Wydatki na 1 mieszkańca w Przasnyszu także rosły najwolniej w grupie porównywanych miast w obydwu okresach analizy. W 2020 roku wskaźnik był najniższy w całej grupie porównawczej, co jednak wynika w dużej mierze z bardzo niskiego poziomu

wydatków majątkowych inwestycyjnych. Niepokoi nieco wyższa dynamika wydatków niż dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

W latach 2016-2020 miasto Przasnysz łącznie najwięcej środków pieniężnych przeznaczyło na działalność wiążącą się z oświatą i wychowaniem - 31,5%; 121,2 mln zł (w latach 2011-2020 było to aż 220,4 mln zł), w szczególności dotyczącą zadań utrzymania, modernizacji i budowy publicznych przedszkoli i szkół oraz dofinansowania do prywatnych podmiotów prowadzących działalności w tym zakresie. Następnie wydatki były kierowane na zadania obejmujące rodzinę - 24,23%; 93,2 mln zł⁸⁶. W dalszej kolejności miasto skierowało strumień wydatków pieniężnych z budżetu na zadania dotyczące pomocy społecznej - 10,5%; 40,6 mln zł gospodarki komunalnej i ochrony środowiska -8,8%, 33,9 mln zł, administracji publicznej 7,4%, 24,4 mln zł oraz transportu i łączności - 6,3%; 24,1 mln zł. Szczegółowe zestawienie wydatków budżetu w ostatnich 5 latach prezentuje [Tabela 2.77](#)~~Tabela 2.77~~, a strukturę budżetu w latach 2011-2020 [Tabela 2.78](#)~~Tabela 2.78~~.

⁸⁶ Dział klasyfikacji budżetowej dochodów i wydatków, który od 2017 roku pojawił się w ramach budżetu jednostek sektora finansów publicznych, obejmując przepływ środków pieniężnych, np. z tytułu realizacji rządowego programu „Rodzina 500 plus”.

Tabela 2.77 Wysokość oraz dynamika wydatków w zł w latach 2016-2020

Wyszczególnienie	Lata					Średnia z lat 2016-2020
	2016	2017	2018	2019	2020	
Rolnictwo i łowiectwo	99 723	110 921	112 676	210 226	233 947	153 498
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	5 064	2 960	3 509	4 741	2 658	3 786
Transport i łączność	3 305 844	6 117 126	1 815 968	10 324 933	2 565 476	4 825 869
Turystyka	-	-	-	-	-	-
Gospodarka mieszkaniowa	4 470 269	2 595 882	1 639 288	1 751 311	1 551 640	2 401 678
Działalność usługowa	101 273	80 861	130 535	72 476	51 761	87 381
Informatyka	-	-	-	-	-	-
Administracja publiczna	4 918 748	5 403 635	5 878 880	6 124 888	6 106 539	5 686 538
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	16 059	3 420	197 697	156 550	144 467	103 639
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	103 685	143 278	78 564	398 943	277 966	200 487
Obsługa długu publicznego	803 440	791 293	736 821	761 185	653 909	749 330
Różne rozliczenia						
Oświata i wychowanie	21 397 115	21 614 009	24 272 926	25 408 704	28 497 392	24 238 029
Ochrona zdrowia	308 283	323 738	327 146	316 917	470 555	349 328
Pomoc społeczna	21 402 578	4 616 125	4 484 250	4 815 625	5 250 106	8 113 737
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	-	-	-	-	-	-
Edukacyjna opieka wychowawcza	791 203	866 353	1 035 057	1 148 238	1 385 463	1 045 263
Rodzina	-	19 704 032	20 225 589	24 324 563	28 905 570	23 289 938
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	5 714 884	5 744 797	6 306 946	7 531 452	8 572 130	6 774 042
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 930 237	2 232 583	3 154 618	2 510 565	2 668 907	2 499 382
Ogrody botan. i zoolog. (...)						
Kultura fizyczna	1 707 443	857 346	745 859	1 167 390	645 201	1 024 648
Razem	67 075 847	71 208 360	71 146 329	87 028 707	87 983 688	76 888 586

Źródło: [Opracowanie-opracowanie](#) na podstawie matrycy Analiza Rb i danych BDL GUS

Tabela 2.78 Struktura wydatków budżetu Przasnysza w latach 2011-2020

Gmina	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Średnia z 10 lat
Rolnictwo i łowiectwo	0,14%	0,13%	0,15%	0,15%	0,19%	0,15%	0,16%	0,16%	0,24%	0,27%	0,17%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,00%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,01%	0,00%	0,01%
Transport i łączność	2,71%	8,24%	5,31%	12,04%	8,63%	4,93%	8,59%	2,55%	11,86%	2,92%	6,78%
Turystyka	0,01%	0,04%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gospodarka mieszkaniowa	4,53%	5,96%	4,25%	3,07%	4,16%	6,66%	3,65%	2,30%	2,01%	1,76%	3,84%
Działalność usługowa	16,51%	0,93%	0,11%	0,17%	0,27%	0,15%	0,11%	0,18%	0,08%	0,06%	1,86%
Informatyka	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Administracja publiczna	7,67%	9,55%	8,59%	8,52%	8,97%	7,33%	7,59%	8,26%	7,04%	6,94%	8,05%
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,08%	0,01%	0,01%	0,21%	0,27%	0,02%	0,00%	0,28%	0,18%	0,16%	0,12%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,14%	0,14%	0,13%	0,11%	0,10%	0,15%	0,20%	0,11%	0,46%	0,32%	0,19%
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	0,08%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%
Obsługa długu publicznego	1,40%	1,96%	2,22%	1,66%	1,63%	1,20%	1,11%	1,04%	0,87%	0,74%	1,38%
Różne rozliczenia	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Oświata i wychowanie	32,54%	35,47%	40,64%	32,79%	37,49%	31,90%	30,35%	34,12%	29,20%	32,39%	33,69%
Ochrona zdrowia	0,44%	0,51%	0,56%	0,54%	0,59%	0,46%	0,45%	0,46%	0,36%	0,53%	0,49%
Pomoc społeczna	18,62%	18,78%	19,45%	18,77%	19,65%	31,91%	6,48%	6,30%	5,53%	5,97%	15,15%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,29%	0,24%	0,31%	0,27%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,11%
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,10%	0,98%	1,24%	1,36%	1,32%	1,18%	1,22%	1,45%	1,32%	1,57%	1,27%
Rodzina							27,67%	28,43%	27,95%	32,85%	29,23%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3,70%	3,91%	8,72%	7,29%	7,78%	8,52%	8,07%	8,86%	8,65%	9,74%	7,52%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	7,55%	11,16%	2,66%	3,20%	3,70%	2,88%	3,14%	4,43%	2,88%	3,03%	4,46%
Ogrody botan. i zoolog. (...)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Kultura fizyczna i sport	1,60%	1,98%	5,64%	9,84%	5,20%	2,55%	1,20%	1,05%	1,34%	0,73%	3,11%

Źródło: opracowanie na podstawie matrycy Analiza Rb i danych BDL GUS

Warto zauważyć, że w ostatnich 5 latach (2016-2020) łączna kwota wydatków na opiekę i pomoc społeczną, w szczególności rodzin, stanowiła 34,8% (137,7 mln zł; dział 851, 852 i 855) sumarycznej kwoty wydatków miasta. W okresie 2011-2020 wydatki te były tylko o 30 mln zł niższe od wydatków w oświacie. W budżecie miasta poza istotną zmianą wydatków w dziale 855 wydatków (Rodzina), które po raz pierwszy wystąpiły w 2017 roku w związku z programem Rodzina 500+, w 2020 roku w stosunku do 2016 roku zwiększyły się wydatki w zakresie oświaty i wychowania (7,1 mln zł) oraz gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (2,9 mln zł). W badanym okresie wzrostem blisko 1,2 mln złotych charakteryzowały się wydatki obejmujące administrację publiczną. Pomijając incydentalne wzrosty wydatków w niektórych kategoriach bądź kategorie o niskich sumach łącznych, to możemy zauważyć, że silne wzrosty wydatków w ostatnich 10 latach nastąpiły w grupie Oświata i wychowanie – 10,7 mln zł, Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (6,5 mln zł) oraz administracja publiczna (1,9 mln zł). Warto zaznaczyć, że w 2020 roku w relacji do roku 2016 spadły o blisko 1/5 koszty obsługi długu publicznego.

Przasnysz na opiekę i pomoc społeczną wydaje 1/3 budżetu - wydatkowane kwoty wzrosły o 31,7% w ostatnich 5 latach (to w dużej mierze konsekwencja wprowadzenia wypłat tzw. 500+). Silnie wzrosły wydatki w Oświacie i wychowaniu, Gospodarce komunalnej i ochronie środowiska oraz administracji publicznej.

Warto prześledzić wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych działach wydatkowych w relacji do porównywanych miast (kwoty zawierają również wydatki majątkowe). Podsumowanie wybranych kategorii zawierają kolejne Tabele.

Tabela 2.79 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Transport i łączność w roku 2011, 2016 oraz 2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2016	2020	Średnia z lat 2016-2020	Średnia z lat 2011-2020
Ciechanów	440,3	116,6	469,3	698,7	780,9
Mława	387,4	116,6	570,4	431,0	337,2
Ostrów Mazowiecka	185,1	116,6	1 060,9	528,8	342,5
Płońsk	785,1	116,6	1 544,0	613,4	459,1
Przasnysz	84,5	116,6	150,4	280,6	260,0
Pułtusk	277,1	116,6	899,2	551,1	416,1
Sokołów Podlaski	92,9	116,6	160,7	151,4	140,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Przasnyszu są prawie najniższe w grupie analizowanych miast. Tylko Sokołów Podlaski ma niższy poziom wskaźników.

Tabela 2.80 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Gospodarka mieszkaniowa w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2016	2020	Średnia z lat 2016-2020	Średnia z lat 2011-2020
Ciechanów	279,3	230,1	255,3	239,3	235,8
Mława	96,1	102,1	154,4	144,6	117,7
Ostrów Mazowiecka	126,2	118,9	88,1	133,4	137,9
Płońsk	81,3	119,3	169,6	140,0	96,9
Przasnysz	141,5	258,6	91,0	139,4	139,9
Pułtusk	152,3	171,5	168,8	327,7	291,7
Sokołów Podlaski	57,3	118,4	60,1	89,9	80,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Miasto wydaje relatywnie dużo w dziale Gospodarka mieszkaniowa, w szczególności, jeśli weźmiemy pod uwagę perspektywę 10 letnią.

Tabela 2.81 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Bezpieczeństwo publiczne w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2016	2020	Średnia z lat 2016-2020	Średnia z lat 2011-2020
Ciechanów	12,7	19,4	42,7	28,5	22,3
Mława	24,3	27,8	26,1	27,1	25,0
Ostrów Mazowiecka	15,1	16,1	21,6	17,1	17,0
Płońsk	22,5	24,8	43,4	36,0	30,0
Przasnysz	4,3	6,0	16,3	11,7	7,8
Pułtusk	34,1	29,5	69,5	60,9	46,3
Sokołów Podlaski	105,1	52,9	70,7	63,3	74,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Jak wynika z danych, miasto wydaje bardzo niskie kwoty na bezpieczeństwo publiczne na tle porównywanych miast.

Tabela 2.82 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Obsługa długu publicznego w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2016	2020	Średnia z lat 2016-2020	Średnia z lat 2011-2020
Ciechanów	57,25	34,64	37,96	34,98	42,05
Mława	56,70	28,84	21,54	25,68	39,27
Ostrów Mazowiecka	34,59	8,90	19,92	12,87	18,87
Płońsk	5,78	20,61	33,44	30,01	22,03
Przasnysz	43,78	46,47	38,34	43,53	50,15
Pułtusk	143,16	95,79	116,54	108,39	120,07
Sokołów Podlaski	105,12	52,85	70,72	63,28	74,52

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Miasto Przasnysz wydaje przeciętne kwoty na obsługę długu publicznego. W ostatnich 10 latach więcej wydawały średnio Pułtusk i Sokołów Podlaski.

Tabela 2.83 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Oświata i wychowanie w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2016	2020	Średnia z lat 2016-2020	Średnia z lat 2011-2020
Ciechanów	886,2	1 038,4	1 366,2	1 217,0	1 084,0
Mława	1 033,4	1 081,6	1 373,8	1 222,4	1 149,4
Ostrów Mazowiecka	820,2	1 010,7	1 298,7	1 171,3	1 045,4
Płońsk	1 082,1	1 398,4	1 769,2	1 626,6	1 407,7
Przasnysz	1 016,2	1 242,0	1 660,7	1 407,6	1 274,9
Pułtusk	964,2	1 198,8	1 509,5	1 368,0	1 208,0
Sokołów Podlaski	1 188,6	1 572,3	2 107,4	1 836,7	1 614,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Miasto wydaje relatywnie dużo na oświatę i wychowanie (dokładna analiza w dalszej części opracowania).

Tabela 2.84 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Ochrona zdrowia w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2016	2020	Średnia z lat 2016-2020	Średnia z lat 2011-2020
Ciechanów	18,6	25,1	23,1	28,7	27,5
Mława	16,9	20,2	23,5	24,8	22,0
Ostrów Mazowiecka	20,4	14,6	24,0	23,3	21,2
Płońsk	17,6	25,3	23,2	25,8	29,8
Przasnysz	13,9	17,8	27,6	20,3	18,6
Pułtusk	29,7	41,3	34,8	34,1	33,3
Sokołów Podlaski	17,1	25,3	25,0	26,3	25,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Także w dziale Ochrona zdrowia miasto Przasnysz wydaje relatywnie mało w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Tabela 2.85 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Pomoc społeczna w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2016	2020	Średnia z lat 2016-2020	Średnia z lat 2011-2020
Ciechanów	422,5	935,5	272,0	388,4	419,8
Mława	484,0	1 058,8	210,4	371,0	427,7
Ostrów Mazowiecka	466,1	1 086,8	336,6	447,4	481,9

Płońsk	367,4	927,4	225,8	356,0	375,0
Przasnysz	581,6	1 237,9	307,8	470,6	540,3
Pułtusk	572,6	1 509,1	301,2	559,8	609,3
Sokołów Podlaski	418,9	1 024,1	273,9	419,7	430,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Miasto wydaje bardzo dużo w dziale Pomoc społeczna. Tylko Pułtusk wydawał więcej średnio w ostatnich 10 latach.

Tabela 2.86 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2016	2020	Średnia z lat 2016-2020	Średnia z lat 2011-2020
Ciechanów	192,4	365,3	546,8	491,9	375,9
Mława	165,9	345,0	641,5	589,2	404,0
Ostrów Mazowiecka	128,4	254,4	366,4	286,0	225,4
Płońsk	232,4	377,7	523,8	475,9	373,6
Przasnysz	115,6	330,6	502,6	393,9	297,6
Pułtusk	154,4	301,9	697,7	440,1	415,2
Sokołów Podlaski	125,3	253,6	357,5	310,9	244,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska miasto wydaje relatywnie mało w porównaniu do innych porównywanych miast. Niższe wydatki miały tylko Ostrów Mazowiecka i Sokołów Podlaski.

Tabela 2.87 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Kultura w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2016	2020	Średnia z lat 2016-2020	Średnia z lat 2011-2020
Ciechanów	68,3	56,3	248,9	228,2	149,1
Mława	91,0	111,4	121,6	135,8	124,6
Ostrów Mazowiecka	97,2	146,6	115,5	220,1	164,5
Płońsk	109,8	102,2	187,7	142,3	164,9
Przasnysz	235,7	112,0	155,5	145,2	162,8
Pułtusk	121,2	128,0	179,5	184,0	161,1
Sokołów Podlaski	113,79	220,42	247,77	254,8	215,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W dziale Kultura miasto Przasnysz wydawało relatywnie dużo na tle porównywanej grupy.

Tabela 2.88 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Kultura fizyczna i sport w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej

Gmina	2011	2016	2020	Średnia z lat 2016-2020	Średnia z lat 2011-2020
Ciechanów	132,1	152,7	229,5	219,9	162
Mława	178,1	295,2	357,2	245,0	202
Ostrów Mazowiecka	286,0	238,8	490,7	352,8	297
Płońsk	243,2	182,9	207,8	209,8	213
Przasnysz	49,9	98,8	37,8	59,5	108
Pułtusk	142,4	198,5	225,3	241,8	190
Sokołów Podlaski	177,9	193,7	264,6	217,4	196

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W dziale Kultura fizyczna i sport miasto Przasnysz wydawało stosunkowo mało na tle innych miast.

W latach 2011-2020 miasto przeznaczyło środki pieniężne na wydatki inwestycyjne w łącznej kwocie 96,7 mln zł, z czego w ostatnich 5 latach 37,6 mln złotych. Podstawowe dane dla grupy porównawczej w zakresie polityki wydatków majątkowych i inwestycyjnych, przedstawia ~~Tabela 2.89~~ **Tabela 2.89**.

Tabela 2.89 Podstawowe dane o wydatkach majątkowych i inwestycyjnych w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	Wydatki majątkowe w zł ogółem w latach 2011-2020	Wydatki majątkowe w zł ogółem w latach 2016-2020	Średni udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w latach 2011-2020	Średni udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach majątkowych ogółem w latach 2011-2020	Średnie wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w latach 2011-2020 w zł
Ciechanów	398 731 321	199 468 640	22,44%	98,77%	895
Mława	180 344 953	117 942 486	15,43%	99,11%	580
Ostrów Mazowiecka	119 670 081	91 395 614	13,33%	100,00%	529
Płońsk	165 041 199	106 712 213	16,59%	98,51%	741
Przasnysz	96 729 768	37 629 264	15,58%	100,00%	558
Pułtusk	150 893 588	86 646 891	15,17%	96,10%	618
Sokołów Podlaski	82 579 331	43 012 201	10,60%	100,00%	618

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS

Przasnysz wydał średnio niespełna 16% swojego budżetu na wydatki majątkowe w latach 2011-2020 (w tym inwestycyjne) – to średni wynik w grupie porównawczej. W przeliczeniu na mieszkańca, to prawie najmniej w grupie porównywanych miast (średnio w latach 2011-

2020 tylko 558 zł na 1 mieszkańca, podczas gdy średnia z całej grupy to prawie 650 zł). Nominalnie miasto prezentuje się także niekorzystnie w ostatnich 5 latach, gdy na wydatki majątkowe przeznaczono 37,6 mln zł, znacznie mniej niż średnio w porównywanej grupie (97,5 mln zł).

W ostatnich 5 latach, w największym stopniu miasto Przasnysz przeznaczyło środki na inwestycje w zakresie transportu i łączności (59,9%; 22,5 mln zł) oraz gospodarki mieszkaniowej (13,4%; 5,0 mln złotych). W dalszej kolejności zostały sfinansowane inwestycje w obszarach gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (10,6%, 4,0 mln zł), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (3,3%; 1,2 mln złotych), bezpieczeństwa publicznego i ochrony przeciwpożarowej (1,6%; 0,6 mln złotych) oraz administracji publicznej (1,0%, 0,4 mln zł). Na pozostałe działalności miasto przeznaczyło około 1,5% ogółu wydatków inwestycyjnych w latach 2016-2020. W perspektywie 10 letniej wydatki majątkowe inwestycyjne w transporcie wyniosły 41,5% ogółu wydatków majątkowych inwestycyjnych (40,2 mln zł), w kulturze i ochronie dziedzictwa narodowego 9,8% (9,5 mln zł), w gospodarce mieszkaniowej 9,7% (9,3 mln zł) – [Tabela 2.90](#)

Tabela 2.90 Wydatki majątkowe inwestycyjne miasta Przasnysz w latach 2011-2020

Gmina	Wydatki nominalnie w latach 2016-2020 (w zł)	Wydatki nominalnie w latach 2011-2020 (w zł)	Udział w wydatkach maj. inw. ogółem w latach 2016-2020	Udział w wydatkach maj. inw. ogółem w latach 2011-2020
RAZEM	37 629 263,67	96 729 767,55	100,00%	100,00%
Rolnictwo i łowiectwo	137 671,68	137 671,68	0,37%	0,14%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-	-	0,00%	0,00%
Transport i łączność	22 542 623,87	40 176 420,57	59,91%	41,53%
Turystyka	-	-	0,00%	0,00%
Gospodarka mieszkaniowa	5 043 713,38	9 349 708,25	13,40%	9,67%
Działalność usługowa	-	-	0,00%	0,00%
Informatyka	-	-	0,00%	0,00%
Administracja publiczna	381 792,00	1 460 364,75	1,01%	1,51%
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	-	-	0,00%	0,00%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	599 084,24	689 956,16	1,59%	0,71%
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	-	-	0,00%	0,00%
Obsługa długu publicznego	-	-	0,00%	0,00%
Różne rozliczenia	-	-	0,00%	0,00%

Oświata i wychowanie	902 736,97	3 821 651,96	2,40%	3,95%
Ochrona zdrowia	200 550,00	205 949,70	0,53%	0,21%
Pomoc społeczna	14 450,00	14 450,00	0,04%	0,01%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	-	-	0,00%	0,00%
Edukacyjna opieka wychowawcza	-	-	0,00%	0,00%
Rodzina	220 522,96	220 522,96	0,59%	0,23%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3 992 843,17	8 222 890,35	10,61%	8,50%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 243 061,03	9 471 860,48	3,30%	9,79%
Ogrody botan. i zoolog. (...)	-	-	0,00%	0,00%
Kultura fizyczna i sport	2 323 745,73	13 524 273,34	6,18%	13,98%

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS

W ostatnich 5 latach wydatki w grupie Oświata i Wychowanie wzrosły nominalnie o 33,2%, co było jednym z najwyższych wzrostów w grupie porównywanych miast. Większy wzrost zanotował tylko Sokołów Podlaski. Podobna sytuacja miała miejsce w perspektywie 10-letniej, gdzie wzrost wydatków oświatowych w Przasnyszu był prawie najwyższy w grupie porównywanych miast ([Tabela 2.91](#)~~Tabela 2.91~~). W ciągu ostatniej dekady udział wydatków oświatowych w relacji do wydatków ogółem obniżył się o tylko o 0,15 punktu procentowego, najmniej w całej grupie porównywanych miast ([Tabela 2.91](#)~~Tabela 2.91~~). W tym samym czasie udział ten spadł w Mławie o 11,6 p.p., w Pułtusk o 11,2 p.p., w Ostrowi Mazowieckiej o 10,0 p.p.

Tabela 2.91 Wydatki oświatowe w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	Wzrost wydatków w latach 2011-2020	Wzrost wydatków w latach 2016-2020	Udział wydatków oświatowych w wydatkach ogółem w 2011 roku	Udział wydatków oświatowych w wydatkach ogółem w 2016 roku	Udział wydatków oświatowych w wydatkach ogółem w 2020 roku
Ciechanów	49,48%	30,44%	31,62%	28,11%	25,96%
Mława	34,37%	27,61%	36,71%	29,84%	25,13%
Ostrów Mazowiecka	53,78%	26,18%	32,81%	28,60%	22,77%
Płońsk	59,74%	25,37%	32,86%	36,40%	25,92%
Przasnysz	60,77%	33,18%	32,54%	31,90%	32,39%
Pułtusk	61,30%	27,64%	37,15%	32,08%	25,93%
Sokołów Podlaski	78,40%	34,97%	44,61%	39,49%	37,45%

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS

Ważną kategorią są też wydatki oświatowe na 1 mieszkańca – ponownie Przasnysz charakteryzuje się bardzo niekorzystnymi wynikami – prawie we wszystkich ostatnich 10 latach, wydatki na 1 mieszkańca kształtowały się powyżej średniej dla pozostałych

6 porównywanych miast. Niepokoi także dynamika wzrostu wydatków, która jest prawie najwyższa w całej grupie porównywanych miast ([Tabela 2.92](#)~~Tabela 2.92~~).

Tabela 2.92 Wydatki oświatowe na 1 mieszkańca w zł w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

Gmina	Wydatki na 1 mieszkańca w 2011 roku	Wydatki na 1 mieszkańca w 2016 roku	Wydatki na 1 mieszkańca w 2020 roku	Wzrost 2020/2011	Wzrost 2020/2016
Ciechanów	886,2	1 038,4	1 366,2	54,18%	31,57%
Mława	1 033,4	1 081,6	1 373,8	32,94%	27,01%
Ostrów Mazowiecka	820,2	1 010,7	1 298,7	58,34%	28,49%
Płońsk	1 082,1	1 398,4	1 769,2	63,50%	26,52%
Przasnysz	1 016,2	1 242,0	1 660,7	63,42%	33,71%
Pułtusk	964,2	1 198,8	1 509,5	56,55%	25,92%
Sokołów Podlaski	1 188,6	1 572,3	2 107,4	77,31%	34,03%

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS

Wydatki bieżące stanowiły średnio w ostatnich 10 latach niespełna 98,3% wydatków oświatowych ogółem, co było jednym z wyższych wyników w grupie porównawczej.

Jedne z najbardziej kosztochłonnych wydatków (oświatowe) wzrosły w Przasnyszu nominalnie o blisko 60,8% w ostatnich 10 latach. Była to trzecia najwyższa dynamika w grupie porównawczej, a w ostanich 5 latach dynamika wyniosła 33,2%, co było drugim najwyższym wynikiem w całej grupie. Udział w strukturze wydatków ogółem spadł w ostatnich 10 latach o 0,15 p.p. najmniej w całej grupie porównawczej. W ostatnich 5 latach Przasnysz był jedynym miastem, w którym ta kategoria wydatków zanotowała wzrost (0,5%). Wydatki oświatowe na 1 mieszkańca prawie w każdym z ostatnich 10 lat, były powyżej średniej dla pozostałych 6 porównywanych miast, a w 2020 roku tylko Sokołów Podlaski miał wyższy poziom wskaźnika.

Niestety jednak, w ostatnich 5 latach, mimo zwiększenia się wartości wpływów z subwencji do budżetu miasta o 12,4% a w latach 2011-2020 o 29,3% (najmniejszy wzrost w porównywanej grupie miast), wielkość środków z tego tytułu zaspokaja w coraz mniejszym stopniu wydatki związane z działalnością oświatową (dział 801 i 854) w gminie, których kwota zwiększyła się o 33,2% w latach 2016-2020 i 60,8% w latach 2011-2020. [Tabela 2.93](#)~~Tabela 2.93~~ prezentuje szczegółowe informacje w powyższym zakresie, wskazując, iż środki z subwencji w części oświatowej nie wystarczyły na pokrycie utrzymania szkół podstawowych w mieście (zestawienie nie obejmuje otrzymanych dotacji w dziale oświata i wychowanie). Deficyt był wyraźny w ostatnich latach i zwiększał się.

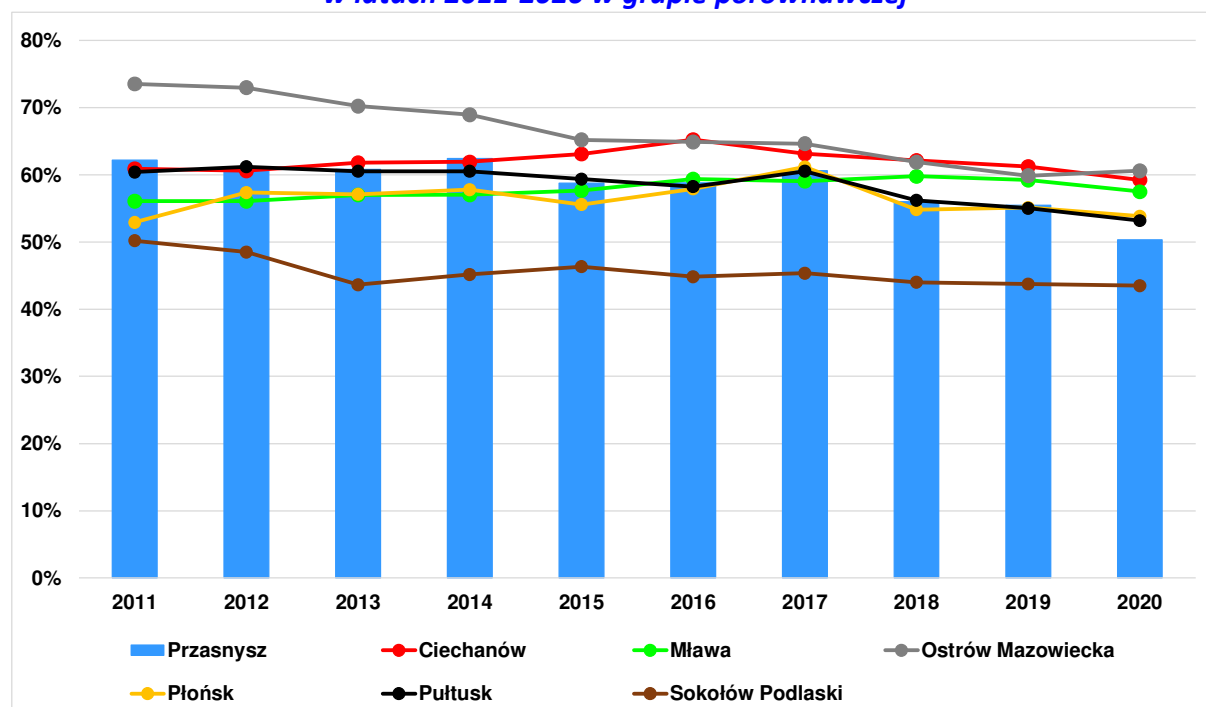
Tabela 2.93 Deficyt subwencji w części oświatowej w porównaniu do wydatków w działach 801 i 854 w latach 2016-2020 (bez uwzględnienia otrzymanych dotacji)*

Subwencja - Wydatki na oświatę i wychowanie (w zł)	
2011	-6 791 879
2012	-8 122 948
2013	-9 693 914
2014	-7 267 910
2015	-8 650 717
2016	-8 815 661
2017	-8 523 190
2018	-10 885 916
2019	-11 362 748
2020	-14 356 588
Razem	-94 471 470

* Wyliczenie obejmuje sumę oświatowej części subwencji ogólnej (dział 758, rozdział 75801, paragraf 292) bez dotacji otrzymanych w działach 801 i 854 pomniejszoną o wydatki ogółem poniesione w działach 801 i 854.
Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL.

W 2011 roku subwencja pokrywała 61,4% wydatków oświatowych, w 2020 roku już tylko 49,62%. Tylko w Sokołowie Podlaskim w 2020 roku była gorsza sytuacja w tym względzie, chociaż trzeba zauważyć, że sytuacja zdecydowanie pogorszyła się właśnie w 2020 roku ([Wykres 2.71](#) [Wykres 2.71](#)).

Wykres 2.71 Stopień pokrycia wydatków oświatowych ogółem przez subwencję oświatową w latach 2011-2020 w grupie porównawczej

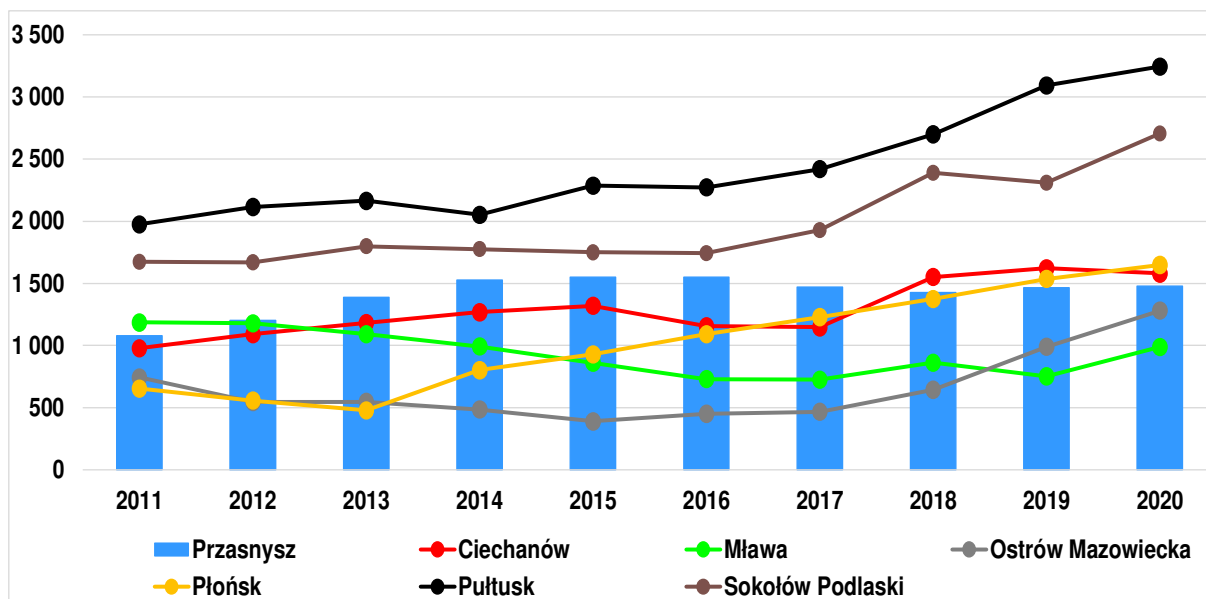
Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS

Przasnysz dopłaca znaczne kwoty do oświaty i wychowania. Subwencja oświatowa nie starcza na pokrycie wszystkich wydatków. Taka sytuacja jest niepokojąca dla stabilności finansów miasta w przyszłości, ponieważ Przasnysz będzie zmuszony w większym stopniu finansować działalność oświatowo-wychowawczą ze środków własnych, a więc kosztem ograniczenia wydatków na inne rodzaje działalności. Problem staje się jeszcze poważniejszy, gdy uwzględni się niekorzystne prognozy demograficzne. Z jednej strony zmniejszać się będzie liczba dzieci (co będzie obniżało wpływ z subwencji), a z drugiej strony będzie zmniejszać się baza podatkowa, czyli możliwości finansowania rozwoju lokalnego. Warto podkreślić, że miasto dopłaciło do działalności oświatowej 53,9 mln zł w latach 2016-2020 oraz 94,5 mln zł w latach 2011-2020 (bez uwzględnienia dotacji w dziale Oświata i wychowanie). Subwencja starczała w Przasnyszu średnio w ostatnich 10 latach na 57,6% wydatków oświatowych, co było przeciętnym wynikiem w porównywanej grupie.

2.12.3. Analiza zadłużenia miasta Przasnysz

Miasto Przasnysz w 2020 roku było najmniej zadłużonym samorządem w grupie porównawczej biorąc pod uwagę nominalną wartość zadłużenia, natomiast biorąc pod uwagę sumę zobowiązań przypadającą na 1 mieszkańca, niższe poziomy miały tylko Mława oraz Ostrów Mazowiecka ([Wykres 2.72](#)~~Wykres 2.72~~). Wartość zadłużenia na koniec 2020 roku wyniosła 25,2 mln zł. Średnia wartość zadłużenia dla Miasta Przasnysz w ostatnich 10 latach wynosiła 23,6 mln zł i był to drugi (po Mławie) najniższy wynik. Miasto spłaciło blisko 27,9 mln zł zadłużenia, jednak podejmowane nowe zobowiązania sprawiły, że kwota długu wzrosła o ok. 10 mln zł w tym okresie. Tylko Mława zredukowała zadłużenie w ostatnich 10 latach.

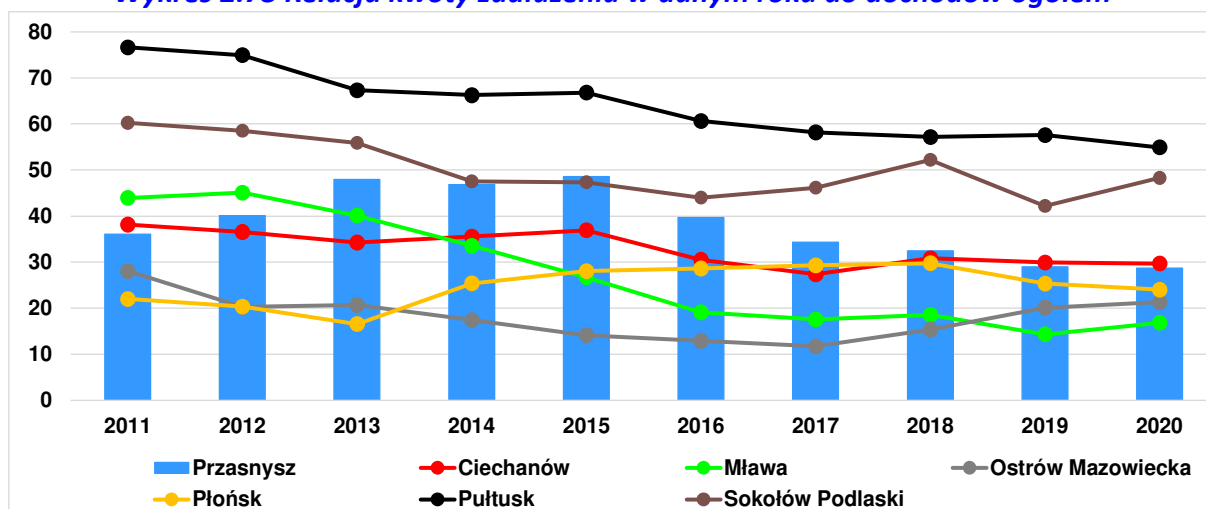
Wykres 2.72 Suma zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca (w zł) w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie na podstawie danych monitora rozwoju lokalnego ZMP

Ważnym wskaźnikiem jest relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem, co do 2013 roku było jednym ze wskaźników możliwości zadłużania się przez samorządy. Przasnysz w 2020 roku miał średni poziom wskaźnika w tym zakresie, zaznaczyć jednak należy, że poziom ten obniżył się od roku 2015 o blisko 20 punktów procentowych. Bardziej zredukowały poziom tylko Mława (28,2 p.p.) oraz Pułtusk (21,7 p.p.) (Wykres 2.73).

Wykres 2.73 Relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem

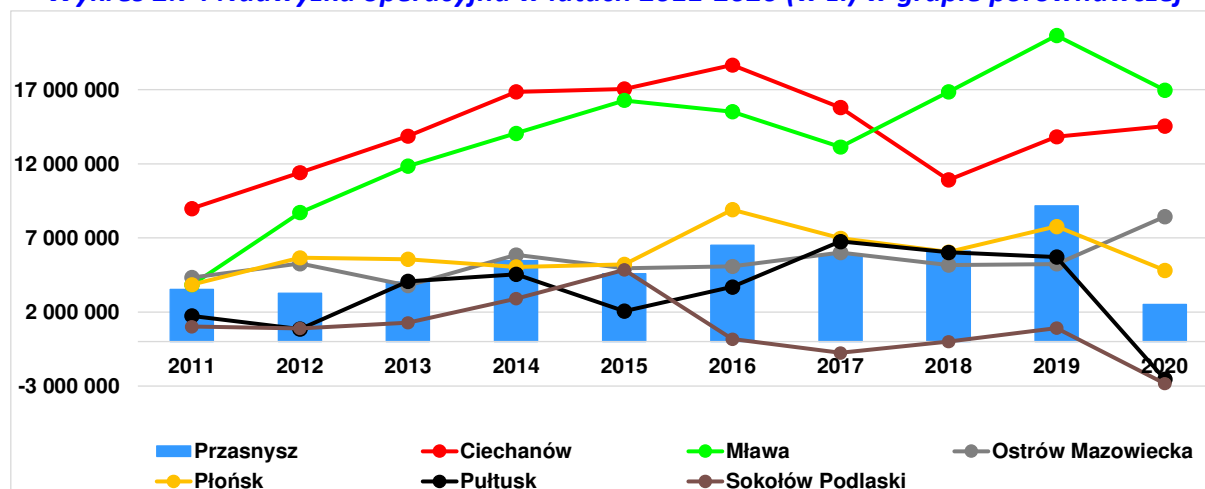

Źródło: opracowanie na podstawie danych monitora rozwoju lokalnego ZMP

Kolejnym ważnym wskaźnikiem jest nadwyżka operacyjna (kwota dochodów bieżących pomniejszona o kwotę wydatków bieżących). Wskaźnik ten ilustruje, czy jednostka samorządu terytorialnego jest w stanie pokryć wydatki bieżące dochodami bieżącymi. Jeśli wydatki bieżące są wyższe od dochodów bieżących (deficyt operacyjny) oznacza to, iż wydatki te realizowane są na poziomie przekraczającym możliwości finansowe danego

samorządu. Przasnysz we wszystkich latach 2011-2020 wypracował nadwyżkę operacyjną brutto, co nie udało się w Pułtusku i Sokołowie Podlaskim ([Wykres 2.74](#)).

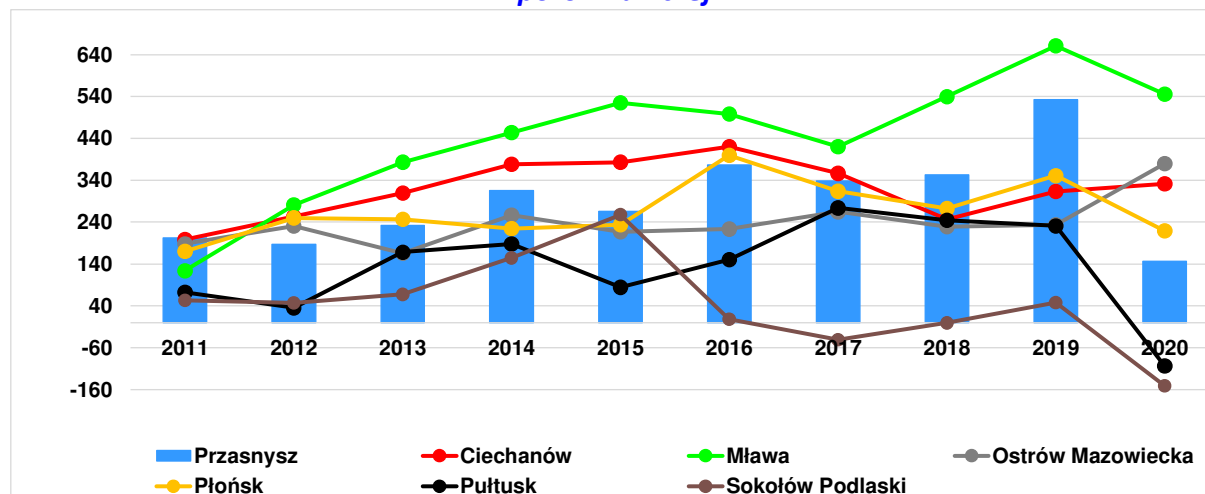
Wykres 2.74 Nadwyżka operacyjna w latach 2011-2020 (w zł) w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie na podstawie danych monitora rozwoju lokalnego ZMP

Średni poziom nadwyżki operacyjnej (w ujęciu nominalnym) w Przasnyszu w latach 2011-2020 miał wartość 5,1 mln zł, co było relatywnie niskim poziomem w grupie porównawczej. Biorąc pod uwagę średni poziom wskaźnika nadwyżki operacyjnej przypadający na 1 mieszkańca, sytuacja Przasnysza prezentuje się lepiej – wyższy poziom wskaźnika w latach 2011-2020 miały tylko Mława i Ciechanów ([Wykres 2.75](#)).

Wykres 2.75 Nadwyżka operacyjna w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł) w grupie porównawczej

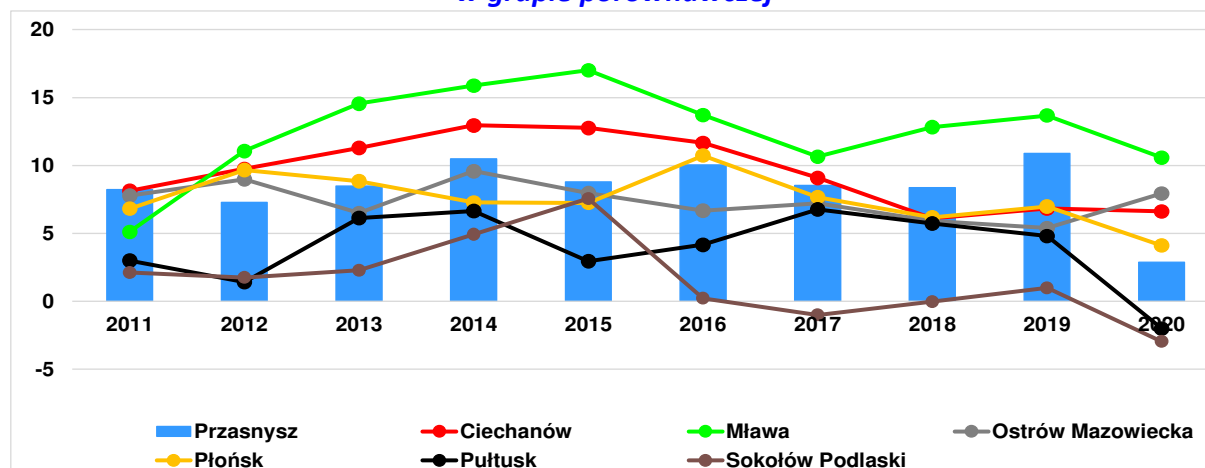

Źródło: opracowanie na podstawie danych monitora rozwoju lokalnego ZMP

Jeszcze jeden ważny wskaźnik – relacja kwoty nadwyżki operacyjnej brutto do kwoty dochodów bieżących, ponownie wskazuje na korzystną sytuację miasta Przasnysz na tle grupy porównawczej. Ponownie tylko Mława i Ciechanów miały korzystniejszy średni poziom wskaźnika w latach 2011-2020 ([Wykres 2.76](#)). Niepokoić może niski poziom

nadwyżki operacyjnej w Przasnyszu w 2020 roku – wskaźnik, który w latach 2011-2019 nie schodził poniżej 8%, w 2020 roku wyniósł zaledwie 2,9%.

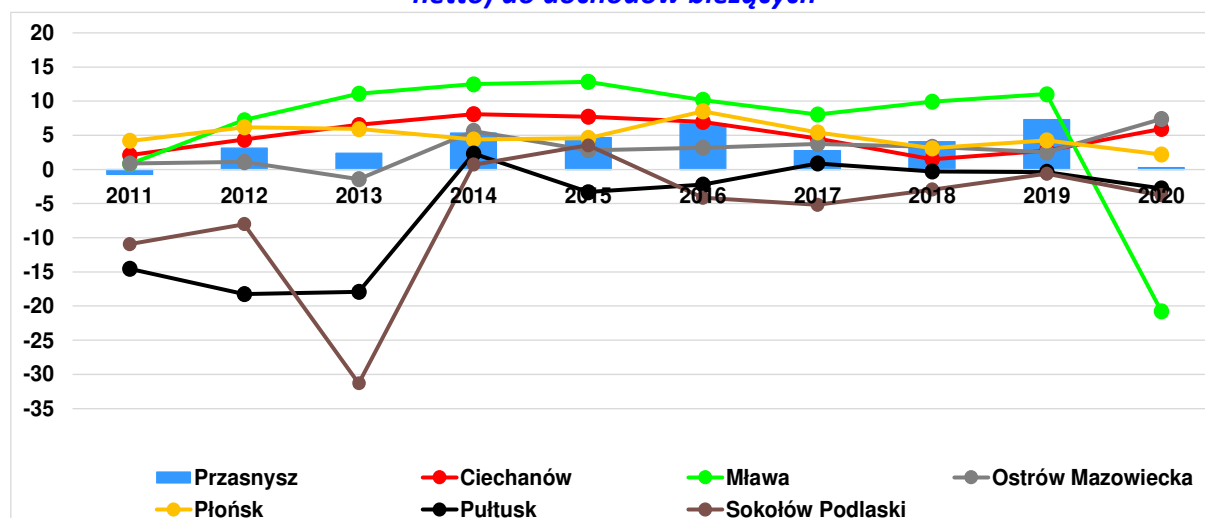
Wykres 2.76 Relacja (%) kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących w grupie porównawczej

Źródło: opracowanie na podstawie danych monitora rozwoju lokalnego ZMP

Jeszcze jeden wskaźnik - relacja kwoty nadwyżki operacyjnej NO pomniejszonej o spłaty długu (czyli nadwyżkę operacyjną netto) do dochodów bieżących, prezentuje sytuację samorządów. Przasnysz w latach 2011-2020 notował średnio nadwyżkę operacyjną netto w wysokości 3,6% dochodów bieżących, co było jednym z niższych poziomów w grupie porównawczej, ale wciąż dodatnim. Największe problemy w analizowanym okresie miały samorzady Pułtuska i Sokołowa Podlaskiego, które prawie we wszystkich latach miały relacje ujemne (Wykres 2.77). Na Wykresie zwraca uwagę także bardzo niski poziom wskaźnika dla Mławy, który ma związek z bardzo wysoką spłatą zadłużenia samorządu w 2020 roku (50 mln zł).

Wykres 2.77 Relacja (%) kwoty nadwyżki operacyjnej NO pomniejszonej o spłaty długu (NO netto) do dochodów bieżących

Źródło: opracowanie na podstawie danych monitora rozwoju lokalnego ZMP

Miasto Przasnysz w 2020 roku miało zadłużenie na sumę 25,2 mln zł, co było niskim poziomem na tle grupy porównawczej. Miasto wypracowywało nadwyżkę operacyjną brutto i netto w całym analizowanym okresie. Poziom wskaźników zadłużenia wskazuje na zdolność miasta do regulowania swoich zobowiązań.

2.12.4. Analiza prospektywna

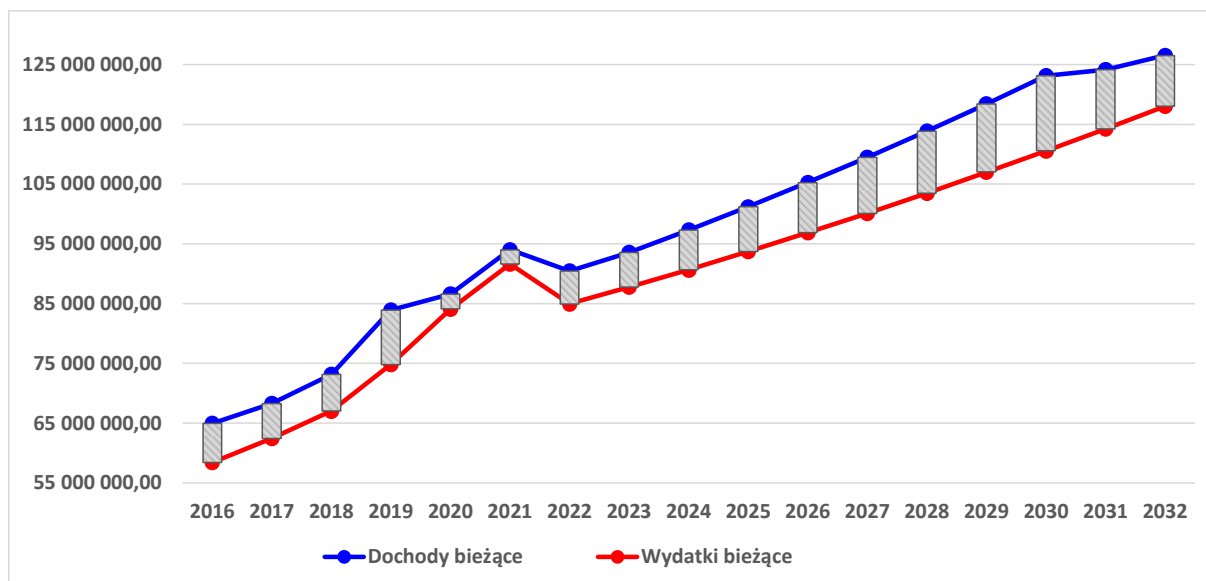
Przasnysz w odniesieniu do przyszłości (WPF- Wieloletnia Prognoza Finansowa⁸⁷) przewiduje dalszy, choć już nie skokowy, wzrost dochodów ogółem, utrzymanie stałego, umiarkowanego poziomu wydatków inwestycyjnych (poniżej 8 mln złotych, poza 2022 i 2023 rokiem), a także narastające wydatki bieżące. Miasto założyło, że dynamika dochodów bieżących w okresie 2021-2030 będzie nieco wyższa niż wydatków ogółem (38,95% vs 34,47%). Na obsługę długu miasto zamierza przeznaczyć blisko 45 mln zł w latach 2021-2032.

Miasto zakłada dalsze utrzymanie wzrostu dochodów bieżących w tempie większym niż wzrost wydatków, na spłatę zadłużenia przeznaczy blisko 45 mln zł.

Struktura dochodów miasta Przasnysz jest stabilna i równomiernie rozłożona między poszczególne, podstawowe źródła finansowania budżetu. Wartość dochodów miasta zwiększa się z roku na rok. Warto też zauważyć, że we wszystkich analizowanych latach stosunkowo wysoki pozostaje udział dochodów własnych w dochodach ogółem (45,4% w 2020 roku, ale w latach 2018-2019 50,0-49,4%), a więc prezentuje się porównywalnie z gminami w Polsce (43,5%), chociaż gorzej niż w przypadku gmin miejskich w Polsce (52,4%). Udział dochodów z tytułu podatku od nieruchomości w dochodach ogółem (10,5% w 2020 roku) jest ponownie porównywalny ze wskaźnikiem dla gmin w Polsce (10%) i ponownie niższy niż dla gmin miejskich w Polsce (12%). Dochody rosną dość wolno na tle grupy porównawczej, w szczególności niepokoić może niska dynamika udziałów we wpływach budżetu Państwa, w szczególności z tytułu PIT. Pozytywnie należy ocenić bezpieczne planowanie wpływów do budżetu z tytułu tych dochodów w latach kolejnych.

Wykres 2.78 Dochody i wydatki bieżące miasta Przasnysz w latach 2016-2032 w zł

⁸⁷ Na podstawie Uchwały nr XLIX/345/2021 Rady Miejskiej w Przasnyszu z dnia 30 listopada 2021 r.

Źródło: opracowanie na podstawie WPF dla Przasnysza

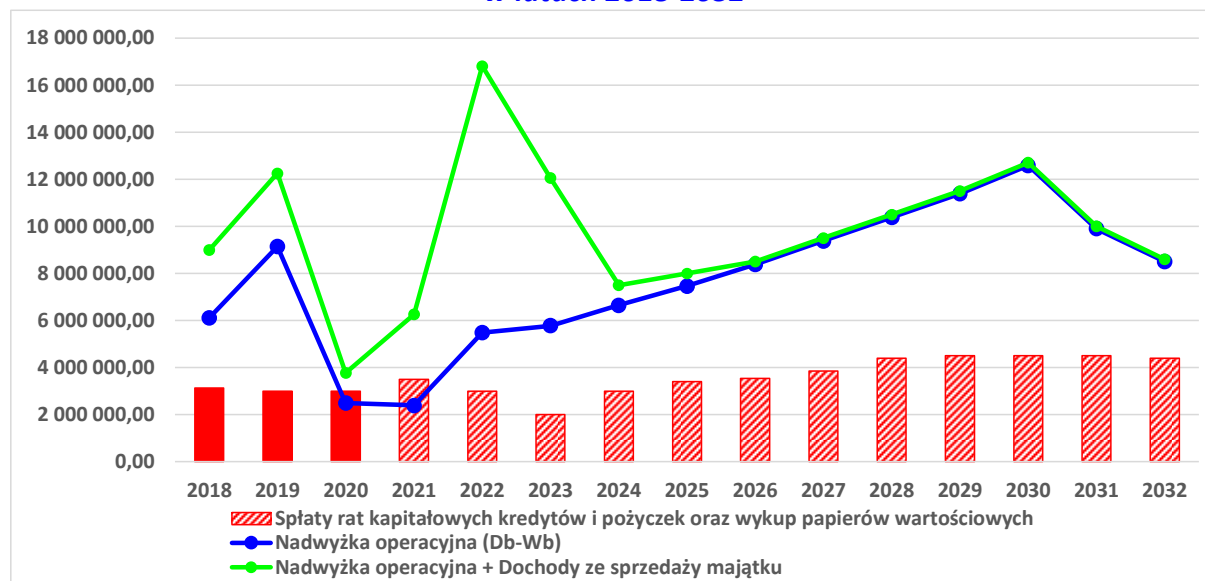
Narastające wydatki, w szczególności wydatki bieżące nie są niczym nadzwyczajnym na tle innych JST w Polsce. Warto jednak podkreślić, iż miasto Przasnysz wypracowuje nadwyżkę operacyjną (Dochody bieżące minus Wydatki bieżące⁸⁸), co ocenia się jako zjawisko pozytywne wśród samorządów terytorialnych, ponieważ pozwala na przeznaczenie części dochodów bieżących na wydatki majątkowe. Wskutek analizy dochodów i wydatków budżetu miasta w latach 2016-2020 oraz prognozy w latach 2021-2032, koniecznym jest monitorowanie wpływów w ramach subwencji, w szczególności w zakresie części oświatowej subwencji ogólnej. Problem ten wiąże się z niewspółmiernym tempem zwiększenia kwot subwencji w stosunku do narastających wydatków na działalność oświatową i wychowawczą - subwencja wzrosła w latach 2016-2020 o 12,4% (1,6 mln zł), a wydatki oświatowe o 33,2% (7,1 mln zł).

W zakresie oceny wykonanych (2016-2020) i prognozowanych (2021-2032) dochodów i wydatków bieżących miasta Przasnysz należy stwierdzić, że poza 2020 rokiem, gdzie nadwyżka operacyjna (Db – Wb) była najmniejsza, w analizowanym okresie ocenia się pozytywnie sytuację finansową miasta. Stan ten wskazuje na zdolność miasta do generowania środków pieniężnych w ramach bieżącej działalności, które można przeznaczyć na sfinansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych pozwalających na rozwój miasta.

W 2020 i 2021 roku nadwyżka operacyjna miasta nie pozwalała na pokrycia rozchodów z tytułu spłaty rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych (patrz: [Wykres 2.79](#) i [Wykres 2.80](#)).

⁸⁸ Stosowany dalej skrót Db-Wb

Wykres 2.79 Nadwyżka operacyjna, dochody ze sprzedaży majątku oraz spłata rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych miasta Przasnysza w latach 2018-2032

Źródło: opracowanie na podstawie WPF dla Przasnysza

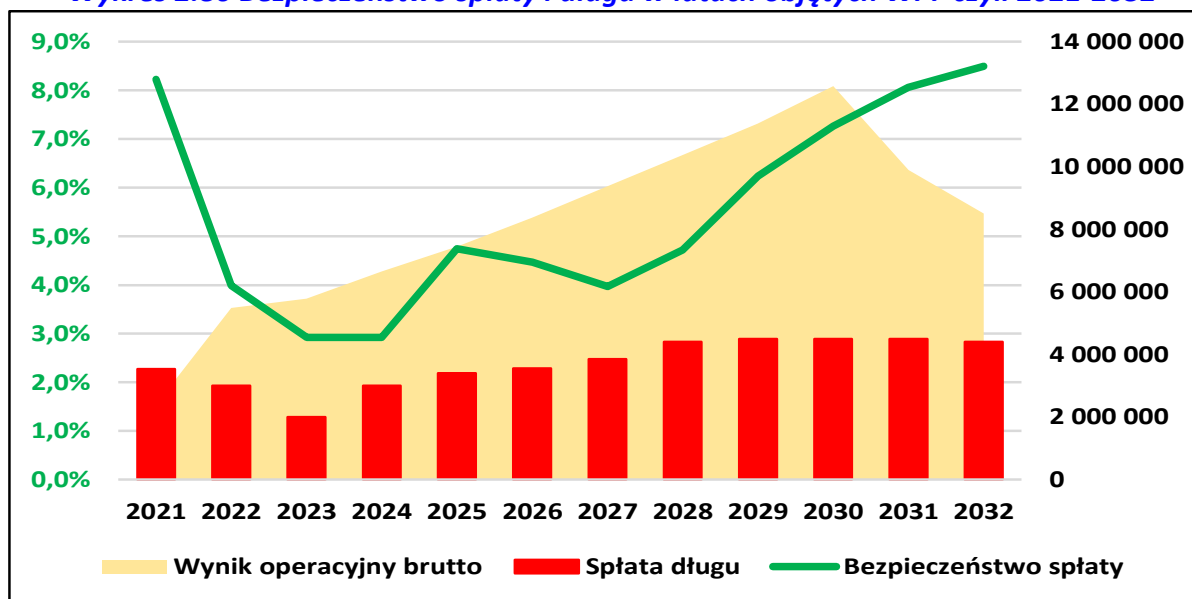
W 2021 roku (prognoza), nadwyżka ta nie pozwala pokryć wartości rozchodów z tytułu spłaty rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych. W pozostałych latach badanego okresu miasto Przasnysz charakteryzuje się zdolnością do spłaty rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów **wartościowych z wygenerowanej nadwyżki operacyjnej, także bez uwzględnienia wpływów ze sprzedaży majątku. Taka sytuacja pozwala pozytywnie ocenić zdolność miasta do finansowania zadłużenia oraz przeznaczenia dochodów ze sprzedaży majątku na rozwój miasta, np. budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury.** Szczególna sytuacja jest w roku 2022, gdy miasto zaplanowało wyjątkowo wysokie dochody majątkowe. Na tle innych gmin sytuacja miasta Przasnysz jest pozytywna i pozwala rozpatrywać dalszy rozwój miasta perspektywicznie.

Na podstawie WPF należy stwierdzić, że miasto zaprojektowało wzrost nadwyżki operacyjnej brutto (dodatnia różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi), która od 2022 r. osiągnie poziom powyżej 5,5 mln zł. Pamiętać należy, że będzie to możliwe wyłącznie przy zrealizowaniu zakładanego scenariusza prognozy w zakresie dochodów bieżących i wydatków bieżących.

W związku z tym, że w latach 2022-2032 prognozowana nadwyżka bieżąca jest zdecydowanie wyższa od planowanych spłat długu, miasto nie powinno mieć problemu z terminowym regulowaniem zaciągniętych zobowiązań. Tezę tę potwierdza wskaźnik bezpieczeństwa spłaty długu, który najniższą wartość (2,92 pkt. proc.) osiąga w latach 2023-2024 r. Jest to sytuacja zadowalająca bowiem, jak wynika z [Wykres 2.80](#) ~~Wykres 2.80~~, miasto

posiada zdolność do zaciągnięcia nowych zobowiązań, a tym samym ich spłaty wraz z kosztami obsługi długu.

Wykres 2.80 Bezpieczeństwo spłaty i długu w latach objętych WPF czyli 2021-2032

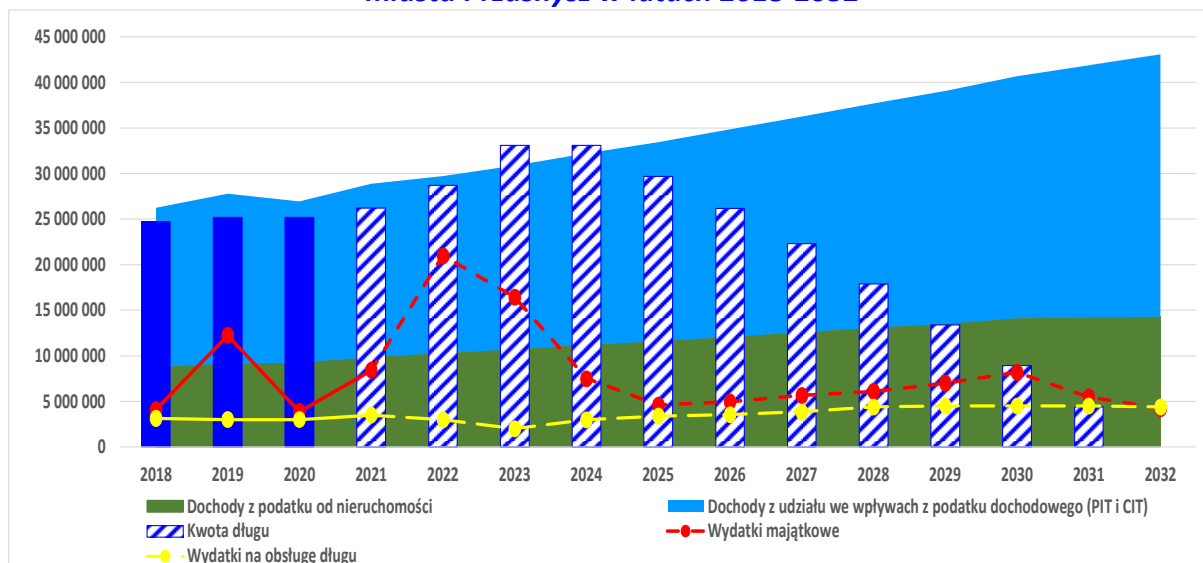

Źródło: opracowanie na podstawie WPF dla Przasnysza

Ponadto atutem uchwalonej WPF jest stosunkowo równomierne rozłożenie wysokości spłaty długu w latach prognozowanych. W tym przypadku zaleca się utrzymanie prowadzonej polityki długu w kolejnych latach.

Dochody własne miasta Przasnysz w części dotyczącej podstawowych dochodów podatkowych, na które składają się dochody z podatku od nieruchomości i dochody z udziału we wpływach z podatku dochodowego (PIT i CIT), stanowią zabezpieczenie w całości kwoty długu w latach 2021-2023 oraz 2025-2032. W latach 2023 - 2024 miasto planuje zwiększyć kwotę długu w porównaniu do 2020 roku (wzrost zadłużenia o 7,9 mln złotych), co wiązać się ma ze zwiększeniem wydatków inwestycyjnych (wydatki inwestycyjne w latach 2022 - 2024 mają wynosić łącznie blisko 45 mln złotych). W tym okresie też miasto zamierza spłacić nieco mniejszą część rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz dokonać wykupu papierów wartościowych. Od 2025 roku miasto prognozuje roczną spłatę zadłużenia w kwocie około 3,5-4,5 mln złotych. Miasto Przasnysz zarówno w zakresie wykonania (2016-2020), jak i prognozy (2021-2032) uzyskało i planuje zwiększenie dochodów z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) na poziomie tempa wzrostu wydatków z budżetu miasta na wynagrodzenia i składki od nich naliczane ([Wykres 2.81](#)).

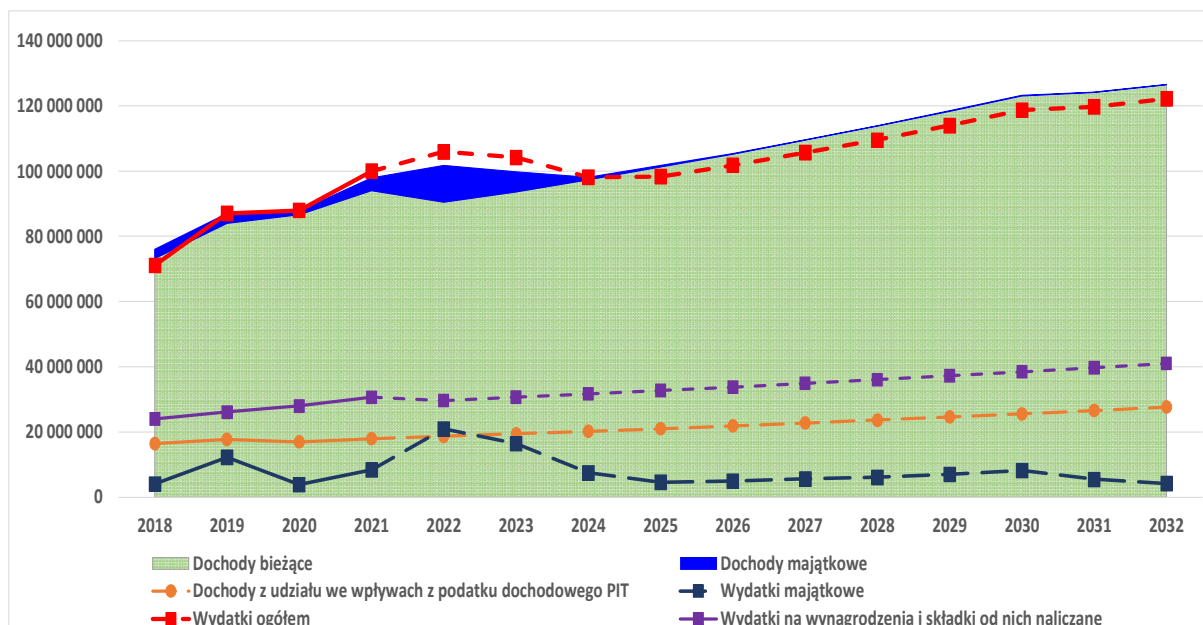
Wykres 2.81 Dochody z udziału we wpływach z podatku dochodowego i dochody z podatku od nieruchomości, wydatki majątkowe i wydatki na obsługę długu oraz kwota długu (w zł) miasta Przasnysz w latach 2018-2032

Źródło: opracowanie na podstawie matrycy Analiza Rb i WPF dla Przasnysza

W latach 2018 - 2019 łączne dochody bieżące i dochody majątkowe przewyższyły wydatki ogółem miasta. W ramach prognozy miasto założyło analogiczną sytuację dopiero od 2025 roku. W pozostałych latach w badanym okresie wydatki ogółem przekraczają łączną kwotę dochodów bieżących i dochodów majątkowych. Przasnysz **przewiduje również zmniejszenie wydatków majątkowych inwestycyjnych w 2024, podczas gdy lata 2022 -2023 to okres wysokich wydatków majątkowych**. Od 2025 roku miasto Przasnysz planuje nadwyżkę dochodów ogółem nad wydatkami ogółem ([Wykres 2.82](#)).

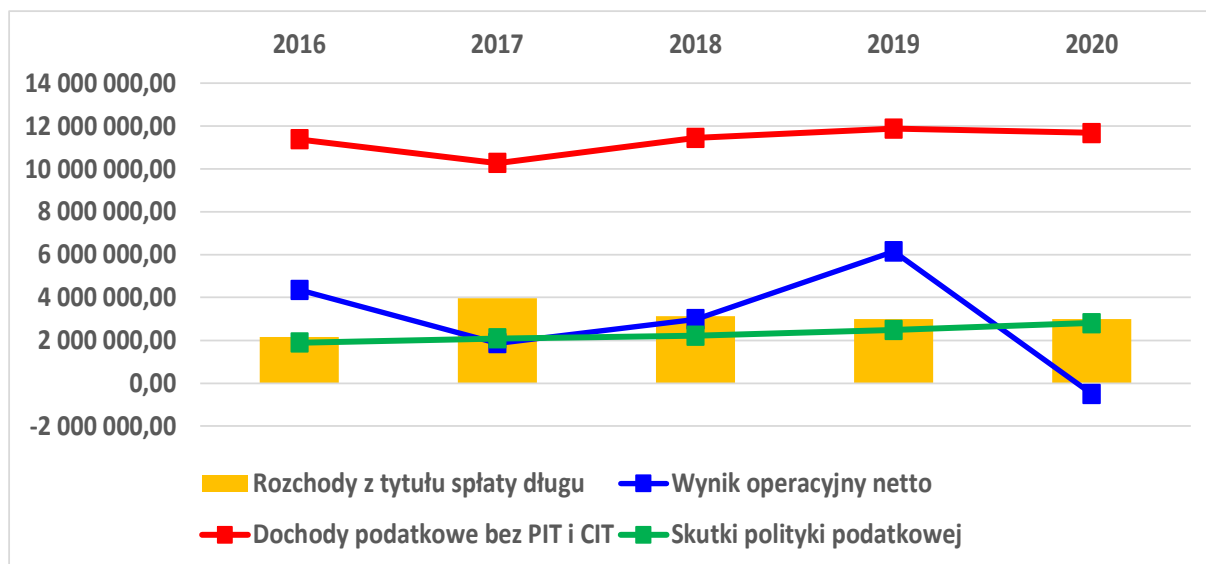
Wykres 2.82 Dochody bieżące, majątkowe i z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, wydatki ogółem oraz wydatki inwestycyjne (w zł) miasta Przasnysz w latach 2016-2032

Źródło: opracowanie na podstawie WPF dla Przasnysza

Z punktu widzenia kształtowania zdolności do finansowania przedsięwzięć rozwojowych i absorpcji środków zewnętrznych istotny jest potencjał miasta do generowania dochodów własnych. Nie ulega wątpliwości, że w latach 2016-2020 następował stopniowy wzrost dochodów podatkowych bez PIT i CIT. Zauważyć należy, że w sposób zróżnicowany kształtował się poziom wyniku operacyjnego netto, który jest ściśle związany z poziomem spłaty długu. W latach 2018-2020 miasto spłacało rocznie około 3 mln zł, jednocześnie zróżnicowany był poziom wydatków majątkowych (w 2019 roku ponad 12 mln zł). Zatem był to jeden z powodów istotnego zmniejszenia wyniku operacyjnego netto w latach ubiegłych (Wykres 2.83). W sytuacji zróżnicowania spłaty zobowiązań w poszczególnych latach miasto może mieć problem z zapewnieniem wkładu własnego (nie pochodzącego z kredytów, pożyczek lub emisji obligacji) na działania rozwojowe. Z tego względu na wykresie zaprezentowano również skutki prowadzonej polityki podatkowej w latach 2016-2020. W badanym okresie łączna kwota tych skutków wyniosła około 11,5 mln zł. Zatem w przypadku problemów z wypracowaniem nadwyżki bieżącej lub środków własnych na finansowanie nowych przedsięwzięć, miasto dysponuje niewykorzystanym potencjałem dochodów własnych na średnim poziomie około 3 mln zł rocznie.

Wykres 2.83 Wynik operacyjny netto i polityka podatkowa w latach 2016-2020 w zł

Źródło: opracowanie na podstawie matrycy Analiza Rb Przasnysza

Na sytuację społeczno-gospodarczą samorządów, w tym także Przasnysza, wpływa wiele ponadlokalnych czynników. Najważniejszym i najpoważniejszym procesem natury globalnej jest demografia. Społeczeństwo Polski niezwykle szybko się starzeje na tle Europy. Ponadto pamiętać należy o konsekwencjach pandemii i uwzględniać należy (spodziewane) powtarzające się coraz częściej kryzysy gospodarcze i finansowe. To będzie rodziło szereg negatywnych konsekwencji dla samorządów:

- Spadek liczby dzieci oznaczać będzie spadek wpływów z tytułu subwencji oświatowej, co przy określonych kosztach stałych i potrzebach inwestycyjnych infrastruktury oświatowej prowadzić będzie do dalszego zwiększania się deficytu w dziale Oświata i Wychowanie i trudności budżetowych,
- Spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym przekładać się będzie na zmniejszanie się bazy podatkowej, co prowadzić będzie do zmniejszania się możliwości samofinansowania rozwoju i tym samym konieczności stopniowego zmniejszania inwestycji,
- Znaczny i szybki wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym prowadzić będzie do zwiększania wydatków związanych z ochroną zdrowia, pomocą społeczną; konieczna będzie większa skala wydatków w infrastrukturę związaną z szeroko rozumianą dostępnością,
- Spadek liczby osób w wieku produkcyjnym w skali kraju oznaczać będzie także mniejszą liczbę lekarzy, specjalistów z różnych dziedzin, nauczycieli, którzy w warunkach dużego popytu krajowego wybierać będą atrakcyjniejsze oferty pracy w dużych miast,
- Odpływ specjalistów z terenu miasta obniży potencjał innowacyjny zlokalizowanych tam firm, które stopniowo przechodzić będą na powtarzalne, rutynowe procesy

produkcyjne, w coraz większym stopniu zautomatyzowane (obniżenie popytu na pracę),

- Problemy w oświacie przekładać się będą na ofertę edukacyjną, która w warunkach ograniczonych środków będzie pogarszać się (gorsze wyniki egzaminów), a to z kolei powodować będzie dalszy odpływ mieszkańców do większych miast, zainteresowanych dobrym przygotowaniem swoich dzieci do dorosłego, zawodowego życia,
- Wzrost popytu na pracę prowadzić będzie do dalszej polaryzacji rozwoju społeczno-gospodarczego, czyli rozwoju dużych miast kosztem miast mniejszych (dalsza utrata funkcji społeczno-gospodarczych),
- Brak perspektyw rozwoju społeczno-gospodarczego w mieście prowadzić będzie do dalszego odpływu mieszkańców, w szczególności osób młodych, które po skończeniu szkół średnich wyjadą na studia i nie wrócą już na stałe.

Kolejnym ważnym uwarunkowaniem jest polityka krajowa tworząca ramy funkcjonowania samorządu. Polityka krajowa może pogorszyć i pogłębić negatywne tendencje, co przykładowo obecnie możemy obserwować w przypadku regulacji ustawowych ograniczających dochody własne samorządu, w szczególności wpływy z udziału w podatkach budżetu państwa (zwiększenie kwoty wolnej od podatku, zlikwidowanie rozliczania się z podatku dochodowego przez emerytów i rencistów).

Polityka krajowa może też negatywne tendencje osłabić czy nawet zniwelować. Aby tego dokonać konieczne byłoby:

- zwiększenie samodzielności finansowej samorządów poprzez korzystne zmiany ustawowe w kierunku większego udziału dochodów własnych,
- znacznie większe otwarcie się na imigrację (zwiększenie podaży siły roboczej),
- zwiększenie elastyczności rynku pracy,
- stymulowanie przedsiębiorczości i rozwój warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej,
- inwestowanie w innowacyjność, kapitał ludzki, społeczny i instytucjonalny.

Oczywiście nie wszystko zależy od polityki krajowej i samorząd musi znaleźć własne, lokalne recepty na globalne problemy. Rekomendowane działania będą wskazane w strategii rozwoju.

3. Wyniki warsztatów diagnostycznych

W ramach procesu przygotowywania diagnozy do Strategii rozwoju Miasta Przasnysz w dniach 25-26.11. 2021 odbyły się 4 warsztaty z czterema kluczowymi grupami interesariuszy:

- 1) Dyrektorzy jednostek organizacyjnych, w tym dyrektorzy szkół – łącznie 9 osób,
- 2) Radni miasta – łącznie 8 osób,
- 3) Lokalni przedsiębiorcy – łącznie 11 osób,
- 4) Seniorzy, przedstawiciele organizacji pozarządowych i grup nieformalnych – łącznie 21 osób.

Dyskutowano o mocnych i słabych stronach miasta oraz problemach i potrzebach mieszkańców. Poruszono także tematykę potencjałów, na których można planować dalszy rozwój miasta, ale także szans i zagrożeń, które w przyszłości należy uwzględnić.

Dyskusja w powyższym zakresie odbywała się w tematycznym podziale na następujące wymiary:

- 1) Gospodarczy,
- 2) Społeczny,
- 3) Środowiskowy,
- 4) Przestrzenny (z elementami inteligentnego zarządzania miastem).

Wymiar gospodarczy ([Rysunek 3.1](#)~~Rysunek 3.1~~)

Mieszkańcy Przasnysza są relatywnie mało przedsiębiorczy. Funkcjonująca w powiecie Rada Przedsiębiorczości w opinii przedsiębiorców jest organem niewystarczająco aktywnym. Podobnie negatywnie oceniają aktywność strefy gospodarczej w Sierakowie (jej zbyt powolny rozwój). Brakuje dialogu przedsiębiorców z Powiatem, który odpowiada za wykształcenie młodzieży zgodne z potrzebami pracodawców i mógłby kształcić kadry potrzebne lokalnym przedsiębiorcom. Tymczasem to biznes jest kluczowym elementem struktury napędzającej dochody miasta, stąd istnieje konieczność zaprojektowania strategicznych kierunków rozwoju gospodarczego miasta, stworzenie warunków do kreowania przedsiębiorczości i branż nowoczesnych technologii. Niezwykle istotnym jest budowanie tożsamości przedsiębiorców z miastem opartej na wartościach, szczególnie z właścicielami firmy Kross. Przedsiębiorcy podkreślają, iż mają przychylność ze strony władz miasta, co niewątpliwie jest zaletą. Wskazują jednak na niedobór wykwalifikowanej kadry, trudność w pozyskaniu pracowników z uwagi na system pomocy społecznej oraz bliskość Warszawy. Rynek pracy regulują właściwie cztery podmioty: firma Kross, ABB, szpital powiatowy oraz jednostka wojskowa, przy czym w ocenie interesariuszy najwyższe

wynagrodzenia daje zatrudnienie w branży wojskowej. To również pracownicy jednostki wojskowej oraz firmy Kross głównie generują popyt na rynku mieszkaniowym w mieście⁸⁹.

⁸⁹ Rozmowy z mieszkańcami Przasnysza w dniu 25-25.11.2021

Rysunek 3.1 Wyniki warsztatów diagnostycznych w wymiarze gospodarczym

WYMIAR GOSPODARZY	MOCNE STRONY	BAZA EDUKACYJNA	DOBRA KOMUNIKACJA DROGOWA I MIEJSKA	PRZYCHYLNOŚĆ WŁADZ MIASTA DLA BIZNESU	WIELOŚĆ BRANŻ	DOSTĘP DO SUROWCA I BLISKOŚĆ ODBIORCÓW	BLISKOŚĆ WARSZAWY
		FIRMA KROSS I TRADYCJE KOLARSKIE	PRĘŻNE TARGOWISKO	STREFA GOSPODARCZA W SĄSIEDZTWIE, DOSTĘPNOŚĆ TERENÓW POD PRZEMYSŁ	CIAŁO KONSULTACYJNO-DORADCZE W POWIECIE	WOJSKO, ABB, KROSS, DPS, SZPITAL - KLUCZOWI PRACODAWCY	BRANŻA TRANSPORTOWA, USŁUGI I HANDEL
	SŁABE STRONY	NISKA LICZBA PODMIOTÓW GOSP.	NISKA WIEDZA MŁODZIEŻY W ZAKRESIE ZAKŁADANIA FIRM	NISKIE WYNAGRODZENIA	NIEWYSTARCZAJĄCA PROMOCJA LOKALNEGO BIZNESU PRZEZ MIASTO	NIEWYKWALIFIKOWANA MŁODZIEŻ	NISKI POZIOM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW
	SZANSE	ROZWÓJ STREFY INW. W SIERAKOWIE	DALSZA GAZYFIKACJA	ROZWÓJ MIASTA	POPRAWA KOMUNIKACJI - LINIA KOLEJOWA	INNOWACYJNOŚĆ LOKALNYCH FIRM	PROMOCJA LOKALNYCH ARTYSTÓW (BATIK, MURALE)
	ZAGROŻENIA	KONKURENCJA INNYCH MIAST W ZAKRESIE OFERTY PRACY	NIEWYSTARCZAJĄCA WSPÓŁPRACA MIASTA Z BIZNESEM	MIGRACJA ZAROBKOWA	NISKA TOŻSAMOŚĆ Z MIASTEM	BRAK ATRAKCYJNEJ OFERTY PRACY DLA MŁODZIEŻY	BRAK CHĘTNYCH PRACOWNIKÓW Z UKRAINY / ZBYT DUŻY NAPŁYW PRACOWNIKÓW Z UKRAINY
	POTENCJAŁY	ROZWÓJ BRANŻY LOTNICZEJ	ZAGOSPODAROWANIE RZEKI	LOKALNE KULINARIA, PRZAŚNIK, KULT ŚW. STANISŁAWA KOSTKI	ROZWÓJ FIRMY KROSS	PRZESTRZEŃ NA ROZWÓJ BRANŻY PCW W TYM GALERIA I PARK ROZRYWKI	DUŻO RODZINNYCH BIZNESÓW - SZANSA NA SUKCESIE
	POTRZEBY	REDEFINICJA OFERTY SZKOLNICTWA BRANŻOWEGO	BUDOWANIE TOŻSAMOŚCI Z MIESZKAŃCAMI I BIZNESEM OPARTE NA WARTOŚCIACH	ZACIEŚNIENIE WSPÓŁPRACY Z FIRMA KROSS - SYSTEM ROWERÓW MIEJSKICH	ROZWÓJ SIECI DROGOWEJ (NP. DROGA EKSPRESOWA) I POŁĄCZEŃ KOMUNIKACYJNYCH (NP. POCIĄG)	ZMIANA MENTALNOŚCI MIESZKAŃCÓW MIASTA, ABY WSPIERAĆ LOKALNYCH PRZEDSIĘBIORCÓW	POPRAWA PRZEPEŁWU INFORMACJI I KOMUNIKACJI Z URZĘDEM
PROBLEMY	NIEATRAKCYJNY RYNEK PRACY	PERYFERYJNA LOKALIZACJA	SŁABA BAZA NOCLEGOWA I RESTAURACYJNA	WYSOKIE KLASY BONITACYJNE GRUNTÓW	MAŁA AKTYWNOŚĆ NA STREFIE INWESTYCYJNEJ	NIEDOSTATECZNA AKTYWNOŚĆ RADY GOSPODARZEJ W POWIECIE	

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych warsztatów z interesariuszami w dniach 25-26.11.2021

Wymiar społeczny (Rysunek 3.2 Rysunek 3.2)

W mieście pogłębia się kryzys demograficzny. Miasto powinno inwestować w młodzież, aby nie chciała opuszczać Przasnysza po skończeniu szkoły albo przynajmniej wrócić po skończeniu edukacji. Istnieje konieczność stworzenia warunków do planowania przyszłości w mieście: zmian w systemie edukacji dostosowanej do potrzeb lokalnych pracodawców oraz potrzeb współczesnego rynku (edukacja 4.0), budowania sieci relacji społeczno-gospodarczych i poprawy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej⁹⁰ oraz wzrostu wynagrodzeń na lokalnym rynku pracy. Mieszkańcy potrzebują także poprawy jakości życia, przejawiającej się przede wszystkim w lepszym dostępie do mieszkań, lepszego przepływu informacji, większej dostępności do wysokiej jakości usług publicznych, atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego. Miasto ma potencjał, aby przyszłość Przasnysza mogła być lepsza dzięki zaangażowanym mieszkańcom i wolontariuszom, aktywnym organizacjom pozarządowym i senioralnym.

⁹⁰ Mieszkańcy wskazują, iż niewykorzystany jest potencjał rekreacyjny rzeki Węgiejki

Rysunek 3.2 Wyniki warsztatów diagnostycznych w wymiarze społecznym

WYMIAR SPOŁECZNY	MOCNE STRONY	OFERTA EDUKACYJNA	TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA	WYDARZENIA KULTURALNE	PRĘŻNE KLUBY SENIORA	DZIAŁALNOŚĆ WOLONTARIUSZY	DOBRE SIECIOWANIE NGO I DUŻA LICZBA INICJATYW ODDOLNYCH
	SŁABE STRONY	NISKA JAKOŚĆ KSZTAŁCENIA	BRAK SYSTEMOWEJ POLITYKI SENIOR.	BRAK KINA I ROZRYWKI DLA MŁODZIEŻY	BRAK KLAS PATRONACKICH	BRAK PROFILOWANEGO KSZTAŁCENIA W SZKOŁACH POWIATOWYCH	SŁABA OFERTA ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH
	SZANSE	TERENY REKREACYJNE WOKÓŁ RZEKI	CENTRUM OPIEKUŃCZO-MIESZK.	DOBRA OFERTA USŁUG REHABILITACYJNYCH	PRĘŻNA OLUKISTYKA I PSYCHIATRIA	POZYSKANIE UCZNIÓW SPOZA MIASTA	DALSZY ROZWÓJ HACERSTWA
	ZAGROŻENIA	ROTACJA KADRY NAUCZYCIELSKIEJ	OFERTA PRYWATNYCH SZKÓŁ I PRZEDSZKOLI KONKURENCJĄ DLA INSTYTUCJI PUBLICZNYCH	SYSTEM FINANSOWANIA EDUKACJI	PROCESY DEMOGRAFICZNE - DEPOPULACJA	PROFILOWANIE KLAS - POGŁĘBIANIE RÓŻNIC W JAKOŚCI KSZTAŁCENIA	BRAK TOŻSAMOŚCI Z MIASTEM
	POTENCJAŁY	INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA	MODELOWA DZIAŁALNOŚĆ MOPS	INFRASTRUKTURA MEDYCZNA	AKTYWNI MIESZKAŃCY	PRĘŻNE INSTYTUCJE KULTURY	DUCH SPORTU I INFRASTRUKTURA SPORTOWA
	POTRZEBY	SYSTEM ZACHĘT DLA CHĘTNYCH NA OSIEDLENIE SIĘ LUB ZOSTANIE	LEPSZA OFERTA MIESZKANIOWA	LEPSZY PRZEPŁYW INFORMACJI DO MIESZKAŃCÓW	POPRAWA JAOŚCI I DOSTĘPNOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH	OFERTA EDUKACJA 4.0	WIĘKSZA INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW
	PROBLEMY	SYTUACJA MATERIALNA MIESZKAŃCÓW	SŁABA OFERTA PCW	BRAK SYSTEMOWEJ WSPÓŁPRACY Z POWIATEM	KOREPETYCJE PODSTAWĄ DO POPRAWY JAKOŚCI NAUCZANIA	BRAK KOMPLEKSOWEJ OFERTY DLA MŁODYCH OSÓB W CELU ROZWOJU ZAWODOWEGO I OSOBISTEGO W MIEŚCIE	WYSOKI POZIOM WYDATKÓW NA POMOC SPOŁECZNĄ

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych warsztatów z interesariuszami w dniach 25-26.11.2021

Wymiar przestrzenny z elementami Inteligentnego Zarządzania Miastem ([Rysunek 3.3](#))

Powierzchnia miasta pozwala na dalszy rozwój i zwiększenie liczby mieszkańców co najmniej o połowę. Barięą może być wysoka klasa gruntów rolnych na terenie miasta, które trudno przekształcić na inne funkcje. Przenoszenie zabudowy mieszkaniowej na tereny użytkowane rolniczo i jej dalsze rozpraszanie powodują suburbanizację. Mieszkańcom bardzo przeszkadza brak obwodnicy, brak miejsc parkingowych w centrum miasta, mało zieleni, brak galerii i kina, które wpływają na jakość ich życia. Szansą na prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej jest przygotowywane nowe Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Przasnysz. Z uwagi na wielkość miasta, rozwiązania typu „smart city” nie są możliwe do zaimplementowania – bardziej dopasowane mogą być rozwiązania typu „smart town”.

Rysunek 3.3 Wyniki warsztatów diagnostycznych w wymiarze przestrzennym z elementami Inteligentnego Zarządzania Miastem

WYMIAR PRZESTRZENNY	MOCNE STRONY	ROZWIĘTA SIĘĆ DRÓG	TERENY POD BUDOWNICTWO JEDNOR.	ROZWIĘTA INFR. TECHNICZNA	DOBRA LOKALIZACJA - DROGA NA MAZURY, 100 KM DO WARSZAWY	DUŻA POWIERZCHNIA MIASTA	SPRAWNY SYSTEM WOD.-KAN.
	SŁABE STRONY	BRAK OBWODNICY	BRAK ATRAKCYJNYCH TERENÓW INWEST.	BRAK PARKINGÓW	MAŁO TERENÓW ZIELONYCH	PRZEWAGA ZABUDOWY JEDNORODZINNEJ W MIEJSCE ZWARTEJ	MAŁA LICZBA PROJEKTÓW SMART
	SZANSE	ZWIĘKSZENIE ZASOBU NIERUCHOMOŚCI KOMUNALNYCH NP. TBS	NOWE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAR. PRZESTRZENNEGO	WDROŻENIE OBIEGU KORESPONDENCJI ELEKTRONICZNEJ	ROZWÓJ SZEROKOPASMOWEGO INTERNETU ORAZ SERWERÓW	ROZWÓJ SIECI GAZOWEJ	BUDOWA POŁĄCZENIA KOLEJOWEGO
	ZAGROŻENIA	NIKONTROLOWANY BOOM DEWELOPERSKI	PRZENOSZENIE ZABUDOWY NA TERENY ROLNE I PERYFERYJNE	POJAWIENIE SIĘ NOWYCH KONFLIKTÓW PRZESTRZENNYCH	DALSZE ROZPRASZANIE ZABUDOWY	BRAK ADAPTACJI PRZESTRZENI DO WYZWAŃ KLIMATYCZNYCH	NIEKORZYSTNE UWARUNKOWANIA PRAWNE - POLITYKA
	POTENCJAŁY	DUŻA REZERWA W MPZP POD BUDOWNICTWO JEDNORODZINNE	PLANOWANA LINIA KOLEJOWA	DUŻY POTENCJAŁ W ZAKRESIE POWSTANIA TERENÓW REKREACYJNYCH	RACJONALNA POLITYKA PRZESTRZENNA	DUŻY POTENCJAŁ ROZWOJU PRZESTRZENI MIASTA	MIASTO OTWARTE NA RZEKĘ
	POTRZEBY	STREFA PŁATNEGO PARKOWANIA	ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI MIESZKAŃ	WYPROWADZENIE TRANZYTU POZA MIASTO	REMONTY GŁÓWNYCH ULIC	GALERIA, KINO 3D, ZAGOSPODAROWANIE BUDYNKU NA UL. ŚW. STANISŁAWA KOSTKI	WIĘCEJ TERENÓW REKREACYJNYCH
	PROBLEMY	SUBURBANIZACJA	NIEDOSTATEK TERENÓW POD MIESZKALNICTWO WIEŁORODZINNE	NIEDOSTATEK MIESZKAŃ	WYSOKI ODSETEK POZWOLEŃ NA PODSTAWIE WZ	NIEWYSTARCZAJĄCA JAKOŚĆ I DOSTĘPNOŚĆ INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ	WYSOKIE CENY KUPNA I NAJMU MIESZKAŃ

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych warsztatów z interesariuszami w dniach 25-26.11.2021

Wymiar środowiskowy (Rysunek 3.4Rysunek 3.4)

W zakresie jakości środowiska istotnym problemem jest hałas (brak obwodnicy), jakość rzeki Węgiejki, a przede wszystkim emisja niska generowana przez domy jednorodzinne w sezonie grzewczym. Wprawdzie świadomość ekologiczna mieszkańców rośnie, ale nadal potrzebne są dedykowane programy edukacyjne w tym zakresie. Interesariusze wskazują, iż niezależnie jakie plany i narzędzia oraz wsparcie instytucjonalne zostaną wdrożone, aby odpowiedzieć na potrzeby adaptacji do zmian klimatu jest problem z ich bieżącym monitorowaniem i egzekwowaniem prawidłowych postaw. Być może straż miejska czy zakup dronów poprawiłyby tę sytuację i zmobilizowały mieszkańców do zachowań proekologicznych. Atutem miasta jest posiadanie dobrej jakości zasobów wody pitnej, ale pojawia się potrzeba w zakresie kompleksowego zagospodarowania rzeki zarówno w zakresie jakości wody jak i kontrolowania jej wylewania, a kończąc na proekologicznej infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej.

Rysunek 3.4 Wyniki warsztatów diagnostycznych w wymiarze środowiskowym

WYMIAR ŚRODOWISKOWY	MOCNE STRONY	GLEBY WYSOKIEJ KLASY BONITACYJNEJ	WŁASNA WODA DOBREJ JAKOŚCI	ODCZUWALNY SPADEK NISKIEJ EMISJI	DOBRA ORGANIZACJA SYSTEMU ODBIORU ODPADÓW	DUŻO ZIELENI W OKOLICY MIASTA	DOBRE DZIAŁAJĄCY SYSTEM WOD.-KAN.
	SŁABE STRONY	BRAK OZE NA BUDYNKACH UŻYT.PUBL.	HAŁAS (BRAK OBWODNICY)	NIEDOSTATECZNA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	BRAK SŁUŻB MONITORUJĄCYCH DBAŁOŚĆ O ŚRODOWISKO NP. STRAŻ MIEJSKA	ZBYT WOLNA WYMIANA PIECÓW - UBÓSTWO ENERGETYCZNE	BRAK PLANU ADAPTACJI DO ZMIAN KLIMATU
	SZANSE	ROZWÓJ OZE	ROSĄCA ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	WSPÓŁPRACA GMIN I NGO W OBSZARZE OCHRONY ŚRODOWISKA	ZAGOSPODAROWANIE RZEKI W TYM RETENCYJNOWANIE WODY	WZROST JAKOŚCI EDUKACJI EKOLOGICZNEJ	WDROŻENIE DEDYKOWANYCH PROGRAMÓW EKOLOGICZNYCH I ICH MONITORINGU
	ZAGROŻENIA	WYSYCHANIE RZEKI, EUTROFIZACJA WODY W RZECE	NEKONTROLOWANE WYLEWANIE RZEKI	WZROST HAŁASU (ROZWÓJ LOTNICTWA I RUCHU SAMOCHODOWEGO)	DALSZE ROZPRASZANIE ZABUDOWY (DOMY JEDNORODZINNE JAKO JEDNE Z GŁÓWNYCH ŹRÓDEŁ EMISJI NISKIEJ)	POGORSZENIE ZDROWIA I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	OGRANICZONOŚĆ ZASOBÓW WODY PITNEJ
	POTENCJAŁY	PARK OBJĘTY OCHRONĄ KONSERWATORSKĄ	DUŻA POWIERZCHNIA OGRODÓW DZIAŁKOWYCH	RZĘKA	ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	ZDOLNOŚĆ DO POZYSKIWANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH NA DZIAŁANIA PROEKOLOG.	ROZWÓJ ŚCIEŻEK ROWEROWYCH
	POTRZEBY	DALSZY ROZWÓJ SIECI CIEPŁOWNICZEJ I GAZOWEJ	ROZWÓJ I PROMOCJA OZE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW	ZWIĘKSZENIE TERENÓW ZIELONYCH W MIEŚCIE	ZBIORNIK RETENCYJNY	PRZYSPIESZENIE PROCESU WYMIANY PIECÓW TZW. KOPCIUCHÓW	KOMPLEKSOWE ZAGOSPODAROWANIE RZEKI
	PROBLEMY	BRAK STRATEGII MIASTA W ZAKRESIE ADAPTACJI DO ZMIAN KLIMATU	BRAK NARZĘDZI DO MONITOROWANIA JAKOŚCI POWIETRZA NP. DRONY, STRAŻ MIEJSKA	ZŁA JAKOŚĆ POWIETRZA SZCZEGÓLNIE W SEZONIE GRZEWCYM	ZAPACH I JAKOŚĆ WODY W RZECE	NISKI POZIOM BIORÓŻNORODNOŚCI	NIESTYCZĄCA OCHRONA WALORÓW PRZYRODNICZYCH

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych warsztatów z interesariuszami w dniach 25-26.11.2021

4. Wnioski z badań społecznych

W kolejnych tabelach (4.1 – 4.5) podsumowano wyniki 6 badań społecznych - ankietowych przeprowadzonych przez miasto w 2020 roku. Przeanalizowano je pod kątem kluczowych wniosków z następujących wymiarów:

- Gospodarczego.
- Społecznego.
- Środowiskowego.
- Przestrzennego.
- Instytucjonalnego i smart town.

Natomiast Tabela 4.6 ~~Tabela 4.6~~, prezentuje wyniki badania ankietowego pt. „Ocena aspektów jakości życia w Przasnyszu”, które przeprowadzono w dniach 30.06-15.07.2020 roku. Ocenie podlegało 30 aspektów życia społeczno-gospodarczego w skali ocen od 0 do 5. Wynik 0 oznaczał nie mam zdania, 1 ocenę najgorszą, a 5 ocenę najlepszą. Obszarem, który zebrał najgorszą ocenę mieszkańców, czyli 1 była dostępność i jakość usług transportu zbiorowego na terenie miasta – 44,4% respondentów. W drugiej kolejności była możliwość znalezienia zatrudnienia w Przasnyszu, którą negatywnie oceniło 42,1% badanych. Trzecie miejsce zajęła dostępność i ceny mieszkań – 36,4% ankietowanych oceniło ją najgorzej. Relatywnie dużo negatywnych (najgorszych) ocen zebrały obszary: usługi transportu zbiorowego - komunikacja z innymi miastami oraz oferta kulturalna w mieście, odpowiednio 34,2 i 31,7 procent. Badanie pokazało, iż nie ma takiego obszaru, który otrzymałby najwyższą pozytywną ocenę w opinii chociażby 20% respondentów. Za to ocena 4 już pojawiała się dużo częściej - 35,4% badanych przyznało ją w obszarze jakości powietrza, 32,1% w dostępności i funkcjonowaniu infrastruktury wodo-ciągowej i kanalizacyjnej oraz 31,8% w bezpieczeństwie mieszkańców w miejscach publicznych. Co ciekawe 32,7 i 37,2% ankietowanych nie miało zdania w zakresie oceny dostępności i jakości działania pomocy społecznej oraz działania żłobków i przedszkoli.

Dodatkowo w 2020 roku odbyło się 6 spotkań, na których przeprowadzono wywiady grupowe z liderami i kluczowymi interesariuszami miasta oraz 4 warsztaty diagnostyczne w dniach 25-26.11.2021, a z których to refleksje i wnioski także znalazły się w treści niniejszego dokumentu.

Wymiar gospodarczy

Tabela 4.1 Badania społeczne wymiar gospodarczy

Badanie opinii przedsiębiorców w dniach 11.02-10.03.2020	Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza – I kw. 2020	Badanie mieszkańców "Marzenia o Przasnyszu" w dniach 09-27.07.2020r	Badanie uczniów - ostatnich roczników szkół ponadpodstawowych w dniach 03-07.02.2020	Badanie słuchaczy Zespołu Szkół Policealnych w dniach 01-09.02.2020 r.	Analiza potrzeb mieszkańców w zakresie wdrażania rozwiązań technologicznych w Przasnyszu - ankieta w dniach 20.08.2020 r. do 07.09.2020r
<ul style="list-style-type: none"> • W zakresie warunków prowadzenia działalności w mieście obszary wymagające wsparcia to: <ul style="list-style-type: none"> ○ Dostępność wykwalifikowanych pracowników. ○ Ograniczona dostępność przestrzeni dla działalności gospodarczej. ○ Niedostateczne umiejętności współdziałania z instytucjami otoczenia biznesu i administracji publicznej. ○ Niskie podatki lokalne. ○ Dostępność komunikacyjna i transportowa w mieście. • Dla rozwoju firmy kluczowe są także atrakcyjne ceny wynajmu nieruchomości i ich dostępność na tle innych terenów. • Dla rozwoju lokalnym firm istotnymi są: Opracowany i uchwalony miejscowy plan rozwoju gospodarczego / rozwoju przedsiębiorczości oraz sprawnie funkcjonujące organy administracji publicznej i samorządowej. • Najgorzej ocenianym jest dostęp do informacji o możliwym do uzyskania wsparciu ze strony władz publicznych i instytucji otoczenia biznesu (środki pomocowe, doradztwo) oraz poziom integracji/współpracy lokalnego środowiska przedsiębiorców. • Potrzeba wsparcia w zakresie: możliwości korzystania z ulg i zwolnień w podatkach wraz z promocją osiągnięć lokalnych przedsiębiorców oraz ich produktów/usług. 	<ul style="list-style-type: none"> • Trudność w znalezieniu pracy jest najistotniejszym problemem dla 62% badanych mieszkańców. • 80% badanych ocenia, iż łącznie istotnym oraz zdecydowanie istotnym problemem jest brak warunków do prowadzenia działalności gospodarczej. • Dla prawie połowy badanych jakość dróg jest bardzo istotnym problemem. • Głównym kierunkiem rozwoju miasta powinna być dalsza walka z bezrobociem wg 69% badanych. • Dla ponad połowy badanych (56%) bardzo ważnym kierunkiem rozwoju miasta jest rozwój przedsiębiorczości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Miasto z miejscami pracy - nowe miejsca pracy. • Miasto z basenem i galerią. • Rowerowe miasto z rowerami. • Miasto rozpoznawalne. • Miasto rozwijające się. • Miasto atrakcyjne turystycznie. • Miasto z ofertą gastronomiczną • Wsparcie przedsiębiorczości i zachęty inwestycyjne. • Budowa marki miasta. • Promocja miasta. • Tradycje rzemieślnicze. • Budowa obwodnicy i lepsza komunikacja z miastami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Młodzież wskazuje, iż w mieście potrzebne jest : kino, basen, Mc Donald's, galeria handlowa • Tylko niespełna 6% badanych chce pracować w Przasnyszu, największa grupa lokalizuje swoją przyszłość zawodową w województwie mazowieckim (31,2%). • Praca w rolnictwie i prowadzenie gospodarstwa domowego jest uznana za najmniej atrakcyjna. • Najbardziej atrakcyjną jest praca w międzynarodowej firmie dla prawie 43% oraz własna działalność dla prawie 34% badanych. • Do założenia własnej firmy najbardziej zachęca: posiadanie odpowiednich znajomości, kontaktów np. z klientami, dostawcami oraz posiadanie dobrego pomysłu na biznes (po 42,3% badanych). • Posiadanie odpowiednich środków finansowych „na start” jest kluczowym czynnikiem dla prawie 43% badanych, a dla około 41% posiadanie odpowiednich predyspozycji, umiejętności. 	<ul style="list-style-type: none"> • 58% ankietowanych zachęca do opuszczenia miasta niska atrakcyjność ofert pracy oraz wysokość zarobków • Prawie 65% ankietowanych potrzebuje zdobyć praktyczne umiejętności związane z zawodem. • Prawie 26% młodzieży nie ma wiedzy z zakresu planowania i prowadzenia własnej firmy, a ponad 6% nie wie, jak napisać CV i szukać pracy. • Bardzo atrakcyjna jest praca w międzynarodowej firmie (prawie 52% badanych) oraz własna działalność (48,4%). • Badani uznają, iż atrakcyjna jest praca w firmie MŚP (61,3%), administracji (54,9%) oraz w firmie lokalnej prawie 52%. • Nieatrakcyjną pracą jest praca w rolnictwie wg 38,7% i prowadzenie gospodarstwa domowego -prawie 52% badanych. • Około 52% młodzieży badanej rozważa prowadzenie własnej działalności. • Ankietowanych najbardziej skłoniłoby do prowadzenia firmy posiadanie środków finansowych na start (77,4%) oraz niskie podatki i inne koszty prowadzenia firmy (74,19%). 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrzeba przywrócenia połączeń PKS • Potrzeba kina w mieście. • Stworzenie banku ofert pracy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań społecznych, UM Przasnysz, 2021

Tabela 4.2 Badania społeczne - wymiar społeczny

Badanie opinii przedsiębiorców w dniach 11.02-10.03.2020	Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza – I kw. 2020	Badanie mieszkańców "Marzenia o Przasnyszu" w dniach 09-27.07.2020r	Badanie uczniów - ostatnich roczników szkół ponadpodstawowych w dniach 03-07.02.2020	Badanie słuchaczy Zespołu Szkół Policealnych w dniach 01-09.02.2020 r.	Analiza potrzeb mieszkańców w zakresie wdrażania rozwiązań technologicznych w Przasnyszu - ankieta w dniach 20.08.2020 r. do 07.09.2020r
<ul style="list-style-type: none"> • Dla rozwoju firmy dla większości przedsiębiorców kluczowa jest: <ul style="list-style-type: none"> ○ Przychylność społeczności lokalnej; ○ Dobre relacje ze społecznością lokalną, ○ Trwała sieć kontaktów i więzi społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Drugim, najistotniejszym problemem miasta (na równi z dostępnością parkingów) jest jakość edukacji szkolnej i przedszkolnej – dla 56% respondentów. • Migracja młodych ludzi jest zdecydowanie istotnym problemem dla 52% respondentów. • Dla prawie połowy badanych nieatrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu jest kluczowym problemem. • Patologie społeczne są nadal dla 47% badanych najistotniejszym problemem. • Poczucie bezpieczeństwa to także bardzo istotny problem dla prawie połowy badanych – 47%. • Drugim głównym kierunkiem rozwoju miasta powinna być poprawa jakości edukacji dla 63% badanych. • Rozwój sportu i rekreacji oraz aktywizacja społeczności lokalnej (odpowiednio 40 i 37% badanych) w końcówce istotnych kierunków rozwoju miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Miasto przyjazne z dobrą energią. • Miasto z rozrywką na poziomie i miejscami rekreacji. • Miasto przyjazne dla rodzin. • Miasto z edukacją na wysokim poziomie i bogatą ofertą zajęć pozalekcyjnych. • Miasto z komunikacją i mieszkaniami. • Miasto tolerancyjne z silnymi organizacjami. • Aktywizacja mieszkańców. • Lepsza oferta MDK. • Budowa tożsamości lokalnej. • Miasto dostępne i bezpieczne z ofertą dla seniorów i młodzieży. • Program mieszkań dla młodych. 	<ul style="list-style-type: none"> • 70,9% badanych uważa, że miasto nie jest dobrym miejscem do życia i rozwoju. • Tylko relacje z przyjaciółmi (72,49%) oraz więzi rodzinne (70,37%) zachęcają do mieszkania w mieście. • Konieczność poprawy edukacji i kompetencji w znajomości języków obcych (wg 55% badanych). • Konieczność poprawy praktycznych umiejętności związanych z zawodem (41,27%). • Konieczność poprawy wiedzy specjalistycznej związanej z zawodem, możliwą do zdobycia na dalszych etapach edukacji (38,10% ankietowanych). • Prawie połowa ankietowanych twierdzi, iż tylko powiązania rodzinne i znajomości gwarantują znalezienie dobrej pracy. • Największym zaufaniem cieszy się rodzina (75,13% badanych) a najmniejszym kapłani. • Prawie 57% młodzieży będąc w mieście spędza wolny czas w domu, a poza miastem większość jest w kinie, pubie i restauracji. 	<ul style="list-style-type: none"> • 61,3% badanych uważa, że dla seniorów miasto jest dobrym miejscem do życia i rozwoju, a 48,4%, że zarówno dla dzieci jak i rodzin z dziećmi. • 55% uważa, że Przasnysz to dobre miejsce do życia i rozwoju. • Ponad 61% badanych zachęca do zamieszkania możliwość kontynuowania nauki. • Prawie 65% ankietowanych zachęca do zamieszkania poziom bezpieczeństwa w mieście. • Relacje z przyjaciółmi, więzi rodzinne i relacje z sąsiadami zachęcają do mieszkania w mieście odpowiednio około 90, prawie 81% i prawie 55% respondentów. • Rodzina cieszy się największym zaufaniem – prawie 71%, największy brak zaufania dla kapłanów i społeczników lokalnych – po 35,48% badanych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrzeba rozbudowy monitoringu miejskiego- potrzeba rzetelnej kontroli zapisów z kamer monitoringu miejskiego oraz szybkiej współpracy z policją, wykorzystanie monitoringu miejskiego do nadzoru nad rowerzystami. • Potrzeba budowy sygnalizacji świetlnej przy przejściach dla pieszych w bliskim sąsiedztwie szkół. • Potrzeba budowy sygnalizacji świetlnej przy neuralgicznych skrzyżowaniach.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań społecznych, UM Przasnysz, 2021

Tabela 4.3 Badania społeczne - wymiar środowiskowy

Badanie opinii przedsiębiorców w dniach 11.02-10.03.2020	Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza – I kw. 2020	Badanie mieszkańców "Marzenia o Przasnyszu" w dniach 09-27.07.2020r	Badanie uczniów - ostatnich roczników szkół ponadpodstawowych w dniach 03-07.02.2020	Badanie słuchaczy Zespołu Szkół Policealnych w dniach 01-09.02.2020 r.	Analiza potrzeb mieszkańców w zakresie wdrażania rozwiązań technologicznych w Przasnyszu - ankieta w dniach 20.08.2020 r. do 07.09.2020r
<ul style="list-style-type: none"> Przedsiębiorcy są zainteresowani w zakresie dostępu do informacji i współdziałania w sferze ochrony środowiska i gospodarki odpadami oraz wdrażaniu rozwiązań energo-efektywnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Zanieczyszczenie środowiska jest dla większości badanych (52%) kluczowym problemem. Dbałość o jakość środowiska naturalnego jest trzecim najważniejszym kierunkiem rozwoju miasta wg 62% badanych. 	<ul style="list-style-type: none"> Miasto zielone. Miasto z czystą rzeką i powietrzem. Miasto gotowe na zmiany klimatu. Większa potrzeba terenów zielonych, nasadzeń drzew, krzewów i kwiatów. Punkt konsultacyjny OZE. Ekologiczne źródła ciepła i energii. Edukacja ekologiczna. Zmniejszenie hałasu. Zmniejszenie ilości odpadów. 	<ul style="list-style-type: none"> Prawie połowa badanych (47,52%) uważa, iż jakość powietrza zachęca do pozostania w mieście, a dla 28,05% uważa przeciwnie uznając, iż to jest czynnik który zachęca do opuszczenia miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> Okolo 58% badanych zachęca do zamieszkania jakość powietrza w mieście. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrzeba współpracy mieszkańców, Urzędu Miasta oraz MZGKiM w temacie selektywnej zbiórki odpadów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań społecznych, UM Przasnysz, 2021

Tabela 4.4 Badania społeczne - wymiar przestrzenny

Badanie opinii przedsiębiorców w dniach 11.02-10.03.2020	Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza – I kw. 2020	Badanie mieszkańców "Marzenia o Przasnyszu" w dniach 09-27.07.2020r	Badanie uczniów - ostatnich roczników szkół ponadpodstawowych w dniach 03-07.02.2020	Badanie słuchaczy Zespołu Szkół Policealnych w dniach 01-09.02.2020 r.	Analiza potrzeb mieszkańców w zakresie wdrażania rozwiązań technologicznych w Przasnyszu - ankieta w dniach 20.08.2020 r. do 07.09.2020r
<ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorcy są zainteresowani dostępem do informacji w zakresie: Planowanie przestrzenne i przygotowanie nowych terenów lub gotowych powierzchni dla prowadzenia działalności gospodarczej. • Przedsiębiorcy są zainteresowani dostępem do informacji w obszarze „Przywracanie do życia” (rewitalizacja) zaniedbanych obszarów miasta, obejmująca poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Drugim, najistotniejszym problemem miasta (na równi z jakością edukacji) jest dostępność miejsc parkingowych – dla 56% respondentów. • Tylko 38% badanych uznało za bardzo istotny rozwój budownictwa mieszkaniowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Miasto z komunikacją i mieszkaniami. • Płatny parking na Rynku. 	<ul style="list-style-type: none"> • Około 43% badanych jest w stanie poświęcić do 30 minut na dojazd do pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prawie 52% ankietowanych uważa, że komunikacja w mieście zachęca do opuszczenia miasta. • Dla ponad 64% badanych estetyka miasta i jakość przestrzeni publicznych. Zachęca do mieszkania w Przasnyszu. • Rynek – to element, z którym najbardziej kojarzy się miasto. • Lepsza komunikacja miejska i basen to głównie marzenie. • Prawie 39% i 42% badanych chciałoby pracować i mieszkać w Przasnyszu. • Większość (ponad 70%) jest skłonna poświęcić do 30 minut na dojazd do pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrzeba budowy obwodnicy. • Potrzeba zwiększenia liczby miejsc parkingowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań społecznych, UM Przasnysz, 2021

Tabela 4.5 Badania społeczne - wymiar instytucjonalny i smart town

Badanie opinii przedsiębiorców w dniach 11.02-10.03.2020	Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza – I kw. 2020	Badanie mieszkańców "Marzenia o Przasnyszu" w dniach 09-27.07.2020r	Badanie uczniów - ostatnich roczników szkół ponadpodstawowych w dniach 03-07.02.2020	Badanie słuchaczy Zespołu Szkół Policealnych w dniach 01-09.02.2020 r.	Analiza potrzeb mieszkańców w zakresie wdrażania rozwiązań technologicznych w Przasnyszu - ankieta w dniach 20.08.2020 r. do 07.09.2020r
<ul style="list-style-type: none"> Większość przedsiębiorców zwraca uwagę na łatwość w załatwianiu spraw w urzędzie miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> Badani najlepiej oceniają te elementy, które są związane z bezpośrednią obsługą mieszkańców – profesjonalizm pracowników, szybkość załatwienia spraw i kulturę obsługi. Najwięcej negatywnych ocen z tych trzech aspektów otrzymała szybkość załatwienia spraw – 10% ankietowanych udzieliło takiej odpowiedzi. Nieco gorzej mieszkańcy oceniają profil Urzędu na Facebooku, stronę internetową i komunikację z mieszkańcami. 	<ul style="list-style-type: none"> Lepsza współpraca z przedsiębiorcami. 	<ul style="list-style-type: none"> Praca w administracji jest w miarę atrakcyjna dla prawie 30% badanych. 	<ul style="list-style-type: none"> Dla 54,9% respondentów atrakcyjna jest praca w administracji. 	<ul style="list-style-type: none"> Potrzeba przyłączy światłowodowych. Potrzeba ławek z możliwością ładowania urządzeń mobilnych. Potrzeba współpracy mieszkańców, Urzędu Miasta oraz MZGKiM w temacie selektywnej zbiórki odpadów. Możliwość załatwienia spraw urzędowych przez Internet jest najgorzej ocenianym elementem dostępności technologicznej w mieście. Mieszkańcy oceniają, iż najbardziej poprawi warunki życia w mieście wymiana istniejącego oświetlenia na energooszczędne (słupy i oprawy w technologii LED) oraz systemu sterowania oświetleniem. Istotnym dla poprawy warunków życia jest także udostępnianie otwartych danych o mieście oraz rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego. Kluczowymi dla poprawy jakości e-usług są: możliwość sprawdzenia na jakim etapie znajduje się załatwianie sprawy, możliwość pobrania ze strony Urzędu Miasta wzorów pism w formie aktywnych formularzy, obsługa on-line w formie czatu, wspólny kalendarz wydarzeń Potrzeba lepszego informowania o wydarzeniach w mieście. Potrzeba bezpośrednich spotkań z Burmistrzem Przasnysza. Potrzeba użycia programu anydesk w sytuacjach wymagających większej pomocy w kontaktach z urzędem. Oświetlenie przejść dla pieszych poziomymi diodami w jezdni. Postawienie "elektronicznych" przystanków ze stroną UM. Potrzeba stworzenia interaktywnej kolejki do urzędu. Aplikacja z mapką Przasnysza, gdzie zaznaczone byłyby na bieżąco: remont ronda, ulicy, objazdy, nowy sklep czy restauracja, wydarzenie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań społecznych, UM Przasnysz, 2021

Tabela 4.6 Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza

Nazwa aspektu życia	Odsetek osób, które przyznały ocenę „0” (w %)	Odsetek osób, które przyznały ocenę „1” (w %)	Odsetek osób, które przyznały ocenę „2” (w %)	Odsetek osób, które przyznały ocenę „3” (w %)	Odsetek osób, które przyznały ocenę „4” (w %)	Odsetek osób, które przyznały ocenę „5” (w %)
1. Ocena możliwości znalezienia zatrudnienia w Przasnyszu	7,8	42,1	31,0	14,4	2,5	2,3
2. Warunki do prowadzenia działalności gospodarczej (handel i usługi, produkcja)	17,1	21,4	33,4	21,1	4,8	2,1
3. Dostępność i ceny mieszkań	9,1	36,4	25,3	20,5	6,9	1,8
4. Bezpieczeństwo mieszkańców w miejscach publicznych	2,2	11,4	16,6	28,7	31,8	9,3
5. Poziom zaangażowania mieszkańców w życie miasta	4,0	13,9	31,1	32,5	13,9	4,6
6. Dostępność i funkcjonowanie infrastruktury wodo-ciągowej i kanalizacyjnej	10,4	5,8	8,9	24,5	32,1	18,3
7. Czystość, estetyka i porządek w mieście	0,5	12,6	18,5	32,0	28,0	8,4
8. Stan dróg i chodników	0,5	11,7	22,3	37,7	22,5	5,3
9. Dostępność miejsc parkingowych	2,0	25,7	24,1	25,4	18,6	4,1
10. Uciążliwość związana z natężeniem ruchu pojazdów	2,8	19,3	24,1	28,8	20,5	4,5
11. Dostępność i jakość działania pomocy społecznej	37,2	9,9	14,0	18,2	15,5	5,1
12. Dostępność i jakość działania żłobków i przedszkoli	32,7	4,1	8,3	16,0	24,6	14,2
13. Poziom kształcenia w szkołach podstawowych	21,0	5,8	10,6	21,0	29,1	12,4
14. Poziom kształcenia w szkołach średnich	19,8	6,4	12,4	25,5	26,4	9,4
15. Oferta kulturalna w mieście	5,1	31,7	25,9	23,7	10,1	3,5
16. Działanie podstawowej opieki zdrowotnej (lekarze pierwszego kontaktu, pielęgniarki)	5,0	19,9	26,2	25,2	19,5	4,3
17. Warunki dla rekreacji i uprawiania sportów amatorskich	6,3	21,1	23,0	27,8	16,3	5,5
18. Miejsca wypoczynku, place zabaw, miejsca spotkań	4,0	24,8	28,6	27,8	10,3	4,5

19. Jakość powietrza	4,8	7,6	12,7	24,3	35,4	15,1
20. Stan środowiska naturalnego	6,0	7,3	17,2	33,1	28,1	8,3
21. Jakość usług internetowych	7,5	15,0	20,1	27,1	22,8	7,6
22. Dostępność i jakość usług transportu zbiorowego na terenie miasta	21,7	44,4	16,4	10,6	4,0	3,0
23. Usługi transportu zbiorowego - komunikacja z innymi miastami	18,4	34,2	27,2	14,1	4,5	1,5
24. Usługi w zakresie gospodarki odpadami	11,3	20,0	20,2	28,1	13,9	6,5
25. Dostępność do sieci ciepłowniczej i gazowej oraz ceny usług	20,8	15,3	17,4	26,2	14,0	6,3
26. Uciążliwość związana z hałasem	7,5	13,9	16,9	26,0	25,9	9,8
27. Ilość i jakość placówek handlowych	1,5	7,3	18,1	34,6	29,8	8,7
28. Ilość i jakość placówek usługowych	3,0	7,5	19,9	38,2	24,9	6,5
29. Funkcjonowanie administracji samorządowej	13,5	16,5	18,5	27,0	20,1	4,5
30. Zintegrowanie społeczności lokalnej	9,7	19,6	27,8	30,9	8,5	3,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań społecznych, UM Przasnysz, 2021

5. Spis Rysunków

Rysunek 1.1 Interpretacja wyników analizy MRL.....	7
Rysunek 2.1. Lokalizacja miasta Przasnysz na mapie konturowej Polski	19
Rysunek 2.2 Dostępność transportu publicznego w województwie mazowieckim.....	23
częstotliwość tras względem populacji - po godzinie 15:00	23
Rysunek 3.1 Wyniki warsztatów diagnostycznych w wymiarze gospodarczym.....	190 <u>188</u>
Rysunek 3.2 Wyniki warsztatów diagnostycznych w wymiarze społecznym	192 <u>190</u>
Rysunek 3.3 Wyniki warsztatów diagnostycznych w wymiarze przestrzennym z elementami Inteligentnego Zarządzania Miastem	194 <u>192</u>
Rysunek 3.4 Wyniki warsztatów diagnostycznych w wymiarze środowiskowym.....	196 <u>194</u>

6. Spis Wykresów

Wykres 1.1 Ogólny wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz w latach 2016-2020	7
Wykres 1.2 Ogólny syntetyczny wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz na tle całej grupy porównawczej (łącznie 100 miast).....	8
Wykres 1.3 Ogólny syntetyczny wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz na tle bezpośredniej grupy porównawczej (łącznie 11 miast województwa mazowieckiego).....	9
Wykres 1.4. Wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz w wymiarze gospodarczym na tle całej grupy porównawczej (łącznie 100 miast)	10
Wykres 1.5. Wskaźnik rozwoju gminy w wymiarze gospodarczym miasta Przasnysz na tle bezpośredniej grupy porównawczej (łącznie 11 miast województwa mazowieckiego).....	11
Wykres 1.6. Wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz w wymiarze społecznym na tle całej grupy porównawczej (łącznie 100 miast)	1211
Wykres 1.7. Wskaźnik rozwoju gminy w wymiarze społecznym miasta Przasnysz na tle bezpośredniej grupy porównawczej (łącznie 11 miast województwa mazowieckiego).....	12
Wykres 1.8. Wskaźnik rozwoju miasta Przasnysz w wymiarze środowiskowym na tle grupy porównawczej (łącznie 100 miast)	13
Wykres 1.9. Wskaźnik rozwoju gminy w wymiarze środowiskowym miasta Przasnysz na tle bezpośredniej grupy porównawczej (łącznie 11 miast województwa mazowieckiego).....	1413
Wykres 1.10 Sytuacja Miasta Przasnysz w kluczowych obszarach w latach 2016-2020.....	1716
Wykres 1.11 Dynamika zmian w poszczególnych obszarach funkcjonowania miasta Przasnysz na tle grupy porównawczej w latach 2016-2020	17
Wykres 2.1 Struktura użytkowania gruntów w Przasnyszu w 2020 roku	24
Wykres 2.2 Struktura gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w Przasnyszu w 2020 roku.....	25
Wykres 2.3 Struktura użytków rolnych w Przasnyszu w 2020 roku	25
Wykres 2.4 Liczba ludności Przasnysza ogółem w latach 2011-2020	32
Wykres 2.5 Różnice w liczbie ludności ogółem pomiędzy 2011 i 2020 rokiem w Przasnyszu	33
Wykres 2.6 Różnice w liczbie ludności mężczyzn pomiędzy 2011 i 2020 rokiem w Przasnyszu	33
Wykres 2.7 Różnice w liczbie ludności kobiet pomiędzy 2011 i 2020 rokiem w Przasnyszu	34
Wykres 2.8 Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	36
Wykres 2.9 Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w latach 2011-2020 w grupie porównawczej..	37
Wykres 2.10 Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	37
Wykres 2.11 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020	38
Wykres 2.12 Saldo migracji na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020*	39
Wykres 2.13 Małżeństwa zawarte na 1000 ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	40
Wykres 2.14 Prognoza spadku liczby ludności do roku 2030 (skumulowane saldo w latach 2022-2030 – podstawą liczba ludności w roku 2021).....	41
Wykres 2.15 Dynamika liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w grupie porównawczej (rok do roku).....	45
Wykres 2.16 Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej	46
Wykres 2.17 Liczba podatników osiągających dochody z działalności gospodarczej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2015-2019 w grupie porównawczej	46

Wykres 2.18 Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w grupie porównawczej	48
Wykres 2.19 Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w grupie porównawczej.....	48
Wykres 2.20 Instytucje otoczenia biznesu na 10.000 podmiotów gospodarki narodowej	49
Wykres 2.21 łączna kwota dochodów osób prawnych w przeliczeniu na 1 podatnika w latach 2015-2020 (w zł) w grupie porównawczej.....	52
Wykres 2.22 Udział podatników ze stratą w ogólnej liczbie podatników - osób prawnych w latach 2015-2019 (w %) w grupie porównawczej	52
Wykres 2.23 łączna kwota wykazanej straty osób prawnych w przeliczeniu na 1 podatnika w latach 2015-2019 (w zł) w grupie porównawczej	53
Wykres 2.24 Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w PIT na mieszkańca (zł) w grupie porównawczej w latach 2011-2020	54
Wykres 2.25 Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w CIT na mieszkańca (zł) w grupie porównawczej w latach 2011-2020	54
Wykres 2.26 Wpływy z podatku od nieruchomości w latach 2011-2020 w grupie porównawczej (w zł)	55
Wykres 2.27 Pracujący na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020.....	59
Wykres 2.28 Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w mieście Przasnysz w latach 2016 i 2020.....	6261
Wykres 2.29 Bezrobotni według wieku w mieście Przasnysz w latach 2016 i 2020	62
Wykres 2.30 Bezrobotni według wykształcenia w mieście Przasnysz w latach 2016 i 2020	63
Wykres 2.31 Bezrobotni według stażu pracy w mieście Przasnysz w latach 2016 i 2020.....	63
Wykres 2.32 Zmiany struktury osób bezrobotnych w mieście Przasnysz w latach 2016-2020	64
Wykres 2.33 Liczba osób bezrobotnych (zarejestrowanych) w relacji do ludności w wieku produkcyjnym w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	65
Wykres 2.34 Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	68
Wykres 2.35 Struktura paliw używanych do ogrzewania zinwentaryzowanej powierzchni budynków i lokali w 2020 roku (według udziału w powierzchni ogółem).....	71
Wykres 2.36 Struktura paliw używanych do ogrzewania zinwentaryzowanej powierzchni budynków i lokali w 2020 roku (według udziału w liczbie kotłów).....	72
Wykres 2.37 Poziomy średnich stężeń dobowych emisji pyłów PM 2,5 oraz PM 10 na stanowisku przy ul. Lipowej w Przasnyszu w roku 2020	7473
Wykres 2.38 Poziomy średnich stężeń dobowych emisji pyłów PM 2.5 oraz PM 10 na stanowisku przy ul. Lipowej w Przasnyszu w roku 2021	74
Wykres 2.39 Poziomy średnich stężeń dobowych emisji pyłów PM 2,5 oraz PM 10 na stanowisku przy ul. Broniewskiego w Przasnyszu w roku 2020.....	74
Wykres 2.40 Poziomy stężeń dobowych emisji pyłów PM 2,5 oraz PM 10 na stanowisku przy ul. Broniewskiego w Przasnyszu w roku 2021.....	75
Wykres 2.41 Średnie stężenia dobowe poziomego pyłu PM 10 zgodnie ze wskazaniami stacji w Gutach Dużych w powiecie makowskim w roku 2021.....	77
Wykres 2.42 Średnie godzinne poziomego pyłu PM 2,5 zgodnie ze wskazaniami stacji w Gutach Dużych w powiecie makowskim w grudniu 2021	77
Wykres 2.43 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca (m ³) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	80
Wykres 2.44 Średnia trzyletnia liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	88

Wykres 2.45 Powierzchnia mieszkania, jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (m ²), (dane powiatowe) w latach 2015-2019 w grupie porównawczej	88
Wykres 2.46 Łączna wartość dochodów (w zł) z różnych źródeł na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2015-2019 w grupie porównawczej	89
Wykres 2.47 Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	90
Wykres 2.48 Uczestnicy imprez kulturalnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020	101
Wykres 2.49 Wydatki ogółem w zł w dziale Kultura w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020.....	102 101
Wykres 2.50 Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców (dane co 2 lata).....	104
Wykres 2.51 Ścieżki rowerowe na 100 km ² w latach 2011-2020 (w km) w grupie porównawczej	106
Wykres 2.52 Ścieżki rowerowe na 10 tys. ludności w km w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	106
Wykres 2.53 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej	118
Wykres 2.54 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w grupie porównawczej	119
Wykres 2.55 Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej	119
Wykres 2.56 Deficyt oświatowy w latach 2011-2020* w grupie porównawczej.....	135
Wykres 2.57 Wydatki oświatowe na 1 ucznia w latach 2011-2019 (w zł) w grupie porównawczej ...	136
Wykres 2.58 Liczba organizacji społecznych, fundacji i stowarzyszeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020 w grupie porównawczej.....	146
Wykres 2.59 Uczestnicy imprez masowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	148
Wykres 2.60 Dochody ogółem*, dochody własne, dochody majątkowe, dotacje i subwencje miasta Przasnysz w latach 2016-2020.....	151
Wykres 2.61 Wpływy podatkowe z tytułu udziałów w podatkach budżetu Państwa PIT i CIT w zł w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	153
Wykres 2.62 Wpływy z tytułu udziałów w podatkach budżetu Państwa PIT na 1 mieszkańca (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	154
Wykres 2.63 Wpływy z tytułu udziałów w podatkach budżetu Państwa CIT na 1 mieszkańca (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	155
Wykres 2.64 Wpływy z tytułu podatku od nieruchomości (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	156
Wykres 2.65 Wpływy z tytułu podatku od czynności cywilno-prawnych (w zł) w latach 2011-2020 .	156
Wykres 2.66 Subwencje ogółem (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	157
Wykres 2.67 Dochody ogółem na 1 mieszkańca (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	161 160
Wykres 2.68 Dochody własne na 1 mieszkańca w zł w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	161 160
Wykres 2.69 Płatności w zakresie budżetu środków europejskich w zł w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	162 161
Wykres 2.70 Wydatki ogółem w zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020	163 162
Wykres 2.71 Stopień pokrycia wydatków oświatowych ogółem przez subwencję oświatową w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	175 174

Wykres 2.72 Suma zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca (w zł) w grupie porównawczej	176175
Wykres 2.73 Relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem	177176
Wykres 2.74 Nadwyżka operacyjna w latach 2011-2020 (w zł) w grupie porównawczej.....	178176
Wykres 2.75 Nadwyżka operacyjna w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł) w grupie porównawczej	178177
Wykres 2.76 Relacja (%) kwoty nadwyżki operacyjnej NO do kwoty dochodów bieżących w grupie porównawczej	179177
Wykres 2.77 Relacja (%) kwoty nadwyżki operacyjnej NO pomniejszonej o spłaty długu (NO netto) do dochodów bieżących	179178
Wykres 2.78 Dochody i wydatki bieżące miasta Przasnysz w latach 2016-2032 w zł	180179
Wykres 2.79 Nadwyżka operacyjna, dochody ze sprzedaży majątku oraz spłata rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych miasta Przasnysz w latach 2018-2032	182180
Wykres 2.80 Bezpieczeństwo spłaty i długu w latach objętych WPF czyli 2021-2032.....	183181
Wykres 2.81 Dochody z udziału we wpływach z podatku dochodowego i dochody z podatku od nieruchomości, wydatki majątkowe i wydatki na obsługę długu oraz kwota długu (w zł) miasta Przasnysz w latach 2018-2032.....	184182
Wykres 2.82 Dochody bieżące, majątkowe i z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, wydatki ogółem oraz wydatki inwestycyjne (w zł) miasta Przasnysz w latach 2016-2032	184183
Wykres 2.83 Wynik operacyjny netto i polityka podatkowa w latach 2016-2020 w zł.....	185184

7. Spis Tabel

Tabela 1.1 Zmiany wartości wskaźnika syntetycznego w 12 obszarach w latach 2016-2020 dla miasta Przasnysz	18
Tabela 2.1 Atrakcyjność inwestycyjna gmin.....	22
Tabela 2.2 Gęstość zaludnienia miast grupy porównawczej w latach 2011-2020.....	24
Tabela 2.3 Drogi gminne i powiatowe o ulepszonej nawierzchni na 100 km ² powierzchni (dane powiatowe w km) – w latach 2011-2020	27
Tabela 2.4 Udział wydatków na drogi (rozdziały 60005, 60011, 60013, 60014, 60015, 60016) w budżecie gminy (%) w latach 2012-2020.....	2827
Tabela 2.5 Wydatki na drogi (rozdziały 60005, 60011, 60013, 60014, 60015, 60016) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł w latach 2012-2020	28
Tabela 2.6 Liczba pojazdów samochodowych i ciągników na 1 km dróg o nawierzchni twardej (dane powiatowe) w latach 2011-2020.....	28
Tabela 2.7 Liczba samochodów osobowych na 100 mieszkańców (dane powiatowe) w latach 2011-2020.....	29
Tabela 2.8 Liczba wypadków drogowych na 100 tysięcy ludności (dane powiatowe) w latach 2011-2020.....	3029
Tabela 2.9 Liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych na 100 tys. ludności (dane powiatowe) w latach 2011-2020.....	30
Tabela 2.10 Ścieżki rowerowe w km na 10 tysięcy km ² powierzchni miasta w latach 2011-2020.....	31
Tabela 2.11 Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2011-2020	34
Tabela 2.12 Liczba osób w wieku 25-34 lata w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020	35
Tabela 2.13 Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2011-2020	35
Tabela 2.14 Wskaźnik dzietności w latach 2011-2020	38
Tabela 2.15 Prognoza zmian liczby ludności w Przasnyszu w latach 2021-2030	41
Tabela 2.16 Podmioty gospodarcze miasta Przasnysz w podziale na sekcje PKD w roku 2011 i 2020	44
Tabela 2.17 Struktura podmiotów gospodarki narodowej w Przasnyszu w latach 2011 i 2020.....	47
Tabela 2.18 Duże firmy (powyżej 250 pracowników) na 10.000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020	50
Tabela 2.19 Średnie firmy (50 -249 pracowników) na 10.000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020.....	50
Tabela 2.20 Małe firmy (10-49 pracowników) na 10.000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020.....	50
Tabela 2.21 Mikroprzedsiębiorstwa (do 10 pracowników) na 10.000 mieszkańców w grupie porównawczej w latach 2011-2020	51
Tabela 2.22 Przepływy siły roboczej w 2011 i 2016 roku	60
Tabela 2.23 Wyjazdy pracownicze z Przasnysza w 2016 roku (powyżej 10 osób)	60
Tabela 2.24 Przyjazdy pracownicze do Przasnysza w 2016 roku (powyżej 10 osób)	60
Tabela 2.25. Stężenia pyłów PM 10 oraz PM 2,5 w Przasnyszu w latach 2020-2021	76
Tabela 2.26 Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	81
Tabela 2.27 Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	83

Tabela 2.28 Mieszkania na 1000 mieszkańców w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	85
Tabela 2.29 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	85
Tabela 2.30 Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w latach 2011-2020 w grupie porównawczej.....	85
Tabela 2.31 Mieszkania wyposażone w wodociąg (% ogółu) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	86
Tabela 2.32 Mieszkania wyposażone w łazienkę (% ogółu) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	86
Tabela 2.33 Mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie (% ogółu) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	86
Tabela 2.34 Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	87
Tabela 2.35 Zestawienie obiektów z terenu miasta wpisanych do Rejestru Zabytków.....	93
Województwa Mazowieckiego.....	93
Tabela 2.36 Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych w latach 2016-2020	9796
Tabela 2.37 Liczba wydarzeń i uczestników wydarzeń kulturalnych w bibliotece w latach 2016-2020	97
Tabela 2.38 Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych w latach 2015-2020	100
Tabela 2.39 Wydatki w dziale Kultura w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020	102
Tabela 2.40 Wydatki w dziale Kultura fizyczna i sport w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł) w latach 2011-2020	105
Tabela 2.41 Liczba mieszkańców w przeliczeniu na km ² powierzchni gminy w latach 2011-2020	108
Tabela 2.42 Podstawowe dane dotyczące przestępczości w mieście Przasnysz w latach 2016-2020	112
Tabela 2.43 Podstawowe dane dotyczące działań ratowniczo-gaśniczych w mieście Przasnysz w latach 2016-2020	112
Tabela 2.44 Wydatki budżetowe w dziale Bezpieczeństwo publiczne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020 (w zł) w grupie porównawczej.....	113
Tabela 2.45. Liczba świadczeniodawców oraz umów podpisanych z NFZ, na terenie Przasnysza w roku 2021.....	114
Tabela 2.46 Liczba przychodni na 10 tys. ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej....	115
Tabela 2.47 Porady lekarskie na 1000 ludności w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	115
Tabela 2.48 Ludność przypadająca na 1 aptekę w latach 2011-2020 w grupie porównawczej.....	115
Tabela 2.49 Wydatki budżetowe na ochronę zdrowia w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł) w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	116
Tabela 2.50 Liczba osób korzystających z świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w Przasnyszu w latach 2016-2020.....	120
Tabela 2.51 Powody udzielenia pomocy i wsparcia w latach 2016 i 2020.....	120
Tabela 2.52 Wydatki budżetowe (w zł) w dziale Opieka społeczna w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	121
Tabela 2.53 Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w latach 2016-2020 w grupie porównawczej	130
Tabela 2.54 Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-6 lat w 2020 roku w grupie porównawczej.....	132
Tabela 2.55 Miejskie Przedszkole nr 1 – podstawowe dane.....	132
Tabela 2.56 Miejskie Przedszkole nr 2 – podstawowe dane.....	132
Tabela 2.57 Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podst. latach 2011, 2016 i 2019 w grupie porównawczej	134
Tabela 2.58 Deficyt oświatowy (subwencja minus bieżące wydatki oświatowe) w latach 2016-2020 (w zł) w grupie porównawczej.....	134

Tabela 2.59 Szkoła Podstawowa nr 1 – podstawowe dane	136
Tabela 2.60 Szkoła Podstawowa nr 2 – podstawowe dane	137
Tabela 2.61 Szkoła Podstawowa nr 3 – podstawowe dane	137
Tabela 2.62 Dynamika wydatków pomiędzy rokiem 2020 i 2016.....	138
Tabela 2.63 Zatrudnienie w samorządowych jednostkach edukacyjnych (przedszkola oraz szkoły podstawowe) w Przasnyszu.....	138
Tabela 2.64 Wyniki egzaminu ósmoklasisty - język polski w latach 2020-2021 w grupie porównawczej	139
Tabela 2.65 Wyniki egzaminu ósmoklasisty -matematyka w latach 2020-2021 w grupie porównawczej	140
Tabela 2.66 Wyniki egzaminu ósmoklasisty -język angielski w latach 2020-2021 w grupie porównawczej	140
Tabela 2.67 Wyniki egzaminu maturalnego (poziom podstawowy) - język polski w latach 2020-2021w grupie porównawczej	141
Tabela 2.68 Wyniki egzaminu maturalnego (poziom podstawowy) - matematyka w latach 2020-2021 w grupie porównawczej	142
Tabela 2.69 Wyniki egzaminu maturalnego (poziom podstawowy) -język angielski w latach 2020-2021 w grupie porównawczej	142
Tabela 2.70 Ranking Perspektywy 2021 Liceów ogólnokształcących z grupy porównawczej	143
Tabela 2.71 Ranking Perspektywy 2021 Techników w grupie porównawczej	143
Tabela 2.72 Frekwencja w wyborach w latach 2018-2020	148
Tabela 2.73 Frekwencja w wyborach w latach 2018-2020 w grupie porównawczej	149
Tabela 2.74 Frekwencja w głosowaniu nad projektami w ramach budżetu partycypacyjnego.....	149
Tabela 2.75 Dochody, dotacje i subwencje miasta Przasnysz w latach 2016-2020 (dane w zł)	159
Tabela 2.76 Udział wybranych pozycji wpływów do budżetu miasta Przasnysz w latach 2016-2020	159
Tabela 2.77 Wysokość oraz dynamika wydatków w zł w latach 2016-2020	165164
Tabela 2.78 Struktura wydatków budżetu Przasnysza w latach 2011-2020	166165
Tabela 2.79 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Transport i łączność w roku 2011, 2016 oraz 2020 w grupie porównawczej	167166
Tabela 2.80 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Gospodarka mieszkaniowa w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej	168167
Tabela 2.81 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Bezpieczeństwo publiczne w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej	168167
Tabela 2.82 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Obsługa długu publicznego w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej	168167
Tabela 2.83 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Oświata i wychowanie w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej	169168
Tabela 2.84 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Ochrona zdrowia w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej	169168
Tabela 2.85 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Pomoc społeczna w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej	169168
Tabela 2.86 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Gospodarka komunalna i ochrona środowiska w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej	170169
Tabela 2.87 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Kultura w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej	170169
Tabela 2.88 Wydatki na 1 mieszkańca w zł w dziale Kultura fizyczna i sport w roku 2011, 2016 i 2020 w grupie porównawczej	171170

Tabela 2.89 Podstawowe dane o wydatkach majątkowych i inwestycyjnych w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	171170
Tabela 2.90 Wydatki majątkowe inwestycyjne miasta Przasnysz w latach 2011-2020	172171
Tabela 2.91 Wydatki oświatowe w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	173172
Tabela 2.92 Wydatki oświatowe na 1 mieszkańca w zł w latach 2011-2020 w grupie porównawczej	174173
Tabela 2.93 Deficyt subwencji w części oświatowej w porównaniu do wydatków w działach 801 i 854 w latach 2016-2020 (bez uwzględnienia otrzymanych dotacji)*	175174
Tabela 4.1 Badania społeczne wymiar gospodarczy	198196
Tabela 4.2 Badania społeczne - wymiar społeczny	199197
Tabela 4.3 Badania społeczne - wymiar środowiskowy	200198
Tabela 4.4 Badania społeczne - wymiar przestrzenny	201199
Tabela 4.5 Badania społeczne - wymiar instytucjonalny i smart town	202200
Tabela 4.6 Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza	203201